

**Diagnoza strategiczna wskazująca
na potencjał i bariery rozwojowe
obszaru objętego Zintegrowaną
Strategią Rozwoju Gospodarczego
Gmin Powiatu Tureckiego
na lata 2015–2025**

Zamawiający: Gmina Miejska Turek

Wykonawca: Ecorys Polska Sp. z o.o.

Warszawa, 4 sierpnia 2014 r.

Zespół autorski:

dr Marta Mackiewicz (kierownik)

Ewa Dzielnicka

Anna Górecka-Ojdana

Iwona Kania

dr Paweł Kretowicz

Spis treści

WSTĘP	5
CEL I ZAKRES DIAGNOZY	5
PODEJŚCIA BADAWCZE	6
I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ	8
II. KOMPONENT SPOŁECZNY	13
1. Zasoby ludności w kontekście rynku pracy i edukacji	13
1.1. Struktura rynku pracy	13
1.2. Zasoby siły roboczej	15
1.3. Poziom przedsiębiorczości	21
1.4. Umiejętności cyfrowe ludności	25
1.5. Popyt i podaż na pracę	28
2. Niekorzystne trendy demograficzno-społeczne	35
2.1 Migracje ludności	41
2.2 Wykluczenie zawodowe	49
3. Ubóstwo i wykluczenie społeczne	53
4. Rynek edukacyjny	57
4.1 Obszary i profile kształcenia	61
4.2 Dopasowanie kształcenia do lokalnego rynku pracy	63
4.3 Zapotrzebowanie na zawody	64
III. KOMPONENT GOSPODARCZY	70
1. Stan gospodarki lokalnej	70
1.1. Profil gospodarczy obszaru	70
1.2. Wiodące endogeniczne specjalizacje gospodarcze	83
1.3. Pozycja rozwojowa i konkurencyjna obszaru	86
1.4. Innowacyjność regionu	93
2. Lokalne firmy i kapitał	101
2.1. Kapitał zagraniczny w gospodarce lokalnej	101
2.2. Sektor B+R a przedsiębiorcy	104
2.3. Zachęty ekonomiczne dla przedsiębiorców	107
2.4. Bariery dla prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa	113
3. Ocena działalności promocyjnej lokalnej gospodarki i terenów inwestycyjnych	117
IV. KOMPONENT INFRASTRUKTURALNY	126
1. Infrastruktura transportowa	126
1.1. System transportowy	126

1.2. Dostępność komunikacyjna	128
1.3. Transport wewnętrzny	135
2. Mieszkalnictwo	136
2.1. Zasoby mieszkaniowe	136
2.2. Warunki mieszkaniowe	139
3. Energetyka	142
4. Pozostała infrastruktura techniczna	144
V. KOMPONENT PRZESTRZENNY	152
1. Zagospodarowanie przestrzenne	152
1.1. Stan planistyczny	152
1.2. Struktura własnościowa gruntów	157
1.3. Zagospodarowanie przestrzenne	157
1.4. Obiekty i obszary wymagające rewitalizacji	161
2. Stan i funkcjonowanie środowiska	162
3. Kultura i turystyka.....	165
3.1. Walory kulturowe i turystyczne	165
3.2. Infrastruktura turystyczna.....	169
VI. WNIOSKI I REKOMENDACJE	176
ZAŁĄCZNIKI	186
BIBLIOGRAFIA	208
SPIS RYCIN	211
SPIS TABEL.....	215
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	217

WSTĘP

CEL I ZAKRES DIAGNOZY

Diagnoza strategiczna wskazująca na potencjał i bariery rozwojowe obszaru objętego Zintegrowaną Strategią Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015 – 2025 przeprowadzona została na potrzeby opracowania dokumentu pt. „Zintegrowana Strategia Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015–2025” w ramach projektu pn. „Partnerstwo lokalne na rzecz rozwoju gospodarczego gmin powiatu tureckiego” finansowanego z funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych. Projekt realizowany jest przez Gminę Miejską Turek, która jest Liderem projektu w partnerstwie z Gminą Brudzew, Miastem i Gminą Dobra, Gminą Kawęczyn, Gminą Malanów, Gminą Przykona, Miastem i Gminą Tuliszków, Gminą Turek, Gminą Władysławów, Powiatem Tureckim, Turecką Izbą Gospodarczą oraz Stowarzyszeniem Turkowska Unia Rozwoju T.U.R. Celem projektu jest poprawa sytuacji gospodarczej na terenie Powiatu Tureckiego poprzez zapewnienie zdolności Partnerstwa do realizacji zintegrowanych przedsięwzięć, związanych zżywieniem gospodarczym obszaru.

„Zintegrowana Strategia Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015–2025” ma na celu określenie potencjału i perspektyw rozwoju dla powiatu tureckiego, jak i dla każdej z gmin. Uzyskana wiedza pozwala określić działania, jakie należy podjąć, by doprowadzić do poprawy sytuacji gospodarczej.

Strategia obejmuje cztery ramowe zakresy:

- obecne uwarunkowania ekonomiczne, przestrzenne, środowiskowe, techniczne i ludzkie (atuty i słabości obszaru),
- kierunki pożądanego rozwoju, branże,
- najbardziej atrakcyjne tereny pod aktywizację gospodarczą i potrzeby ich uzbrajania,
- konkretne działania samorządów i ich partnerów mające na celu stymulowanie wzrostu zatrudnienia przez istniejące podmioty gospodarcze jak i wzrost liczby nowo rejestrowanych firm. Pod hasłem tego działania zawierają się także metody promocji.

Celem projektu jest zdobycie wiedzy, jakie konkretne kroki należy podjąć, aby doprowadzić do poprawy sytuacji gospodarczej na terenie obszaru objętego zintegrowaną strategią.

Diagnoza społeczno-gospodarcza stanowi bazę przy tworzeniu „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015–2025”. W celu realizacji projektu wykonano prace analityczne, badawcze, koncepcyjne i redakcyjne prowadzące do opracowania „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015–2025”. Cały projekt składa się z następujących etapów:

- Etap 1 – Diagnoza strategiczna wskazująca na potencjał i bariery rozwojowe obszaru objętego strategią;
- Etap 2 – Opracowanie koncepcji Strategii;
- Etap 3 – Opracowanie „Zintegrowanej strategii rozwoju gospodarczego gmin powiatu tureckiego na lata 2015 – 2025”;
- Etap 4 – Opracowanie Programu promocji terenów inwestycyjnych;

- Etap 5 – Przygotowanie wniosków o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości Prognozy Oddziaływania na Środowisko w ramach procedury Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla Strategii rozwoju gospodarczego gmin powiatu tureckiego na lata 2015–2025.

Z punktu widzenia celu głównego całego projektu, Etap 1 obejmuje stworzenie kompleksowej diagnozy społeczno-gospodarczej, charakteryzującej uwarunkowania rozwojowe w każdej dziedzinie życia społeczno-gospodarczego powiatu tureckiego oraz poszczególnych gmin wchodzących w jego skład.

PODEJŚCIA BADAWCZE

Zintegrowane podejście terytorialne jest wielowymiarowym, dostosowanym do cech społeczno-ekonomicznych i specyficznych warunków rozwoju charakteryzujących dane terytorium. W wielu przypadkach podejście to oznacza jednocześnie wyjście poza granice administracyjne oraz inicjowanie współpracy i koordynacji działań ze strony władz różnego szczebla, aby osiągnąć wspólne cele. Podejście to jest zgodne z nowym celem spójności terytorialnej wprowadzonym przez Traktat Lizboński, gdzie stwierdzono, że spójności gospodarczej i społecznej nie można osiągnąć na szczeblu europejskim bez silniejszego skoncentrowania się na terytorialnym wpływie polityk UE.

Projekty realizowane w ramach konkursów Programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” mają promować wspólne rozwiązywanie problemów na danym obszarze (funkcjonalnym lub o podobnych problemach). Działanie to realizowane będzie poprzez nawiązywanie współpracy przez jednostki samorządu terytorialnego oraz upowszechnienie funkcjonalnego podejścia do polityki regionalnej na szczeblu lokalnym i zintegrowanej polityki planowania przestrzennego zmierzającej do zrównoważonego rozwoju (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014). Dlatego opracowywane w tym nurcie dokumenty powinny cechować się specyficznymi podejściami: funkcjonalnym, zintegrowanym, przestrzennym itp., ale powinny być również kompleksowe i wieloaspektowe pod względem tematycznym, a ponadto tworzone przy znacznym udziale społeczności zamieszkującej dany obszar.

Podejście terytorialne w ramach współpracy na terenie całego obszaru funkcjonalnego zostało dostrzeżone przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, które w postaci dotacji wspiera działania mające na celu planowanie współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (tzw. ZIT i RIT).

W związku z powyższym przy opracowywaniu diagnozy wykorzystano następujące podejścia badawcze:

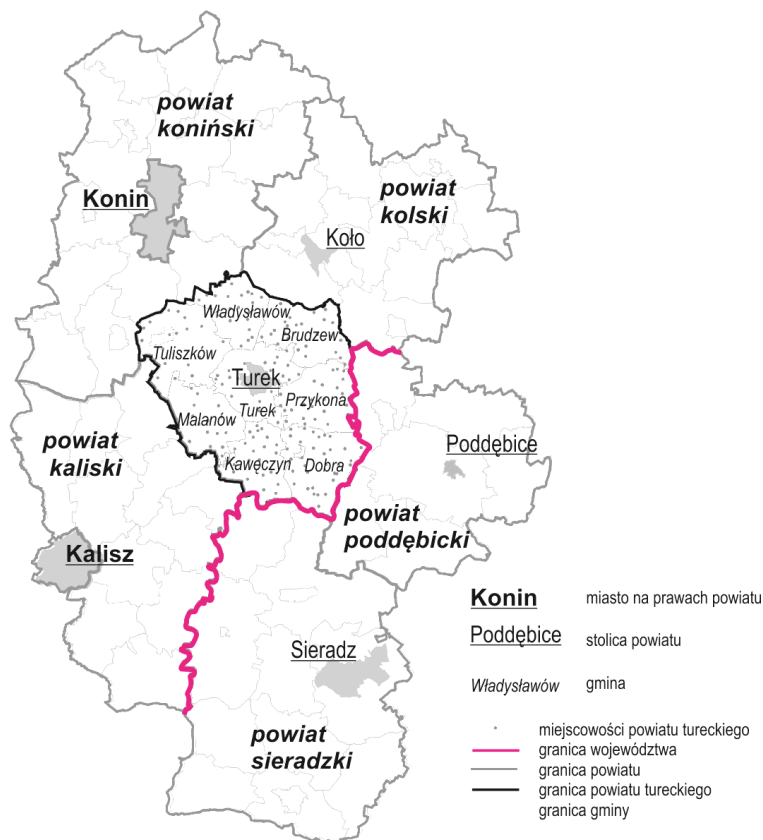
- podejście zintegrowane – traktujące badany obszar powiatu tureckiego całościowo, tj. jako jeden obszar społeczny, składający się z wielu gmin z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji regionalnych wykraczających poza podział administracyjny, które łączą wspólne potencjały i problemy rozwojowe;

Zgodnie z tym podejściem diagnoza polega nie tylko na identyfikacji potencjałów i zagrożeń (problemów), ale także na wskazaniu obszarów wspólnych potencjałów i wspólnych zagrożeń (problemów). Ich rozpoznanie i ocena zarówno w danej jednostce samorządu terytorialnego,

jak i w jej sąsiedztwie będzie stanowić podstawę współpracy w myśl strategii połączonych sił dla wykorzystania potencjałów i ograniczenia barier rozwojowych. Wspólne działania dają rezultat w postaci efektu synergii, a więc działanie wspólne daje większy efekt niż suma działań realizowanych przez dane jednostki oddzielnie.

- podejście porównawcze w odniesieniu do całego województwa i obszarów sąsiadujących – uwzględniające prezentację wskaźników dla gmin i obszaru powiatu tureckiego w porównaniu ze wskaźnikami dla wszystkich gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich województwa wielkopolskiego, a także w porównaniu do obszarów sąsiednich (powiatów i gmin graniczących z powiatem tureckim);
- podejście przestrzenne – wszystkie analizy prowadzone były na czterech poziomach:

- 1) regionalny – poziom województwa wyłącznie w analizach otoczenia gospodarczego powiatu tureckiego, dla dziedzin, w których poziom regionalny posiada kluczowe znaczenie;
- 2) subregionalny – gminy powiatu tureckiego oraz powiatów sąsiadujących;
- 3) lokalny I rzędu – gminy powiatu tureckiego;
- 4) lokalny II rzędu – miejscowości powiatu tureckiego (w przypadku gdzie jest to możliwe i zasadne).

Ryc. 1. Położenie administracyjne powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowego Rejestru Granic oraz Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych.

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

Położenie geograficzne

Powiat turecki położony jest na Nizinie Wielkopolskiej, należącej do pasa nizin (Kraina Wielkich Dolin). Pomimo znacznych deniwelacji, ukształtowanie terenu jest dosyć urozmaicone. Krajobraz powiatu jest typowy dla krajobrazów starogłacialnych związanych ze zlodowaceniem środkowopolskim charakterystycznym dla wysoczyzn morenowych, które są płaskie i urozmaicone skupiskami wydm rozciętych dolinami rzek. W zachodniej części powiatu występuje Wysoczyzna Turecka, natomiast na wschodzie dolina rzeki Warty.

Głównym ciekim wodnym obszaru jest rzeka Warta, która stanowi wschodnią granicę powiatu. Na zachód od Warty obszar jest odwadniany przez system czterech cieków, jej lewych dopływów: Teleszyna, Kiełbaska, Topiec i Powa.

Położenie administracyjne

Powiat turecki jest jednym z 31 powiatów województwa wielkopolskiego (35 po uwzględnieniu miast na prawach powiatu). Powiat ten położony jest na wschodzie województwa wielkopolskiego i graniczy z następującymi powiatami:

- kolskim;
- konińskim;
- kaliskim;
- poddębickim;
- sieradzkim.

Spśród wyżej wymienionych dwie ostatnie jednostki administracyjnie przynależą do województwa łódzkiego. Powiat znajduje się na wschód od stolicy województwa a jego centrum administracyjne i gospodarcze – miasto Turek, jest oddalone od centrum Poznania o ok. 128 km. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku utworzono powiat turecki w województwie łódzkim. W latach siedemdziesiątych Turek stracił miano miasta powiatowego, a na mocy reformy administracyjnej znalazł się w granicach województwa konińskiego. Powiat turecki został przywrócony na mocy reformy administracyjnej z 1999 roku, stając się jednocześnie częścią województwa wielkopolskiego.

Powierzchnia powiatu wynosi 929 km² (92 943 ha), co stanowi 3,1% powierzchni województwa wielkopolskiego. Pod tym względem powiat turecki plasuje się na 13 miejscu wśród wszystkich powiatów województwa wielkopolskiego. Obszar powiatu zamieszkiwany był w 2013 roku przez 84 420 osób, co stanowiło 2,4% ludności całego województwa. Pod względem liczby ludności powiat znajduje się na 11 miejscu w województwie. Miasta powiatu tureckiego zamieszkiwane były w 2013 roku przez 32 959 (39%), natomiast liczba ludności wiejskiej wynosiła 51 461 (61%).

Pod względem administracyjnym powiat turecki podzielony został na:

- 1 gminę miejską Turek;
- 2 gminy miejsko-wiejskie: Dobra, Tuliszków;
- 6 gmin wiejskich: Brudzew, Kawęczyn, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów;
- 3 miasta: Turek, Dobra, Tuliszków.

Tab. 1. Powierzchnia, liczba ludności, gęstość zaludnienia i liczba miejscowości podstawowych jednostek powiatu tureckiego (gminy i miejscowości)

Jednostka	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (os./km ²)	Miejscowości podstawowe
Turek miasto	16	28100	1756,3	1
Brudzew	112	5958*	53,2	25
Dobra miasto	2	1454	727,0	1
Dobra obszar wiejski	130	4838	37,2	33
Kawęczyn	101	5248	52,0	25
Malanów	107	6523	61,0	19
Przykona	111	4405	39,7	24
Tuliszków miasto	7	3405	486,4	1
Tuliszków obszar wiejski	143	7266	50,8	16
Turek	109	9080	83,3	22
Władysławów	91	8143	89,5	22

* według danych z Urzędu Gminy Brudzew liczba mieszkańców gminy wynosiła 6095 (stan na 31 XII 2013 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Największą gminą jest gmina miejsko-wiejska Tuliszków (16% powierzchni powiatu) oraz gmina również miejsko-wiejska Dobra (14%). Pozostałe gminy stanowią zbliżony procent powierzchni na poziomie 10–12%. Miasto Turek zajmuje zaledwie 2% powierzchni powiatu.

Duże miejscowości¹ (tab. 2) znajdują się w gminach Tuliszków (627,7) i gminie wiejskiej Turek (412,7), natomiast miejscowości gmin: Kawęczyn, Malanów, Brudzew i Władysławów zamieszkiwane są przez średnio 200–300 osób i są ok. 2,5–3 razy mniejsze od dominującej pod tym względem gminy Tuliszków. Najmniejsze wsie znajdują się w gminach Dobra i Przykona (odpowiednio 185,1 i 183,5 osób).

Tab. 2. Średnia wielkość miejscowości gmin powiatu tureckiego

Gmina	Liczba mieszkańców	Liczba miejscowości	Średnia wielkość miejscowości
Turek (m)	28100	1	28100,0
Brudzew (w)	5958	25	238,3
Dobra (mw)	6292	34	185,1
Kawęczyn (w)	5248	25	209,9
Malanów (w)	6523	19	343,3
Przykona (w)	4405	24	183,5
Tuliszków (mw)	10671	17	627,7
Turek (w)	9080	22	412,7
Władysławów (w)	8143	22	370,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

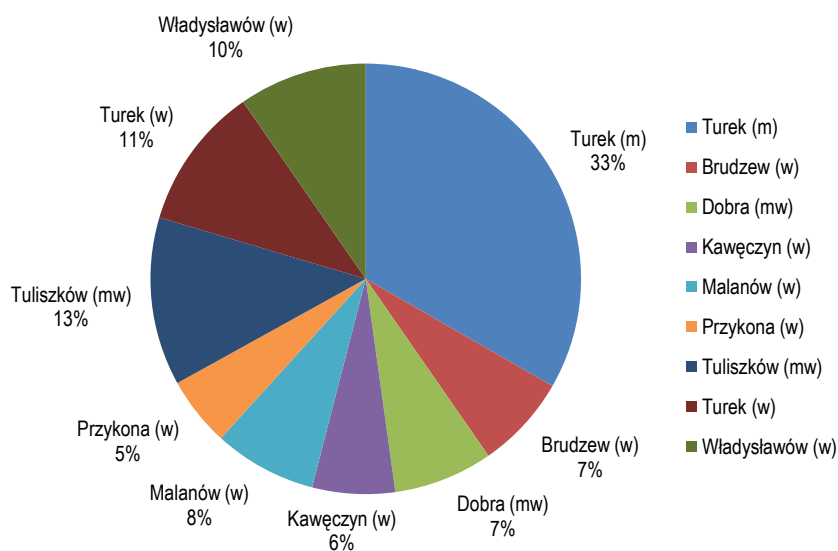
Gminą o najwyższym udziale w mieszkańców całego powiatu (ryc. 3) i jednoczesnym najniższym udziale powierzchni jest miasto Turek (ponad 1/3 ludności powiatu). Udział ten przekracza 10% w gminach: miejsko-wiejskiej Tuliszków (13%) oraz wiejskich Turek (11%) i Władysławów (10%). Pozostałe jednostki cechują się udziałem zaludnienia na poziomie 5–8%, przy czym najniższy występował w gminie Przykona (5%).

¹ Iloraz liczby mieszkańców i liczby miejscowości.

Ryc. 2. Podział administracyjny powiatu tureckiego (gminy oraz miejscowości statystyczne)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowego Rejestru Granic oraz Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych.

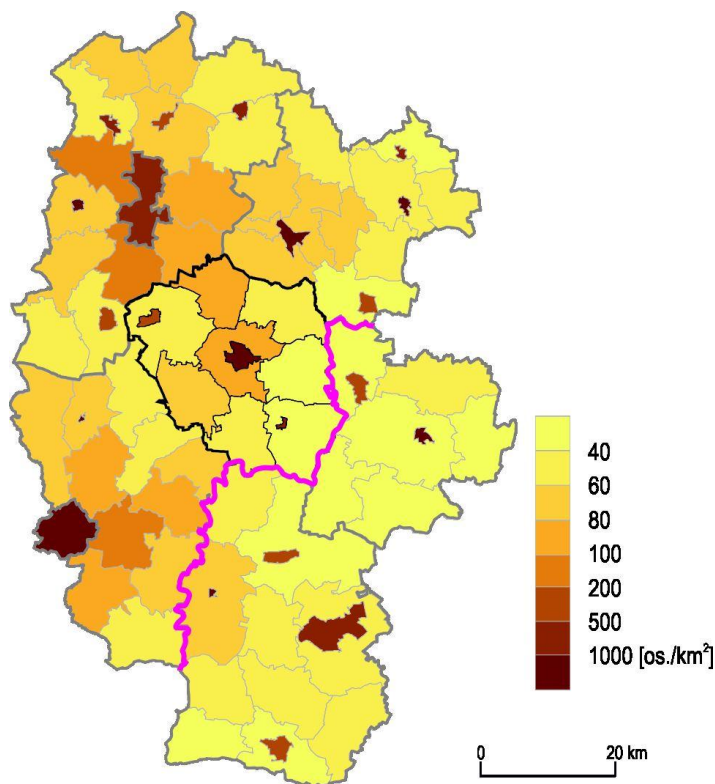

Ryc. 3. Udział mieszkańców poszczególnych gmin powiatu tureckiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Gęstość zaludnienia w powiecie tureckim wynosiła w 2013 roku 91 os./km². Wartość tego wskaźnika jest niższa niż wartość dla całego województwa (116 os./km²), ale wyższa niż w powiatach sąsiednich. Średnia gęstość zaludnienia dla obszarów miejskich powiatu to 1318 os./km², dla obszarów wiejskich 57 os./km². Wskaźnik ten na obszarach wiejskich jest nieco wyższy niż w województwie wielkopolskim oraz wyższy niż na obszarach wiejskich około połowy powiatów w Wielkopolsce. Najwyższą gęstością zaludnienia cechują się miasta Turek (1738 os./km²), Dobra (790 os./km²)

oraz Tuliszków (486 os./km²). Wśród gmin wiejskich najwyższą gęstością zaludnienia, przekraczającą średnią dla obszarów wiejskich województwa, odznaczają się Władysławów (90 os./km²) oraz Turek (83 os./km²). Najłagodniej zaludnione tereny to gmina Dobra (37 os./km²) i Przykona (40 os./km²; ryc. 4).

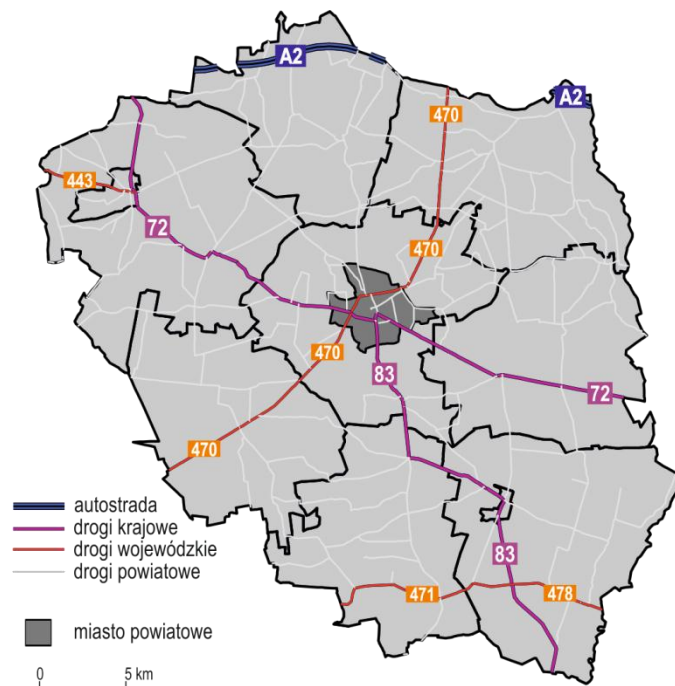

Ryc. 4. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu tureckiego oraz w sąsiednich powiatach w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Położenie komunikacyjne

Przez powiat turecki równoleżnikowo przebiega autostrada A2, biegnąca od granicy niemieckiej w Świecku (dalej to A12 w kierunku Berlina) do Konotopy koło Warszawy), droga krajowa nr 72, łącząca Konin z Rawą Mazowiecką i droga krajowa nr 83, łącząca Turek z Sieradzem. W granicach gminy Brudzew autostrada A2 przebiega na odcinku o długości 2,393 km, natomiast w gminie Władysławów znajdują się trzy odcinki o długości 0,892 km, 7,078 km i 1,338 km. Najbliższymi węzłami umożliwiającymi korzystanie z autostrady są węzły Koło i Konin Wschód w odległości odpowiednio 20 i 25 km od Turku. W Turku znajduje się węzeł komunikacyjny o znaczeniu wojewódzkim i międzywojewódzkim (droga krajowa nr 72, droga krajowa nr 83 i droga wojewódzka nr 470 – Kościelec–Kalisz). Ponadto przez teren powiatu tureckiego przebiegają drogi wojewódzkie 443 (Jarocin – Tuliszków), 471 (Opatówek – Dąbrowa koło miejscowości Dobra) i 478 (Dąbrowa – Krępa, niedaleko Poddębic; ryc. 5). Tab. 3 zawiera zestawienie odległości z Turku do głównych miast w regionie. Przez powiat nie przebiega żadna linia kolejowa obsługująca przewozy pasażerskie.

Ryc. 5. Położenie komunikacyjne powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowego Rejestru Granic oraz Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych.

Choć odległość drogowa i odległość w linii prostej do jego stolicy Wielkopolski jest większa niż do stolicy województwa sąsiedniego – Łodzi, to dzięki stosunkowo dobrej dostępności do autostrady A2, czas dojazdu do tych miast różni się tylko o 9 minut. Najbliższe Turkowi były miasta wojewódzkie – Konin i Kalisz są położone w podobnej odległości drogowej (odpowiednio 35 i 42 km), lecz czas dojazdu samochodem do Konina jest znacznie krótszy (34 minuty). Z większych miast położonych w tej części Polski w najkrótszym czasie do Turku dojechać można z Uniejowa (województwo łódzkie) i Koła.

Tab. 3. Odległości drogowe w linii prostej i czas przejazdu samochodem z Turku do większych miast

Miejscowość	Odległość drogowa (km)	Odległość w linii prostej (km)	Czas dojazdu (min.)
Poznań	127,4	116,3	87
Łódź	84,6	71,3	78
Konin	34,8	28,8	34
Kalisz	41,9	39,6	48
Uniejów	21,5	20,9	19
Poddębice	37,5	34,0	32
Koło	27,8	22,7	27
Sieradz	55,0	49,2	47

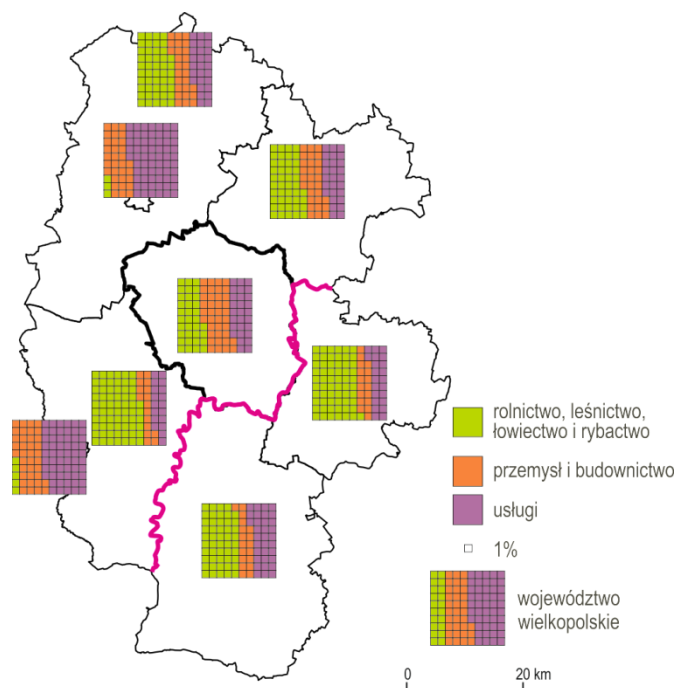
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wyznacz.pl.

II. KOMPONENT SPOŁECZNY

1. Zasoby ludności w kontekście rynku pracy i edukacji

1.1. Struktura rynku pracy

W 2013 roku w powiecie tureckim w rolnictwie, przemyśle i usługach pracowało łącznie 27,1 tys. osób², czyli o prawie 3 tys. więcej niż w roku 2003. W strukturze zatrudnienia brakuje wyraźnej dominacji jednego sektora. Ponad 38% stanowią pracujący w sektorze II (przemysł i budownictwo), 34% w sektorze I (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Najbardziej rozwinięty sektor gospodarki powiatu tureckiego to usługi, w których zatrudnienie znajduje tylko 28% pracujących. Udział zatrudnionych w I i II sektorze jest wyższy od poziomu w województwie wielkopolskim i w kraju, natomiast odsetek zatrudnionych w usługach jest znacznie niższy (w całym województwie sektor ten skupia 47% miejsc pracy, w skali kraju – ponad 50%). Na tle sąsiednich powiatów, powiat turecki wyróżnia się przede wszystkim słabiej reprezentowaną funkcją rolniczą oraz wyższym udziałem zatrudnionych w przemyśle (ryc. 6).

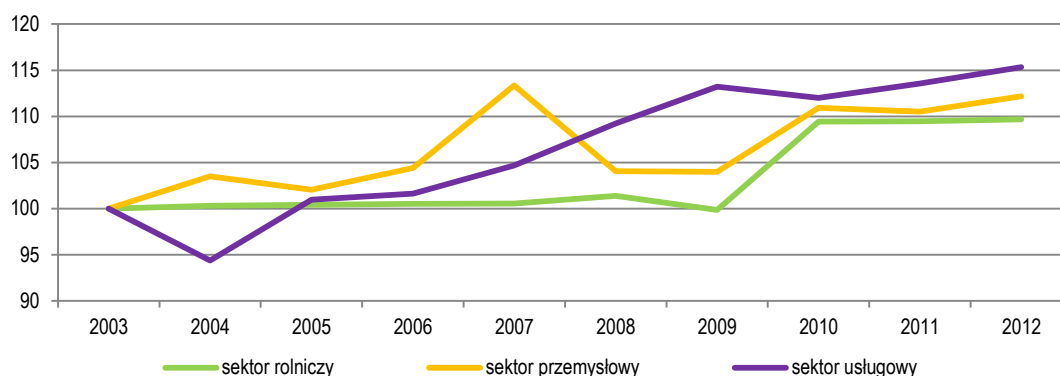
Ryc. 6. Struktura rynku pracy powiatu tureckiego na tle sąsiednich jednostek w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2003–2012 liczba pracujących we wszystkich trzech sektorach gospodarki w powiecie tureckim wzrosła. Najwyższą dynamikę odnotował sektor usług, w którym liczba pracujących zwiększyła się o 15% (ryc. 7). Mimo obserwowanych zmian tej liczby w poszczególnych sektorach,

² Podawane przez GUS dane nie uwzględniają podmiotów gospodarczych o liczbie zatrudnionych do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane obejmują rolnictwo indywidualne i pracujących w organizacjach, fundacjach, związkach (SOF) według faktycznego miejsca pracy.

struktura rynku pracy w powiecie tureckim w minionej dekadzie była stabilna, a wahania odsetków zatrudnionych w poszczególnych sektorach ulegały nieznacznym zmianom (tab. 4).

Ryc. 7. Dynamika liczby pracujących w sektorach gospodarki w powiecie tureckim w latach 2003–2012 (2003=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

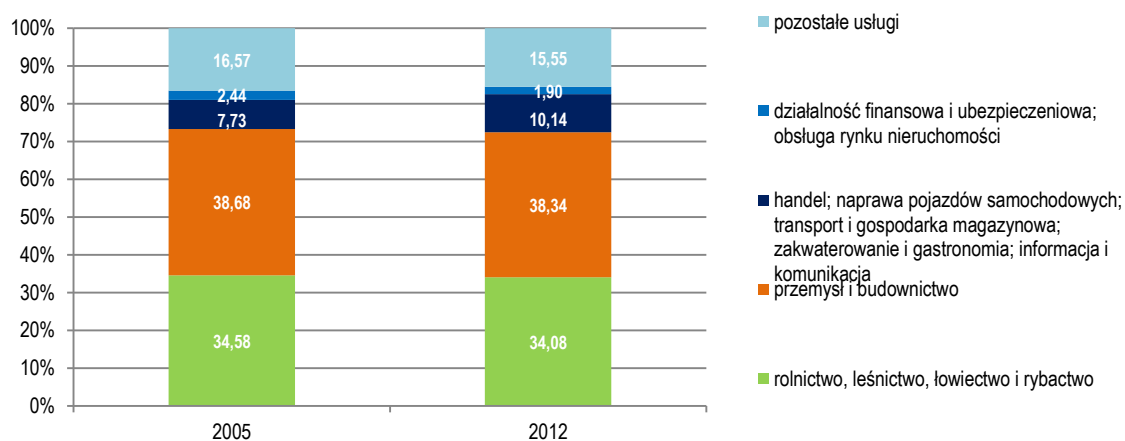
Tab. 4. Liczba pracujących w sektorach gospodarki oraz ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

	2003		2004		2005		2006		2007	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
sektor rolniczy	8423	15,3	8449	15,2	8459	15,1	8467	15,0	8469	15,0
sektor przemysłowy	9265	16,8	9589	17,2	9456	16,8	9673	17,1	10503	18,6
sektor usługowy	6484	11,7	6120	11,0	6546	11,7	6590	11,7	6788	12,0
OGÓŁEM	24172	43,8	24158	43,3	24461	43,5	24730	43,8	25760	45,6
	2008		2009		2010		2011		2012	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
sektor rolniczy	8541	15,1	8410	14,8	9218	16,0	9220	16,1	9239	16,2
sektor przemysłowy	9640	17,0	9633	17,0	10278	17,9	10240	17,9	10393	18,2
sektor usługowy	7082	12,5	7341	12,9	7262	12,6	7363	12,9	7478	13,1
OGÓŁEM	25263	44,6	25384	44,7	26758	46,6	26823	46,8	27110	47,5

1 – liczba pracujących; 2 – udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2005–2012 o niemal 2,5% wzrósł udział zatrudnionych w usługach rynkowych, w sekcjach G, H, I oraz J (handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja). Zmniejszyły się natomiast procentowe udziały w rynku pracy, jak i zatrudnienie w liczbach bezwzględnych w sekcjach K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa) i L (obsługa rynku nieruchomości; ryc. 8). Udział zatrudnionych w pozostałych sekcjach działalności usługowej uległ nieznacznemu spadkowi.

Ryc. 8. Struktura zatrudnienia wg sekcji PKD 2007 w powiecie tureckim w latach 2005 oraz 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Stały i stosunkowo wysoki na tle województwa i regionu udział zatrudnionych w przemyśle i budownictwie świadczy o nadal istotnej roli tego sektora w kształtowaniu lokalnego rynku pracy oraz stabilności zatrudnienia generowanego przez firmy prowadzące działalność w powiecie tureckim. Tym samym nie zauważono, aby obszar ten poddawał się powszechnej w wielu polskich regionach tercjalizacji gospodarki, a więc znacznemu wzrostowi usług w strukturze zatrudnienia.

1.2. Zasoby siły roboczej

Potencjalne zasoby rynku pracy stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym, czyli kobiety w wieku 15–59 lat oraz mężczyźni w wieku 15–64 lata³. Wielkość oraz zmiany tych zasobów kształtowane są przez współczesne oraz dawne procesy demograficzne, ale przede wszystkim przez ruch naturalny ludności i migracje, które oddziałują na strukturę wieku i płci całej populacji oraz wpływają na jej rozwój i strukturę w przyszłości.

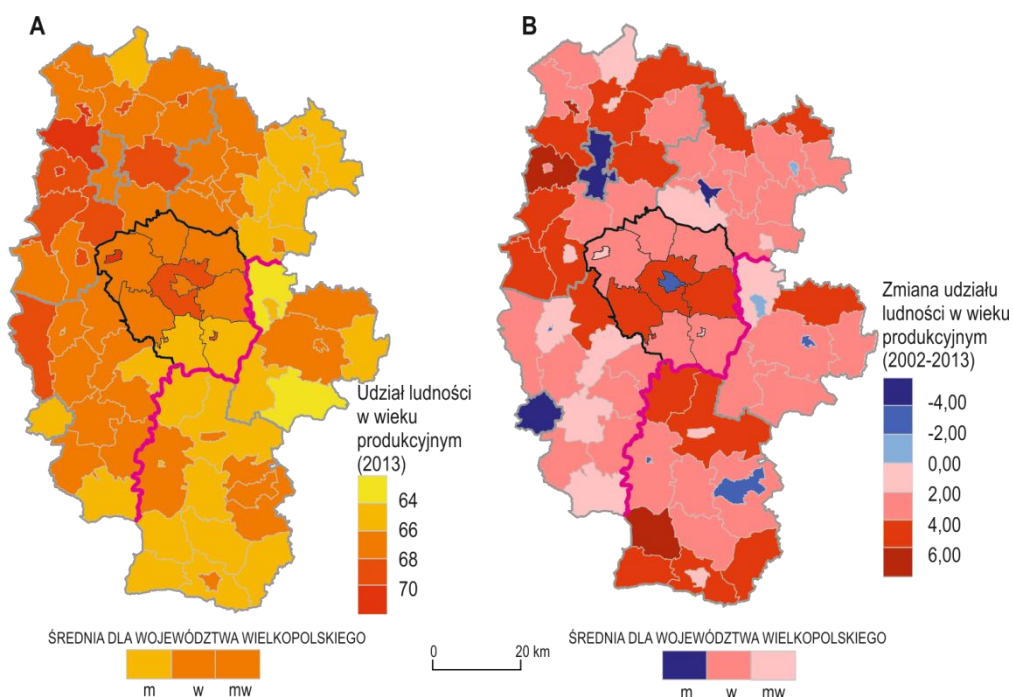
W 2013 roku ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 67% wszystkich mieszkańców powiatu tureckiego, czyli mniej więcej tyle samo, ile w całym województwie wielkopolskim oraz niewiele więcej niż w całym kraju (66,6%). W mieście Tuliszków osoby w wieku produkcyjnym stanowiły ponad 70% mieszkańców, w mieście Dobra oraz gminie wiejskiej Turek – po około 68%. Wśród gmin powiatu tureckiego najniższym udziałem osób w omawianej grupie wieku charakteryzowały się gmina Kawęczyn oraz obszar wiejski Dobrej (odpowiednio 65,4% oraz 64%). Położone na terenie powiatu tureckiego miasta odznaczają się wyższym niż średni dla obszarów miejskich województwa udziałem osób w wieku produkcyjnym (ryc. 9A). Z kolei obszary wiejskie znajdujące się w powiecie tureckim oraz w powiatach sąsiednich, charakteryzujące się najwyższym udziałem osób w wieku produkcyjnym, to jednocześnie obszary, które zanotowały największy wzrost udziału ludności w tej grupie w latach 2002–2013. Są to przede wszystkim tereny zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie miast (Turek, Konin), w których obserwuje się również napływ ludności związany ze zjawiskiem suburbanizacji. Zmniejszenie odsetka ludności w wieku produkcyjnym dotknęło w latach 2002–2013 przede wszystkim największe miasta regionu – Konin, Koło, Kalisz (o ponad 4 punkty procentowe⁴), Poddębice (o ponad 3 p.p.), Sieradz i Turek (o ponad 2 p.p.), podczas gdy we wszystkich gminach i obszarach wiejskich wskaźnik ten wzrósł. W powiecie tureckim wzrost zanotowały wszystkie gminy poza miastem Turek (ryc. 9B). Zarówno liczba, jak i udział ludności w wieku produkcyjnym dla całego powiatu wzrosły, podczas gdy w województwie przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w tej grupie odnotowano spadek jej udziału w całej populacji.

Patrząc na strukturę wieku mieszkańców powiatu tureckiego od 2000 roku zaobserwować można stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, kosztem spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (starzejące się roczniki poprzednich wyżów demograficznych są liczniejsze niż roczniki młode). Obserwowany do 2010 roku wzrost liczby oraz odsetka osób w wieku produkcyjnym uwarunkowany był zasileniem tej grupy wieku na początku analizowanego okresu przez wyż demograficzny końca lat 70. i pierwszej połowy lat 80. XX wieku oraz pozostawaniem

³ Zgodnie z nowelizacją Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która weszła w życie od dnia 1 stycznia 2013 roku, wiek emerytalny kobiet i mężczyzn jest stopniowo wydłużany do 67 roku życia (dla kobiet próg 67 lat osiągnięty zostanie w 2040 roku, dla mężczyzn – w 2020 roku). W analizach danych za lata 2002–2013 za granicę wieku produkcyjnego przyjęto obowiązujące do 2013 roku (oraz nadal obowiązujące w statystyce publicznej) progi 60 i 65 lat. Dla prognozowanych zasobów pracy (oraz w analizie porównawczej dla lat 2000–2035) granicę wieku produkcyjnego ujednolicono dla kobiet i mężczyzn do 65 roku życia (dane z prognozy demograficznej GUS publikowane są według pięcioletnich grup wieku).

⁴ W dalszej części opracowania autorzy będą stosowali skrót „p.p.”

w niej osób urodzonych w trakcie kompensacyjnego wyżu powojennego. Od 2010 roku zarówno liczba, jak i udział osób w tej grupie wieku w powiecie tureckim spada. Według prognoz GUS, opisane powyżej trendy utrzymają się co najmniej do 2035 roku – przy wzroście odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, spadać będzie udział ludności w wieku przed- i produkcyjnym (ryc. 10). Oznacza to proces starzenia się społeczeństwa w powiecie tureckim.

Ryc. 9. Udział mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku (A) oraz zmiana odsetka ludności w wieku produkcyjnym w latach 2002–2013 (B)

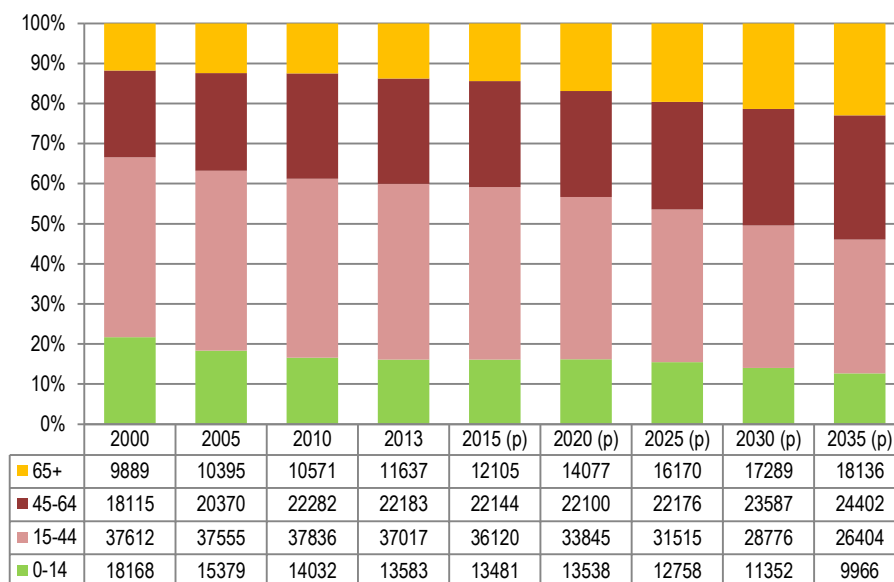
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Do oceny zasobów rynku pracy, oprócz zmiany liczby oraz udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców, cenną informacją są zmiany struktury tej grupy, innymi słowy – zmiany udziału osób w wieku mobilnym (15–44 lata) i niemobilnym (45–64 lata)⁵. Obserwacja trendów w strukturze tej grupy daje bardziej szczegółowy obraz aktualnych oraz kształtujących się przyszłych zasobów rynku pracy. Starzenie się roczników wyższych oraz coraz mniej liczne, z powodu zmniejszającej się liczby urodzeń, młode roczniki, które zasilają grupę wieku produkcyjnego wpływają zarówno na jej liczebność, jak i wewnętrzną strukturę. Zmniejsza się udział mieszkańców w wieku produkcyjnym mobilnym, zwiększa natomiast w produkcyjnym niemobilnym (45–64 lata). W 2013 roku ludność w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiła niemal 44% mieszkańców powiatu, ludność w wieku produkcyjnym niemobilnym zaś około 26%. Prognoza demograficzna⁶, uwzględniająca obecne trendy w ruchu naturalnym oraz migracyjnym ludności powiatu, a także współczesną strukturę wieku (która kształtuje przyszłe procesy demograficzne oraz strukturę ludności) zakłada spadek liczby ludności w całym powiecie do 2035 roku. Trendy demograficzne będą miały bezpośredni wpływ na zasobność rynku pracy w powiecie. Do 2035 roku udziały obydwu grup

⁵ Przedziały wieku przyjęto zgodnie z definicją GUS, przy czym wyrównano górną granicę wieku niemobilnego dla kobiet i mężczyzn (do 64 roku życia) ze względu na prezentowaną prognozę do 2035 roku.

⁶ Dane podano w oparciu o prognozę demograficzną GUS. Metodyka sporządzania prognozy zakłada uwzględnienie współczynników płodności, trendów w urodzeniach i zgonach oraz migracjach.

w ogólnej liczbie ludności wyrównają się, osiągając wartości 33,5% (grupa mobilna) i 31% (grupa niemobilna), przy czym liczba ludności w wieku produkcyjnym mobilnym zmniejszy się o około 29%, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym o zaledwie 10% (ryc. 10). W grupie wieku produkcyjnego mobilnego w 2013 roku znajdowało się 37 tys. mieszkańców powiatu, w 2020 roku będzie to już tylko 32,8 tys., a w roku 2035 – 26,4 tys. Łącznie z ludnością w wieku produkcyjnym niemobilnym zasobność rynku pracy w 2013 roku wynosiła 59,2 tys. osób, natomiast do 2020 roku zmniejszy się do 55,9 tys., a do 2035 roku do 50,8 tys. osób.

Ryc. 10. Struktura ludności powiatu tureckiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2000–2013 oraz prognoza do 2035 r.

* Ze względu na zaprezentowane prognozy ujednociono górną granicę wieku produkcyjnego niemobilnego do 64 lat dla kobiet i mężczyzn.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2002–2013 wszystkie gminy powiatu tureckiego zanotowały wzrost odsetka mieszkańców w wieku produkcyjnym niemobilnym. Największy wzrost dotyczył miasta Tuliszków (o 6,2 p.p.), przy jednoczesnym największym spadku odsetka osób w wieku produkcyjnym mobilnym (o 4,6 p.p.) i gminy miejskiej Turek (o 4,1 p.p.). Oznacza to, że potencjalne zasoby siły roboczej w powiecie tureckim kurczą się. Udział ludności w wieku mobilnym wzrósł w pięciu gminach wiejskich, a w gminie Władysławów utrzymał się na jednakowym poziomie. Największy spadek dotyczy miast położonych w granicach powiatu: Tuliszkowa, Turku oraz Dobrej. Obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich zanotowały nieznaczny spadek odsetka mieszkańców w wieku produkcyjnym mobilnym (tab. 5).

Pod względem potencjalnych zasobów rynku pracy w najlepszej sytuacji znajdują się gminy Malanów oraz Przykona, gdzie udział osób w wieku produkcyjnym mobilnym jest wyższy niż średnia dla całego powiatu, a w latach 2002–2013 zanotowano wzrost udziału tej grupy w ogóle populacji, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym niemobilnym jest niższy od średniej dla powiatu. W najmniej korzystnej sytuacji są natomiast miasto Turek oraz gmina Dobra.

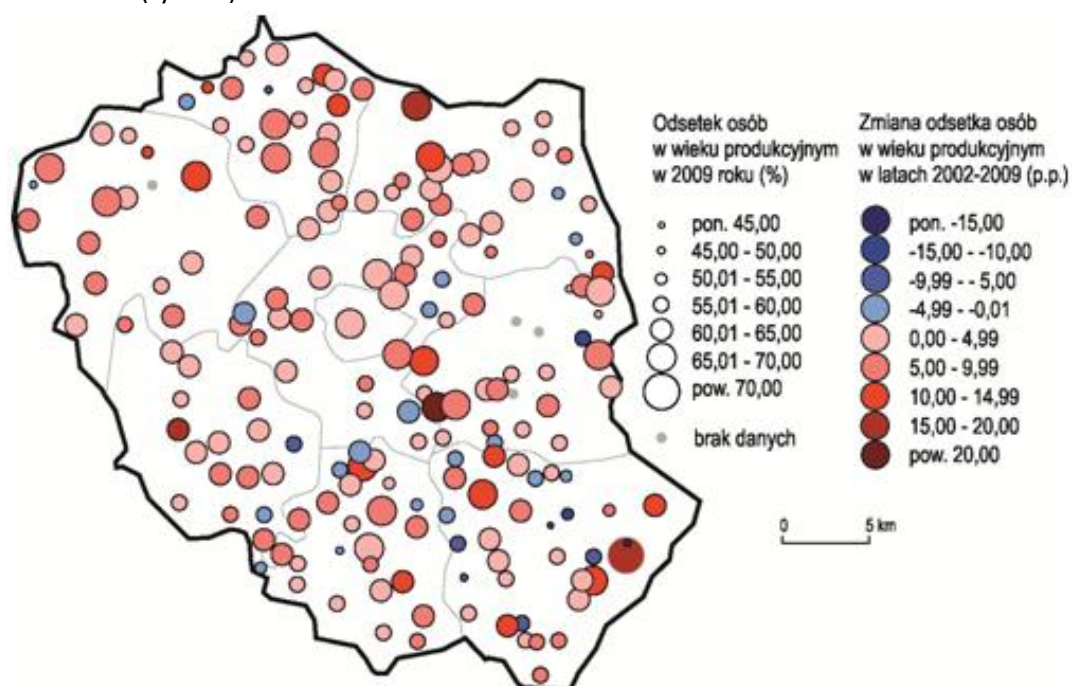
Tab. 5. Udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym i niemobilnym w gminach powiatu tureckiego

Gmina	Wiek produkcyjny mobilny [%]			Wiek produkcyjny niemobilny* [%]		
	2002	2013	Zmiana (2002–2013)	2002	2013	Zmiana (2002–2013)
Turek - miasto	45,7	41,4	-4,3	23,6	25,4	1,8
Brudzew	43,2	44,8	1,5	19,5	21,5	2,0
Dobra - miasto	44,8	43,5	-1,3	22,9	24,6	1,7
Dobra - obszar wiejski	40,2	40,1	-0,1	20,6	23,9	3,3
Kawęczyn	42,9	44,0	1,1	19,6	21,5	1,8
Malanów	45,1	46,6	1,5	17,1	20,8	3,7
Przykona	42,6	45,1	2,5	18,4	21,2	2,8
Tulisków - miasto	49,3	44,8	-4,6	19,8	25,9	6,2
Tulisków - obszar wiejski	46,0	45,6	-0,4	17,9	21,3	3,4
Turek	44,6	46,1	1,6	18,0	22,1	4,1
Władysławów	46,4	46,4	0	17,9	21,6	3,7
powiat turecki	44,9	43,8	-1,1	20,4	23,2	2,7

* za granicę wieku produkcyjnego niemobilnego przyjęto wiek 59 lat dla kobiet oraz 64 lata dla mężczyzn

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

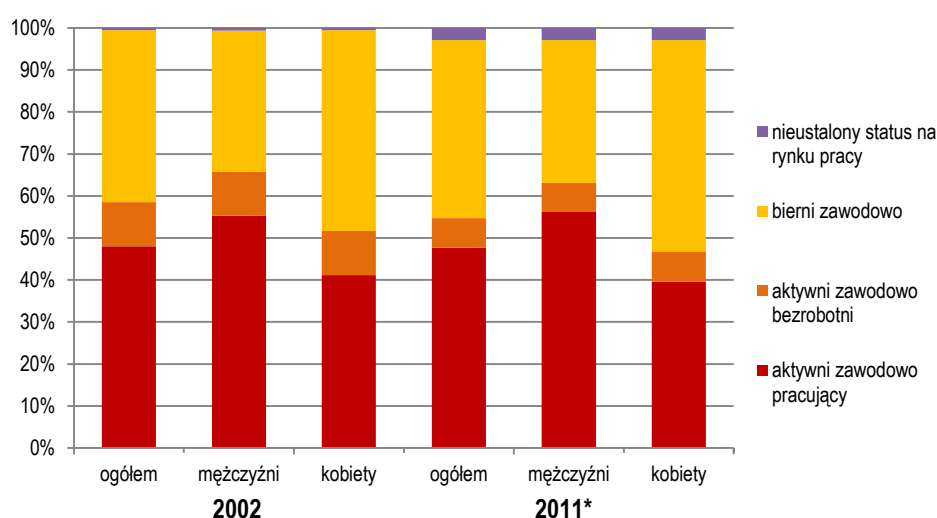
Potencjalne zasoby rynku pracy rozpatrywane w jeszcze bardziej szczegółowej skali – dla miejscowości – wykazują zróżnicowanie również w obrębie samych gmin. W latach 2002–2009 zdecydowana większość miejscowości powiatu tureckiego zanotowała wzrost odsetka mieszkańców w wieku produkcyjnym. Spadek udziału ludności w omawianej grupie wieku dotyczy przede wszystkim niewielkich miejscowości (do 200 mieszkańców) położonych w południowej i południowo-wschodniej części powiatu, głównie w gminach Dobra oraz Kawęczyn. Również w tych gminach w 2009 roku największa była koncentracja miejscowości, w których odsetek ludności w wieku produkcyjnym nie przekraczał 60%, zatem potencjalne zasoby pracy były tu mniejsze niż w innych miejscowościach (ryc. 11).

Ryc. 11. Odsetek (2009 r.) oraz zmiana (2002–2009) udziału ludności w wieku produkcyjnym w miejscowościach powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

O rzeczywistych zasobach siły roboczej na lokalnym rynku pracy informuje struktura zawodowa mieszkańców powyżej 15 roku życia. Ludność aktywna (czynna) zawodowo, tj. pracujący oraz bezrobotni, stanowiła w 2011 roku około 55% mieszkańców powiatu powyżej 15 roku życia, a tym samym nieco mniej niż dla całego województwa wielkopolskiego. W porównaniu z rokiem 2002 odsetek ten spadł o prawie 4 p.p. (ryc. 12). Zarówno w 2002, jak i w 2011 roku udział czynnych zawodowo był wyższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet (odpowiednio 66% i 52% w 2002 roku oraz 63% i 47% w roku 2011). Mimo ogólnego spadku odsetka mieszkańców czynnych zawodowo, udział pracujących utrzymał się w latach 2002–2011 na podobnym poziomie (nieco poniżej 48%), podczas gdy dla całego województwa wartość tego wskaźnika wzrosła z 46% do ponad 50%. W tym przypadku, podobnie jak w powyższym przykładzie, zdecydowanie wyższe wartości wskaźnik osiągał w grupie mężczyzn niż kobiet. Zaledwie 39,5% mieszkank powiatu tureckiego zaliczało się w 2011 roku do grupy aktywnych zawodowo pracujących.

Ryc. 12. Struktura zawodowa mieszkańców powiatu tureckiego powyżej 15 roku życia w latach 2002 i 2011⁷

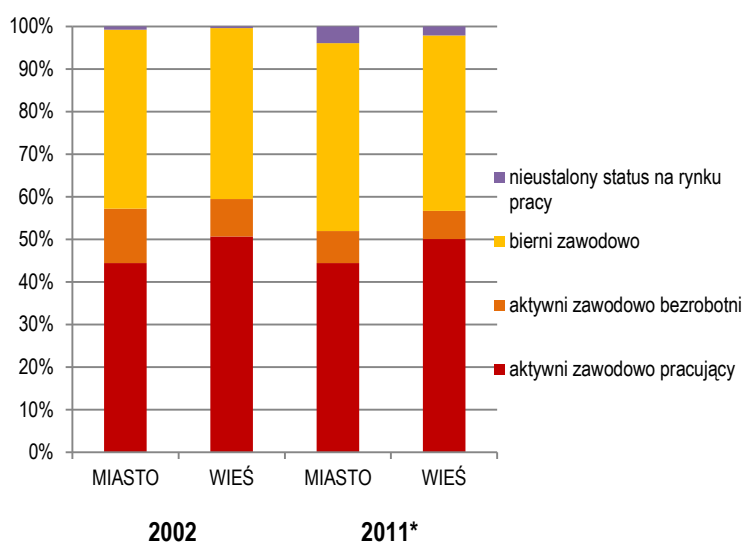
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Różnica w aktywności zawodowej mężczyzn i kobiet jest jeszcze bardziej widoczna porównując współczynniki aktywności zawodowej ze wskaźnikami zatrudnienia dla tych dwóch płci. W 2011 roku współczynnik aktywności zawodowej wśród mężczyzn wynosił 65%, natomiast dla kobiet 48,2% (przy wskaźnikach precyzji odpowiednio: 0,89 i 0,98). Wskaźnik zatrudnienia w grupie mężczyzn przyjął wartość 58%, w grupie kobiet zaś zaledwie 40,7% (wskaźniki precyzji odpowiednio: 0,95 i 1,11). Pod względem wartości współczynnika aktywności zawodowej i wskaźnika zatrudnienia powiat turecki wypada gorzej na tle województwa wielkopolskiego. W przypadku współczynnika aktywności zawodowej wartości obydwu wskaźników są niższe niż średnie wojewódzkie o 1,2 p.p. oraz aż 2,7 p.p. w odniesieniu do wskaźnika zatrudnienia. Niski wskaźnik zatrudnienia oznaczać może większe obciążenie budżetu wydatkami na zasiłki i pomoc społeczną. Priorytetem działań samorządów powinno być zatem dążenie do zwiększania poziomu zatrudnienia.

⁷ Dane za 2011 rok pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego. Ze względu na przyjętą metodykę szacowania powinny być one podawane wraz z odpowiadającymi im wskaźnikami precyzji. Wskaźniki precyzji dla aktywnych zawodowo pracujących wynoszą: 0,78 (ogółem), 0,89 (mężczyźni), 0,98 (kobiety), dla aktywnych zawodowo bezrobotnych: 2,74 (ogółem), 3,94 (mężczyźni), 3,48 (kobiety), dla biernych zawodowo: 0,85 (ogółem), 1,41 (mężczyźni), 1,02 (kobiety), dla osób o nieustalonym statusie na rynku pracy: 5,06 (ogółem), 6,34 (mężczyźni), 5,98 (kobiety).

Niekorzystnym trendem dla zasobów rynku pracy jest wzrost w analizowanym okresie udziału ludności biernej zawodowo, co wiąże się z omawianym wcześniej zwiększającym się udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym w populacji. Odsetek biernych zawodowo jest wyższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn (m.in. ze względu na niższy wiek emerytalny kobiet oraz wyższą przeciętną długość trwania życia).

Za pozytywne zjawisko należy natomiast uznać zmniejszenie udziału aktywnych zawodowo bezrobotnych – w 2002 roku stanowili oni 18,5% ludności w wieku produkcyjnym (i 10,5% wszystkich mieszkańców powyżej 15 roku życia.), w 2011 roku natomiast 12,7% (wskaźnik precyzji 2,74; 7% mieszkańców powyżej 15 roku życia). Mimo spadku wartości stopy bezrobocia mieszkańców powiatu, nadal plasował się on powyżej średniej dla całego województwa – 10% (przy wskaźniku precyzji 0,58). Stopa bezrobocia wśród kobiet w 2011 roku wynosiła 15,4% (wskaźnik precyzji 3,48), a wśród mężczyzn – 10,7% (wskaźnik precyzji 3,94).

Ryc. 13. Struktura zawodowa mieszkańców miast i wsi powiatu tureckiego powyżej 15 roku życia w latach 2002 i 2011⁸
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zróżnicowanie struktury zawodowej ludności zauważa się również w układzie miasto-wieś. Liczba oraz udział aktywnych zawodowo w ogóle mieszkańców powyżej 15 roku życia są wyższe na wsi niż w mieście. Co więcej, w latach 2002–2011 liczba aktywnych zawodowo na obszarach miejskich spadła, podczas gdy obszary wiejskie powiatu zanotowały jej wzrost. Taka sama tendencja dotyczy ludności aktywnej zawodowo pracującej (przy czym jej udział w ogóle mieszkańców powyżej 15 roku życia nie uległ zmianie). W badanym okresie zarówno w mieście, jak i na wsi spadła liczba bezrobotnych, wzrosła natomiast liczba biernych zawodowo. Obszary wiejskie zanotowały wzrost udziału tej ostatniej grupy z 40,1% do 41,2%, obszary miejskie z 42% do 44%. Udział aktywnych zawodowo pracujących w obydwu latach był o około 6 p.p. wyższy na wsi niż w mieście (ryc. 13). Udział aktywnych zawodowo wśród mieszkańców miast województwa wielkopolskiego jest o 2,5 p.p.

⁸ Dane za 2011 rok pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego. Ze względu na przyjętą metodykę szacowania powinny być one podawane wraz z odpowiadającymi im wskaźnikami precyzji. Wskaźniki precyzji dla aktywnych zawodowo pracujących wynoszą: 1,29 (miasto), 0,97 (wieś), dla aktywnych zawodowo bezrobotnych: 4,10 (miasto), 3,68 (wieś), dla biernych zawodowo: 1,31 (miasto), 1,12 (wieś), dla osób o nieustalonym statusie na rynku pracy: 6,48 (miasto), 8,06 (wieś).

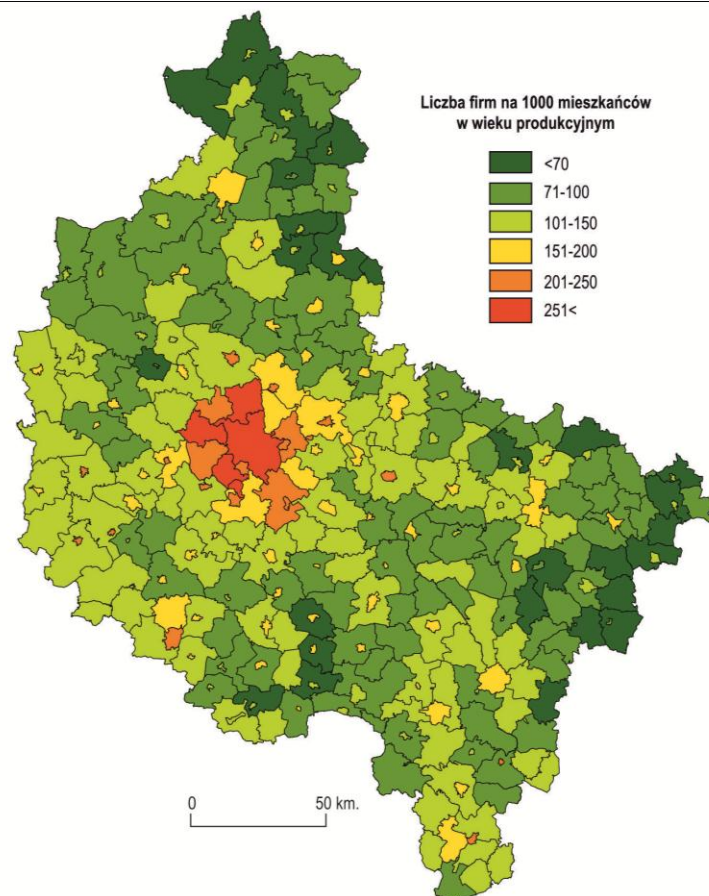
wyższy niż dla powiatu tureckiego, dla wsi różnica ta wynosi już tylko 0,6 p.p. na korzyść województwa.

Współczynnik aktywności zawodowej w 2011 roku był wyższy na obszarach wiejskich powiatu tureckiego (57,9% przy wskaźniku precyzji 0,9 dla wsi i 54,1% przy wskaźniku precyzji 1,16 dla miast). Wskaźnik zatrudnienia w miastach powiatu wynosił 46,3% (1,29), zaś na wsi 51,1% (0,97). Obszary miejskie charakteryzowały się również wyższą o niemal 3 p.p. stopą bezrobocia (14,4% przy wskaźniku precyzji 4,1 dla miast oraz 11,7% przy wskaźniku precyzji 3,68 dla wsi). Niska wartość wskaźnika zatrudnienia oraz wysoka stopa bezrobocia w miastach powiatu wskazuje na konieczność podjęcia działań prowadzących do aktywizacji i zapewnienia większej dynamiki lokalnego rynku pracy w celu zwiększenia liczby miejsc pracy.

1.3. Poziom przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego i charakteryzuje się szczególnym typem aktywności lokalnego społeczeństwa, która generuje miejsca pracy dla mieszkańców, wpływając tym samym na poziom i jakość ich życia.

Do określenia poziomu przedsiębiorczości w województwie wielkopolskim wykorzystano wskaźnik uwzględniający liczbę firm prywatnych zarejestrowanych w systemie REGON (z wyłączeniem sekcji A i B) na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (ryc. 14). Wskaźnik ten odzwierciedla w pewnym stopniu postawę przedsiębiorcze mieszkańców, mówiąc inaczej – skłonność do prowadzenia działalności gospodarczej. Od 2003 roku wskaźnik przedsiębiorczości w województwie systematycznie wzrastał. W 2003 roku przyjmował wartość równą 147 firm na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, a w 2013 roku wartość ta wynosiła 169 firm. Przedsiębiorczość w województwie wielkopolskim koncentruje się przede wszystkim w stolicy województwa oraz w obszarze funkcjonalnym Poznania. Wraz ze wzrostem odległości od ośrodka stołecznego wskaźnik przedsiębiorczości maleje, osiągając najniższe wartości w północno-wschodnich gminach województwa. Ponadto najwyższe wartości wskaźnika występują we wszystkich większych ośrodkach miejskich. Gminy powiatu tureckiego, położonego peryferyjnie względem stolicy województwa, osiągają jedne z najniższych wartości wskaźnika przedsiębiorczości w województwie, niższe od średniej dla całej Wielkopolski. Dla całego powiatu wartość wskaźnika wynosi zaledwie 98 firm na 1000 mieszkańców.

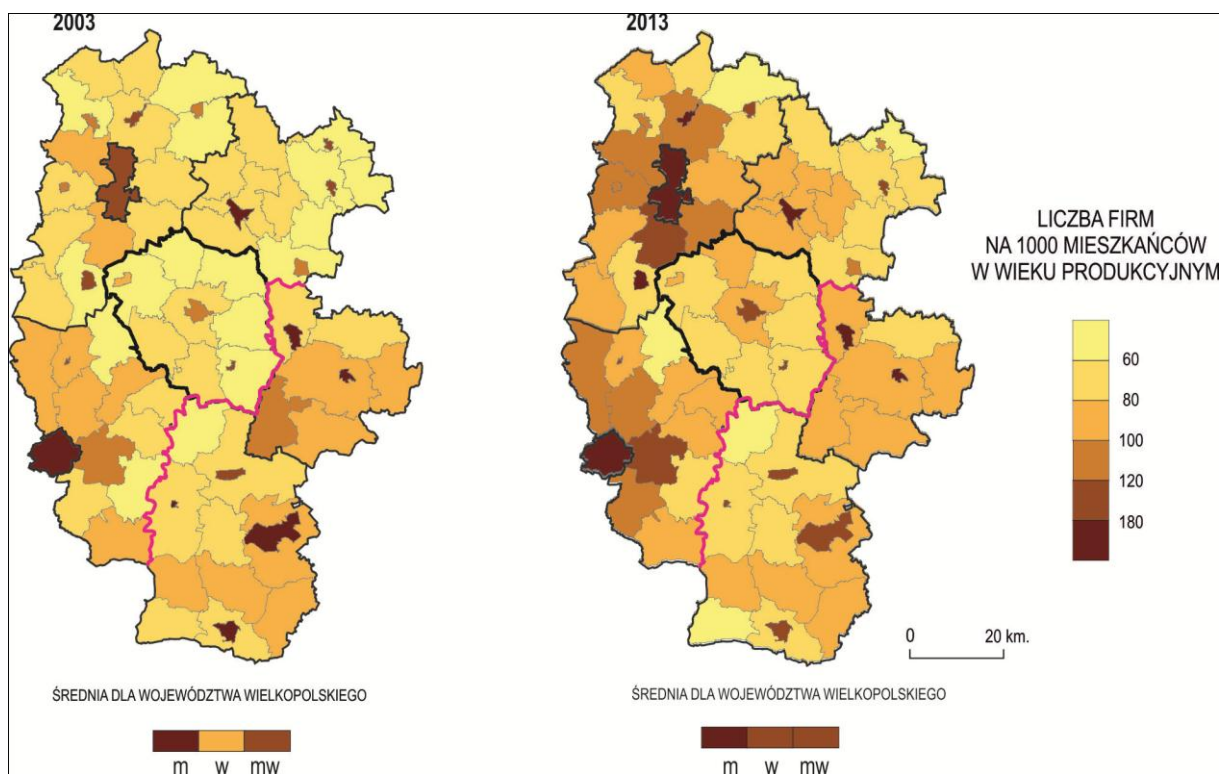

Ryc. 14. Przedsiębiorczość w województwie wielkopolskim według gmin w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Również w powiatach sąsiadujących z powiatem tureckim poziom przedsiębiorczości jest niski (ryc. 15). Większa koncentracja przedsiębiorczości występuje w miastach, podczas gdy obszary i gminy wiejskie charakteryzują się znacznie niższymi wartościami tego wskaźnika. Wyjątkiem są gminy podmiejskie, notujące duży napływ nowych mieszkańców oraz wyróżniające się wyższą przedsiębiorczością. Przedsiębiorczość na tych obszarach była nieco wyższa niż w innych gminach wiejskich oraz wyraźnie wzrosła do 2013 roku. Wskaźnik zwiększył swoją wartość również dla gmin położonych wzdłuż autostrady A2, ale przede wszystkim w części leżącej na północ od jej przebiegu.

Wskaźnik przedsiębiorczości w 2003 roku najwyższe wartości osiągnął w Poddębicach (197 firm na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym), Błaszczach (189), Uniejowie (173) i Kole (168). W powiecie tureckim najbardziej przedsiębiorczy byli mieszkańcy miast Dobra (131), Turek (117) i Tuliszków (90). Wynika to m.in. z pełnionej przez miasta funkcji zaplecza usługowego (a z kolei przedsiębiorczość usługowa zazwyczaj w dużej mierze kształtuje wskaźnik przedsiębiorczości ogółem). Najniższą przedsiębiorczością wykazywali się mieszkańcy Przykony (52), Tuliszkowa (56 – obszar wiejski) i Dobrej (58 – obszar wiejski) oraz Brudzewa i Władysławowa (59), Kawęczyna (63) i Malanowa (66).

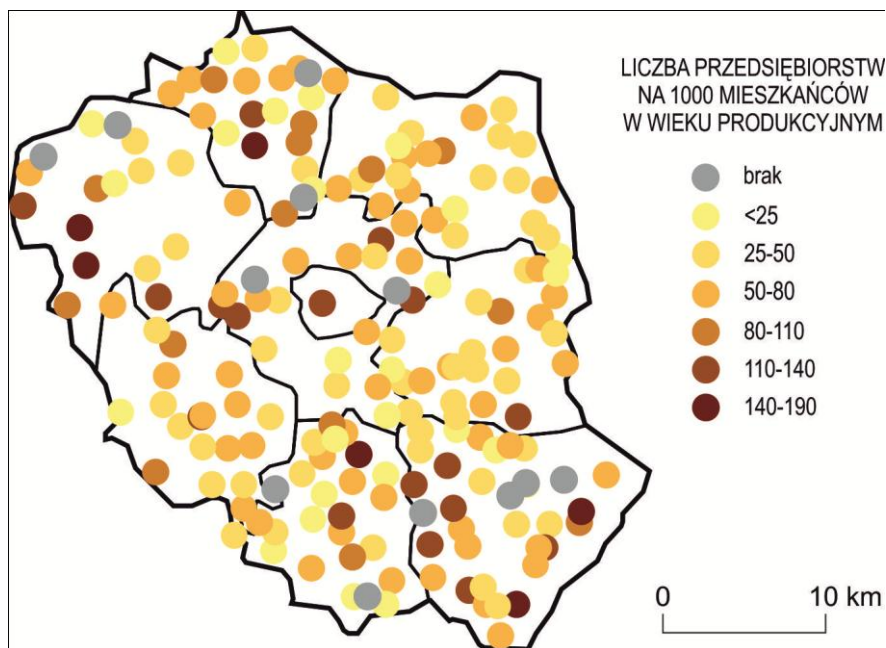

Ryc. 15. Przedsiębiorczość w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Na przestrzeni ostatniej dekady poziom przedsiębiorczości w kraju znacząco wzrósł. Tendencja ta jest wyraźnie zauważalna w Turku i powiatach ościennych. Przestrzenne zróżnicowanie przedsiębiorczości wygląda podobnie jak 10 lat temu, jednak wartości wskaźnika są wyraźnie wyższe. Najwyższe wartości, podobnie jak w 2003 roku, odnotowano w Uniejowie (184) i Poddębicach (183) oraz w Kole (180), Kaliszu (177) i Koninie (165). W powiecie tureckim najwyższa przedsiębiorczość cechuje mieszkańców Turku i Dobrej (139), w mniejszym stopniu Tuliszkowa (99) i gminy wiejskiej Turek (73). W pozostałych gminach poziom przedsiębiorczości waha się od 60 w gminie Brudzew do 70 w Kawęczynie i są to jedne z najniższych wskaźników na analizowanym obszarze.

Najwyższe wskaźniki przedsiębiorczości w 2009 roku zanotowały miejscowości gmin: Dobra, Władysławów, Turek, Tuliszków i Kawęczyn. Najmniejsza przedsiębiorczość cechowała natomiast między innymi odznaczające się wyższym, niż w innych gminach powiatu, wskaźnikiem bezrobocia Przykonę czy Malanów (ryc. 16). Wysokie bezrobocie w zestawieniu z niską przedsiębiorczością może w pewnym stopniu świadczyć o braku cech sprzyjających przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Ryc. 16. Wskaźnik przedsiębiorczości w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Poziom przedsiębiorczości w regionie warunkowany jest szeregiem czynników politycznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturowych, organizacyjnych oraz psychologicznych. W badaniu Global Entrepreneurship Monitor⁹ czynniki warunkujące przedsiębiorczość dzieli się na: szanse na start, rynek i politykę przedsiębiorczości, innowacyjność, potencjał wzrostu oraz normy kulturowo-społeczne. Wymienia się wśród nich m.in.: otoczenie instytucjonalne oraz dostępną infrastrukturę, stabilność makroekonomiczną, wykształcenie ludności, efektywność rynków dóbr i pracy, rozmiar rynku, postrzeganie możliwości otwarcia biznesu, wiedzę niezbędną do założenia przedsiębiorstwa, szkolenia, możliwości technologiczne, programy wsparcia i finansowanie przedsiębiorczości, politykę władz, w tym regulacje administracyjne, wspieranie przedsiębiorczości w konkretnych grupach (kobiety, osoby młode), fizyczną, komercyjną i prawną infrastrukturę przedsiębiorczości, a także normy kulturowe i społeczne czy wreszcie nastawienie do przedsiębiorczości – skłonność do podejmowania ryzyka, umiejętność dostrzegania szansy biznesowej. Poziom przedsiębiorczości uzależniony jest również od ogólnej sytuacji rozwojowej obszaru, aczkolwiek zależność ta może być różna – z jednej strony bardziej rozwinięte gospodarki to więcej szans i potencjałów dla przedsiębiorczości, z drugiej – miejsc pracy dla potencjalnych przedsiębiorców.

Niska przedsiębiorczość w powiecie tureckim uwarunkowana może być zatem zarówno cechami lokalnej społeczności w zakresie przedsiębiorczości, postrzeganymi barierami w prowadzeniu działalności gospodarczej (omówiono je w rozdziale IV.2.4), zamożnością ludności oraz kapitałem, jakim dysponuje, strukturą wieku zasobów pracy, ale również odpływem (emigracją) jednostek bardziej skłonnych do podjęcia ryzyka (co potwierdzają m.in. badania przedsiębiorczości Polaków, którzy wyemigrowali do Wielkiej Brytanii¹⁰). Z drugiej strony w jednym z wywiadów z przedsiębiorcami działającymi w powiecie tureckim wskazano, w jaki sposób emigracja zarobkowa może się przyczynić do wzrostu przedsiębiorczości w powiecie – zgromadzony w trakcie pracy za granicą kapitał inwestowany może być właśnie w zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej.

⁹ Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor – Polska 2012, 2013, PARP, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Warszawa.

¹⁰ Jones T. i in., 2014, *The contribution of new migrant entrepreneurs in the UK*, Centre for Entrepreneurs, Londyn.

Działania w kierunku zwiększania przedsiębiorczości w powiecie mogłyby przyczynić się do poprawy ogólnej sytuacji na rynku pracy, tzn. wzrostu wskaźnika zatrudnienia, spadku bezrobocia, ale także wpłynąć na grupę osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

1.4. Umiejętności cyfrowe ludności

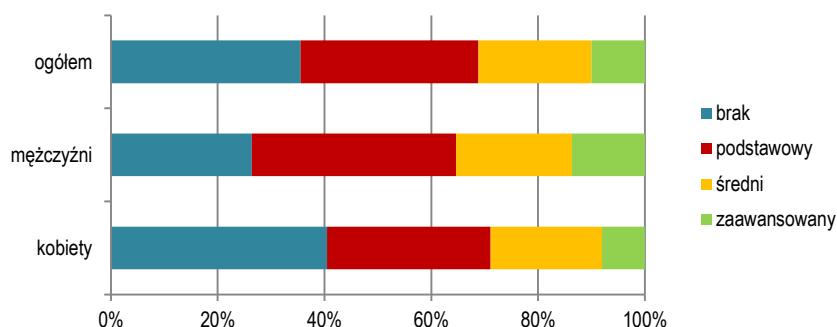
Umiejętności cyfrowe ludności rozpatrywane są w kontekście wykorzystania Internetu w różnych dziedzinach życia oraz znajomości i zaawansowania w obsłudze programów komputerowych. Ich poziom decyduje między innymi o jakości zasobów pracy na danym rynku. Według *Diagnozy Społecznej 2013* województwo wielkopolskie z wynikiem równym 71,2% znajduje się na drugim miejscu w Polsce pod względem odsetka gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu, natomiast dopiero na jedenastym (61,6%) pod względem udziału osób powyżej 16 roku życia korzystających z Internetu (mniej niż w całym kraju – 63%). W skali Polski z Internetu częściej korzystają osoby młode, nadal uczące się i o wyższym poziomie wykształcenia, głównie mężczyźni. Wyższe ryzyko wykluczenia cyfrowego obserwuje się wśród osób starszych i słabiej wykształconych¹¹. Mając na uwadze fakt, że umiejętności cyfrowe są silnie skorelowane z wiekiem, płcią czy poziomem wykształcenia, na potrzeby ich oceny przeprowadzono badanie na reprezentatywnej próbie mieszkańców powiatu tureckiego. Poziom zaawansowania w obsłudze programów komputerowych (kompetencji informatycznych) oceniono na podstawie wskazywanych przez respondenta oprogramowania i aplikacji, z których korzysta (poza pakietem MS Office). Wyróżniono tym samym cztery poziomy umiejętności cyfrowych w zakresie obsługi programów komputerowych:

- zaawansowany – respondent wymienia nazwy zaawansowanych programów i aplikacji;
- średniozaawansowany – respondent wymienia inne podstawowe aplikacje biurowe lub przeglądarki internetowe;
- podstawowy – respondent korzysta z komputera, ale nie potrafi wymienić żadnych innych programów;
- brak umiejętności cyfrowych – respondent nie korzysta z komputera lub korzysta zbyt rzadko.

Z kolei stopień zaawansowania w posługiwaniu się technologiami informacyjnymi określono na podstawie częstotliwości, z jaką respondenci korzystają z Internetu w następujących sytuacjach: dokonywanie zakupów, dokonywanie sprzedaży, załatwianie spraw urzędowych, poszukiwanie pracy, czytanie informacji prasowych, komunikacja z rodziną/znajomymi, planowanie wyjazdów/urlopów/wakacji.

Zaawansowaną znajomością obsługi programów komputerowych wykazało się zaledwie 10% mieszkańców, w tym około 14% mężczyzn oraz 8% kobiet (ryc. 17). Kompetencjami takimi wykazuje się co piąta osoba poniżej 25 roku życia oraz w grupie 25–34 lata, ale już tylko co dziewiąta w grupie wieku 35–44 lata (ryc. 18). Poziom średniozaawansowany reprezentuje co piąty respondent i co piąta respondentka. W grupie tej znalazło się 35% ankietowanych poniżej 25 roku życia oraz 36% w wieku 25–34 lata. W każdej kolejnej (starszej) grupie wieku odsetek badanych mieszkańców, których umiejętności określono jako średniozaawansowane, jest coraz niższy.

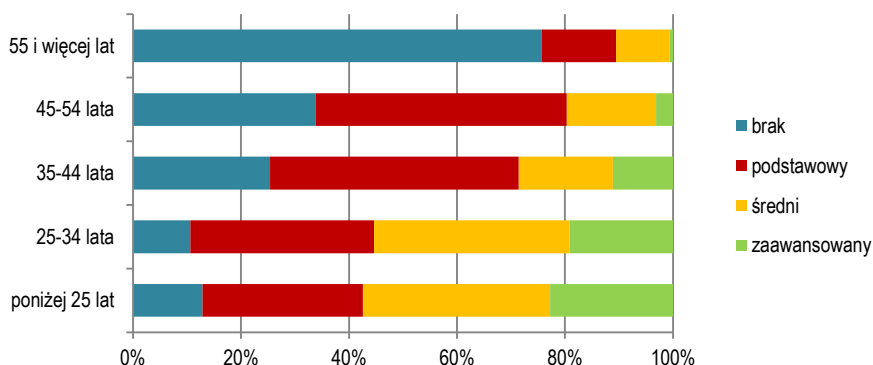
¹¹Batorski D., 2013, *Polacy wobec technologii cyfrowych – uwarunkowania dostępności i sposobów korzystania. Diagnoza społeczna 2013 Warunki i jakość życia Polaków – Raport* [Special issue]. Contemporary Economics, 7, 317-341 DOI: 10.5709/ce.1897-9254.114.

Ryc. 17. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według płci w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)

Źródło: badanie własne.

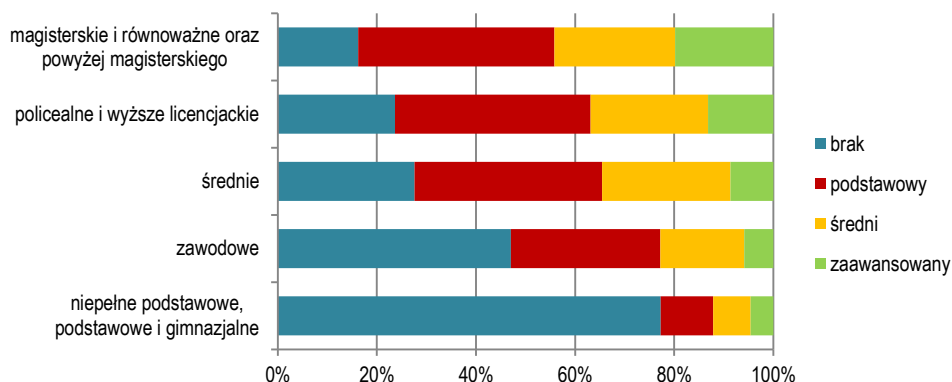
Kompetencje $\frac{1}{3}$ ankietowanych, w tym 31% kobiet oraz 38% mężczyzn, oceniono jako podstawowe. W grupie tej znalazła się niemal połowa respondentów w wieku 35–44 lata oraz 45–54 lata oraz co trzecia osoba w wieku 25–34 lata. Mieszkańcy, którzy deklarują, że nie korzystają z komputera lub korzystają z niego bardzo rzadko stanowią 35,5% przebadanej próby. W grupie tej znalazło się ponad 40% kobiet i 26% mężczyzn. Aż $\frac{3}{4}$ respondentów w wieku 55 lat i więcej nie korzysta z komputera. Zdecydowanie niekorzystnym zjawiskiem jest również zakwalifikowanie do tej grupy aż co czwartej osoby w wieku 35–44 lata.

Ryc. 18. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według wieku w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)

Źródło: badanie własne.

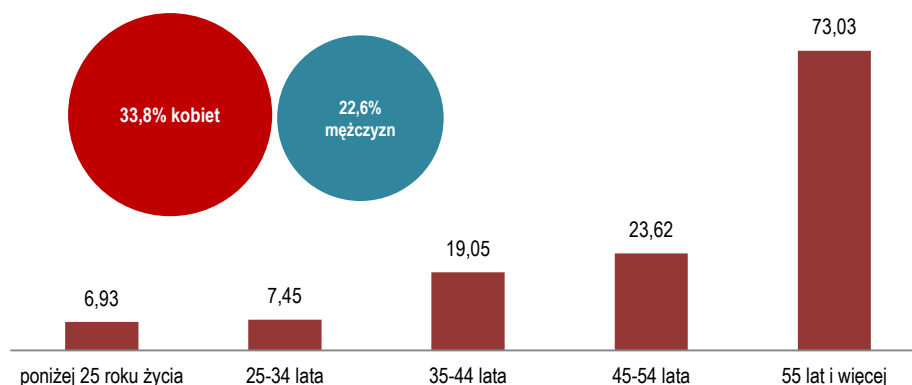
Zaawansowanie kompetencji informatycznych uzależnione jest również od poziomu wykształcenia. Ponad $\frac{3}{4}$ osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz niemal połowa z wykształceniem zawodowym deklaruje, że nie korzysta z komputera lub korzysta z niego bardzo rzadko. Umiejętności informatyczne kolejnych 10,5% respondentów z wykształceniem podstawowym i poniżej oraz 30% z wykształceniem wyższym oceniono jako podstawowe. Osoby, które nie korzystają z komputera lub obsługują programy komputerowe na poziomie podstawowym stanowią ponad 60% ankietowanych z wykształceniem średnim oraz policealnym i wyższym licencjackim. W grupie osób z wykształceniem magisterskim i wyższym niż magisterskie te dwie kategorie nadal stanowią ponad połowę respondentów. Jednocześnie wśród osób legitymujących się takim wykształceniem co piąty ankietowany posiada zaawansowane umiejętności informatyczne (ryc. 19).

Ryc. 19. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według wykształcenia w powiecie tureckim w 2014 r. (n=594)

Źródło: badanie własne.

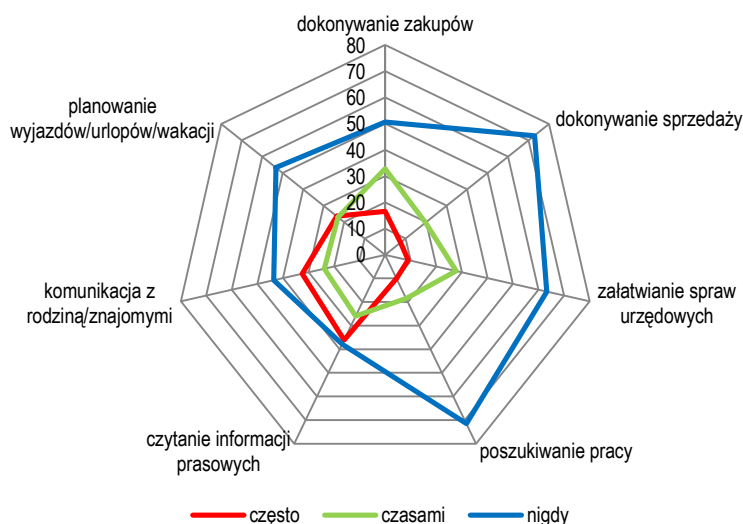
Drugi obszar oceny kompetencji cyfrowych mieszkańców powiatu stanowiła analiza częstotliwości korzystania z Internetu w wybranych dziedzinach codziennego życia. Niemal 30% respondentów odpowiedziało, że nigdy nie korzysta z Internetu w żadnej ze wskazanych sytuacji. W grupie tej znaleźli się co trzecia kobieta i co piąty mężczyzna, a także ponad 70% osób w wieku 55 lat i więcej. Im młodszy respondent, tym rzadziej wskazuje brak korzystania z Internetu w dziedzinach, o które pytano w badaniu. Wśród osób poniżej 25 roku życia osoby deklarujące, że nigdy nie korzystają z Internetu we wskazanym zakresie stanowią już tylko niecałe 7% (ryc. 20).

Ryc. 20. Udział osób niekorzystających z Internetu w grupach wieku i płci w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)

Źródło: badanie własne.

Internet najczęściej wykorzystywany jest przez respondentów w dosyć podstawowym zakresie – w celu czytania informacji prasowych (62% korzysta z niego „często” lub „czasem”) oraz komunikowania się z rodziną lub znajomymi (ponad 56%). Niewielkie jest wykorzystanie Internetu w celach ekonomicznych – dokonywaniu zakupów i sprzedaży (odpowiednio 51% i 73% respondentów nigdy nie korzysta z Internetu w tych dziedzinach; ryc. 21). Niski jest również poziom wykorzystania Internetu w załatwianiu spraw urzędowych – zaledwie 9% respondentów wskazało odpowiedź „często”, kolejne 28% „czasami”.

Ryc. 21. Częstotliwość wykorzystywania Internetu w wybranych dziedzinach życia wśród mieszkańców powiatu tureckiego w 2014 r. (n=600)

Źródło: badanie własne.

Kobiety częściej niż mężczyźni korzystają z Internetu poszukując pracy, nieznacznie częściej również dokonując zakupów i załatwiając sprawy urzędowe. We wszystkich pozostałych dziedzinach mężczyźni są częstszymi użytkownikami Internetu (tab. 6).

Podsumowując, mniej zaawansowane kompetencje cyfrowe, a tym samym większe ryzyko wykluczenia cyfrowego, dotyczą: kobiet, osób powyżej 55 roku życia, a także z wykształceniem podstawowym i niższym oraz zawodowym. Wraz z wiekiem wzrasta odsetek osób niekorzystających z komputera lub Internetu. Z punktu widzenia zasobów rynku pracy i zmian na nim zjawisko to ma bardzo negatywne konsekwencje. Największe zagrożenie wykluczeniem cyfrowym dotyczy bowiem osób, które jednocześnie znajdują się w grupach o najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy (kobiety, osoby powyżej 50 roku życia).

Tab. 6. Wykorzystanie Internetu w różnych dziedzinach życia wśród mieszkańców powiatu tureckiego w 2014 r. (odsetek wskazań, n=600)

Kategoria	Korzysta z Internetu często lub czasami [%]			Nigdy nie korzysta z Internetu [%]		
	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni
Dokonywanie zakupów	49	37	36	51	63	64
Dokonywanie sprzedaży	27	20	40	73	80	60
Załatwianie spraw urzędowych	37	37	36	63	63	64
Poszukiwanie pracy	29	30	25	72	70	75
Czytanie informacji prasowych	62	60	67	38	40	33
Komunikacja z rodziną/znajomymi	56	53	62	44	47	38
Planowanie wyjazdów/urlopów/wakacji	47	42	55	53	58	45

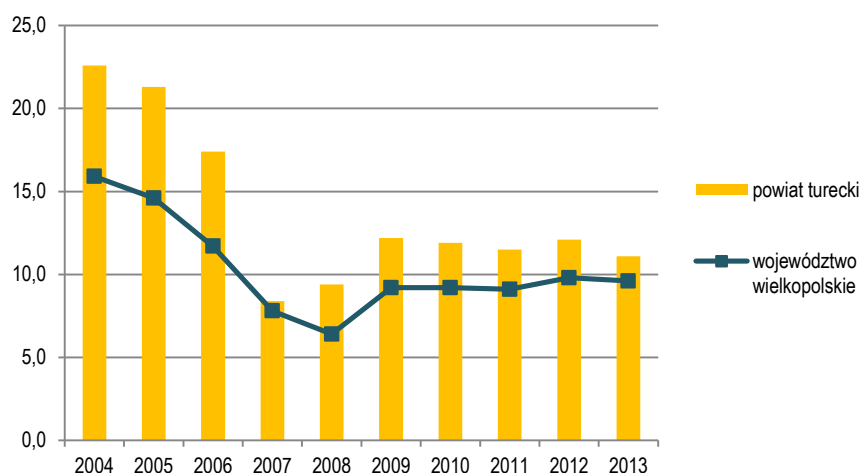
Źródło: badanie własne.

1.5. Popyt i podaż na pracę

Podażową część rynku pracy, czyli zasoby pracy, tworzą osoby aktywne zawodowo, czyli takie, które chcą i są gotowe podjąć zatrudnienie przy określonym wynagrodzeniu. Natomiast popyt stanowią miejsca pracy, zarówno zagospodarowane (liczba zatrudnionych), jak i wolne, oferowane przez

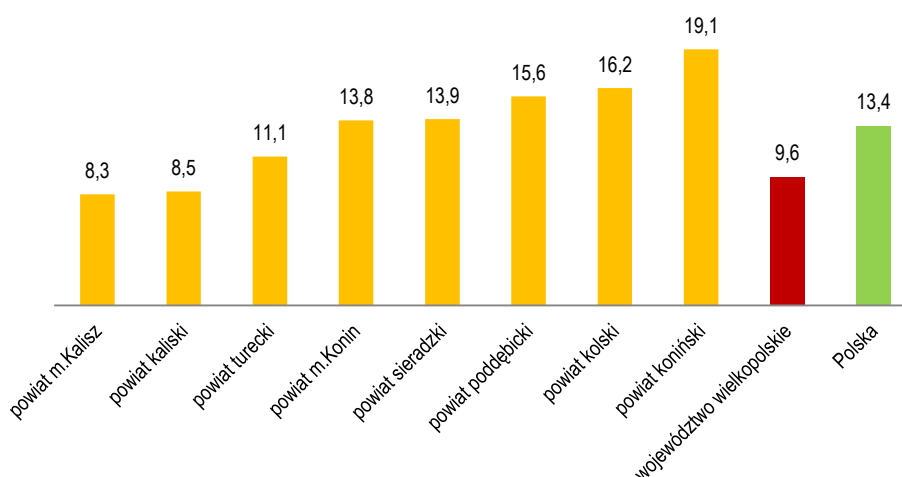
pracodawców¹². W sytuacji, gdy podaż pracy przewyższa popyt, pojawia się bezrobocie. Rozpoznanie pod względem ilościowym i jakościowym tej części zasobów rynku pracy, jaką stanowią osoby bezrobotne, to istotna informacja zarówno dla instytucji działających na rzecz zmniejszenia skali tego niekorzystnego zjawiska, jak i pracodawców.

Stopa bezrobocia w powiecie tureckim w latach 2004–2013 zmniejszyła się z 22,6% do 11,1% (ryc. 22). W całym analizowanym okresie wartość wskaźnika dla powiatu była wyższa niż dla całego województwa, natomiast od 2007 roku niższa (bądź zbliżona) do poziomu bezrobocia dla całej Polski. Wahania stopy bezrobocia w latach 2004–2013 nawiązują do zmian wartości charakterystycznych dla całego województwa, przy czym dynamiczny spadek w latach 2004–2007 wyraźnie zmniejszył różnicę pomiędzy poziomem zjawiska w powiecie tureckim i województwie wielkopolskim.

Ryc. 22. Stopa bezrobocia w powiecie tureckim oraz województwie wielkopolskim w latach 2004–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

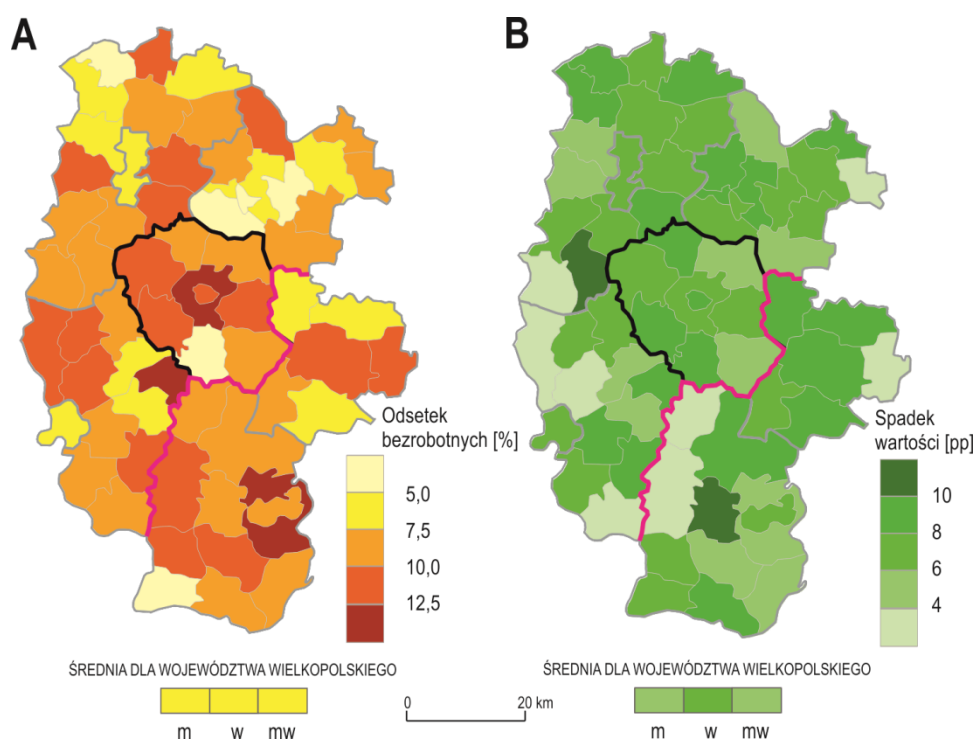
Ryc. 23. Stopa bezrobocia w powiecie tureckim na tle powiatów sąsiednich, województwa oraz Polski w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

¹²Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, 2008, Departament Pracy i warunków życia, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Na tle sąsiednich jednostek powiat turecki wyróżnia się stopą bezrobocia wyższą jedynie od tej w powiecie kaliskim i w mieście Kalisz. Stopa bezrobocia w pozostałych powiatach jest wyższa niż w tureckim, w tym w powiecie konińskim aż o 8 p.p. (ryc. 23). Powiaty w regionie cechuje w większości wyższa, niż średnia wojewódzka i krajowa, wartość wskaźnika, należy jednak zaznaczyć, że powiat turecki wypada pod tym kątem stosunkowo dobrze na tle kraju.

W latach 2003–2013 udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się we wszystkich gminach powiatu tureckiego, w największym stopniu w gminach Władystawów, Malanów oraz Kawęczyn, a także w mieście Turek (ryc. 24). Jednocześnie w Kawęczynie udział bezrobotnych zarejestrowanych jest najniższy w całym powiecie – w 2013 roku wyniósł zaledwie 4,8%, a tym samym był niższy niż średnia dla gmin wiejskich na terenie województwa wielkopolskiego (ryc. 24). Poza Kawęczynem, wszystkie gminy powiatu tureckiego charakteryzowały się w 2013 roku wartościami wskaźnika wyższymi niż średnie dla województwa. Najwyższy udział bezrobotnych w 2013 roku zanotowała gmina Turek (12,8%), przy czym w roku 2003 bez pracy pozostawał tam co piąty mieszkaniec w wieku produkcyjnym. Niewiele niższe były odsetki bezrobotnych w Przykonie (12%) oraz Malanowie (11,2%). W gminach Dobra oraz Brudzew zmiana udziału bezrobotnych w latach 2003–2013 była najmniejsza i wynosiła odpowiednio: 5,4 oraz 5,1 p.p.

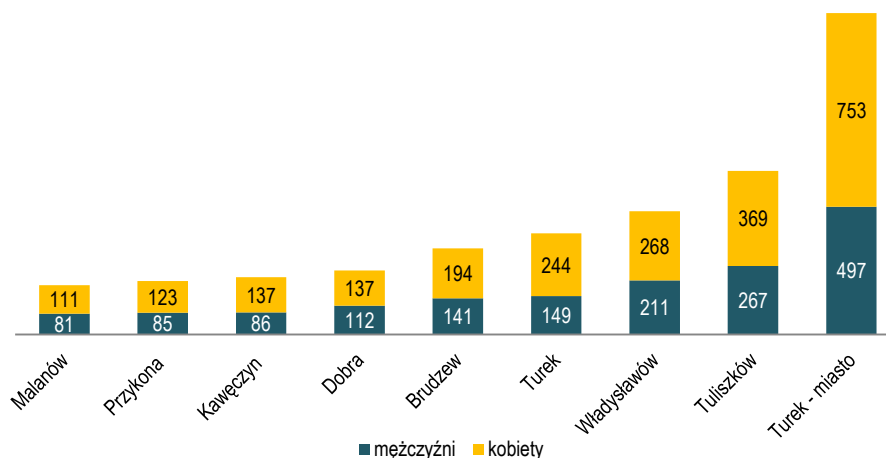

Ryc. 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2013 r. (A) oraz zmiana wartości wskaźnika w latach 2003–2013 (B) w gminach powiatu tureckiego i sąsiednich jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Największa bezwzględna liczba bezrobotnych skupia się w mieście Turek, gminach Tuliszków i Władystawów (ryc. 25), zaś najmniejsza: w Malanowie, Przykonie i Kawęczynie (w przypadku dwóch pierwszych jednostek obejmuje jednak większą, niż w innych gminach powiatu, część ludności w wieku produkcyjnym). We wszystkich gminach powiatu tureckiego kobiety przeważają w strukturze

plci osób bezrobotnych. Stanowią one ponad 60% bezrobotnych w gminie Turek, gminie Kawęczyn oraz mieście Turek, w pozostałych gminach – powyżej 55%, a w skali całego powiatu – 59%.

Ryc. 25. Struktura płci osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminach powiatu tureckiego w 2013 r.

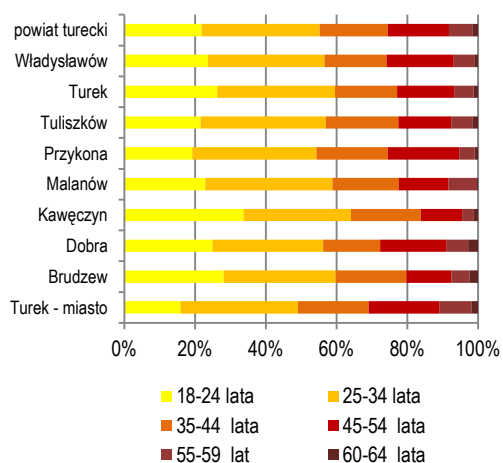
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Szczegółowa charakterystyka bezrobotnych pod kątem wieku, doświadczenia zawodowego czy wykształcenia pozwala na stworzenie profilu tej grupy. W niemal wszystkich gminach powiatu tureckiego (poza Kawęczynem) największy udział wśród bezrobotnych mają osoby w wieku 25–34 lata (ryc. 26). Jednocześnie osoby poniżej 35 roku życia stanowią ponad połowę bezrobotnych w 8 gminach, a w mieście Turek co drugi bezrobotny znajduje się w tej grupie wieku. W skali całego powiatu pozostający bez pracy w wieku do 35 lat stanowią 55%. Najmłodsze zasoby bezrobotnych posiada gmina Kawęczyn – poniżej 35 roku życia jest tu 64% pozostających bez pracy. Największy udział bezrobotnych w wieku produkcyjnym niemobilnym notuje miasto Turek (50%) oraz gminy Przykona i Dobra. W skali całego powiatu co dwunasty bezrobotny ma 55 i więcej lat. Jeszcze wyższy jest udział tej grupy w mieście Turek (ponad 10%) oraz gminach Dobra i Malanów.

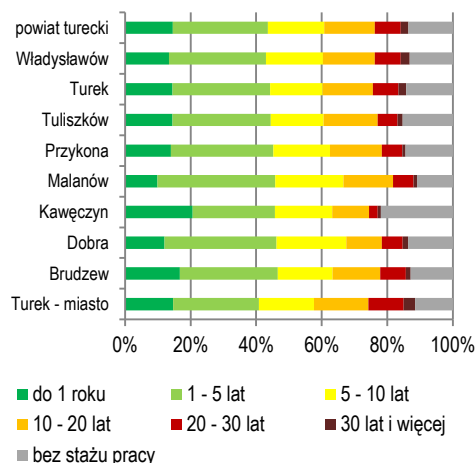
W gminie Kawęczyn co piąty pozostający bez pracy nie posiada stażu pracy, również co piąty wykazuje się stażem pracy krótszym niż 1 rok (co ma związek przede wszystkim z młodą strukturą wieku bezrobotnych w tej gminie; ryc. 26). W gminie Malanów „tylko” co piąty bezrobotny nie posiada stażu pracy lub posiada staż krótszy niż 1 rok, natomiast w gminach Brudzew i Tuliszków osoby takie stanowią prawie 30% bezrobotnych. Zdecydowanie najwyższym udziałem bezrobotnych o najdłuższym stażu pracy (powyżej 10 lat) odznacza się miasto Turek. Najniższe odsetki charakterystyczne są natomiast dla gmin Dobra i Kawęczyn (poniżej 20%).

We wszystkich gminach oprócz miasta Turek oraz w skali całego powiatu wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ryc. 26). Drugą pod względem liczebności grupę stanowią mieszkańcy z najniższym wykształceniem – podstawowym, a w niektórych gminach – ze średnim zawodowym. Najwyższy odsetek bezrobotnych z wykształceniem podstawowym notują gminy Brudzew i Kawęczyn (odpowiednio 29,5% oraz 28,3%).

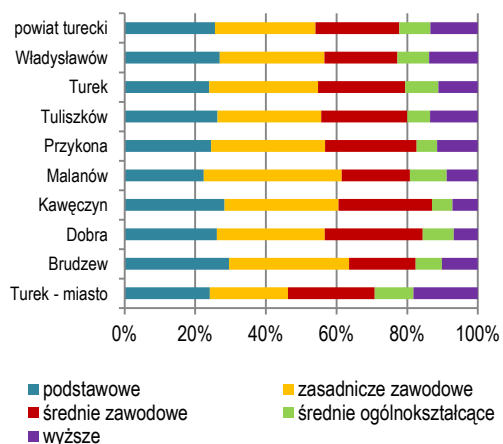
A

B

C

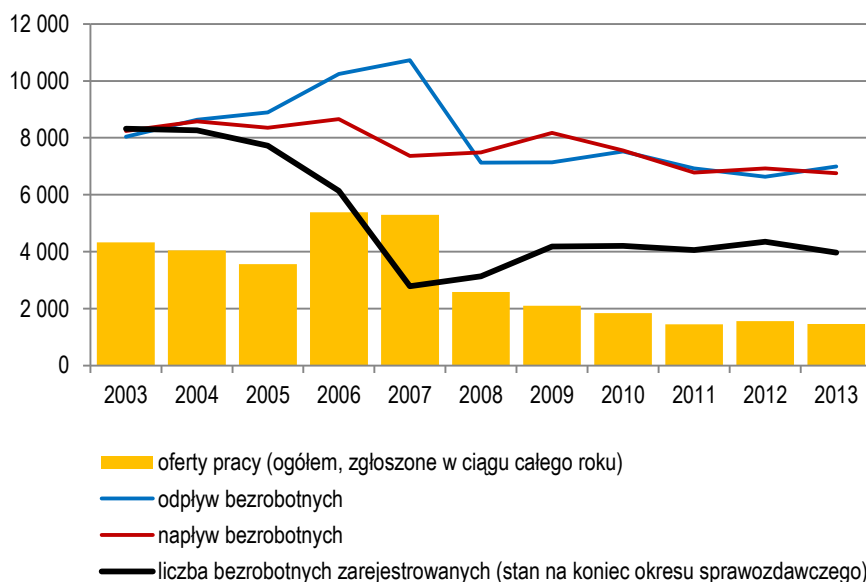
Ryc. 26. Profil ludności bezrobotnej w gminach powiatu tureckiego w 2013 r.: A. struktura wieku, B. staż pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Turku.

W 2002 roku osoby z wykształceniem wyższym stanowiły około 3,4% bezrobotnych w powiecie tureckim, w 2013 – już 13,4%. W mieście Turek stanowią one ponad 18%. Przy ogólnym spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych w tym okresie, liczba bezrobotnych z wykształceniem wyższym wzrosła z niespełna 300 do ponad 500 osób. Niemal połowa pozostawała bez pracy krócej niż pół roku. W tym samym okresie liczba bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym zmniejszyła się niemal trzykrotnie (zmniejszyła się również sama liczba osób z tym poziomem wykształcenia), spadkowi uległa także liczba bezrobotnych w pozostałych grupach wykształcenia. Wzrost liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym wynikać może bezpośrednio ze zmian w strukturze wykształcenia mieszkańców powiatu (charakterystycznych również dla całego kraju), a wzrost ich udziału w zasobach bezrobotnych – ze zmian w strukturze wykształcenia tej grupy. Zgodnie z danymi z NSP 2002 i 2011 w powiecie tureckim liczba osób z wykształceniem wyższym do 64 roku życia wzrosła ponad dwukrotnie. Udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym w ogóle ludności w wieku produkcyjnym wzrósł w porównaniu z 2002 rokiem z 0,5% do 1%, natomiast

obliczony na podstawie szacunków spisowych oraz danych Powiatowego Urzędu Pracy udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym w ludności legitymującej się tym poziomem wykształcenia zmniejszył się – w roku 2002 wyniósł niespełna 7%, w 2011 – 5,5%. Wzrost liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym jest zatem wynikiem wkraczania na rynek pracy większej liczby osób zdobywających to wykształcenie oraz struktury rynku pracy, który nie jest w stanie zaoferować wszystkim odpowiednich miejsc pracy.

Tworzenie nowych miejsc pracy związane jest m.in. z ogólną sytuacją gospodarczą, sytuacją istniejących przedsiębiorstw, atrakcyjnością inwestycyjną regionu czy poziomem i uwarunkowaniami rozwoju przedsiębiorczości. W 2013 roku do Powiatowego Urzędu Pracy w Turku zgłoszono około 1500 ofert pracy (ryc. 27). Liczba zgłaszanych ofert pracy jest niższa niż liczba bezrobotnych (w ostatnich latach niemal trzykrotnie). W ciągu ostatnich 10 lat okresem największej aktywności w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy były lata 2006–2007, co przełożyło się na znaczący spadek liczby osób bezrobotnych. O ile wahania w napływie bezrobotnych są stosunkowo niewielkie, o tyle lata 2006–2007 zaowocowały istotnie zwiększonym odpływem osób bezrobotnych – po części właśnie ze względu na liczbę zgłoszonych ofert pracy. Podkreśla się jednak, iż poza koniunkturą gospodarczą sprzyjającą w tym okresie tworzeniu nowych miejsc pracy, duże znaczenie mogła mieć zwiększająca się mobilność przestrzenna ludności (natężenie fali migracji poakcesyjnych po 2004 roku). Aż 30% bezrobotnych wyrejestrowano w 2007 roku z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy (we wcześniejszych latach osoby te stanowiły około 20–25% odpływu bezrobotnych). Za pozytywne zjawisko uznać można zmniejszenie napływu bezrobotnych w latach 2003–2013. W ciągu ostatnich lat napływ i odpływ bezrobotnych utrzymują się na wyrównanych, zbliżonych poziomach. Udział rejestrujących się po raz pierwszy w napływie bezrobotnych utrzymuje się w ostatnich latach na w miarę stałym poziomie – 15,5–16,5% (przy czym najniższy był w latach 2007–2008 – poniżej 13%).

Ryc. 27. Liczba zgłaszanych ofert pracy, liczba bezrobotnych oraz płynność bezrobocia w powiecie tureckim w latach 2003–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Turku.

W całym powiecie tureckim w 2013 roku wyrejestrowani z powodu podjęcia pracy, rozpoczęcia stażu, szkolenia lub przygotowania zawodowego stanowili ponad 58% wszystkich wyrejestrowanych

bezrobotnych. Wśród zarejestrowanych w tym roku 6,5% stanowili zwolnieni z przyczyn zakładu pracy. Jednocześnie nie odnotowano żadnych zwolnień grupowych, zgłoszono natomiast do zwolnienia 56 osób¹³.

W latach 2003–2013 wszystkie gminy powiatu tureckiego zanotowały spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych. Również dla wszystkich gmin „przełomowym” pod tym względem był wspomniany już wcześniej rok 2007. W prawie wszystkich gminach powiatu (poza Tuliszkowem) odpływ bezrobotnych w 2013 roku kształtował się na poziomie niższym niż w 2004. We wszystkich gminach zmniejszył się (w różnym stopniu) udział wyrejestrowań związanych z podjęciem pracy. W gminie Dobra niemal ¼ wyrejestrowań w 2013 roku związana była z niepotwierdzeniem gotowości do pracy, w Tuliszkowie – ponad 1/5. Jeszcze wyższe wartości wskaźników dla roku 2007 wskazywać mogą na znaczenie emigracji w kształtowaniu bezrobocia rejestrowanego (w 2007 roku w gminach Władysławów, Tuliszków i Dobra udział wyrejestrowań związanych z podjęciem pracy był niższy niż 40%, a ogólna liczba wyrejestrowań – znacznie wyższa niż w roku 2004), jednak ze względu na niekompletność statystyk dotyczących migracji (przede wszystkim zagranicznych) niemożliwa jest dokładna ocena skali tego zjawiska. W przypadku napływu bezrobotnych liczbę zarejestrowań wyższą niż w 2004 roku zanotowała tylko gmina Tuliszków. Wyższy udział bezrobotnych w gminach, które notują dodatnie saldo migracji może być pochodną struktury wieku ludności. Ponadto, spadek wartości wskaźnika bezrobocia dla gmin jest z jednej strony uwarunkowany spadkiem liczby osób bezrobotnych (zarejestrowanych), z drugiej – wzrostem liczby osób w wieku produkcyjnym (które w przypadku wskaźnika dla gmin, ze względu na brak danych dotyczących aktywności zawodowej, stanowią odniesienie).

Tworzenie nowych miejsc pracy na terenie powiatu oraz rekrutowanie siły roboczej z tego obszaru przynoszą wymierne efekty dla budżetu jednostki. Od 2004 roku wysokość udziałów powiatów we wpływach z podatków od osób fizycznych (podatników zamieszkałych na terenie powiatu) wynosi 10,25%¹⁴. W latach 2005–2012 można zaobserwować negatywną korelację między dynamiką liczby bezrobotnych a dynamiką wpływów z podatków od osób fizycznych – wzrost liczby bezrobotnych oznacza spadek dochodów powiatu i odwrotnie (ryc. 28). Zauważalny jest również wzrost dochodów z PIT w okresach wzrostu liczby zatrudnionych.

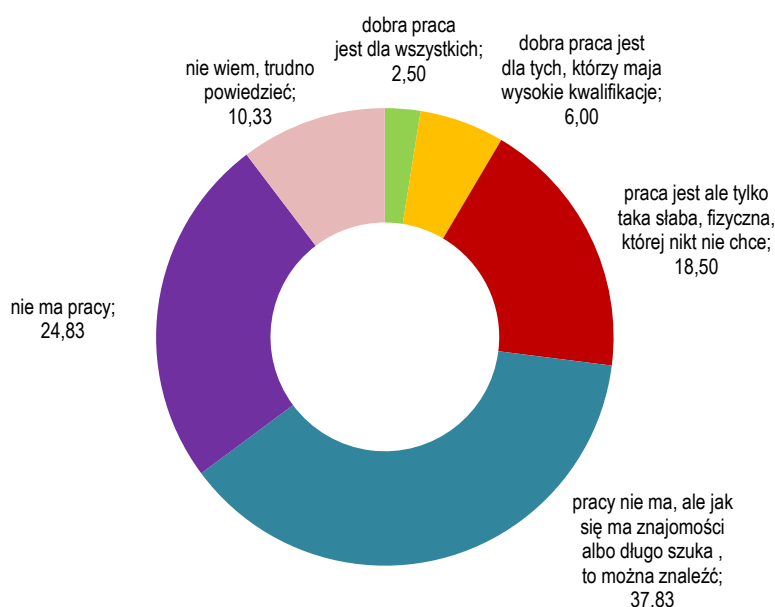
Ryc. 28. Dynamika liczby osób zatrudnionych, bezrobotnych oraz wpływów z podatków od osób fizycznych w powiecie tureckim w latach 2005–2012 (indeks łańcuchowy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

¹³Zwolnienia grupowe w Wielkopolsce w 2013 roku, 2014, Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu.

¹⁴Ustawa z dn. 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DZ. U. 2003 Nr 203 poz. 1966.

Wśród mieszkańców powiatu tureckiego dominują raczej negatywne opinie na temat lokalnego rynku pracy. Co czwarty uważa, że na lokalnym rynku brakuje miejsc pracy (ryc. 29). Niemal 38% respondentów podkreśla, że poszukiwanie pracy to proces długotrwały lub że znalezienie pracy uzależnione jest od znajomości, jakie się posiada. Znaczna część mieszkańców (18,5%) wskazała na swego rodzaju niedopasowanie ofert pracy do oczekiwań potencjalnych pracowników. Zaledwie 2,5% respondentów uznało, że w powiecie tureckim „dobra praca jest dla wszystkich”, a 6% podkreśliło rolę wysokich kwalifikacji jako czynnika niezbędnego do zdobycia dobrej pracy. Z kolei przedstawiciele popytowej strony rynku pracy niejednokrotnie podkreślają, że pomimo istniejących na lokalnym rynku zasobów pracy, mają problem ze znalezieniem odpowiedniego pracownika. Jako główny powód wskazują niedopasowanie wykształcenia osób poszukujących pracy do zapotrzebowania ze strony pracodawców. Pojawiają się również opinie o negatywnej roli migracji (zarówno wewnętrznych, jak i zagranicznych) i związanego z nimi procesu drenażu mózgow. Niedobór osób o odpowiednich kwalifikacjach to również problem rynku pracy wskazywany przez przedstawicieli samorządów.

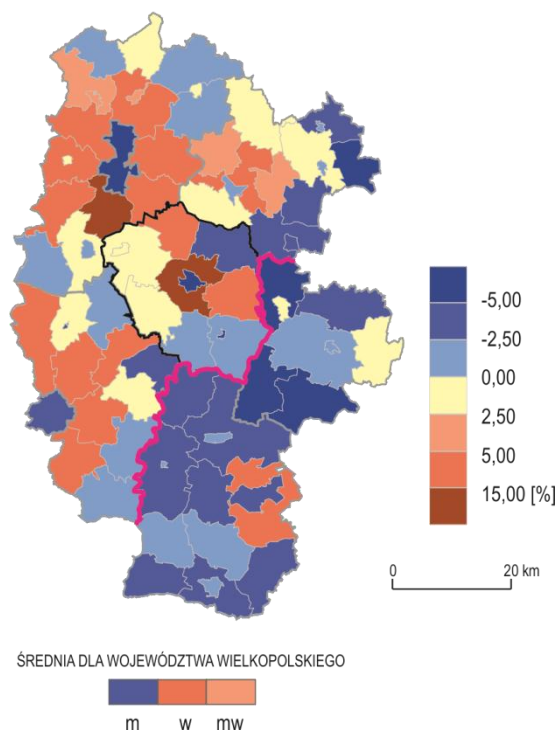
Ryc. 29. Sytuacja na lokalnym rynku pracy w opinii mieszkańców powiatu tureckiego (n=600) w 2014 r.

Źródło: badania własne.

2. Niekorzystne trendy demograficzno-społeczne

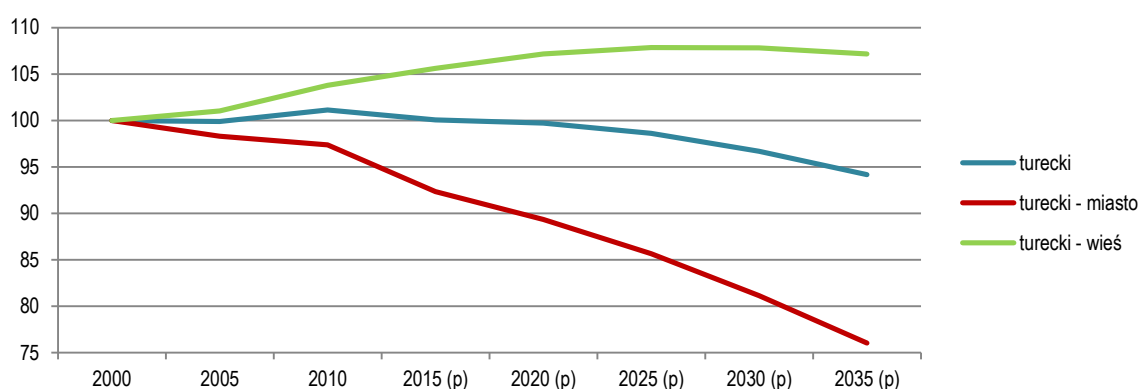
W latach 2002–2013 liczba mieszkańców powiatu tureckiego wzrosła zaledwie o 0,8% (około 650 osób), podczas gdy województwo wielkopolskie zanotowało w tym okresie wzrost liczby ludności o ponad 3%. Jednocześnie, o ile liczba mieszkańców obszarów wiejskich powiatu wzrosła o około 2,5 tys. (ponad 5%), o tyle w miastach ubyło prawie 5,5% ludności (1,8 tys.). Liczba mieszkańców gminy Turek wzrosła o ponad ¼, a gmin Przykona i Władysławów o ponad 5% (ryc. 30). Niewielki wzrost liczby ludności zanotowały również Malanów oraz Tuliszków (miasto i obszar wiejski). Miasto Turek oraz miasto Dobra utraciły w tym okresie po około odpowiednio 6% i 7% mieszkańców. Wśród obszarów wiejskich zjawisko depopulacji dotknęło przede wszystkim gminę Brudzew (głównie ze względu na wysiedlenia związane z odkrywką węgla brunatnego). W niewielkim stopniu spadła liczba mieszkańców Kawęczyna oraz obszaru wiejskiego Dobrej.

Według prognozy demograficznej GUS do 2035 roku niekorzystne tendencje depopulacyjne dla miast powiatu tureckiego, podobnie jak i całego województwa wielkopolskiego, ulegną pogłębieniu. Liczba ludności w miastach powiatu zmniejszy się z 33 tys. w 2013 roku do niespełna 30 tys. w 2020 roku i 26,5 tys. w roku 2035 (ryc. 31). Do 2025 roku utrzyma się natomiast trend wzrostu liczby mieszkańców obszarów wiejskich. Mimo to, całkowita liczba ludności mieszkającej na terenie powiatu będzie systematycznie spadać.

Ryc. 30. Zmiana liczby ludności w latach 2002–2013 (2002=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 31. Zmiana liczby ludności w powiecie tureckim w latach 2000–2010 (2000=100%) oraz prognoza do 2035 r.

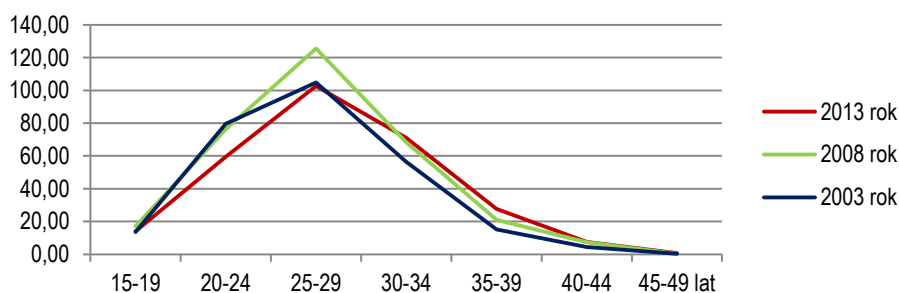
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednym z najistotniejszych zjawisk kształtujących dynamikę demograficzną w Polsce po 1989 roku był gwałtowny spadek liczby urodzeń, zarówno na obszarach miejskich, jak i na obszarach wiejskich.

Ogólny współczynnik dzietności¹⁵ spadł znacznie poniżej wartości 2,1, czyli poziomu zapewniającego prostą zastępowalność pokoleń, a okresowo nawet poniżej poziomu 1,3 (tzw. *lowest-low fertility*). Intensywniejszy niż w miastach spadek liczby urodzeń na obszarach wiejskich spowodował wyrównywanie się poziomów płodności i zanikanie do tej pory bardzo widocznej różnicy w poziomach płodności w miastach i na wsiach. Spadek liczby urodzeń po 1989 roku do początku XXI w. nastąpił pomimo wejścia w wiek rozrodczy licznych roczników kobiet urodzonych w trakcie echa wyżu kompensacyjnego (lata 1970–1985). Zaobserwowany od początku XXI w. do 2009 roku wzrost liczby urodzeń nie wpłynął znacząco na wartość ogólnego współczynnika dzietności.

Syntezę zmian w modelu rodziny uwarunkowanych zmianami w poziomie płodności i małżeńskości, stanowi teoria drugiego przejścia demograficznego¹⁶, która wyjaśnia przemiany demograficzne, jakie miały miejsce w Polsce po 1989 roku. U podstaw obserwowanych przemian demograficznych leżały przede wszystkim: zmiana sytuacji ekonomicznej rodzin i gospodarstw domowych, nowe zasady regulujące rynek pracy czy pogarszająca się sytuacja mieszkaniowa młodych małżeństw i dostępność do usług związanych z opieką nad dziećmi, a także przemiany światopoglądowe dotyczące roli kobiety oraz postrzegania rodziny¹⁷. W wyniku tych przemian m.in. zmienia się postrzeganie kosztów i korzyści związanych z posiadaniem dziecka, spada pożądana liczba dzieci, a decyzje o pierwszych (i kolejnych) urodzeniach odkładane są w czasie.

W porównaniu z 2003 rokiem liczba kobiet w wieku rozrodczym w powiecie zmniejszyła się o 4% (888 osób). W latach 2003–2013 ogólny współczynnik płodności (liczba urodzeń na 1000 kobiet w wieku rozrodczym) wahał się od zaledwie 37,4‰ w 2004 roku do 48,5 ‰ w 2009 roku. Ogólny współczynnik dzietności niemal w całym badanym okresie był nieco wyższy niż dla całego kraju i województwa wielkopolskiego. Jego wartość (w 2013 roku – 1,4) w ciągu ostatnich 10 lat pozostawała jednak znacznie poniżej poziomu zapewniającego prostą zastępowalność pokoleń (czyli około 2,1). Najistotniejsze dla poziomu płodności zmiany zaszły natomiast w tzw. wzorcu płodności, czyli rozkładzie cząstkowych współczynników płodności (dla pięcioletnich grup wieku kobiet) – innymi słowy w intensywności urodzeń w poszczególnych grupach wieku kobiet (ryc. 32).

Ryc. 32. Zmiany wzorca płodności w powiecie tureckim – lata 2003, 2008 oraz 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Demografia.

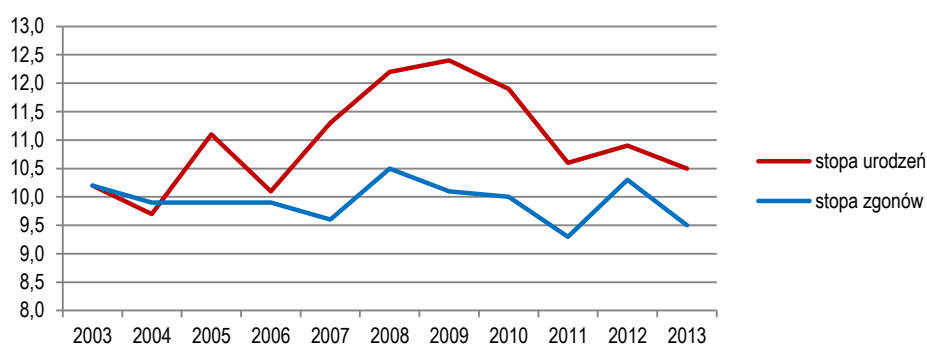
¹⁵ Ogólny współczynnik dzietności to wskaźnik oznaczający liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie jedna kobieta w trakcie całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w całym tym okresie rodziłyby z intensywnością obserwowaną w danym roku.

¹⁶ van de Kaa D. J., 1987, Europe's Second Demographic Transition, Population Bulletin, t. 42, nr 1, Population Reference Bureau, Inc, Washington.

¹⁷ Kotowska I.E., Sztanderska U., 2007, Zmiany demograficzne a zmiany na rynku pracy w Polsce, [w:] Aktywność zawodowa i edukacyjna a obowiązki rodzinne w Polsce w świetle badań empirycznych, I.E. Kotowska, U. Sztanderska, I. Wóycicka (red.), Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa, s. 13-46.

Maksymalny poziom urodzeń (zgodnie z tendencją charakterystyczną dla całego kraju) obserwowany jest w grupie kobiet w wieku 25–29 lat. W ciągu ostatniego dziesięciolecia zaobserwować można natomiast spadek płodności wśród kobiet w wieku 20–24 lata oraz wzrost w grupach 30–34 oraz 35–39 lat, co oznacza przede wszystkim odkładanie w czasie decyzji o pierwszym i kolejnym dziecku (zarówno udział pierwszych, jak i drugich i kolejnych urodzeń w latach 2003–2013 ulegał bowiem niewielkim zmianom). W przyszłości tendencja ta (ze względu na ograniczony wiek rozrodczy kobiet) skutkować może dalszym zmniejszaniem poziomu płodności. Zjawisko jest zgodne z ogólnym trendem we wzroście wieku rodzenia pierwszego dziecka (oraz średniego wieku rodzenia dzieci).

Stopa urodzeń w powiecie tureckim od 2005 roku utrzymuje się na poziomie wyższym niż stopa zgonów, co skutkuje dodatnim przyrostem naturalnym (ryc. 33). Podobnie, jak w przypadku całego kraju, zaobserwowano wzrost stopy urodzeń utrzymujący się do 2009 roku (tłumaczony jednak przede wszystkim wzrostem udziału pierwszych urodzeń), a następnie ponowny jej spadek.

Ryc. 33. Stopa urodzeń oraz stopa zgonów w powiecie tureckim w latach 2003-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Zmiany liczby ludności zależą od wzajemnych relacji poziomu urodzeń i zgonów (przyrost naturalny) oraz napływu i odpływu mieszkańców (saldo migracji). Jak wspomniano na początku rozdziału powiat turecki w ostatnim dziesięcioleciu zanotował niewielki wzrost liczby mieszkańców. Rola dodatniego, niewysokiego współczynnika przyrostu naturalnego w kształtowaniu zmian liczby ludności powiatu osłabiana jest przez ujemne saldo migracji.

Większość gmin powiatu tureckiego, podobnie jak i cały powiat, charakteryzuje się dodatnim przyrostem naturalnym (tab. 7). W ciągu ostatnich 10 lat ujemne wartości wskaźnika notowała przede wszystkim gmina Dobra (zarówno w mieście, jak i na obszarze wiejskim). Najwyższym przyrostem migracyjnym w ciągu ostatnich 10 lat odznaczała się gmina Turek. Napływ ludności przewyższający odpływ niezmiennie notuje również gmina Przykona. Pogłębiający się negatywny trend w migracjach ludności charakteryzuje miasta powiatu – Turek i Tuliszków oraz cały powiat, dla którego trend ten oznacza również postępujący ubytek rzeczywisty ludności. Niekorzystną zmianę zanotował również obszar wiejski Dobrej, który z terenu przyciągającego nowych mieszkańców stał się obszarem o negatywnym saldzie migracji. Zróżnicowanie i zależności pomiędzy wartościami przyrostu naturalnego i salda migracji pozwalają na wyróżnienie na terenie powiatu zarówno obszarów wzrostu demograficznego (m.in. gmina Turek, gmina Przykona), jak i regresu demograficznego (głównie miasta Turek, Dobra i Tuliszków, obszar wiejski gmin Dobra i Brudzew).

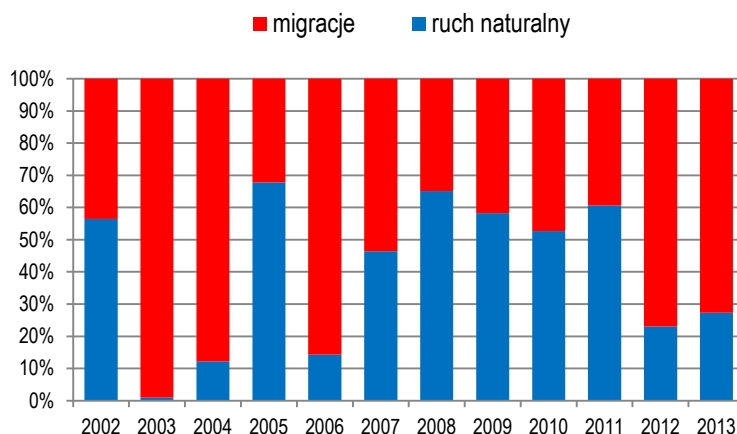
Tab. 7. Zmiana liczby ludności w powiecie tureckim w latach 2000–2010 (2000=100%) oraz prognoza do 2035 r.

Gmina	średni współczynnik przyrostu naturalnego		średni współczynnik salda migracji		średni współczynnik przyrostu rzeczywistego	
	[%]					
	2002–2004	2011–2013	2002–2004	2011–2013	2002–2004	2011–2013
Turek – miasto	-0,07	0,34	-5,25	-9,50	-5,32	-9,16
Brudzew	0,11	-0,06	-2,22	-2,61	-2,11	-2,67
Dobra – miasto	-0,43	-1,14	-9,96	-5,25	-10,40	-6,39
Dobra – obszar wiejski	-5,96	-2,81	5,34	-1,10	-0,62	-3,91
Kawęczyn	0,88	0,89	-1,32	-0,38	-0,44	0,51
Malanów	1,34	0,46	-1,70	0,46	-0,36	0,92
Przykona	0,88	1,29	2,17	4,80	3,05	6,09
Tuliszków – miasto	-0,98	3,03	-0,10	-4,88	-1,08	-1,85
Tuliszków – obszar wiejski	1,50	2,77	-1,32	1,43	0,19	4,20
Turek – gmina wiejska	1,42	3,69	14,09	14,93	15,51	18,62
Władysławów	1,90	1,44	0,13	-0,12	2,03	1,31
powiat turecki	0,22	0,97	-0,89	-1,81	-0,67	-0,84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejnym, istotnym dla przemian demograficznych po 1989 roku procesem był wzrost mobilności ludności. Polska od wielu lat jest krajem odpływu ludności, jednak akcesja do Unii Europejskiej oraz stopniowe otwieranie się europejskich rynków pracy dla polskich pracowników sprawiły, że migracje zagraniczne stawały się coraz istotniejszym składnikiem dynamiki demograficznej. Z kolei migracje wewnętrzne, które do końca lat 90. XX w. traciły na znaczeniu, od początku XXI w. znów zaczynają odgrywać istotną rolę. Ich intensywność wzrasta, jednak w przeciwnym niż do tej pory kierunku (już od połowy lat 90. wzrasta znaczenie strumienia przepływu miasto–wieś).

Struktura przyrostu rzeczywistego w powiecie tureckim ze względu na udział migracji i ruchu naturalnego była w ciągu ostatnich 10 lat zróżnicowana i ulegała dużym zmianom. W 2005 roku przyrost naturalny odpowiadał za zmianę liczby ludności w prawie 70%, podczas gdy już w 2006 roku to migracje ludności stanowiły ponad 80% przyrostu rzeczywistego (ryc. 34). W ostatnich latach zmiany liczby ludności powiatu tureckiego kształtowane są głównie przez migracje. Większą rolę odgrywają one w przypadku miast – ich udział był tu dominujący w ciągu ostatnich dziesięciu lat, a w ostatnich trzech latach przekraczał 90%. Migracje, jako proces selektywny pod względem m.in. wieku, płci czy wykształcenia, wpływają nie tylko na liczbę ludności, ale i na strukturę wieku oraz jakość zasobów rynku pracy. Ze względu na ich znaczenie w kształtowaniu demograficznej i społecznej struktury ludności, poświęcono im osobny podrozdział (II.2.1.)

Ryc. 34. Udział ruchu naturalnego i migracji w kształtowaniu przyrostu rzeczywistego w powiecie tureckim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Bezpośrednią konsekwencją trendów w procesach demograficznych jest zmiana liczby oraz struktury wieku ludności. Z drugiej strony, to właśnie struktura ludności warunkuje określone tendencje w poziomie poszczególnych zjawisk demograficznych (m.in. liczka kobiet w wieku rozrodczym wpływa na liczbę urodzeń). W latach 2002–2013 struktura demograficzna wszystkich gmin powiatu tureckiego ulegała starzeniu (zał. 1). Liczniejsze roczniki, które w 2002 roku znajdowały się jeszcze w wieku przedprodukcyjnym bądź w najmłodszej grupie wieku produkcyjnego zasiły do 2013 roku grupę produkcyjną (jej młodsze i starsze roczniki). Z kolei roczniki powojennego wyżu kompensacyjnego powoli zaczęły wkraczać w fazę wieku poprodukcyjnego. Wąskie podstawy piramid wieku i płci wskazują na zmniejszającą się liczbę urodzeń, w wyniku której kolejne roczniki wieku przedprodukcyjnego, a w przyszłości produkcyjnego, są coraz mniej liczne (nieco większy udział dzieci do 9 roku życia wynika z właściwego również dla całej Polski okresowego wzrostu liczby urodzeń do 2009 roku). Starzenie się populacji szczególnie wyraźnie zaznacza się w strukturze wieku ludności miast powiatu tureckiego, podczas gdy piramidy wieku i płci dla ludności gmin i obszarów wiejskich w większości bardziej zbliżone są do kształtów charakterystycznych dla populacji w fazie dojrzałości demograficznej.

Zmiany struktury ludności według wieku przekładają się na wartości współczynników obciążenia demograficznego (informujące przede wszystkim o obciążeniu potencjalnych zasobów pracy ludnością niepracującą; tab. 8). Współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym zmniejszył się we wszystkich (poza miastem Turek) gminach powiatu tureckiego, jak również w skali całego powiatu. Zjawisko to (wydawałoby się pozytywne) wynika jednak z trendów demograficznych o negatywnych konsekwencjach – na obszarach wiejskich głównie ze spadku liczby osób młodych, a miastach – z coraz bardziej widocznego wzrostu liczby osób starszych. Jeszcze w 2003 roku we wszystkich gminach powiatu tureckiego osoby młode przeważały liczebnie nad starszymi. Do 2013 roku wartość współczynnika obciążenia ludności w wieku przedprodukcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym wzrosła we wszystkich gminach (dla całego powiatu z 58,1 do niemal 86 osób w wieku poprodukcyjnym na 100 w wieku przedprodukcyjnym), a grupa osób starszych przeważa nad osobami młodymi w miastach Turek i Dobra oraz na obszarze wiejskim Dobrej. Najniższą wartość wskaźnik przyjmuje w gminie Turek. Obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym najwyższe jest na obszarze wiejskim Dobrej oraz w mieście Turek.

Tab. 8. Współczynniki obciążenia demograficznego w powiecie tureckim oraz jego gminach w latach 2003 oraz 2013

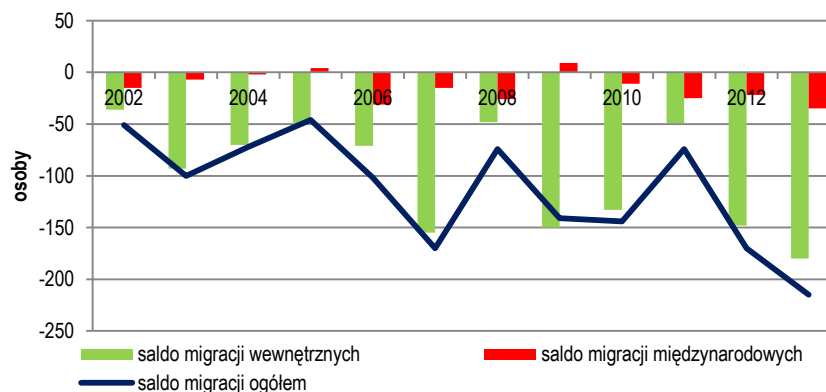
	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
	2003	2013	2003	2013	2003	2013
Turek - miasto	55,0	56,6	60,1	118,8	20,4	30,7
Brudzew	71,5	60,2	60,1	82,8	26,9	27,3
Dobra - miasto	58,1	54,2	62,6	101,2	21,5	27,3
Dobra - obszar wiejski	75,0	64,3	85,8	103,5	35,3	32,7
Kawęczyn	72,2	62,5	66,3	82,8	29,3	28,3
Malanów	72,2	58,3	53,4	69,3	25,5	23,9
Przykona	76,6	60,1	65,0	78,8	31,4	26,5
Tuliszków - miasto	56,6	47,8	44,1	73,4	17,5	20,2
Tuliszków - obszar wiejski	70,3	58,7	52,6	69,3	24,8	24,0
Turek	70,5	57,0	52,1	56,6	25,2	20,6
Władysławów	68,1	56,2	46,6	63,5	21,9	21,8
Powiat turecki	64,4	57,7	58,1	85,9	23,9	26,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

2.1 Migracje ludności

a) Wielkość i kierunki migracji

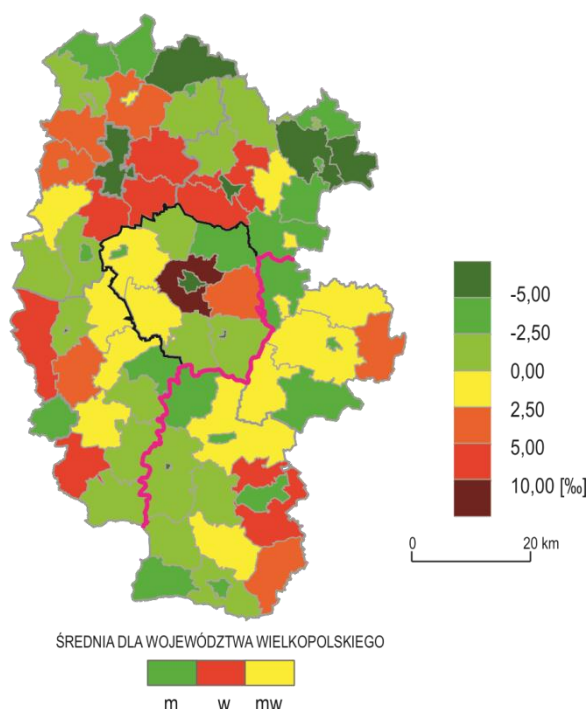
Od roku 2002 odpływ ludności z powiatu tureckiego znacznie przewyższa jej napływ. Saldo migracji wewnętrznych w ciągu ostatnich dziesięciu lat przyjmowało wartości ujemne, najniższe w latach 2013 oraz 2007 (ryc. 35). Największy rejestrowany odpływ za granicę zanotowano w 2013 roku. Wzrost międzynarodowej mobilności Polaków obserwowany jest przede wszystkim po 2004 roku, w wyniku fali migracji poakcesyjnych związanych z liberalizacją dostępu do europejskich rynków pracy. Tendencja ta zauważalna jest również w saldzie rejestrowanego ruchu międzynarodowego mieszkańców powiatu (wraz z charakterystycznym dla kraju zmniejszeniem emigracji i większym natężeniem powrotów w okresie bezpośrednio po kryzysie ekonomicznym). Obserwowany od 2011 roku spadek salda migracji wewnętrznych i międzynarodowych, a co za tym idzie – pogłębienie negatywnego salda migracji ogółem, to zjawisko niekorzystne w skali całego powiatu.

Ryc. 35. Saldo migracji wewnętrznych, międzynarodowych oraz ogółem w powiecie tureckim w latach 2002–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Obszary największego napływu migracyjnego na pobyt stały to przede wszystkim gminy Turek oraz Przykona (ryc. 36). Średnie saldo migracji w latach 2011–2013 wyniosło dla tej pierwszej prawie 15%. Tak duży i utrzymujący się od co najmniej dziesięciu lat napływ migracyjny związany jest z położeniem gminy w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Turek, a co za tym idzie – z procesem suburbanizacji. Gmina notuje jednocześnie najwyższy w powiecie współczynnik przyrostu naturalnego, można zatem wnioskować, że znaczną część napływu stanowią ludzie młodzi, w wieku produkcyjnym i rozrodczym. Drugim obszarem napływu ludności jest gmina Przykona z saldem migracji równym ok. 4,8%. Obszary wiejskie Tuliszkowa oraz Malanów również zanotowały w latach 2011–2013 przyrost migracyjny. Obszarami ubytku ludności wskutek migracji są miasta powiatu tureckiego : Turek (–9,5%), Dobra oraz Tuliszków (po około –5%). Negatywne saldo migracji dotyczy także obszarów wiejskich: gminy Brudzew, Dobra oraz Kawęczyn.

Ryc. 36. Średni współczynnik salda migracji na pobyt stały w latach 2011–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2003–2013 do gminy Turek napłynęło niemal 2,3 tys. nowych mieszkańców (zał. 2). Napływ ludności na zbliżonym poziomie zanotowało w tym okresie jedynie miasto Turek. Obszary te znacząco różni jednak odpływ ludności – z Turku w ciągu analizowanych 10 lat wymeldowało się ponad 4,2 tys. osób, z gminy Turek zaś zaledwie 739. O ile miasto zanotowało w latach 2003–2013 ujemne saldo migracji (–2020 osób), o tyle bilans migracyjny dla gminy Turek był dodatni i wyniósł 1560 osób. Żadna z pozostałych gmin powiatu tureckiego nie notowała napływu ludności na taką skalę, jak wspomniane jednostki. Dla większości gmin napływ i odpływ ludności utrzymywały się na zbliżonych poziomach. Jedynie bilans migracyjny dla Przykony za ostatnich 10 lat wyróżniał się na tle reszty jednostek – na obszar gminy napłynęło ponad 700 osób, odpłynęło natomiast około 450. Wśród pozostałych gmin, które w ostatnich latach notowały dodatnie saldo migracji, bilans był niewielki – przeważnie od kilku do kilkunastu osób.

Istotnych informacji dostarczają również dane o kierunkach migracji. Niemalże w trakcie całego okresu wśród osób napływających na teren gminy Turek około 70% stanowili mieszkańcy miast.

Najprawdopodobniej znaczną część stanowią mieszkańcy Turku, którzy przenosili się na jego przedmieścia – do miejscowości położonych bezpośrednio przy granicy z miastem lub w niewielkiej odległości od niej. Podobną tendencję, choć na mniejszą skalę, zaobserwować można w obszarze wiejskim Dobrej. Poza tymi gminami ludność miejska stanowiła większość napływowej w latach 2003–2013 już tylko w gminie Przykona oraz obszarze wiejskim Tuliszkowa. W pozostałych gminach stanowiła mniej niż połowę napływających.

Szczególnie wysokie, dodatnie saldo migracji gminie Turek pozwala wnioskować o rozwiniętym na pewną skalę procesie suburbanizacji. Główne przyczyny przenoszenia się ludności z miast na ich peryferia wiążą się zarówno z czynnikami ekonomicznymi (m.in. dostępność terenów pod zabudowę, tańsze grunty, niższe podatki, poprawa sytuacji materialnej społeczeństwa), jak i społecznymi (chęć posiadania własnego domu zamiast mieszkania, uznawanie obszarów wiejskich za bardziej atrakcyjne). Jednocześnie istotne jest bliskie położenie względem miasta, które zapewnia dostęp do usług i infrastruktury, których często pozbawione są obszary wiejskie. Potwierdza to również analiza ruchu budowlanego w powiecie (rozdział IV.2) – w latach 2008–2013 najwięcej mieszkań oddanych do użytku znajdowało się w miejscowościach gminy Turek (poza tym także w gminach Malanów i Władysławów). Podejmowaniu decyzji o budowie domu i przeprowadzeniu się do innej gminy sprzyjać może również dostępność terenów pod zabudowę mieszkaniową (analizę przeprowadzono w rozdziale V.1), wysokość podatku od nieruchomości czy wreszcie rozwój szeroko pojętej infrastruktury na terenie gminy, wpływającej na warunki mieszkaniowe. W latach 2011–2014 najwyższe stawki podatku od 1 m² powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej uchwalone były w gminach: Dobra, Brudzew, Malanów (przy czym jeszcze w 2011 roku stawka podatku była jedną z niższych w powiecie, co częściowo może tłumaczyć ruch budowlany w miejscowościach gminy), Kawęczyn oraz w Turku, najniższe natomiast w gminach: Władysławów, Turek, Przykona¹⁸.

Wśród wszystkich respondentów, którzy kiedykolwiek napłynęli do miasta Turek, dominował powód związany z poszukiwaniem pracy. Ta funkcja miasta została jednak znacznie osłabiona i już wśród ankietowanych, którzy zamieszkali w mieście Turek po 1990 najczęściej podawanym powodem przeprowadzki było zawarcie małżeństwa/założenie rodziny lub posiadanie domu/mieszkania po rodzinie. Małżeństwo lub założenie rodziny to najczęstsze powody przeprowadzki na teren pozostałych gmin powiatu (po 1990 roku). Tego typu przemieszczenia o podłożu rodzinnym czy ze względu na posiadanie ziemi/domu w danej gminie odpowiadać mogą za niewielkie dodatnie saldo migracji w części gmin. W przypadku gminy Turek, oprócz powyższej przyczyny, wskazywano również „przeprowadzkę wraz z rodziną”, co świadczy o napływie na teren gminy rodzin z dziećmi.

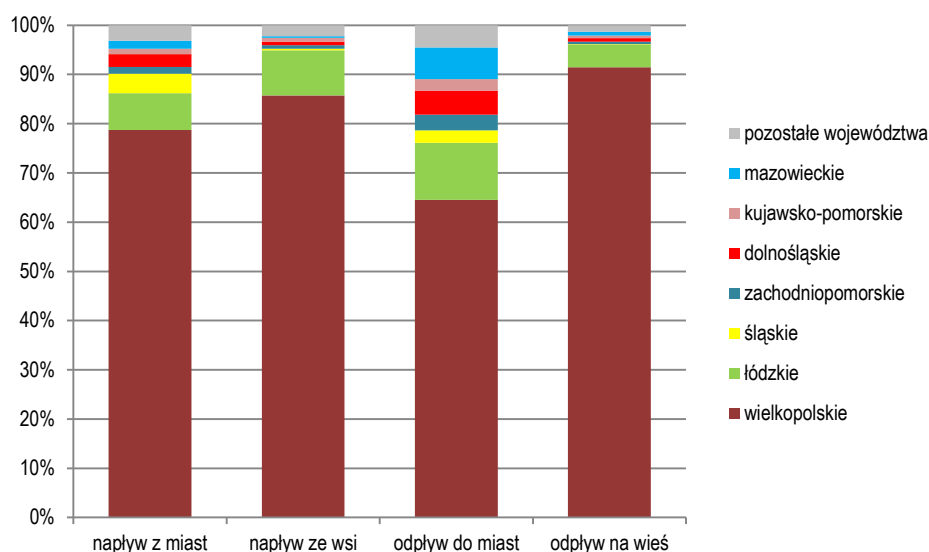
W latach 2002–2013 poza granice powiatu tureckiego wyjechało łącznie ponad 5 tys. osób, natomiast zameldowało się na jego terenie 3,9 tys. Ponad połowę zameldowań stanowili mieszkańcy miast spoza powiatu, dominującym kierunkiem w wymeldowaniach były również miasta.

Większość przepływów migracyjnych dotyczących gmin powiatu tureckiego w ciągu ostatnich 10 lat odbywała się w granicach województwa wielkopolskiego¹⁹ (ryc. 37). Kierunek ten przeważał zarówno w przemieszczeniach na/z obszarów miejskich, jak i na/z wiejskich. Ponad 90% wymeldowań na wieś z gmin powiatu tureckiego wiązało się z przeprowadzką w granicach województwa. Wśród ludności napływającej z miast położonych w innych województwach największą część stanowili mieszkańcy: łódzkiego, śląskiego i dolnośląskiego. Powiat turecki przyciągał również mieszkańców wsi

¹⁸ Informacje o wysokości stawek podatku od nieruchomości w latach 2011–2014 pozyskano z odpowiednich uchwał zamieszczonych na stronach BIP gmin.

¹⁹ Dane dotyczą migracji międzygminnych – uwzględniają również przepływy pomiędzy gminami powiatu tureckiego.

województwa łódzkiego. Z kolei mieszkańcy badanego powiatu migrowali najczęściej do miast województwa łódzkiego, mazowieckiego oraz dolnośląskiego (poza miastami województwa wielkopolskiego).

Ryc. 37. Napływ i odpływ ludności z powiatu tureckiego w latach 2002–2013 według kierunków (województw)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Demografia.

Rejestrowane migracje zagraniczne w latach 2003–2013 stanowią niewielki odsetek wszystkich przepływów dla powiatu. Według danych GUS wymeldowania za granicę objęły w tym okresie zaledwie 241 osób (Tab. 9), z czego ponad 65% stanowili mieszkańcy Turku. Najczęstszymi kierunkami wyjazdów były Niemcy oraz Wielka Brytania.

Tab. 9. Kierunki rejestrowanych migracji zagranicznych na pobyt stały w latach 2003–2013

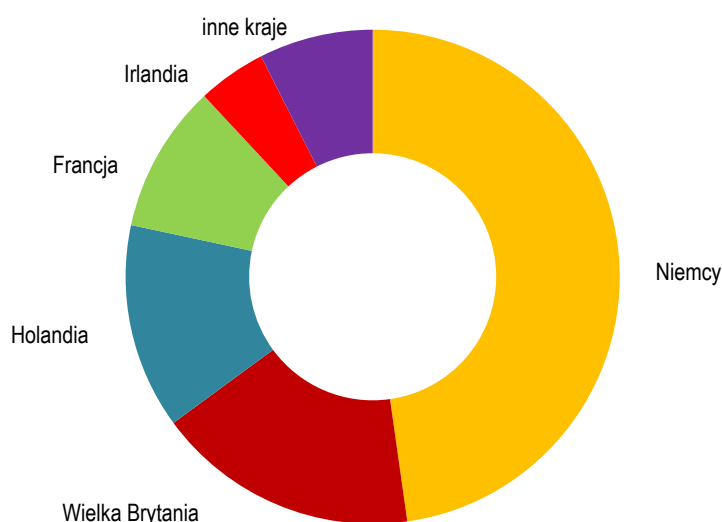
	Turek – miasto	Brudzew	Dobra – miasto	Dobra – obszar wiejski	Kawęczyn	Malanów	Przykona	Tuliszków – miasto	Tuliszków – obszar wiejski	Turek – gmina wiejska	Władysławów	Razem
Niemcy	39	1	6	3	1	2	3	8	2	3	4	72
Wielka Brytania	41	0	2	1	0	5	1	1	1	5	0	57
Holandia	12	0	1	1	0	4	0	0	0	0	1	19
Irlandia	13	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	16
Kanada	13	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	14
Szwecja	4	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	10
Stany Zjednoczone	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	8
Austria	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	8
Norwegia	6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	7
Dania	4	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	7
Francja	3	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	6
Inne kraje	14	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	17
Razem	160	2	15	6	1	12	5	9	4	16	11	241

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Demografia.

O skali niedoszacowania zjawiska migracji zagranicznych w statystyce publicznej świadczą wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców powiatu tureckiego w 2014 roku.

Co piąty mieszkaniec powiatu zadeklarował, że w ciągu ostatnich pięciu lat on lub członek jego gospodarstwa domowego przebywał za granicą w celach zarobkowych. Niemal ¼ stanowiły wyjazdy przekraczające 3 miesiące, a ponad połowa trwała co najmniej rok (migracje, które w statystyce polskiej określane są już jako długookresowe).

Wskazane przez ankietowanych mieszkańców główne kierunki emigracji w dużej mierze pokrywają się z kierunkami migracji rejestrowanych (ryc. 38). Niemal połowa wskazań to Niemcy, znaczny odsetek stanowią także wyjazdy do Wielkiej Brytanii i Holandii. Wskazane przez respondentów kierunki pokrywają się z głównymi kierunkami migracji Polaków po akcesji do UE²⁰. Wysoki, w porównaniu ze strukturą migracji według GUS, jest udział migracji do Francji. Zgodnie z wynikami NSP 2011 prawie 73% emigrantów (tych, dla których pozyskano informację o przyczynach wyjazdu) przebywało za granicą w związku z pracą. Prawie 1/3 jako przyczynę wyjazdu wskazała wyższe zarobki za granicą, tylko nieco rzadziej wskazywano trudności w znalezieniu pracy w kraju²¹. Podobnie wśród wskazywanych przez mieszkańców powiatu tureckiego powodów wyjazdu z kraju dominowały czynniki związane z sytuacją na lokalnym rynku pracy. Ponad 63% respondentów wskazało odpowiedź „brak pracy i perspektyw na miejscu (w powiecie tureckim)”, kolejne 5%: „brak pracy związanej z wykształceniem/kwalifikacjami”. Około 30% ankietowanych zadeklarowało, że powodem wyjazdu były wyższe płace w kraju docelowym, a nieco ponad 2% decyzję o emigracji podjęło ze względu na rodzinę/znajomych, którzy wyjechali wcześniej do danego kraju. Emigracja z powiatu tureckiego ma zatem przede wszystkim podłoże ekonomiczne, wynikające bądź z niemożności znalezienia pracy na miejscu, bądź z postrzegania powiatu jako miejsca, które nie oferuje perspektyw rozwojowych. Po strukturze wskazywanych przez respondentów przyczyn wnioskować można, że znaczną część emigrantów stanowią osoby bezrobotne.

Ryc. 38. Główne kierunki emigracji mieszkańców powiatu tureckiego w latach 2009–2014 (udział wskazań)

Źródło: badania własne.

²⁰ Informacja o kierunkach i rozmiarach emigracji z Polski w latach 2004-2010, 2011, GUS, Warszawa.

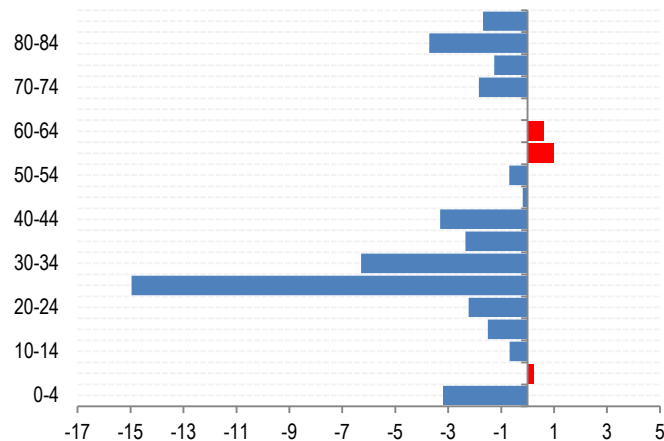
²¹ Informacja o kierunkach i rozmiarach emigracji z Polski w latach 2004-2010, 2011, GUS, Warszawa.

b) Plany migracyjne mieszkańców powiatu tureckiego

W kontekście rosnącego odpływu ludności oraz jego roli w kształtowaniu liczby ludności powiatu istotne wydaje się rozpoznanie planów migracyjnych mieszkańców. Ponad 6% mieszkańców powiatu zadeklarowało, że w ciągu najbliższych dwóch lat zamierza przeprowadzić się do innej miejscowości (wszystkie, poza jednym, wskazania dotyczyły miejscowości poza granicami powiatu), kolejnych 6% jeszcze nie podjęło decyzji. 40% respondentów w tej grupie wskazało jako miejsce docelowe inny kraj. Kolejnymi kierunkami potencjalnych migracji były stolice województwa wielkopolskiego i łódzkiego, przy czym Poznań był wskazywany częściej niż Łódź. Co dziewiąty ankietowany w tej grupie planuje przeprowadzkę do Kalisza. Respondenci, którzy planują przeprowadzkę, to przede wszystkim mieszkańcy miast powiatu tureckiego (prawie 60% tej grupy). Prawie 80% planujących w najbliższych latach zmianę miejsca zamieszkania to osoby do 34 roku życia, ponad połowa – poniżej 25 roku życia (co związane jest z nałożeniem się w tej grupie migracji o podłożu ekonomicznym oraz naukowym). O skali odpływu osób młodych świadczyć może fakt, że co piąty ankietowany poniżej 25 roku życia planuje w najbliższym czasie opuścić powiat turecki, a kolejnych 12% w tej grupie jeszcze nie podjęło decyzji. Wraz z wiekiem zmniejsza się częstość planów emigracyjnych – w grupie 25–34 lata wyjazd w ciągu najbliższych 2 lat planuje jeszcze 12% ankietowanych, a w grupie 35–44 lata już tylko 3%. Najczęściej wskazywane powody zmiany miejsca zamieszkania to: podjęcie nauki/studiów w innym mieście, praca/rozwój zawodowy oraz brak perspektyw w obecnym miejscu zamieszkania. Ponownie, u podłoża planów migracyjnych, oprócz wyjazdów w celach edukacyjnych, dominują powody ekonomiczne, związane z cechami lokalnego rynku pracy (i przewag innych rynków) oraz poczuciem braku perspektyw rozwojowych. Negatywna ocena rynku pracy i perspektyw w powiecie przez osoby młode (które stanowią większość uczestników migracji oraz osób planujących wyjazd) może wpływać również na trwałość migracji związanych z podjęciem nauki czy studiów, a dokładnie – na zamiary powrotu osób, które w tym celu wyjechały.

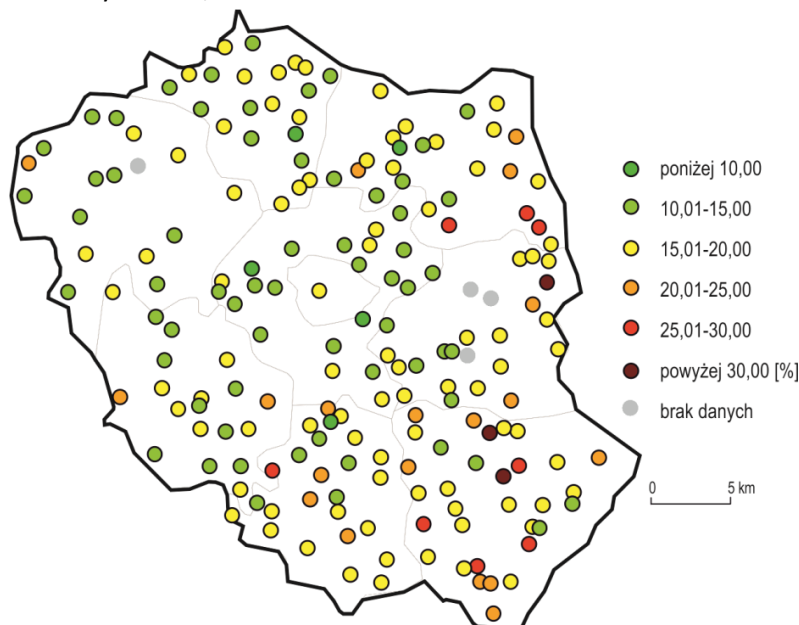
c) Konsekwencje migracji

Migracje w powiecie tureckim są zjawiskiem niekorzystnym z punktu widzenia struktury wieku ludności, w szczególności – zasobów rynku pracy. W 2013 roku w niemal wszystkich przypadkach napływ ludności z danej grupy wieku nie rekompensował odpływu mieszkańców w tym wieku (ryc. 39). Szczególnie wysokie ujemne saldo migracji dotyczy grup 25–29 lat oraz 30–34 lata. Osoby w tym wieku to również najliczniejsi uczestnicy migracji (zarówno odpływu, jak i napływu). Ubytek liczby mieszkańców w tych grupach wieku skutkuje osłabieniem zasobów rynku pracy oraz może mieć negatywne konsekwencje dla liczby urodzeń (zmniejsza się liczba osób w wieku rozrodczym). Emigracja ludności pogłębia zatem zarówno spadek liczby urodzeń, jak i zmniejszanie się zasobów ludności w wieku produkcyjnym.

Ryc. 39. Współczynnik salda migracji (na 1000 mieszkańców) według wieku w powiecie tureckim w 2013 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Demografia.

Ze względu na selektywny charakter migracji, który przejawia się przede wszystkim w odpływie osób w najmłodszych rocznikach wieku produkcyjnego mobilnego, zmianie ulega struktura wieku i płci ludności. Coraz mniej liczne najmłodsze pokolenia oraz wydłużająca się przeciętna długość życia decydują o intensywności demograficznego starzenia się ludności zamieszkującej badany powiat. Odpływ ludności dodatkowo pogłębia to zjawisko, zmniejszając w ten sposób zasoby ludności w wieku produkcyjnym (oraz rozrodczym). W 2009 roku najstarsze demograficznie miejscowości, w których minimum co piąty mieszkaniec ukończył 65 rok życia, znajdowały się głównie w gminach Dobra, Kawęczyn i Brudzew (ryc. 40). Jednocześnie gminy Kawęczyn i Brudzew²² w latach 2002–2013 notowały większy odpływ niż napływ ludności. Młodsze demograficznie miejscowości mieszczą się w notującej duży napływ nowych mieszkańców gminie Turek oraz gminach Władysławów, Tuliszków i Malanów.

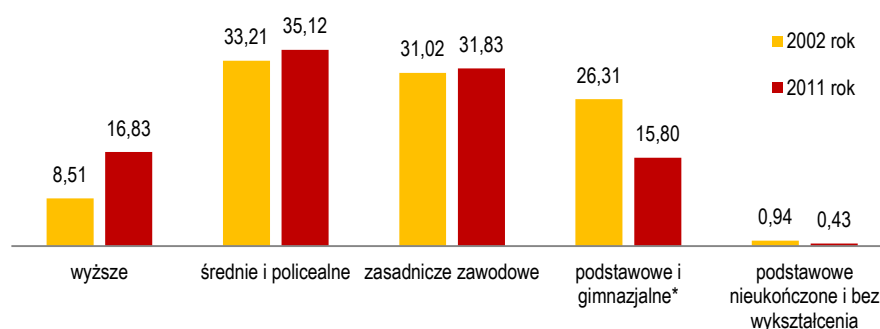

Ryc. 40. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

²² W gminie Brudzew m.in. ze względu na wysiedlenia związane z odkrywką węgla brunatnego, których najwięcej zarejestrowano w 2009 roku (źródło: informacja z Urzędu Gminy Brudzew).

Wśród negatywnych konsekwencji migracji wymienia się tzw. drenaż mózgow, czyli odpływ ludności wykształconej. Niekompletność statystyk dotyczących migracji (przede wszystkim zagranicznych) oraz brak danych dotyczących poziomu wykształcenia emigrantów uniemożliwiają ocenę skali drenażu mózgow w powiecie tureckim oraz jego wpływu na strukturę wykształcenia zasobów rynku pracy. Z kolei z analizy porównawczej danych z Narodowych Spisów Powszechnych 2002 i 2011 wynika, że struktura wykształcenia mieszkańców powiatu w wieku 20–64 lata uległa poprawie (ryc. 41).

Prawie dwukrotnie wzrósł udział osób z wykształceniem wyższym, nieznacznie wzrósł odsetek osób legitymujących się wykształceniem średnim i policealnym oraz zasadniczym zawodowym. Udział osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym spadł natomiast o ponad 10 p.p., nadal jednak wynosi blisko 16%.

Ryc. 41. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców powiatu wynika, że ponad połowa planujących zmianę miejsca zamieszkania w ciągu najbliższych dwóch lat to osoby młode, poniżej 25 roku życia. Około 55% legitymuje się wykształceniem średnim, a niemal ¼ policealnym lub wyższym. Połowa wyjazdów w grupie wieku poniżej 25 lat wiąże się z podjęciem nauki w innym miejscu. Na występowanie zjawiska drenażu mózgow zwrócili również prowadzący działalność na terenie powiatu przedsiębiorcy.

Spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz w młodszych grupach wieku produkcyjnego w powiecie tureckim (których intensywność w najbliższych latach będzie wzrastać) to efekt zarówno trendów w liczbie urodzeń, przeszłych i obecnej struktury wieku ludności, wydłużającej się przeciętnej długości trwania życia (wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym), a także migracji. Obszary regresu demograficznego i depopulacji w powiecie tureckim w dużej mierze kształtowane są właśnie przez negatywne tendencje migracyjne. Selektywny pod kątem wieku odpływ mieszkańców dodatkowo pogłębia proces starzenia się ludności, wpływa na strukturę wieku ludności, zmniejsza wielkość i jakość zasobów rynku pracy oraz zwiększa obciążenie ekonomiczne ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym. Dla struktury społecznej ludności powiatu negatywne konsekwencje ma odpływ osób wykształconych, nierzadko specjalistów. Mieszkańcy powiatu, w tym także osoby młode, w większości negatywnie oceniają sytuację na lokalnym rynku pracy (szczegółowa analiza przedstawiona została w rozdziale poświęconym

popytowi i podaży rynku pracy). Znajduje to swoje odbicie w deklarowanych powodach emigracji (zarówno tych, które już mają czy miały miejsce, jak i planowanych).

Z drugiej strony czasowy, zarobkowy odpływ ludności przyczynić się może do poprawy warunków życia tej części rodziny emigranta, która pozostała w kraju (powiecie) poprzez transfer pieniędzy zarobionych za granicą. Ponadto, pozytywnym efektem migracji może być transfer wiedzy i technologii. Czasowa emigracja może również pozytywnie wpłynąć na postawy przedsiębiorcze mieszkańców. W jednym z wywiadów podkreślono rolę migracji jako czynnika napędzającego część lokalnej przedsiębiorczości – wskazano na dobrą kondycję niewielkich lokalnych firm, które utworzono inwestując zarobione za granicą pieniądze.

2.2 Wykluczenie zawodowe

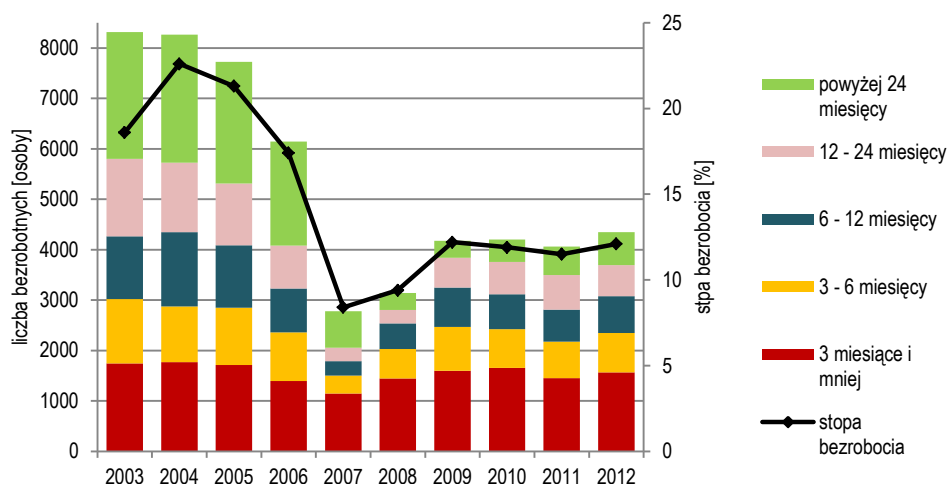
Wykluczenie zawodowe wiąże się z nierównymi szansami na rynku pracy określonych grup ludności, które potencjalnie napotykać na większe bariery przy znajdowaniu zatrudnienia oraz utrzymywaniu go. Częściej narażone są przez to na pozostawanie długotrwale bezrobotnymi²³. Wykluczenie zawodowe dotyka przede wszystkim osób w określonych grupach wieku (młodych, bez doświadczenia zawodowego lub po 50 roku życia, mniej skłonnych do zmiany kwalifikacji), osób przez dłuższy czas będących poza rynkiem pracy (np. kobiet po urlopach macierzyńskich i wychowawczych), niepełnosprawnych, czy też o niskim poziomie wykształcenia.

W szansach na rynku pracy dużą rolę odgrywa czas pozostawania bez zatrudnienia, który wpływa m.in. na dezaktualizację kwalifikacji potencjalnych pracowników. W ostatnich latach największy udział w strukturze bezrobotnych w powiecie tureckim miały osoby, które bez pracy pozostawały krócej niż 3 miesiące (ryc. 42). W latach 2003–2006 wraz z ogólnym spadkiem liczby bezrobotnych, zmniejszyła się liczba pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy i od 6 miesięcy do roku. Dynamiczny spadek liczby bezrobotnych, jaki powiat zanotował w latach 2006–2007, miał związek ze wzrostem liczby miejsc pracy, większą aktywnością zawodową osób bezrobotnych oraz ich zwiększoną mobilnością przestrzenną²⁴.

Zdecydowanie pozytywnym zjawiskiem jest natomiast wyraźny spadek liczby osób pozostających bez pracy od roku do dwóch lat oraz, jeszcze bardziej znaczący, wśród wykluczonych z rynku pracy przez co najmniej dwa lata. W latach 2006–2008 udział bezrobotnych powyżej 12 miesięcy zmniejszył się z ponad 47% do 19%, a następnie w latach 2008–2013 wzrósł do 35% (ryc. 43). W grupie bezrobotnych kobiet odsetek pozostających bez pracy dłużej niż rok jest dużo wyższy niż w grupie mężczyzn. W 2013 roku wynosił on 42,6%, a zatem nieco więcej niż w skali kraju (o 1 p.p.) oraz o ponad 5,5 p.p. więcej niż dla całego województwa. Z kolei odwrotną sytuację zaobserwować można w grupie bezrobotnych mężczyzn: w 2013 roku udział pozostających bez pracy dłużej niż rok wynosił niecałe 24%, czyli o 4 p.p. mniej niż w województwie i aż o 11 p.p. mniej niż w całym kraju.

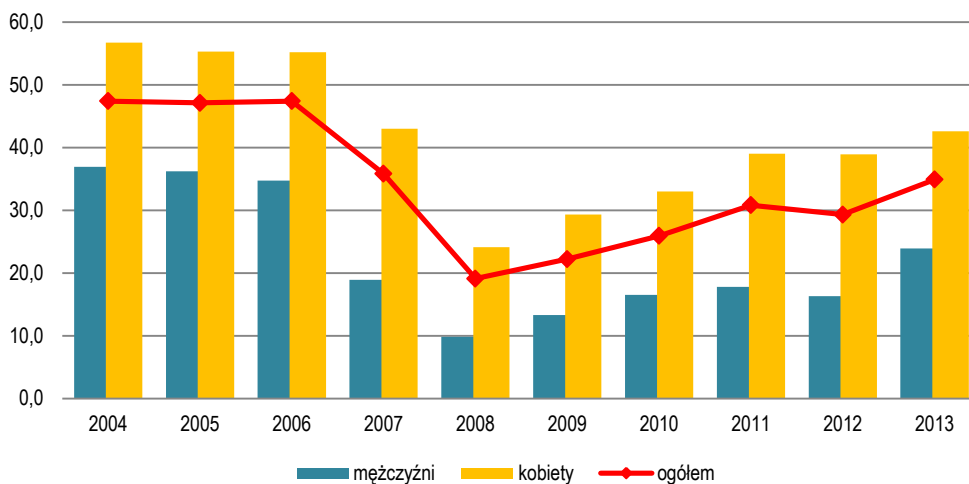
²³ Za każdym razem, gdy mowa w rozdziale o bezrobotnych, pozostających bez pracy, pozostających bez zatrudnienia, autorzy mają na myśli bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

²⁴ Analiza rynku pracy w powiecie tureckim w 2007 roku, 2008, Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

Ryc. 42. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w powiecie tureckim w latach 2003–2012

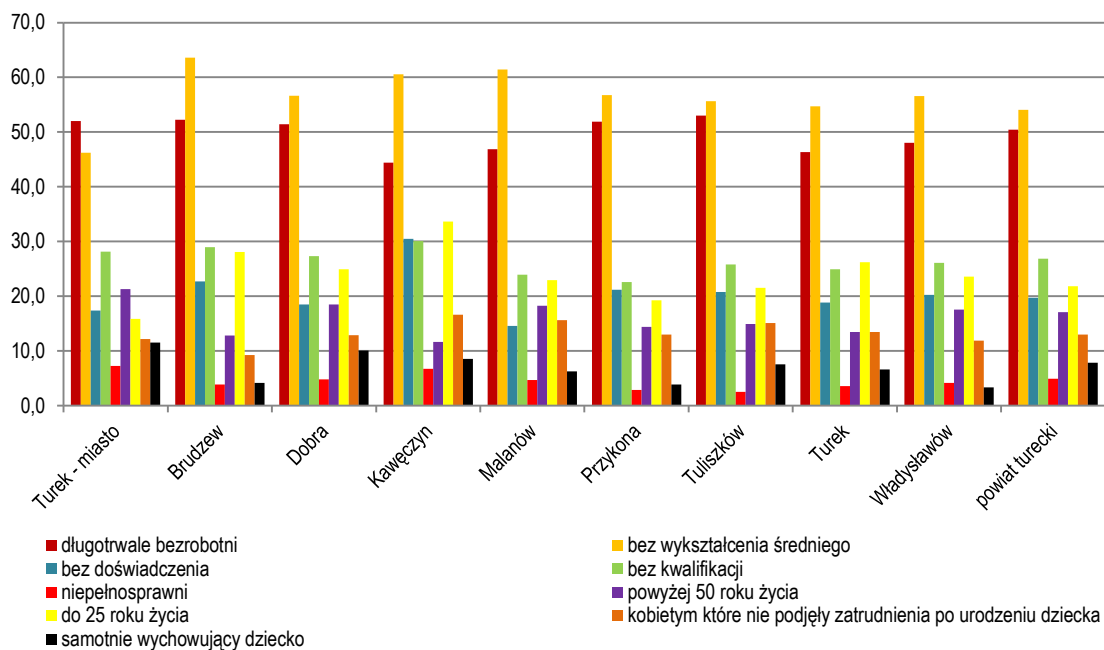
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Turku.

Ryc. 43. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2004–2013 (ogółem oraz według płci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

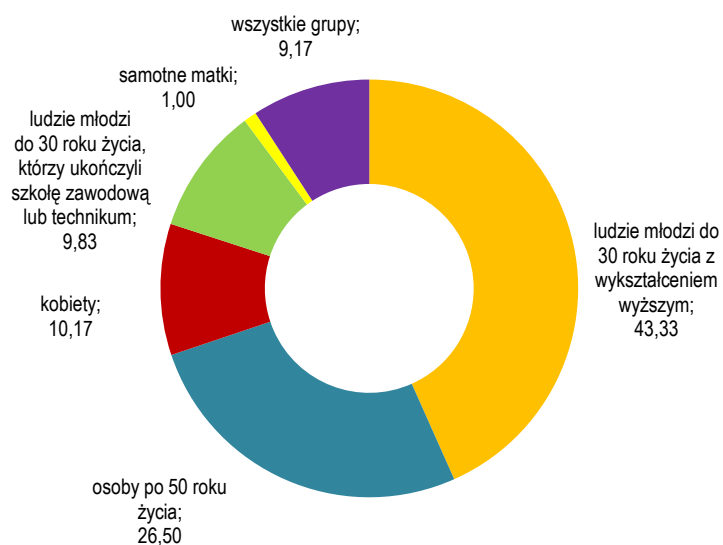
Wśród wybranych kategorii bezrobotnych, które są szczególnie narażone na wykluczenie zawodowe, największy udział w powiecie tureckim mają osoby bez wykształcenia średniego oraz osoby długotrwale bezrobotne (ryc. 44). Niemal co piąty bezrobotny nie posiada doświadczenia, co czwarty zaś kwalifikacji. Udział najmłodszych (do 25 roku życia) jest wyższy niż osób w wieku 50 lat i więcej. Długotrwale bezrobotni stanowią ponad połowę bezrobotnych w mieście Turek oraz w gminach: Brudzew, Dobra, Przykona i Tuliszków. Z kolei najmniejszy ich udział jest w gminie Kawęczyn, która wyróżnia się „młodą” demograficznie strukturą bezrobotnych i gdzie co trzeci bezrobotny nie ukończył jeszcze 25 roku życia i nie posiada doświadczenia ani kwalifikacji. W gminie Brudzew problemem jest przede wszystkim brak wykształcenia średniego u niemal 64% bezrobotnych, przy jednocześnie wysokim udziale osób młodych i bez doświadczenia. Osoby powyżej 50 roku życia najwyższy udział mają w mieście Turek oraz gminach Dobra i Malanów.

Ryc. 44. Udział wybranych grup bezrobotnych w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie tureckim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Turku.

Według mieszkańców powiatu tureckiego, w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy znajdują się przede wszystkim osoby w wieku do 30 lat o wyższym wykształceniu (43% respondentów; ryc. 45). Prawie co dziesiąty ankietowany wskazał, że są to osoby z tej samej grupy wieku, które ukończyły szkołę zawodową lub technikum. Grupę osób powyżej 50 roku życia za najbardziej marginalizowaną na rynku pracy wskazała ponad ¼ mieszkańców. Co dziesiąty uznał, że w najtrudniejszej sytuacji na lokalnym rynku pracy znajdują się kobiety, co 11 zaś – że wszystkie wymienione grupy są jednakowo wykluczone na rynku pracy.

Ryc. 45. Grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w opinii mieszkańców powiatu tureckiego

Źródło: badania własne.

Kobiety stanowią niemal 59% bezrobotnych w całym powiecie tureckim, co przewyższa także średnią krajową (około 51%) i wojewódzką (55%) oraz tę w sąsiednich powiatach. W ciągu ostatnich 10 lat ich udział wzrósł o 5 p.p. Szczególnie niekorzystnie zmieniła się sytuacja kobiet na rynku pracy w gminach Kawęczyn, Malanów (po około 9,5 p.p.) oraz Tuliszków i Władysławów (ponad 7 p.p.). Jednocześnie w gminach Kawęczyn i Malanów co szóstą osobą bezrobotną jest kobieta, która nie podjęła zatrudnienia po urodzeniu dziecka. Kobiety stanowią również prawie 88% bezrobotnych, którzy samotnie wychowują dziecko oraz niemal 70% długotrwale bezrobotnych i bez doświadczenia zawodowego.

Długotrwale bezrobotni stanowili w 2013 roku nieco ponad połowę bezrobotnych w powiecie tureckim, a ich udział spadł w porównaniu z 2005 rokiem aż o 18,5 p.p. Wśród bezrobotnych do 30 roku życia ponad 60% stanowiły kobiety oraz osoby mieszkające na wsi. Niemal 40% osób w tej grupie stanowili długotrwale bezrobotni oraz bezrobotni bez doświadczenia zawodowego. Co piąty przedstawiciel tej grupy nie posiadał kwalifikacji zawodowych. Osoby niepełnosprawne stanowiły w 2013 roku około 5% bezrobotnych. Odsetek ten jest niższy niż dla całego województwa czy kraju, ale wyższy niż w 2005 roku, gdy wynosił 2,3%. Udział bezrobotnych bez stażu pracy jest co prawda niższy w powiecie niż w całym województwie i znacznie niższy od tego w skali kraju (odpowiednio: 13,5, 14,4, 18,5%), jednak udział kobiet jest dużo wyższy od tego w województwie czy w Polsce. Kobiety stanowią ponad 70% bezrobotnych bez stażu pracy w powiecie tureckim, podczas gdy w skali kraju wskaźnik ten wynosi 56,5%, a dla województwa 63,5%. Sytuacja uległa poprawie w stosunku do 2002 roku, kiedy bez stażu pracy był co piąty bezrobotny w powiecie tureckim, w tym co czwarta kobieta.

Udział absolwentów²⁵ w grupie bezrobotnych w 2013 roku wynosił ponad 7,5%, a absolwentów do 27 roku życia – 2,2%. Wartości wskaźników są nieco niższe niż dla całego kraju i województwa, w grupie tej ponownie jednak częściej znajdują się kobiety niż mężczyźni. W 2013 roku 17% bezrobotnych miało więcej niż 50 lat, podczas gdy w roku 2005 grupa ta stanowiła 9,1%. Ponadto, w latach 2008–2013 udział bezrobotnych, którzy pozostawali bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy w grupie wieku 55–64 lata oscylował wokół wartości 40% (wskaźnik jest niższy niż dla sąsiednich powiatów). Starzenie się zasobów rynku pracy wpływa na strukturę wieku bezrobotnych. Systematyczny prognozowany wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym niemobilnym, jak i dotychczasowy wzrost odsetka bezrobotnych powyżej 50 roku życia przy jednoczesnym wysokim udziale osób w wieku 55–64 lata, które były bezrobotne przez co najmniej rok, stanowiąc mogą jedno z większych wyzwań dla rynku pracy w powiecie tureckim.

Wykluczenie zawodowe wśród grup pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy dodatkowo podkreśla miejsce zamieszkania. Niemal 61% bezrobotnych w powiecie tureckim to osoby zamieszkujące obszary wiejskie, z czego aż 92,5% zakwalifikowano jako znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Ponad $\frac{1}{3}$ wszystkich bezrobotnych z obszarów wiejskich pozostawała w 2013 roku bez pracy od co najmniej 12 miesięcy. Niemal 60% nie ukończyło jeszcze 35 roku życia. Co więcej, co czwarty legitymuje się niskim wykształceniem – na poziomie gimnazjalnym lub niższym, co trzeci – zasadniczym zawodowym. Największą grupę (30%) stanowią osoby ze stażem pracy 1–5 lat. Kolejne 30% to bezrobotni bez stażu pracy lub ze stażem krótszym niż 1 rok. Z kolei wśród bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zamieszkałych na wsi, ponad

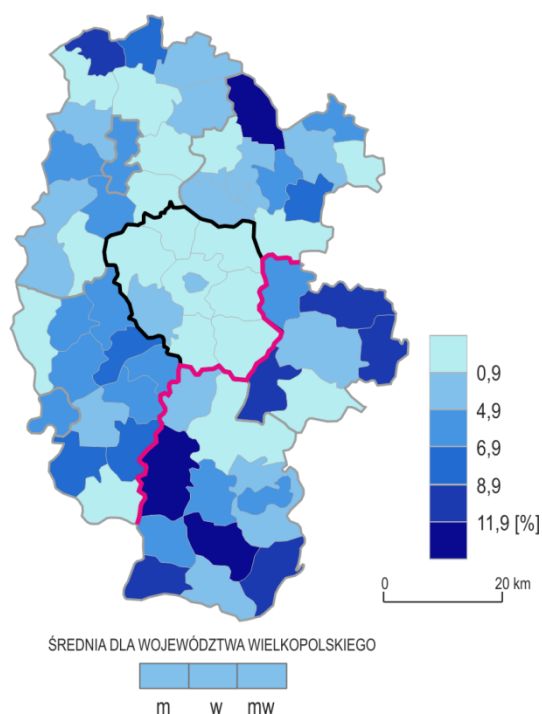
²⁵ Za bezrobotnego absolwenta uważa się osobę bezrobotną zarejestrowaną w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia (potwierzonego dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem) nauki w szkole, kursów zawodowych trwających co najmniej 24 miesiące lub nabycia uprawnień do wykonywania zawodu jako osoba niepełnosprawna (GUS).

połowę stanowią długotrwale bezrobotni. Osoby, które nie ukończyły 25 roku życia to aż 27% tej grupy. Wysoki jest również udział osób, które nie posiadają wykształcenia średniego (niemal 63%). W tej grupie jest niemal co szósta osoba będąca powyżej 50 roku życia.

3. Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Ubóstwem określa się niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Pojęcie ubóstwa wiąże się z negatywnymi zjawiskami takimi jak bezrobocie, bezdomność, niski poziom wykształcenia, nadmierne zadłużenie rodzin, alkoholizm, łamanie prawa. Ubóstwo ma niekorzystny wpływ na rozmiary i jakość kapitału ludzkiego. Przyjęcie ustawowej granicy ubóstwa pozwala na wskazanie grupy osób uprawnionych do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. Wsparcie udzielane jest gospodarstwom domowym, które samodzielnie nie potrafią samodzielnie poradzić sobie z ww. problemami.

W badanym powiecie w 2012 roku udział osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo w porównaniu do obszarów sąsiednich, jest stosunkowo niski (ryc. 46). W powiecie tureckim z pomocy społecznej korzysta średnio 1,9% osób (osoby będące w rodzinach pobierających świadczenia), czyli łącznie 1590 osób. Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje Turek (1372 osoby), natomiast w pozostałych gminach takich osób jest znacznie mniej – gmina Małanów (80) i wiejska Turek (60). Nieco lepsza sytuacja panuje w gminie Tuliszków, Brudzew i Dobra, gdzie pomocy społecznej udziela się odpowiednio 35, 26 i 13 osobom. Nieznacznie więcej osób korzysta z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminach wiejskich, niż w gminach miejsko-wiejskich. Na tle powiatów sąsiadujących z tureckim, badany obszar wypada najkorzystniej. Zdecydowanie najgorsza sytuacja występuje w powiecie kolskim.

Ryc. 46. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS i danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Środowiskowa pomoc społeczna przyznawana jest w formie pieniężnej i niepieniężnej osobom mającym problemy w samodzielnym funkcjonowaniu. Jest ona udzielana w środowisku zamieszkania świadczeniobiorcy. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej do świadczeń pomocy społecznej zalicza się świadczenia pieniężne i niepieniężne. Wśród pierwszych wyróżnia się m.in. zasiłki stałe, okresowe, celowe, zasiłki lub zaliczki na ekonomiczne usamodzielnienie się pomoc na usamodzielnienie się lub kontynuowanie nauki.

W 2014 roku w powiecie tureckim z pomocy społecznej korzystało łącznie 2903 rodzin (tab. 10), najwięcej w mieście Turek (868). W gminach Kawęczyn i Przykona jest aż około sześciokrotnie mniej rodzin korzystających z pomocy społecznej, natomiast w pozostałych gminach 2–3 krotnie mniej. W przypadku powiatu tureckiego zauważa się, że ubóstwo jest trzecią po bezrobociu i niepełnosprawności najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej. Dla 26% wszystkich rodzin powodem korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo. Porównując poszczególne gminy powiatu zauważa się, że największy udział tychże osób (71%) zamieszkuje Turek. W pozostałych gminach udział ten jest znacznie mniejszy. Spośród pozostałych gmin największym udziałem charakteryzuje się gmina Malanów, dla której udział ten jest aż ponad pięciokrotnie mniejszy. Reszta gmin cechuje się udziałem rodzin korzystających z pomocy na poziomie niższym niż 10%, z czego gminy Kawęczyn, Przykona i Władysławów posiadają najmniejszy udział wynoszący 1%. W powiecie tureckim ze względu na ubóstwo z pomocy społecznej korzysta 711 rodzin. W przypadku gminy wiejskiej Turek przyczyny mają inne źródło.

W latach 2008–2012 w powiecie tureckim zanotowano spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (o 123 osoby w gospodarstwach domowych), przy jednoczesnym wzroście liczby gospodarstw domowych korzystających ze wspomnianej pomocy (o 273).

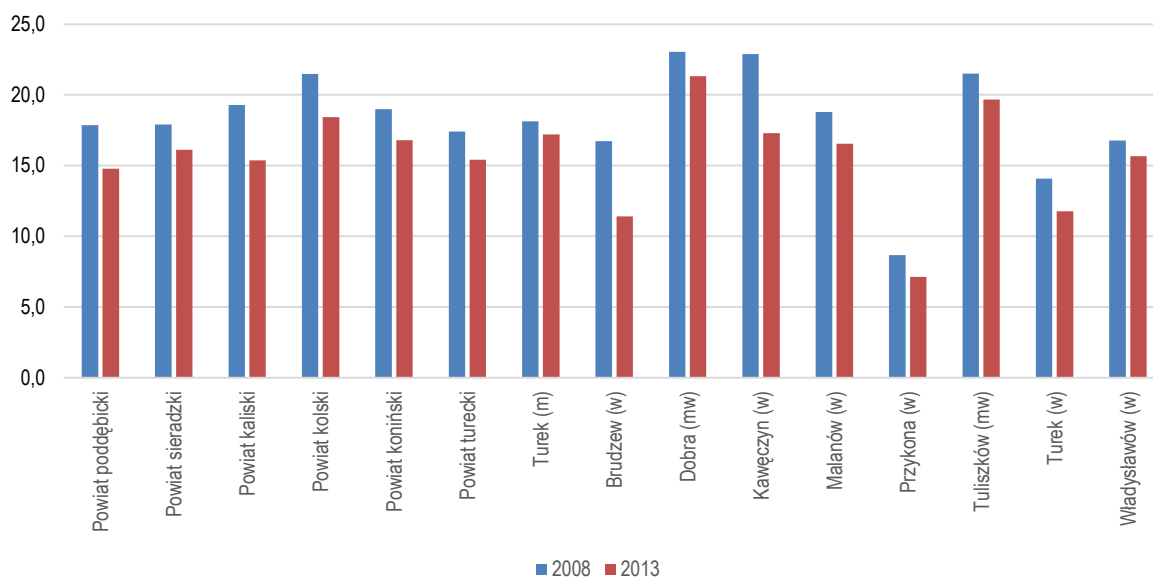
Zwalczanie ubóstwa powinno opierać się m.in. na inwestycjach w sferze edukacji, stwarzającymi możliwości wejścia na nowoczesny rynek pracy, ale także na wspieraniu godzenia życia rodzinnego i zawodowego. Dlatego istotne jest wsparcie działań władz mających na celu zwiększenie szans mieszkańców gmin, będących zagrożonych ubóstwem. Do zadań własnych gminy należą m.in. zadania z zakresu opieki społecznej, które realizowane są przez gminne lub miejskie ośrodki pomocy społecznej.

Pomoc społeczna stanowi 15,4% ogółu wydatków gmin powiatu tureckiego (ryc. 47). W gminach, w porównaniu do roku 2008, nastąpił spadek wydatków na ten cel, ale także każda z gmin zanotowała spadek w tej dziedzinie. Największy ze spadków zanotowała gmina Kawęczyn i Brudzew (odpowiednio 5,6% i 5,3%), natomiast najmniejszy gmina miejska Turek (0,9%). Wśród ogółu wydatków gmin, najniższe koszty na pomoc społeczną ponosi się w gminie Przykona, gdzie ten rodzaj wydatków stanowi jedynie 7,1% ogółu wydatków. Pomoc społeczna największy udział w wydatkach stanowi w gminach Dobra i Tuliszków – ok. 1/5 wszystkich wydatków gminy. Podobne tendencje dotyczą powiatów sąsiednich. Ogółem notuje się spadek wydatków na pomoc społeczną. Należy zaznaczyć, że w porównaniu z powiatami ościennymi, w powiecie tureckim procent wydatków na pomoc społeczną jest najmniejszy.

Tab. 10. Liczba i procentowy udział rodzin objętych pomocą społeczną według głównych przyczyn w gminach powiatu tureckiego w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	z czego z powodu:								
		bezrobocie	ubóstwo	niepełnosprawność	długotrwała lub ciężka choroba	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	potrzeba ochrony macierzyństwa	rodziny niepełne	wielodzietność	rodziny wielodzietne
Brudzew	277	57%	6%	26%	19%	13%	19%	9%	19%	3%
Dobra	235	38%	4%	27%	19%	10%	11%	6%	9%	6%
Kawęczyn	164	20%	1%	43%	20%	29%	2%	13%	2%	15%
Malanów	287	35%	13%	30%	13%	28%	23%	9%	12%	10%
Przykona	138	41%	1%	17%	7%	7%	20%	6%	16%	1%
Tuliszków	365	42%	5%	21%	21%	17%	21%	9%	12%	3%
Turek miasto	868	62%	71%	40%	37%	21%	4%	16%	3%	4%
Turek	316	3%	4%	0%	0%	5%	10%	3%	5%	5%
Władysławów	253	32%	1%	9%	14%	34%	3%	14%	3%	12%
Powiat turecki (%)	-	42%	24%	26%	21%	19%	11%	11%	8%	6%
Powiat turecki (liczba)	2903	1223	711	756	610	540	328	316	228	170

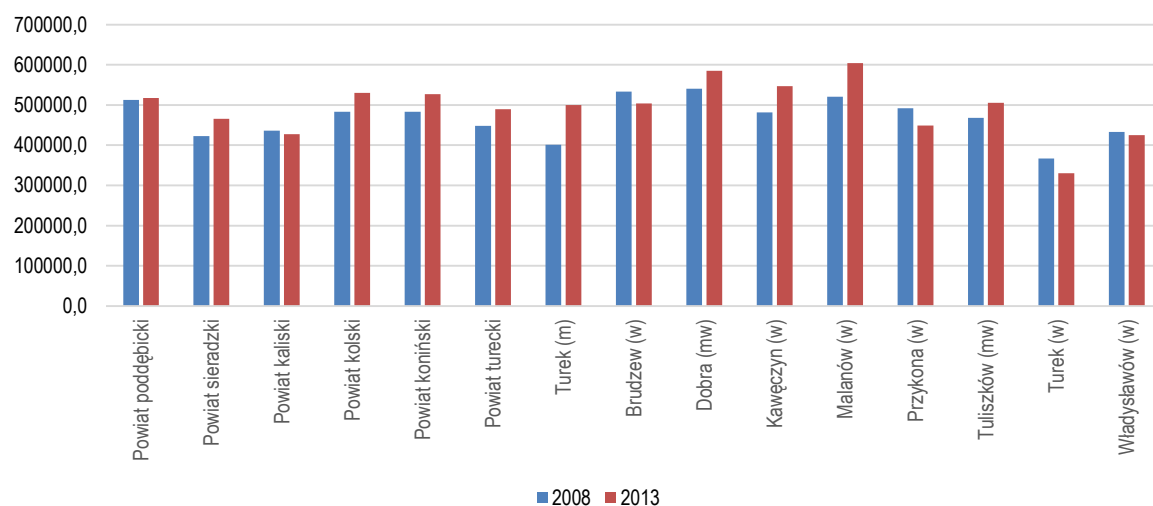
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Ryc. 47. Udział wydatków na pomoc społeczną wśród ogółu wydatków gmin w latach 2008–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat turecki przeznaczają na pomoc społeczną 489871,3 zł w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co jest wartością przeciętną na tle pozostałych powiatów (ryc. 48). W latach 2008–2013 powiat przeznaczył większe kwoty na pomoc dla najbardziej potrzebujących. Również pozostałe powiaty, z wyjątkiem kaliskiego, przeznaczyły więcej pieniędzy na ten cel. Najwięcej pieniędzy na pomoc w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przeznaczają gmina Malanów, Dobra i Kawęczyn. Najmniej natomiast w tym przypadku wydaje gmina wiejska Turek, która notuje niemal dwukrotnie mniejsze wartości.

Ryc. 48. Wydatki gmin na pomoc społeczną ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2008–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 w ramach priorytetu V – Infrastruktura dla kapitału ludzkiego finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Działanie 5.4 – Wzmocnienie pozostałej infrastruktury społecznej za swój

główny cel przymuje dostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb i warunków w województwie wielkopolskim. Wsparcie w ramach powyższego działania uzyskały inicjatywy i przedsięwzięcia z zakresu podstawowej infrastruktury społecznej, które wpływają na ograniczenie problemów społecznych, w tym także ubóstwo. Priorytet ten, obok zgodności z innymi priorytetami w ramach WRPO, wykazuje komplementarność z innymi programami operacyjnymi, jak choćby PO KL 2007–2013 (priorytet I – zatrudnienie i integracja społeczna, VII – promocja integracji społecznej i IX – rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach). Łącznie alokacja finansowa na działanie wyniosła 7,865 mln euro. W zakresie pomocy społecznej wskazano realizację projektów z zakresu budowy przebudowy, adaptacji i modernizacji obiektów świadczących usługi w zakresie pomocy społecznej (np. domy pomocy społecznej, hospicja, świetlice środowiskowe, ośrodki pobytu dziennego, centra pomocy rodzinie, noclegownie dla bezdomnych, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne ośrodki wsparcia), łącznie z zakupem i montażem wyposażenia.

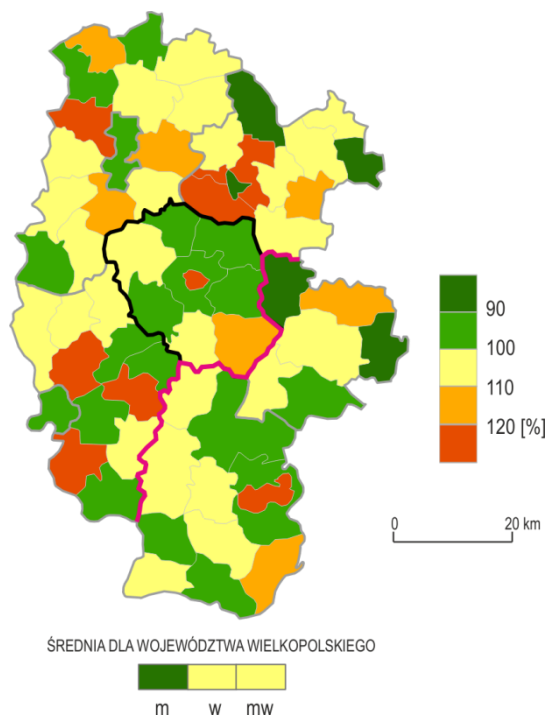
4. Rynek edukacyjny

Edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym wykazuje się bardzo zróżnicowanym rozkładem przestrzennym. W każdej gminie powiatu tureckiego znajdują się szkoły obu szczebli edukacji. Wyraźnie zaznacza się pierścień wokół miasta Turek, wskazujący na fakt, iż znaczna część uczniów z gmin sąsiednich dojeżdża do szkół obu poziomów do miasta. Dominacja Turku pod tym względem ma związek z wyższym poziomem nauczania w mieście niż na terenach wiejskich (w świadomości uczniów i rodziców). Co więcej, fakt ten może mieć związek z dogodnym dojazdem uczniów do placówki edukacyjnej, a także dojazdami rodziców do pracy. Wyjątkami są w tym przypadku gminy miejsko-wiejskie Tuliszków i Dobra i gmina wiejska Kawęczyn, gdzie uczniowie dojeżdżają z obszarów sąsiednich. Uczniowie wybierają szkoły w tych gminach ze względu na działające tam zespoły szkół, co wiąże się z możliwością kontynuacji nauki w tej samej placówce. Konsekwencją tego jest większa liczba dojazdów do szkół z pozostałych gmin, co oznacza pokrycie wyższych kosztów dowozu dzieci do szkół, gdy droga dziecka z domu do szkoły przekracza 3 km w przypadku uczniów klas I–IV i 4 km w przypadku uczniów klas V–VI²⁶. Pozostałe powiaty również charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem pod tym względem (ryc. 49).

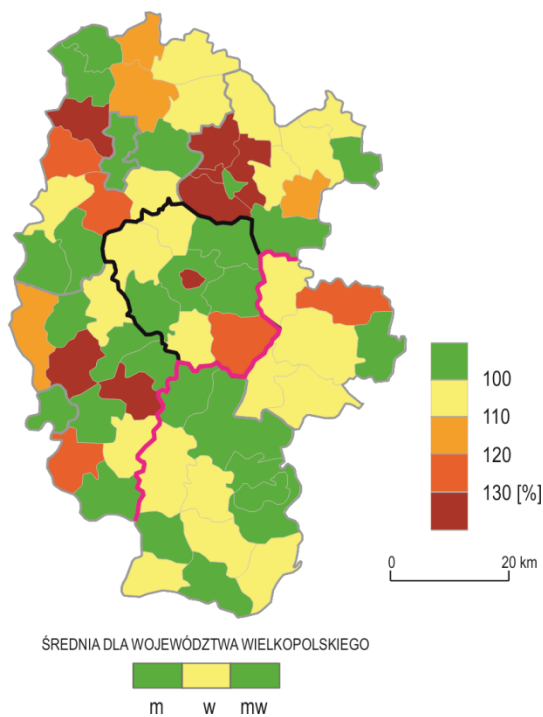
Zbliżony rozkład przestrzenny dotyczy szkolnictwa na poziomie gimnazjalnym. Należy jednak podkreślić, iż dojazdy do gimnazjów wykazują się większym natężeniem. W powiecie tureckim największą liczbą dojazdów do tego typu szkół charakteryzuje się gmina miejska Turek. Pod tym względem wyróżnia się również gmina Dobra. Ponadto dojazdy do szkół gimnazjalnych, jednak o niższym natężeniu, dotyczą gminy Tuliszków, Kawęczyn i Władysławów. Dłuższe dojazdy zwykle generują gminy, w których zlokalizowane są większe szkoły tworzące zespoły szkół. Natomiast pozostałe gminy o niższych dojazdach uczniów do szkół zmuszone są pokrywać koszty dojazdu uczniów, kiedy droga z domu do szkoły przekracza 4 km w przypadku uczniów gimnazjum. Również w tym przypadku pozostałe sąsiednie powiaty, notują bardzo zróżnicowane wartości dojazdów dla poszczególnych gmin. Powiaty kaliski i koniński mają wyższe średnie wartości dojazdów do szkół podstawowych (odpowiednio 107,2 i 105,5). Pozostałe powiaty, wraz z powiatem tureckim, prezentują się na zbliżonym poziomie 100–102 (ryc. 50). Również w tym przypadku powiaty koniński (108,8) i kaliski (106,8) charakteryzują się najwyższymi udziałem uczniów spoza poszczególnych gmin.

²⁶ Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 (z późniejszymi zmianami).

Natomiast w powiatach tureckim i kolskim średnie wartości dojazdów są na zbliżonym najniższym poziomie – odpowiednio 99,8 i 99,6.

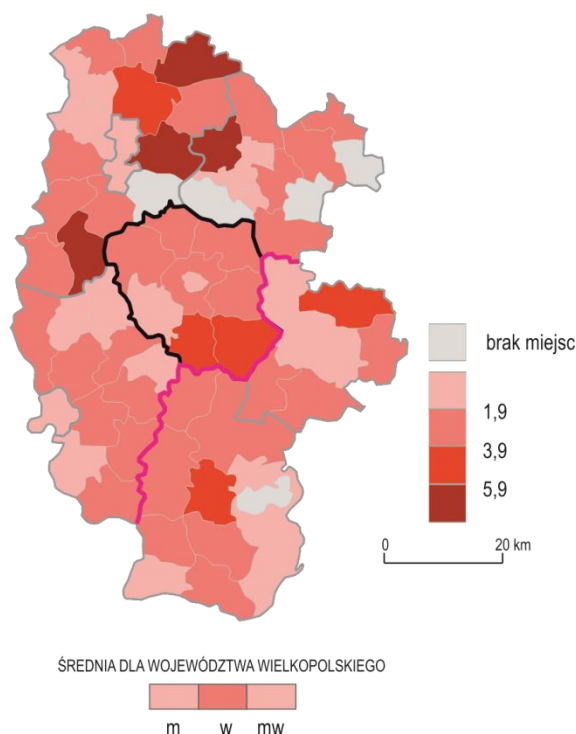
Ryc. 49. Udział uczniów szkół podstawowych w stosunku do liczby ludności w wieku 7–12 lat w obszarze badań w 2012r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 50. Udział uczniów szkół gimnazjalnych w stosunku do liczby ludności w wieku 13–15 lat w obszarze badań w 2012 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że sieć szkół w znacznym stopniu odpowiada rozmieszczeniu uczniów. W każdej gminie powiatu tureckiego zlokalizowane są zarówno szkoły podstawowe jak i gimnazja, jednak z różnych względów (przypuszczalnie ze względu na np. wyższy poziom nauczania, szerszą ofertę zajęć pozaszkolnych, dogodny dojazd, dojazdy rodziców do pracy) uczniowie wybierają szkoły oddalone od swojego miejsca zamieszkania, przez co gminy Tuliszków, Kawęczyn, Dobra i Władysławów generują największe dojazdy. Tereny podmiejskie cechują się największym odpływem uczniów do szkół obu szczebli nauczania. Wraz ze wzrostem odległości i czasu dojazdu do głównego ośrodka miejskiego, zmniejsza się odpływ uczniów do innych gmin w powiecie. Świadczy to o odpowiedniej liczbie szkół podstawowych i gimnazjalnych na tych terenach, a zarazem o mniejszych powiązaniach z miastem.

Ze względu na zbyt małą liczbę miejsc w przedszkolach, gminy nie są w stanie zagwarantować tego typu opieki dla każdego dziecka w wieku 3–6 lat (ryc. 51). Największą liczbę miejsc w przedszkolu oferuje gmina miejska Turek i Malanów (odpowiednio 1,2 i 1,6 dzieci na jedno miejsce). Natomiast najtrudniej o miejsce w przedszkolu jest w gminach Kawęczyn (5,4) i Dobra (4,1). Pozostałe gminy prezentują mniej więcej zbliżony poziom, około 3,0 dzieci na 1 miejsce. W powiecie tureckim oraz powiecie kaliskim, w porównaniu do sąsiednich jednostek, na jedno miejsce w przedszkolu przypada najmniejsza liczba dzieci (2,1 dzieci na jedno miejsce). Pozostałe jednostki przyjmują wyższe wartości wskaźnika, jednak najwięcej dzieci w wieku 3–6 lat na jedno miejsce w przedszkolu przypada w powiecie konińskim (3,2).

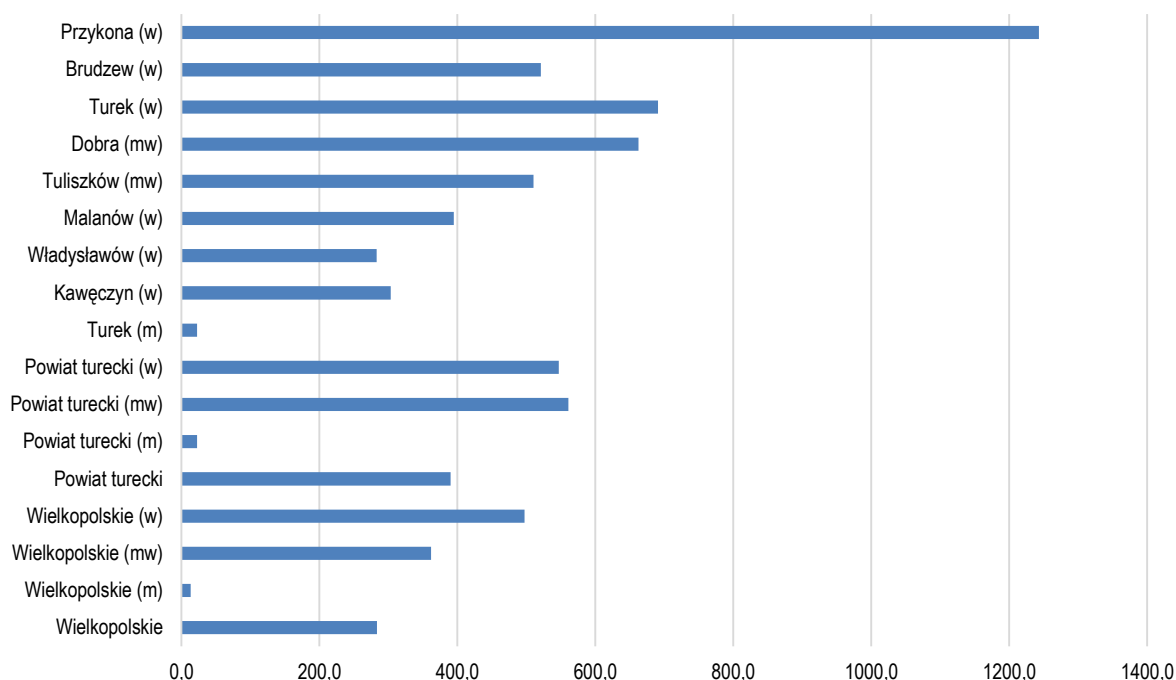

Ryc. 51. Liczba dzieci w wieku 3-6 lat przypadająca na jedno miejsce w przedszkolach w obszarze badań w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Gminy w obrębie analizowanego obszaru charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem pod względem wydatków na dojazdy uczniów do szkół (ryc. 52). Najniższe wydatki na dojazdy uczniów do szkół dotyczą gminy miejskiej Turek (22,7 zł na ucznia), gdzie uczniowie nie mają dużych

odległości z domu do szkoły i mogą tę drogę przemierzyć pieszo. Ponadto niższe wartości wskaźnika, ale około piętnastokrotnie wyższe, charakteryzują gminy wiejskie Władysławów (283,10 zł), Kawęczyn (303,30 zł) i Malanów (394,60 zł). W następnej kolejności uplasowały się gminy wiejskie Brudzew (521,0) i Turek (691,10 zł) oraz miejsko-wiejskie Tuliszków (510,40 zł) i Dobra (662,20 zł). Zdecydowanie najwyższe wartości omawianego wskaźnika dotyczą gminy wiejskiej Przykona (1243,10 zł). Wartość ta ponad pięćdziesięciokrotnie przewyższa wartość dla Turku. W związku z tym gmina jest zmuszona pokrywać koszty dojazdu dzieci do szkół, ze względu na odległości z domu do szkoły, które przekraczają limity określone w ustawie o systemie oświaty. Ponadto gmina Przykona posiada najmniejszą liczbę szkół spośród wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu tureckiego. Średnia wartość wskaźnika wydatków na dojazdy uczniów do szkół dla powiatu tureckiego wynosi 390,00 zł.

Ryc. 52. Wydatki na dojazdy uczniów do szkół w gminach w obszarze badań w 2012 r. (średnio na 1 ucznia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Po uwzględnieniu podziału na gminy miejskie, wiejskie i miejsko-wiejskie zauważa się, że gmina miejska ma najniższe wartości wydatków na dojazdy, natomiast wartość średnia dla gmin miejsko-wiejskich nieznacznie przewyższa wartość dla gmin wiejskich. Budżety gmin powiatu tureckiego są znacznie bardziej obciążone przez wydatki związane z dojazdami uczniów do szkół w stosunku do wydatków ponoszonych przez inne gminy w województwie wielkopolskim. Najwyższe wydatki dotyczą gmin peryferyjnych (Tuliszków, Dobra, Brudzew) oraz gmin położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta powiatowego (Turek). W przypadku wydatków na dojazdy uczniów do szkół zauważalna jest korelacja z siecią szkół w badanych gminach. Wyższe wydatki dotyczą gmin z mniejszą liczbą szkół oraz tych, w których w ostatnich latach zlikwidowano najwięcej tych palcówek (tab. 11). O ile w powiecie tureckim w latach 1999–2012 wzrosła liczba gimnazjów (z 12 do 15) to znacznie spadła liczba szkół podstawowych (z 55 do 40). W większości gmin zauważalna jest tendencja do likwidacji „podstawówek”, jedynie gminy Kawęczyn i Malanów nie zmieniły stanu

liczebnego szkół podstawowych od 1999 roku. Załącznik 3 przedstawia zestawienie szkół znajdujących się na terenie powiatu Tureckiego (stan na 30 września 2013 rok).

Tab. 11. Zmiany liczby szkół w gminach w obszarze badań w latach 1999–2012

Jednostka	Liczba szkół			
	Szkoły podstawowe		Gimnazja	
	1999	2012	1999	2012
Burdzew (w)	6	5	1	1
Dobra (mw)	7	2	1	1
Kawęczyn (w)	4	4	1	2
Malanów (w)	4	4	1	1
Przykona (w)	4	3	1	1
Tuliszków (mw)	9	6	2	2
Turek (m)	6	4	3	4
Turek (w)	7	6	1	1
Władysławów (w)	8	6	1	2
Powiat turecki	55	40	12	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

4.1 Obszary i profile kształcenia

Analizowany obszar cechuje się małym zróżnicowaniem przestrzennym pod względem oferty dydaktycznej szkół ponadgimnazjalnych. Tabela 13 zawiera zestawienie profili kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w obrębie analizowanego obszaru. Nie zostały w niej uwzględnione gminy, w których nie znajdują się żadne szkoły szczebla ponadgimnazjalnego. Zestawienie profili nauczania zawiera również wykształcenie ogólnokształcące, które jedynie jest etapem przejściowym na drodze do zdobycia wykształcenia wyższego. Zaledwie w dwóch gminach zlokalizowane są szkoły powyższego szczebla edukacji: w gminie miejskiej Turek i gminie wiejskiej Turek. Należy przy tym zaznaczyć, że większość szkół zlokalizowana jest w Turku, natomiast tylko jedna w Kaczkach Średnich w gminie wiejskiej Turek. Najczęściej używanym wskaźnikiem określającym dostępność szkolnictwa średniego jest liczba kilometrów kwadratowych przypadających na jedną szkołę w danej jednostce przestrzennej. Dla wszystkich typów szkół powiat turecki prezentuje się znacznie powyżej średniej krajowej, co świadczy o ograniczonym dostępie uczniów do szkół (tab. 12). Również na tle województwa wielkopolskiego sytuacja obszaru badań prezentuje się niekorzystnie. Dla liceów ogólnokształcących dostępność jest niemal dwukrotnie słabsza, dla liceów profilowanych i techników ponad trzykrotnie słabsza, natomiast w przypadku szkół zawodowych jest niemal trzykrotnie gorsza. Biorąc pod uwagę ogół szkół zauważa się, iż w powiecie tureckim niemal trzykrotnie więcej km² przypada na jedną szkołę, a słabsza dostępność do szkolnictwa występuje w powiatach poddębickim, kaliskim i konińskim. Pozostałe jednostki znacznie lepiej prezentują się pod tym względem.

Tab. 12. Dostępność przestrzenna poszczególnych typów szkół w powiecie tureckim

Jednostka	Liczba km ² przypadających na 1 szkołę			
	LO	SSZ	ZSZ	razem
Polska	139,0	138,6	226,9	53,1
województwo Wielkopolskie	165,7	137,4	234,9	56,9
powiat turecki	309,7	464,5	929,0	154,8
powiat poddębicki	881,0	440,5	881,0	220,3
powiat sieradzki	186,4	248,5	298,2	78,5
powiat kaliski	580,0	580,0	580,0	193,3
powiat kolski	202,2	112,3	252,8	56,2
powiat koniński	526,0	175,3	526,0	105,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego na terenie powiatu tureckiego uczniowie mają możliwość kształcenia się w większości obszarów, którym przypisano poszczególne zawody wskazane w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. W każdej z gmin Turku, miejskiej i wiejskiej, znajdują się szkoły, kształcące w siedmiu obszarach. Należy podkreślić, iż oferta edukacyjna obu gmin uzupełnia się nawzajem, gdyż kierunki rolniczo-leśne występują w Kaczkach Średnich, podczas, gdy w Turku brakuje takich klas, natomiast w obszarze medyczno-społecznym można się kształcić tylko w Turku. Ponadto w powiecie tureckim nie ma szkoły, która prowadzi klasy artystyczne. Pozostałe obszary kształcenia, czyli, administracyjno-usługowy, budowlany, elektryczno-elektroniczny, mechaniczny i górniczo-hutniczy, turystyczno-gastronomiczny i ogólnokształcący występują w szkołach obu gmin (tab. 13).

Tab. 13. Wykaz profili zawodów w szkołach gmin analizowanego obszaru

Profil kształcenia / Miejscowość	Turek	Kaczki Średnie
administracyjno-usługowy		
Technik administracji	+	+
Technik usług kosmetycznych	+	-
Technik rachunkowości	+	-
stolarz	+	-
Technik ekonomista	+	-
Technik handlowiec	+	-
Technik logistyk	+	-
Technik usług fryzjerskich z elementami kosmologii	+	-
Technik cyfrowych procesów graficznych z elementami wzornictwa przemysłowego	+	-
Sprzedawca	+	-
Fryzjer	+	-
Krawiec	+	-
Operator maszyn włókienniczych	+	-
technik włókiennik z elementami tekstroniki	+	-
Technik organizacji reklamy	-	+
Technik spedytor	-	+
budowlany		
Technik urządzeń sanitarnych	+	-
Murarz-tylnkarz	+	-
monter sieci i instalacji i urządzeń sanitarnych	+	-
technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	-	+
Technik geodeta	-	+
Technik budownictwa	-	+
elektryczno-elektroniczny		
Technik informatyk	+	+
Technik elektronik	+	-
Technik elektryk	+	-

Technik mechatronik	+	-
Technik teleinformatyk	+	-
Elektromechanik	+	-
Monter-elektronik	+	-
Elektryk	+	-
Monter mechatronik	+	-
mechaniczny i górnico-hutniczy		
Technik mechanik	+	-
Elektromechanik pojazdów samochodowych	+	-
Mechanik pojazdów samochodowych	+	-
Operator obrabiarek skrawających	+	-
Ślusarz	+	-
Błacharz	+	-
Błacharz samochodowy	+	-
Lakiernik	+	-
Mechanik – monter maszyn i urządzeń	+	-
mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych	+	-
Technik pojazdów samochodowych	-	+
Technik mechanizacja rolnictwa	-	+
rolniczo-leśny z ochroną środowiska		
Technik inżynierii środowiska i melioracji	-	+
turystyczno-gastronomiczny		
Cukiernik	+	-
Technik żywienia i usług gastronomicznych	+	+
Kucharz	+	-
Piekarz	+	-
Wędliniarz	+	-
Technik technologii żywności	+	+
Technik hotelarstwa	+	+
Technik turystyki wiejskiej	+	+
medyczno-społeczny		
Technik ochrony fizycznej osób i mienia	+	-
Technik bezpieczeństwa i higiena pracy	+	-
artystyczny		
ogólnokształcące		
	+	+

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.cie.men.gov.pl i stron internetowych szkół (dostęp 25.06.2014 r.).

Przyglądając się dokładnie ofercie edukacyjnej, zauważa się, iż zdecydowaną większość wśród wszystkich kierunków kształcenia stanowią profile administracyjno-usługowe. W następnej kolejności znajdują się kategorie mechaniczne i górnico-hutnicze, a także elektryczno-elektroniczne i turystyczno-gastronomiczne. Uczniowie mają najmniejsze możliwości zdobywania wykształcenia w obszarze rolniczo-leśnym z ochroną środowiska, medyczno-społecznym i budowlanym.

4.2 Dopasowanie kształcenia do lokalnego rynku pracy

Szkoły ponadgimnazjalne powiatu tureckiego kształcą uczniów w zawodach nakierowanych nie tylko na rynek lokalny. Warty podkreślenia jest fakt, iż podejmowana jest współpraca szkół z lokalnymi przedsiębiorcami. Ten jak najbardziej pozytywny kierunek powinien być ciągle podtrzymywany. Zespół Szkół Technicznych w Turku współpracuje z lokalnymi przedsiębiorstwami, które stanowią potencjalnych pracodawców dla absolwentów. W ofercie edukacyjnej szkoły znajdują się kierunki kształcenia zamawiane przez firmy powiatu tureckiego, do których należą operator maszyn włókienniczych, technik włókiennik z elementami tekstroniki, przez firmę Miranda Textiles z Turku, która jest nowoczesnym producentem wysokiej jakości i zaawansowanych technologicznie tkanin oraz dzianin poliestrowych, poliamidowych i mieszanych. Zgodnie z regulaminem zakładu pracy, uczniowie mają możliwość ubiegania się o stypendium. Również dwa zamawiane kierunki kształcenia

z możliwością otrzymania stypendium wspiera firma Profim Sp. z o.o. (mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych oraz ślusarz). Pierwszy z tych kierunków jest również kierunkiem zamawianym ze stypendium przez firmę EK Elektrokabel Fabryka Kabli Karolak i synowie Sp.J. Ponadto istnieje możliwość ubiegania się o stypendium zgodnie z regulaminem powyższej firmy na kierunkach mechatronik i mechanik. Ponadto Zespół Szkół Technicznych współpracuje z firmą Saint-Gobain HPM Polska Sp. z o.o. mieszczącą się w Kole, w której zatrudnienie mogą znaleźć operatorzy maszyn, blacharze czy lakiernicy.

Stolarze mogą znaleźć zatrudnienie w firmie Sun Garden Sp. z o.o. z Malanowa zajmującej się produkcją i sprzedażą ekskluzywnych mebli ogrodowych i jest jednocześnie jednym z największych w Europie producentów parasoli i poduszek na meble ogrodowe. Firma prowadzi również produkcję tekstyliów domowych, mebli tapicerowanych i materaców. Ponadto absolwenci tego kierunku znajdują zatrudnienie w innych firmach obszaru badań, ze względu na dosyć wysoką specjalizację w branży drzewnej i meblarskiej, do których należy Andrewex Sp. z o.o. z Piętna i Żeroniczek, specjalizujący się w produkcji wysokiej jakości drewnianych elementów architektury ogrodowej, zaopatrując obecnie europejską czołówkę sieci handlowych branży DIY, wysoko wyspecjalizowane przedsiębiorstwo zajmujące się obróbką i uszlachetnianiem elementów z drewna i materiałów drewnopochodnych Drewtur L.T.M. Greber Sp.J. ze Słodkowa, Mema z Małoszyna zajmująca się produkcją wysokiej jakości mebli i Stoltur Sp.J. Jan i Marian Miller z Turku, czyli wiodąca firma produkcji trumien w Polsce. Elektrycy zapewne mogą znaleźć zatrudnienie w rodzinnej firmie produkującej przewody elektryczne EK Elektrokabel Fabryka Kabli Karolak i synowie Sp.J. Oprócz wspomnianej wcześniej firmy Miranda Textiles na terenie powiatu tureckiej działa firma, będąca właścicielem marki Zina, specjalizującej się w produkcji i dystrybucji najwyższej klasy odzieży sportowej oraz sprzętu piłkarskiego, czyli PPH OPTIM J. Karpiński, L. Cieślak Sp.J. z Dobrej. Zatrudnienie w nich mogą znaleźć absolwenci krawiectwa i operatorzy maszyn włókienniczych. Poza tym we wszystkich firmach powiatu tureckiego istnieje dosyć szeroki wachlarz możliwości zatrudnienia w szeroko pojętym obszarze administracyjno-usługowym. W związku z tym o prace w nich mogą zabiegać technicy ekonomiści, handlowcy, logistycy czy spedytorzy. W związku z rolniczym charakterem badanego obszaru, na potrzeby między innymi tego sektora w Kaczkach Średnich działa Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego, w której mogą się kształcić technicy mechanizacji rolnictwa. Poza tym na potrzeby rozwijającej się turystyki regionu utworzono kierunek technik turystyki wiejskiej. Ta ostatnia dziedzina wspierana jest również przez inny kierunek, na którym można zdobyć kwalifikacje związane z turystyką (technik hotelarstwa).

Zauważalna jest w powiecie tureckim współpraca lokalnych przedsiębiorstw z placówkami ponadgimnazjalnymi. Należy pamiętać, że stale należy uatrakcyjnić ofertę edukacyjną, która powinna być ciągle dostosowywana do zmieniającego się regionalnego rynku pracy oraz postępu technologicznego jak i potrzeb branż kluczowych gospodarki regionu.

4.3 Zapotrzebowanie na zawody

Nieustannie zmieniająca się sytuacja gospodarcza kraju i trendy światowe w gospodarce mają bezpośredni wpływ na lokalne rynki pracy. W związku z tym następuje konfrontacja zapotrzebowania pracodawców i umiejętności potencjalnych pracowników. Znajomość lokalnego rynku pracy pozwala na odpowiednie dostosowanie oferty dydaktycznej. Podstawą sprawnego połączenia lokalnego rynku

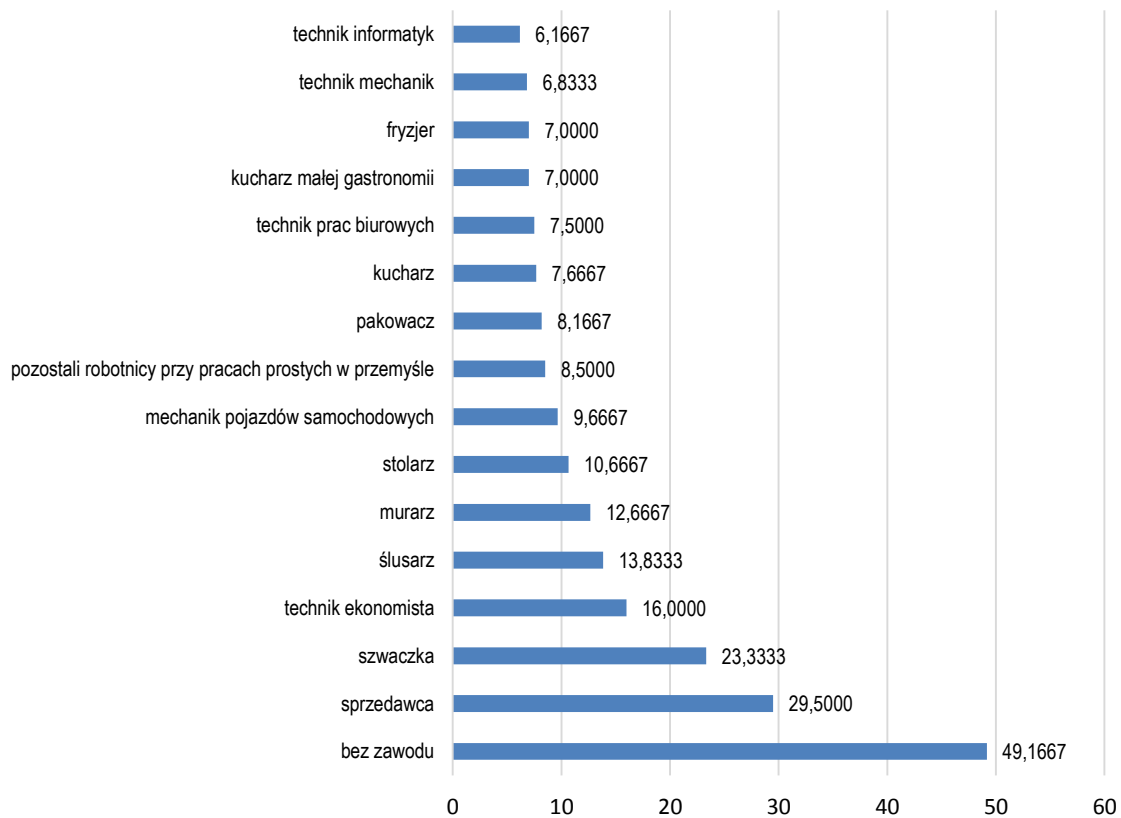
i systemu kształcenia może być działająca platforma informacyjna, gromadząca informacje o podejmowanych działaniach w zakresie kształcenia dostosowanego do rynku pracy. Znajomość lokalnego rynku pracy i edukacji oraz odpowiednie działania podjęte w celu połączenia tych dwóch sfer mogą przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia, a także ograniczą i będą zapobiegać bezrobociu.

Na terenie powiatu tureckiego statystyki odnośnie zawodów deficytowych i nadwyżkowych prowadzi Powiatowy Urząd Pracy w Turku²⁷. Zawodem deficytowym jest zawód, na który występuje wyższe zapotrzebowanie na rynku pracy niż liczba osób poszukujących pracy w danym zawodzie. Natomiast zawodem nadwyżkowym jest zawód, w którym więcej osób poszukuje pracę, niż jest na niego zapotrzebowanie. Nadwyżka (deficyt) podaży siły roboczej określa różnica średniomiesięcznej liczby zarejestrowanych bezrobotnych do średniomiesięcznej liczby zgłoszonych ofert pracy. W pierwszym półroczu 2013 wśród zawodów deficytowych znalazło się łącznie 16 zawodów (ryc. 53). W tej kwestii dominują osoby bez zawodu (49,1667). Ponadto największa nadwyżka, czyli najwięcej osób w stosunku do liczby ofert pracy, dotyczy takich zawodów jak: sprzedawca, szwaczka, technik ekonomista. W nieco lepszej sytuacji jest technik informatyk, technik mechanik, fryzjer i kucharz małej gastronomii. Większe zapotrzebowanie na rynku pracy, niż liczba osób o określonych kompetencjach, jest na zawody: pozostali pracownicy obsługi biurowej, robotnik gospodarczy i kopacz (ryc. 54).

Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu), czyli stosunek średniomiesięcznej liczby zgłaszanych ofert pracy w zawodzie w danym okresie do średniomiesięcznej liczby rejestrujących się bezrobotnych w tym samym zawodzie w analogicznym okresie, określa zawody nadwyżkowe (<0,9), zrównoważone (0,9–1,1) i deficytowe (>1,1).

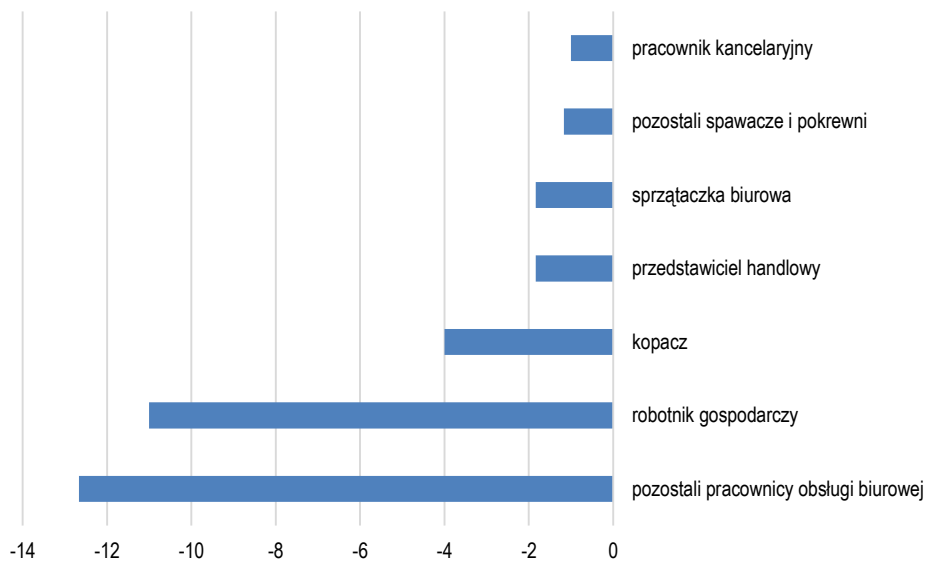
Spośród wszystkich zawodów nadwyżkowych zdecydowanie najmniejsze jest zapotrzebowanie na monterów mebli, kontrolerów jakości wyrobów mechanicznych, malarzy budowlanych i pomoce kuchenne (ryc. 55). W stosunkowo lepszej sytuacji, jednak ciągle mniej ofert w stosunku do liczby osób chętnych podjąć pracę dotyczy fryzjerów, lakierników samochodowych, techników geodetów, magazynierów, barmanów. Osoby, które posiadają wykształcenie i którym ciężko jest znaleźć pracę na terenie powiatu tureckiego zmuszone są do przekwalifikowania się, bądź wyjazdu w poszukiwaniu pracy.

²⁷ „Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie tureckim w I półroczu 2013 roku”, Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

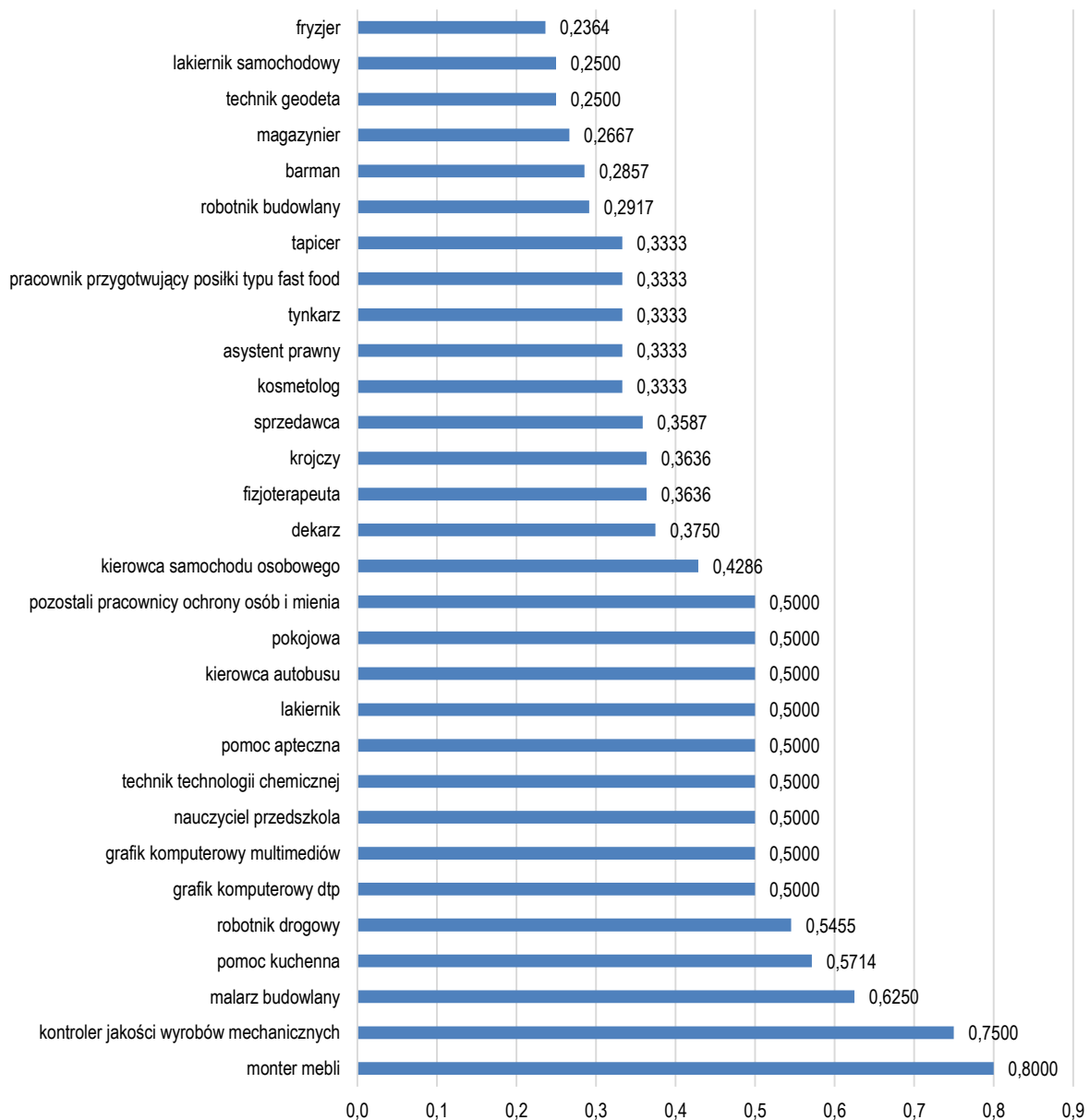
Ryc. 53. Nadwyżka siły roboczej w I półroczu 2013 r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

Ryc. 54. Deficyt siły roboczej w I półroczu 2013 r.

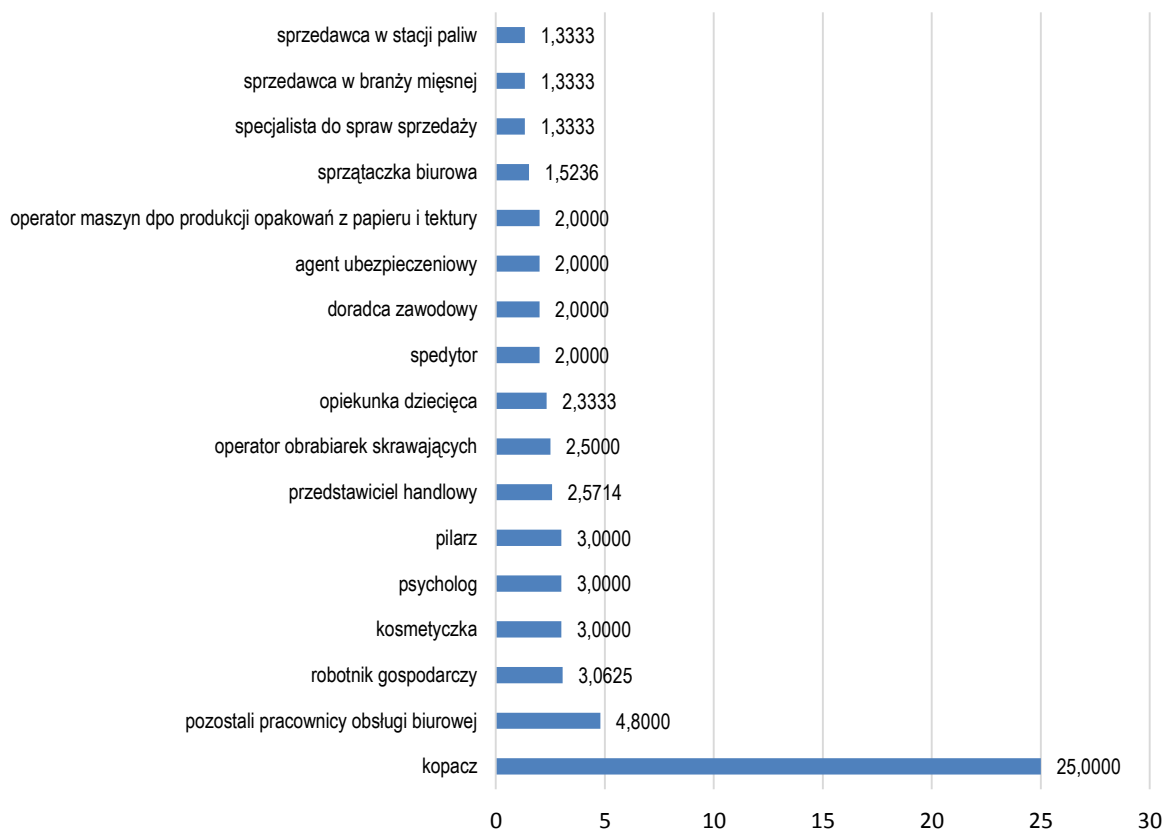
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

Ryc. 55. Zawody nadwyżkowe w powiecie tureckim w I półroczu 2013 r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

W powiecie tureckim zdecydowanie największe zapotrzebowanie występuje w zawodzie koczka (ryc. 56). W okresie 1 stycznia – 30 czerwca 2013 roku wpłynęło łącznie 25 ofert pracy w zawodzie koczka. Pozostałe zawody z grupy deficytowych charakteryzują się niższą wartością wskaźnika. Wyższe zapotrzebowanie w stosunku do liczby osób poszukujących pracę występuje również w przypadku pozostałych pracowników obsługi biurowej, robotników gospodarczych, kosmetyczek, psychologów, pilarzy. Znaczna część zawodów deficytowych zaliczana jest do działalności administracyjno-usługowej. Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu przeprowadził badanie na podstawie ofert pracy, które potwierdza wyznaczone zawody deficytowe przez PUP w Turku. Wynika z niego, iż w powiecie tureckim największe jest zapotrzebowanie na kwalifikacje takie jak: obsługa kas fiskalnych, obsługa biurowa firmy – sekretarki, podstawy obsługi komputera i Internetu, magazynierzy-hurtownicy-fakturzyści, przedstawicielstwo handlowe.

Ryc. 56. Zawody deficytowe w powiecie tureckim w I półroczu 2013 r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Turku.

Przedsiębiorcy oceniając zasoby lokalnego rynku pracy podkreślali, że zasoby powiatu są znaczne pod względem ilościowym. Zastrzeżenia budzi wśród nich fakt niewystarczających kwalifikacji. Problem stanowi wykształcenie i słabe przeszkolenie pracowników. W wielu przypadkach podkreślany był brak specjalistów, techników, inżynierów i osób z przygotowaniem zawodowym. Według respondentów badania przyczynami powyższej sytuacji jest niski poziom kształcenia w szkołach lokalnych oraz migracje wykwalifikowanej siły roboczej poza region. Konkurencja innych obszarów kraju dość mocno drenuje rynek pracy, a ponadto osoby wykwalifikowane wyjeżdżają do większych miast i za granicę z powodów ekonomicznych. Jednocześnie przedsiębiorcy zaznaczają, że w regionie zarobki są mało atrakcyjne, gdyż ludzie pracują za najniższą płacę krajową. W kontekście prowadzenia biznesu problemy demograficzne w regionie tureckim są dość znaczące. Tylko kilku z badanych przedsiębiorców oceniło lokalny rynek pracy jako zadowalający. Ich ocena rynku pracy wynika przede wszystkim z braku trudności w znalezieniu pracowników ściśle związanych z ich branżą. Mimo, że pracodawcy wskazywali na problem bezrobocia, to zauważyli, że wciąż powstają nowe firmy i zwiększa się liczba nowych miejsc pracy. Na sytuację rynku pracy w regionie wpływ mają dotacje unijne, gdyż osoby z pomocą tych funduszy coraz częściej decydują się otwierać własne przedsiębiorstwa. Również ludność, która wyjeżdża do pracy za granicę po powrocie inwestuje zarobione za granicą pieniądze, jednak są to nieliczne przypadki. Zdaniem respondentów, bezrobocie głównie dotyczy niewykwalifikowanych kobiet oraz osób z wykształceniem humanistycznym. Problemem regionu tureckiego, tak jak w większości przypadków w Polsce, jest likwidacja szkolnictwa zawodowego, a te szkoły które pozostały nie zapewniają absolwentom odpowiednich umiejętności. Generalnie przedsiębiorcy popierają działania mające

na celu współpracę lokalnego biznesu z oświatą. Do tej pory młodzież po studiach zostawała w dużych miastach, z powodu braku perspektyw w rodzinnych stronach. Jednak ostatnio zauważa się znaczne zmiany. Chwalone są działania Zespołu Szkół Technicznych w Turku, która angażuje się w dialog z przedsiębiorcami, czego wynikiem jest otwieranie nowych kierunków kształcenia, specjalnie pod kątem późniejszego zatrudnienia w zakładach pracy w regionie. W związku z obecnymi i powstającymi firmami zapotrzebowanie takie będzie stale występowało i zapewne jeszcze więcej będzie tworzonych takich kierunków.

Pracodawcy z sentymentem wspominają czasy, kiedy firmy prowadziły własne szkoły i dostarczały na rynek dobrze przeszkolonych pracowników. W takiej sytuacji absolwenci mieli zapewnioną pracę i możliwość doskonalenia w zawodzie. Zmiany ustrojowe spowodowały, że działania te stały się nieopłacalne, a obecnie inwestuje się w młodych ludzi mających motywację do pracy. Zdaniem lokalnych firm w dzisiejszych czasach to raczej one przygotowują do zawodu, prowadząc szkolenia lub wysyłając na kursy. Niejednokrotnie wiąże się to z przekwalifikowaniem pracownika. Nieliczne przypadki wskazywały, iż nie brakuje żadnych specjalistów lub po prostu, że ludzie nie chcą pracować w danej branży.

Z punktu widzenia własnej branży respondenci wskazywali na braki specjalistów. Przede wszystkim przedsiębiorcy zauważają braki w liczbie pracowników fizycznych – jak podkreślają młodzi ludzie nie chcą pracować fizycznie, ponieważ interesuje ich praca biurowa. Wśród zawodów, które są najbardziej pożądane przez lokalnych pracodawców wymieniano: pracowników wysokościowych (brakuje osób z uprawnieniami), stolarzy, szwaczki, lakierników, operatorów węża betoniarского, operatorów pompy do betonu, kierowców – operatorów, operatorów na linii produkcyjnej, fachowców z branży budowlanej, blacharzy warsztatowych, monterów izolacji termicznych i izolacji przemysłowych, ślusarzy, monterów, spawaczy, operatorów maszyn CNC, mechatroników, techników mechaników, automatyków, osób znających się na obróbce drewna, czy farmacji. Ponadto przedsiębiorcy wskazali duże zapotrzebowanie na kierowców. W tym celu popierane są starania, by otworzyć klasę o profilu przygotowującym do zawodu kierowcy, gdyż w powiecie jest bardzo dużo firm transportowych. Wspomniano o braku ludzi znających język francuski (Mleczarnia Turek należy do inwestora francuskiego).

Obecnie zauważa się także duże zapotrzebowanie na pracowników w branży spedycyjnej i logistyki. W tej dziedzinie system szkolnictwa jest słabo ukierunkowany. Drugim problemem jest brak znajomości języków obcych, która często stanowi barierę współpracy z potencjalnymi klientami i dostawcami. W okolicy powiatu tureckiego rozwinął się przemysł włókienniczy, jednak kryzys lat 90. XX wieku zapoczątkował daleko idące zmiany, co odbiło się na spadku zatrudnienia. W związku z tym młodzi ludzie nie wybierają kierunków związanych z włókiennictwem. Doświadczenia minionych lat, redukcja etatów wpływają na zły wizerunek branży, przez co nie zachęca ich to do łączenia swojej przyszłości z branżą tekstylną. Istnieje silna potrzeba odtworzenia szkolnictwa na potrzeby przemysłu włókienniczego. Jak zauważa jeden z respondentów, w branży informatycznej sytuacja znacznie się poprawia, a nieliczne przypadki wykazały, że nie ma problemów z pozyskaniem pracowników, co może mieć raczej związek z niezbyt wysokimi oczekiwaniami pracodawcy wobec pracownika.

III. KOMPONENT GOSPODARCZY

1. Stan gospodarki lokalnej

1.1. Profil gospodarczy obszaru

Województwo wielkopolskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo regionów w Polsce. W latach strukturalnych i politycznych przemian Polski obszar ten rozwijał się szybciej, osiągając wskaźniki ekonomiczne wyższe od średniej krajowej. Wielkopolska gospodarka jest zrównoważona strukturalnie i zajmuje w wielu dziedzinach czołowe miejsce w kraju (przemysł rolno-spożywczy, produkcja pojazdów i mebli). Charakteryzuje się dużą koncentracją kapitału zagranicznego (głównie niemieckiego) i wysoką przedsiębiorczością mieszkańców.

a) Przemysł paliwowo-energetyczny w powiecie tureckim

Powiat turecki jest regionem przemysłowo-rolniczym. Dominującą gałęzią gospodarki od lat jest przemysł paliwowo-energetyczny. Obszar ten należy do Konińskiego Zagłębia Węgla Brunatnego. Węgiel jest dominującym surowcem eksploatowanym na tym obszarze i kluczowym czynnikiem decydującym o zlokalizowaniu na tym terenie Kopalni Węgla Brunatnego Adamów i Elektrowni Adamów, wchodzącej w skład Zespołu Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin SA (ZE PAK).

W 2012 roku Zespół Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin nabył akcje kopalni Konin i Adamów, stając się niezależnym producentem energii elektrycznej w pełni bazującym na własnych zasobach surowcowych. Cały kompleks paliwowo-energetyczny jest motorem napędowym gospodarki powiatu tureckiego. Generuje miejsca pracy dla 6 tys. osób (Elektrownie – 1300; Kopalnia Konin – 3000; Kopalnia Adamów – 1700) poprawiając ich poziom i jakość życia.

Niestety przyszłość tureckiego przemysłu paliwowo-energetycznego stoi pod dużym znakiem zapytania w związku z nieuchronnie zbliżającym się terminem zamknięcia elektrowni Adamów (planowane na 31.12.2017 r.) oraz wyczerpującymi się zasobami węgla brunatnego (planowane zakończenie wydobycia – 2023 rok).

Obszar przeznaczony pod działalność górnictwem Kopalni Węgla Brunatnego Adamów obejmuje 0,73 tys. ha. Złóża wydobywane są z odkrywek Adamów i Koźmin (obszar odkrywek odpowiednio 0,45 tys. ha i 0,2 tys. ha). Do kwietnia 2012 roku KWBA wydobywała węgiel brunatny również ze złoża Władysławów. Roczne wydobycie węgla w KWBA wynosi około 4,2 mln ton. Na koniec 2013 roku, rezerwy złóż węgla brunatnego Adamów i Koźmin były szacowane, odpowiednio, na 19,8 mln ton oraz 10,8 mln ton (*Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 r.*). Zakończenie wydobycia węgla brunatnego przewiduje się, odpowiednio, na 2024 rok ze złóż Adamów i 2023 rok ze złóż Koźmin. Zdecydowaną większość wydobywanego węgla brunatnego w KWBA trafia do Elektrowni Adamów, pokrywając w całości zapotrzebowanie tej elektrowni na węgiel brunatny (*Prospekt Emisyjny ZE PAK, 2012 r.*).

Elektrownia Adamów składa się z pięciu bloków energetycznych o mocy osiągalnej 120 MWe każdy. Łączna moc cieplna w Elektrowni Adamów wynosi 97,8 MWt. W roku 2006, w efekcie ograniczonej modernizacji Elektrowni Adamów, wszystkie jej bloki zostały dostosowane do współspalania biomasy. Z uwagi na zakończenie okresu derogacji dla emisji tlenków azotu, udzielonego w Traktacie Akcesyjnym urządzeniom zainstalowanym w Elektrowni Adamów, przewiduje się, że bloki 1–5

zostaną wycofane z eksploatacji w 2018 roku. W zależności od oceny aktualnych oraz perspektywicznych warunków gospodarczych rozważa się możliwość zastąpienia wycofywanych bloków wysokosprawnym blokiem gazowo-parowym o mocy około 400 MWe oraz około 45 MWt, wraz z dodatkowym kotłem szczytowo-rezerwowym opalanym gazem, o mocy około 45 MWt, których oddanie do eksploatacji rozważane jest wstępnie do końca 2017 roku (*Prospekt Emisyjny ZE PAK, 2012 r.*).

Elektrownia Adamów wytwarza energię elektryczną i ciepło w postaci pary wodnej i wody grzewczej. Ciepło wytworzone przez Elektrownię Adamów zaspokaja prawie całe zapotrzebowanie obszaru miasta Turek na ciepło. W Elektrowni Adamów ciepło wytwarzane jest w wysokosprawnym procesie kogeneracji, co uprawnia spółkę do uzyskiwania czerwonych certyfikatów²⁸. W związku z wytwarzaniem energii elektrycznej w procesie współspalania biomasy, Elektrownia Adamów uzyskuje zielone certyfikaty potwierdzające wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii. Węgiel brunatny jest dostarczany do Elektrowni Adamów przez KWBA na podstawie długoterminowej umowy dostawy węgla brunatnego. W pierwszym półroczu 2012 roku oraz w całym 2011 roku zużycie węgla brunatnego w Elektrowni Adamów wyniosło, odpowiednio, 1,6 mln ton oraz 4,5 mln ton, co stanowiło, odpowiednio, 24% i 33% łącznego zużyci węgla brunatnego przez wszystkie elektrownie ZE PAK.

Perspektywa zamknięcia elektrowni i kopalni staje się jednym z najbardziej aktualnych problemów tureckich samorządowców i mieszkańców. Prognozy te staną się faktem w najbliższych latach i mało istotne jest to czy przemysł paliwowo-energetyczny upadnie w Turku za 5 czy za 10 lat. Modernizacja i rozbudowa istniejącej elektrowni wymaga dużych nakładów finansowych i zapewnienia dostaw surowca na minimum 30 lat. Istniejące potencjalne złoża (Grochowy-Siąszyce) mają niewystarczające zasoby węgla rzędu 48,21 mln ton (*Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 r.*), a proces uzyskiwania koncesji wydobywczej jest bardzo czasochłonny. Dodatkowe złoża, potencjalnie mogące zapewnić długookresową dostawę węgla nie posiadają nawet pełnej dokumentacji (tab. 14). Inwestycja ta jest zatem nieopłacalna i jedynym słusznym rozwiązaniem na chwilę obecną jest poszukiwanie alternatywnych rozwiązań dla upadającego przemysłu, którego skutki będą niewątpliwie bardzo dotkliwe dla setek mieszkańców, którzy stracą pracę. Nie ma przesłanek ku temu by „ratować” przemysł paliwowo energetyczny w Turku – jedynym słusznym rozwiązaniem jest poszukiwanie innych branż gwarantujących stabilny rozwój gospodarczy regionu.

Tab. 14. Wykaz złóż węgla brunatnego w powiecie tureckim (w tys. t.)

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania	Zasoby		Wydobycie
		geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Adamów	Zasoby eksploatowane	24 553	19 831	3 583
Adamów – socz.	Zasoby rozpoznane szczegółowo	5 796	-	-
Adamów – socz. Rogi	Zasoby rozpoznane wstępnie	885	-	-
Grochowy-Siąszyce	Zasoby rozpoznane szczegółowo	48 208	-	-
Koźmin	Zasoby eksploatowane	14 660	10 855	683
Władysławów	Zasoby zagospodarowane, eksploatowane okresowo	1 358	-	-
Władysławów II	Zasoby rozpoznane szczegółowo	11 814	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 r.*

²⁸ Czerwone certyfikaty mogą otrzymywać producenci energii w skojarzeniu w biogazowniach o mocy zainstalowanej przekraczającej 1 MW.

Władze Turku w sposób wyważony wypowiadają się na temat tej sytuacji, uspokajając mieszkańców i zapewniając, że Turek jest przygotowany na zamknięcie kopalni i elektrowni. Wbrew wszelkim prognozom miasto przewiduje, że Elektrownia Adamów będzie funkcjonowała tak długo, jak długo będzie węgiel w regionie, przedłużając tym samym jej żywotność o dodatkowe 5 lat. Zwraca się uwagę na działania podejmowane w celu uniknięcia drastycznych konsekwencji związanych z utratą kluczowego pracodawcy w regionie. Napływ inwestorów do Tureckiej Strefy Inwestycyjnej w opinii samorządowców jest tylko kwestią czasu, a miasto podejmuje szereg inicjatyw stwarzających korzystne warunki do inwestowania w Turku.

Alternatywą dla przemysłu paliwowo-energetycznego jest wzmocnieniu Turku jako prężnie rozwijającego się ośrodka przemysłu tekstylnego, którego początki sięgają XIX wieku. Do dnia dzisiejszego w Turku działają Zakłady Przemysłu Jedwabniczego Miranda SA. Dodatkowo działa firma Big Star Limited (szwalnia) oraz zakłady szyjące odzież sportową marki Zina w Dobrej w Turku. Ponadto na krajowym rynku znane są produkty pochodzące z Tureckiej Mleczarni, np. ser „Turek” jest wizytówką powiatu. Na szeroką skalę rozwija się tu również produkcja mebli i działalność firm transportowych – jest to niewątpliwie potencjał, który może stać się siłą napędową lokalnej gospodarki w erze „post-węglowej”.

Istnieje jeszcze kwestia zagospodarowania ogromnych obszarów terenów poprzemysłowych – hałd i odkrywek. Jest to szansa na rozwój m.in. różnych form turystyki w regionie (zbiorniki wodne, ścieżki dydaktyczne, stanowiska archeologiczne itp.). Priorytetem staje się zatem poszukiwanie alternatywnych scenariuszy dla lokalnej gospodarki oraz wzmocnienie przewag konkurencyjnych w oparciu o liczne istniejące branże gospodarki z naciskiem na innowacyjne rozwiązania.

b) Struktura wielkościowa i własnościowa przedsiębiorstw w powiecie tureckim

Przestrzenna koncentracja przedsiębiorstw świadczy o poziomie rozwoju gospodarczego obszaru. Małe i średnie przedsiębiorstwa w największym stopniu generują poziom przedsiębiorczości, a dodatkowo mają szybką zdolność do adaptacji – są w stanie w krótkim czasie reagować na zmieniające się realia rynkowe. Odgrywają ważną rolę w konkurencyjności regionu i często stają się kluczem do jego sukcesu ekonomicznego.

Na terenie powiatu tureckiego i powiatów sąsiednich w 2013 roku funkcjonowało łącznie 60 099 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Najwięcej firm zlokalizowanych było w Kaliszu (11834) i w powiecie konińskim (9123). W powiecie tureckim w 2013 roku funkcjonowały 5943 podmioty gospodarcze, z czego najwięcej w Turku (2726). Miasta o podobnej liczbie podmiotów gospodarczych to: Pleszew (2202), Ostrzeszów (2628), Koło (2771), Krotoszyn (2979), Jarocin (3006) i Wieluń (3021).

Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu tureckiego w 2013 roku kształtowała się następująco: Władysławów (499), Malanów (382), Tuliszków – obszar wiejski (316), Kawęczyn (287), Brudzew (270), Tuliszków – miasto (254) i Przykona (231). Najmniej firm zlokalizowanych jest w mieście Dobra – 144, (obszar wiejski – 228).

Tab. 15. Struktura wielkościowa przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim i wybranych powiatach i gminach

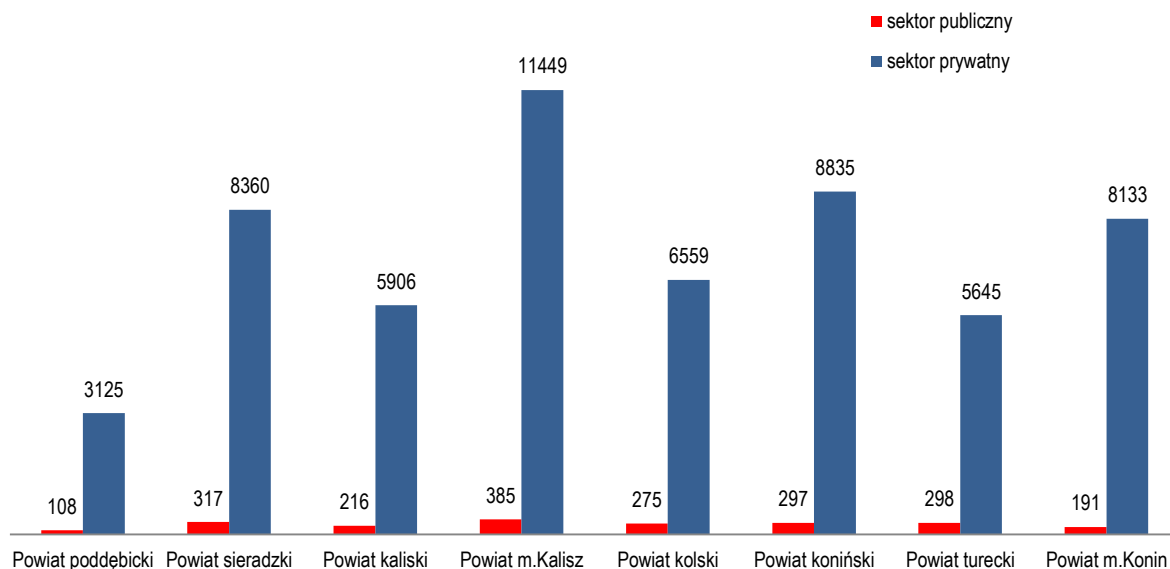
Obszar	ogółem			0-9			10-49			50-249			250-999			1000 <		
	2009	2013	+/-	2009	2013	+/-	2009	2013	+/-	2009	2013	+/-	2009	2013	+/-	2009	2013	+/-
WIELKOPOLSKIE	359350	397855	+	338810	378656	+	16961	15667	-	3110	3101	-	390	361	-	79	70	
Powiat kaliski	5155	6122	+	4851	5854	+	267	228	-	36	39	+	0	0		1	1	
Powiat koniński	7687	9132	+	7300	8781	+	353	307	-	29	39	-	4	4		1	1	
Powiat m.Konin	8032	8324	+	7583	7892	+	341	331	-	97	91	-	8	6	-	3	4	+
Powiat turecki	5178	5943	+	4883	5668	+	244	224	-	41	41		7	7		3	3	
Turek (1)	2608	2726	+	2459	2579	+	114	114	*	27	25	-	6	6		2	2	
Brudzew (2)	235	270	+	213	254	+	20	14	-	2	2		0	0		0	0	
Dobra - miasto (4)	140	144	+	131	138	+	9	6	-	0	0		0	0		0	0	
Dobra - obszar wiejski (5)	197	228	+	185	219	+	9	5	-	3	4	+	0	0		0	0	
Kawęczyn (2)	217	287	+	208	281	+	9	6	-	0	0		0	0		0	0	
Malanów (2)	313	383	+	295	369	+	16	13	-	1	0	-	0	0		1	1	
Przykona (2)	170	231	+	157	220	+	12	10	-	1	1		0	0		0	0	
Tuliszków - miasto (4)	216	254	+	203	241	+	12	12	*	1	1		0	0		0	0	
Tuliszków - obszar wiejski (5)	230	316	+	219	306	+	9	8	-	1	1		1	1		0	0	
Turek (2)	450	605	+	430	579	+	18	22	-	2	4	-	0	0		0	0	
Władysławów (2)	402	499	+	383	482	+	16	14	-	3	3		0	0		0	0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W powiecie tureckim, podobnie jak w pozostałej części województwa dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 10 osób. W województwie wielkopolskim tego typu firmy stanowią 95% wszystkich przedsiębiorstw. Mikroprzedsiębiorstw przybywa z roku na rok – w okresie 2009–2013 odnotowano wzrost o 785 firm w powiecie, z czego aż 149 w gminie wiejskiej Turek (tab. 14). Dużo firm przybyło również w gminie Tuliszków – 125 i Władysławów – 97, oraz oczywiście w samym Turku – 125, najmniej natomiast w Dobrej i Brudzewie – 41 oraz w Przykonie – 63. Warto zaznaczyć, że wraz ze wzrostem liczby mikroprzedsiębiorstw spada liczba firm zatrudniających od 10 do 29 osób – w każdej gminie odnotowano spadek – z wyjątkiem Tuliszkowa i Turku. Taka sama sytuacja ma miejsce w okolicznych powiatach i województwie wielkopolskim. Liczba firm zatrudniających więcej niż 50 osób utrzymuje się na zbliżonym poziomie (tab. 15).

W powiecie tureckim tylko trzy przedsiębiorstwa zatrudniają więcej niż 1000 osób – dwa w Turku (PAK KWB Adamów i Profim) i jedno w Malanowie (Sun Garden). W całym województwie takich przedsiębiorstw jest 70. Nieco mniejsze firmy (zatrudniające od 250 do 1000 osób) również stanowią niewielki odsetek przedsiębiorstw – w powiecie tureckim jest ich tylko 7 (6 w Turku i jedno w Tuliszkowie). 25 spośród 41 średnich firm (zatrudniających od 50 do 250 osób) ma swoje siedziby w Turku.

Pod względem struktury własnościowej na terenie powiatu tureckiego podobnie jak w przypadku powiatów ościennych dominuje prywatny sektor własności. Ponad 5,6 tys. działających w powiecie firm to przedsiębiorstwa prywatne. Stanowią one 95% podmiotów gospodarczych. Niespełna 298 podmiotów sektora publicznego stanowi 5% działających w powiecie podmiotów (ryc. 57). Liczba prywatnych przedsiębiorstw w powiecie tureckim jest niższa niż w niemalże wszystkich (poza powiatem poddębickim) sąsiadujących jednostkach.

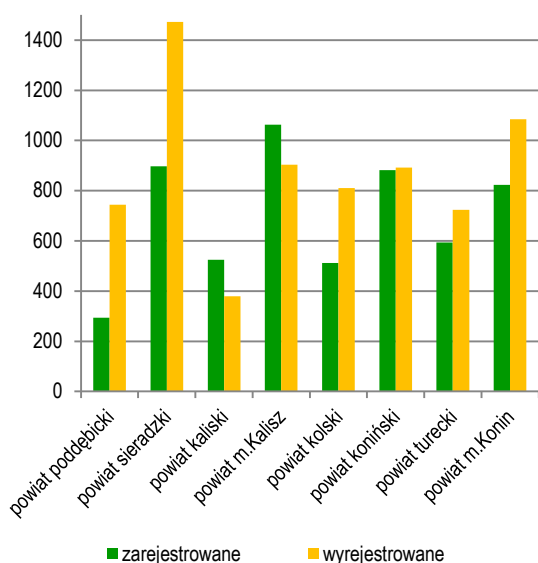
Ryc. 57. Struktura własnościowa przedsiębiorstw badanych powiatów 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

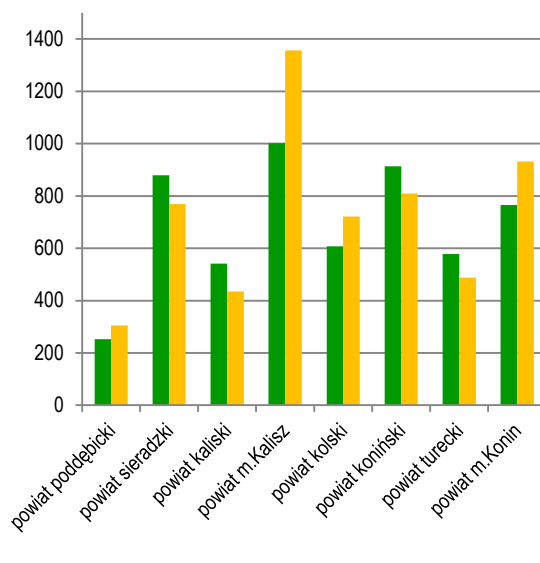
c) Atrakcyjność powiatu dla prowadzenia działalności gospodarczej

W latach 2009, 2011 oraz 2013 liczba nowo rejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarczych utrzymywała się w powiecie tureckim na bardzo zbliżonym poziomie – około 600 firm rocznie (ryc. 58). Z roku na rok zmniejszała się natomiast liczba podmiotów wyrejestrowywanych, a dodatnie saldo tych zmian w latach 2011 i 2013 przekładało się na ogólny wzrost liczby przedsiębiorstw figurujących w rejestrze REGON. W omawianym okresie powiat turecki charakteryzuje się dosyć słabą aktywnością nowych przedsiębiorców. Liczba rejestrowanych firm przewyższa jedynie wartości dla powiatów: poddębickiego, kaliskiego, a w 2009 i 2013 roku – również kolskiego. Wśród pozostałych powiatów największą aktywnością nowych przedsiębiorców odznaczały się miasto Kalisz oraz powiat koniński.

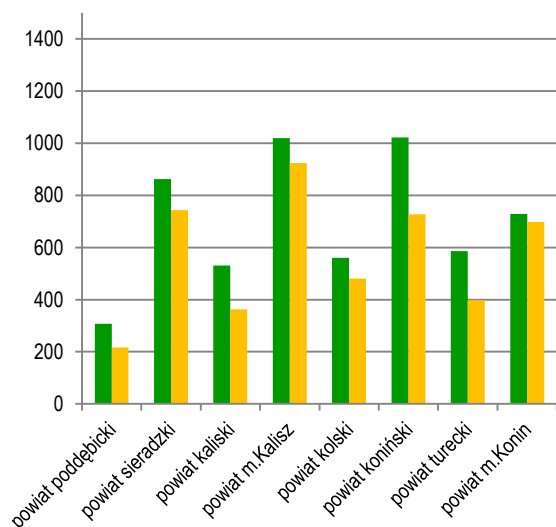
2009

2011

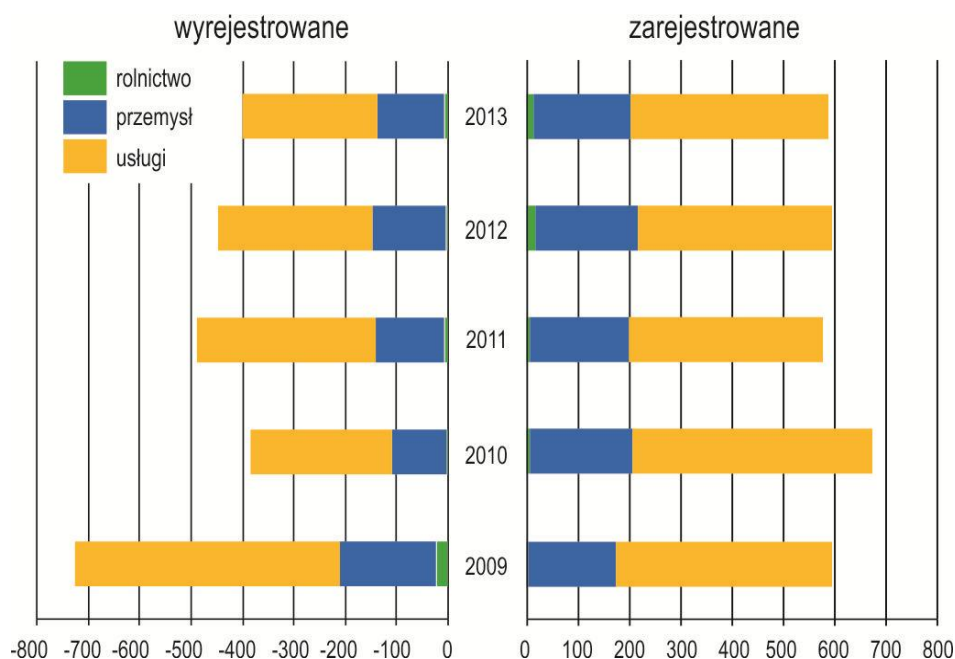
2013

Ryc. 58. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych z rejestru REGON w powiecie tureckim i sąsiednich w latach 2009, 2011 oraz 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Największe zmiany w liczbie firm w powiecie tureckim dotyczą sektora usług (ryc. 59). Od 2009 roku liczba przedsiębiorstw usługowych jest najwyższa zarówno dla podmiotów nowo zarejestrowanych, jak i wyrejestrowanych. Największy ubytek przedsiębiorstw z sektora usług zanotowano w powiecie tureckim w 2009 roku, kiedy to z REGON wyrejestrowano ponad 500 firm. Kryzys gospodarczy odbił się na sytuacji przedsiębiorców w powiecie – w roku tym również ubytek podmiotów przemysłowych i z sektora rolnictwa był największy. Z kolei największą aktywność nowych podmiotów gospodarczych zaobserwowano w 2010 roku. Od tego roku liczba nowo rejestrowanych podmiotów jest wyższa od liczby przedsiębiorstw wycofujących się z REGON we wszystkich sektorach.

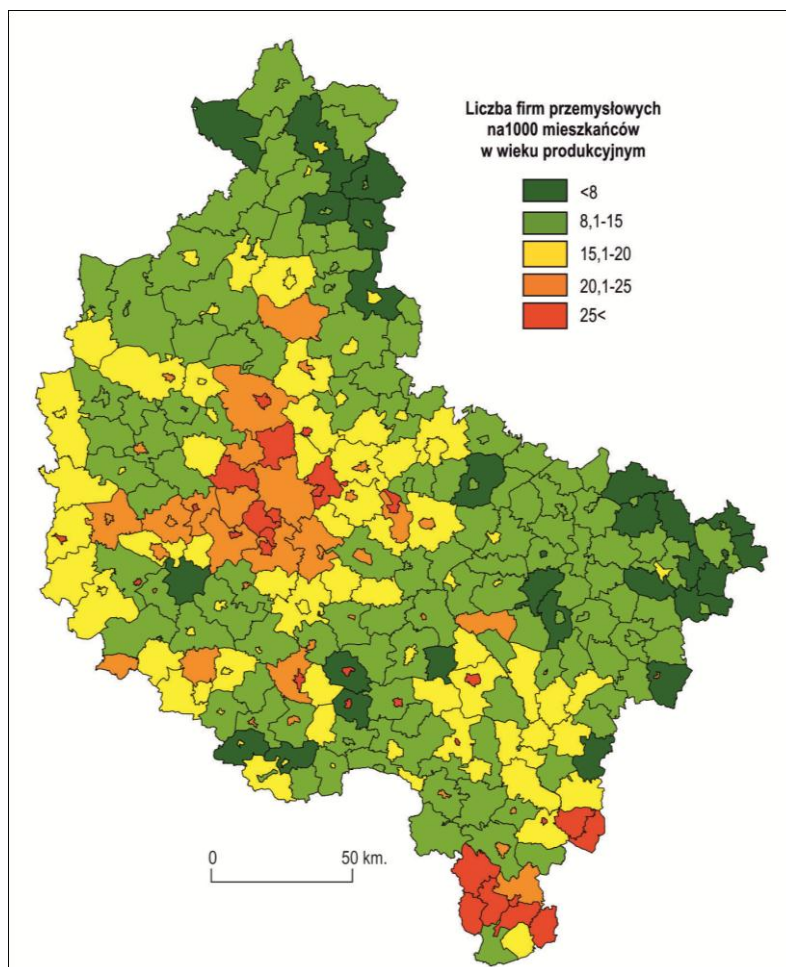
Ryc. 59. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych z rejestru REGON według sektorów gospodarki w powiecie tureckim w latach 2009–2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

d) Sektorowa struktura przedsiębiorstw

W sposób bardziej szczegółowy przedsiębiorczość można określić analizując liczbę firm przemysłowych (sekcji C, D i E) na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przedsiębiorczość przemysłowa w województwie wielkopolskim wskazuje wyraźne zróżnicowanie przestrzenne. Podobnie jak w przypadku ogólnego wskaźnika przedsiębiorczości najmniej firm sekcji C, D i E funkcjonuje w gminach powiatu pilskiego, kolskiego i konińskiego (ryc. 60). Najwięcej przedsiębiorstw przemysłowych koncentruje się w centralnej części województwa oraz w powiatach kępińskim i ostrzeszowskim. Według B. Domańskiego działalność przemysłowa jest kluczowa w generowaniu najsilniejszych efektów mnożnikowych dlatego istotne jest uchwycenie rozmieszczenia firm przemysłowych w przestrzeni badanego obszaru.²⁹

²⁹ Domański B., Gwosdz K., 2005, Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej, IGiGP UJ, Kraków.

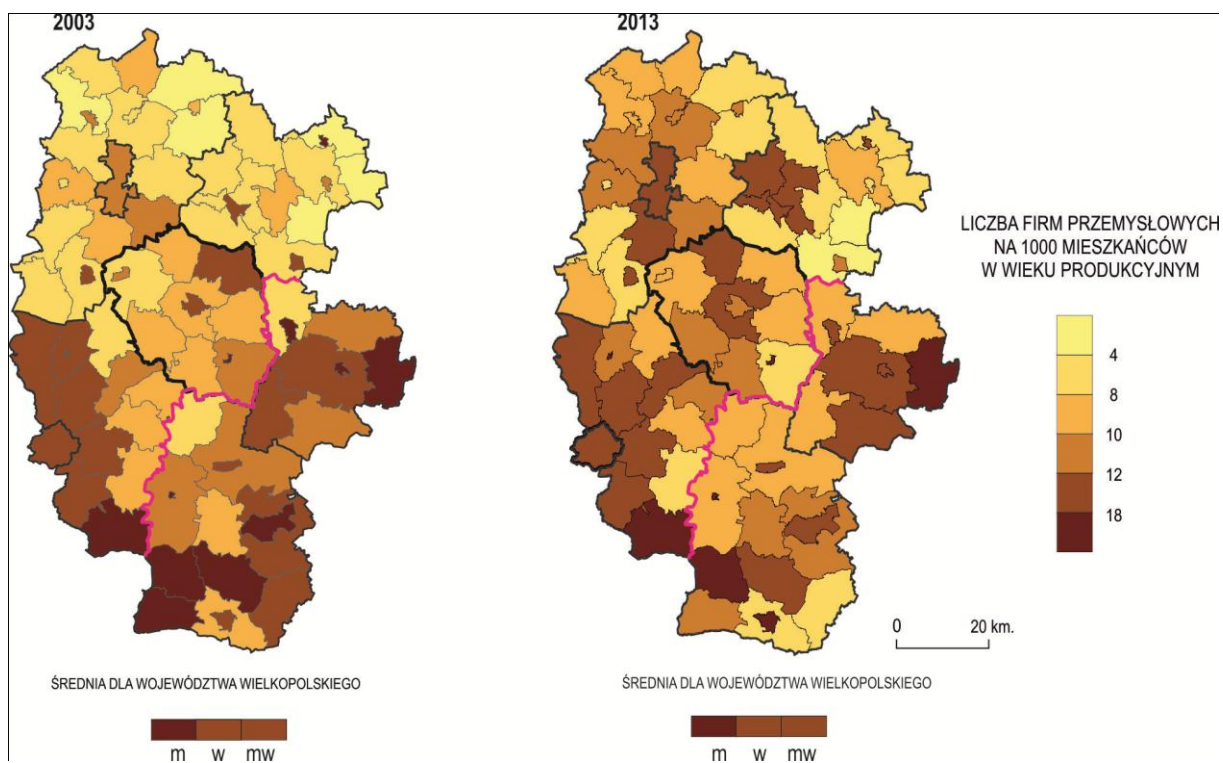
Ryc. 60. Przedsiębiorczość przemysłowa w województwie wielkopolskim według gmin w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

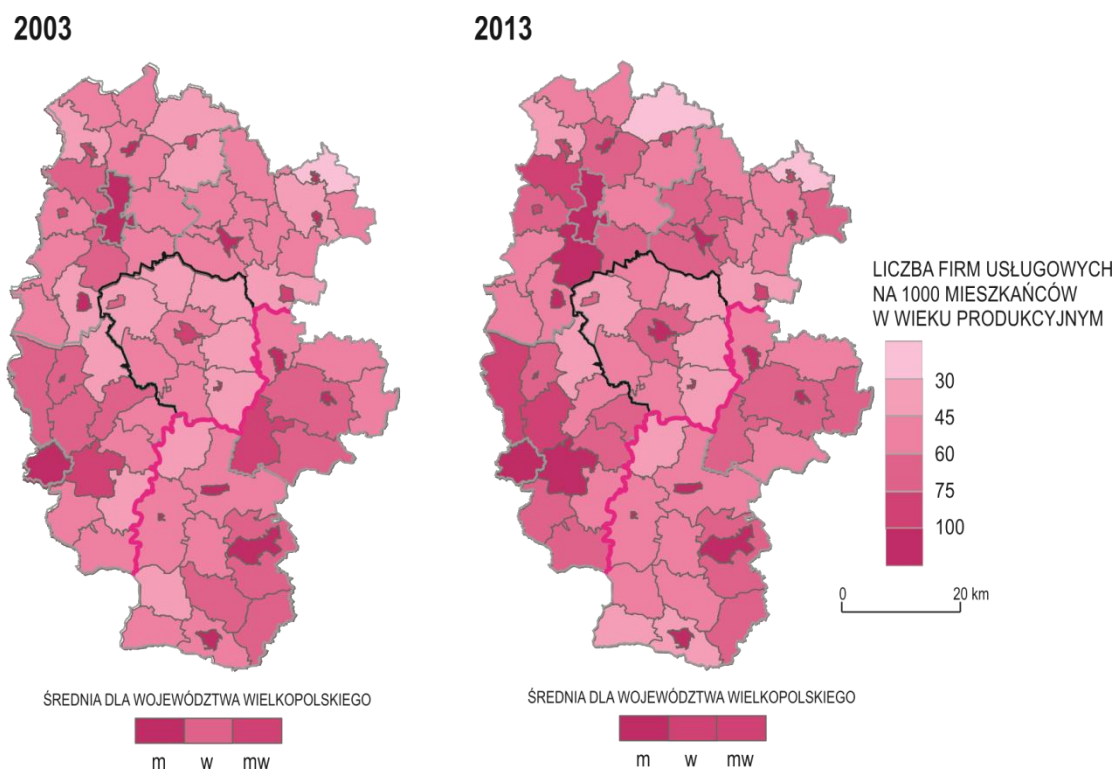
Powiat turecki i powiaty sąsiednie w 2003 roku charakteryzowały się zróżnicowaną koncentracją przedsiębiorstw przemysłowych. Wyraźnie widać mniejsze nagromadzenie przedsiębiorstw w północnej części obszaru i wyższy wskaźnik na południu. W 2013 roku strefowość ta ulega zatarciu i nie ma wyraźnych obszarów koncentracji tego typu działalności (ryc. 61).

W powiecie tureckim zarówno w 2003 jak i 2013 najczęściej firm przemysłowych funkcjonowało w Dobrej (w 2013 roku był to najwyższy wskaźnik w badanej grupie gmin). W 2003 roku najmniej przedsiębiorstw było w Tuliszkowie (6,7), Kawęczynie i Przykonie (8). 10 lat później wskaźnik ten nieznacznie uległ zmianie (tab. 16).

Najliczniejsze w powiecie przedsiębiorstwa usługowe generują znacznie niższe niż średnie dla kraju czy województwa zatrudnienie w tym sektorze. Gminy powiatu wyróżniają się przeważnie mniejszą, niż w gminach powiatów sąsiednich, liczbą firm usługowych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Zarówno w 2003, jak i w 2013 wskaźnik najwyższe wartości przyjmował dla ośrodków miejskich, zdecydowanie niższe dla wsi. Podobnie jak w przypadku wskaźnika przedsiębiorczości ogółem zauważyć można wzrost w aktywności gospodarczej w gminach podmiejskich (m.in. w gminie Turek) między 2003 a 2013 rokiem (ryc. 62).

Ryc. 61. Przedsiębiorczość przemysłowa w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

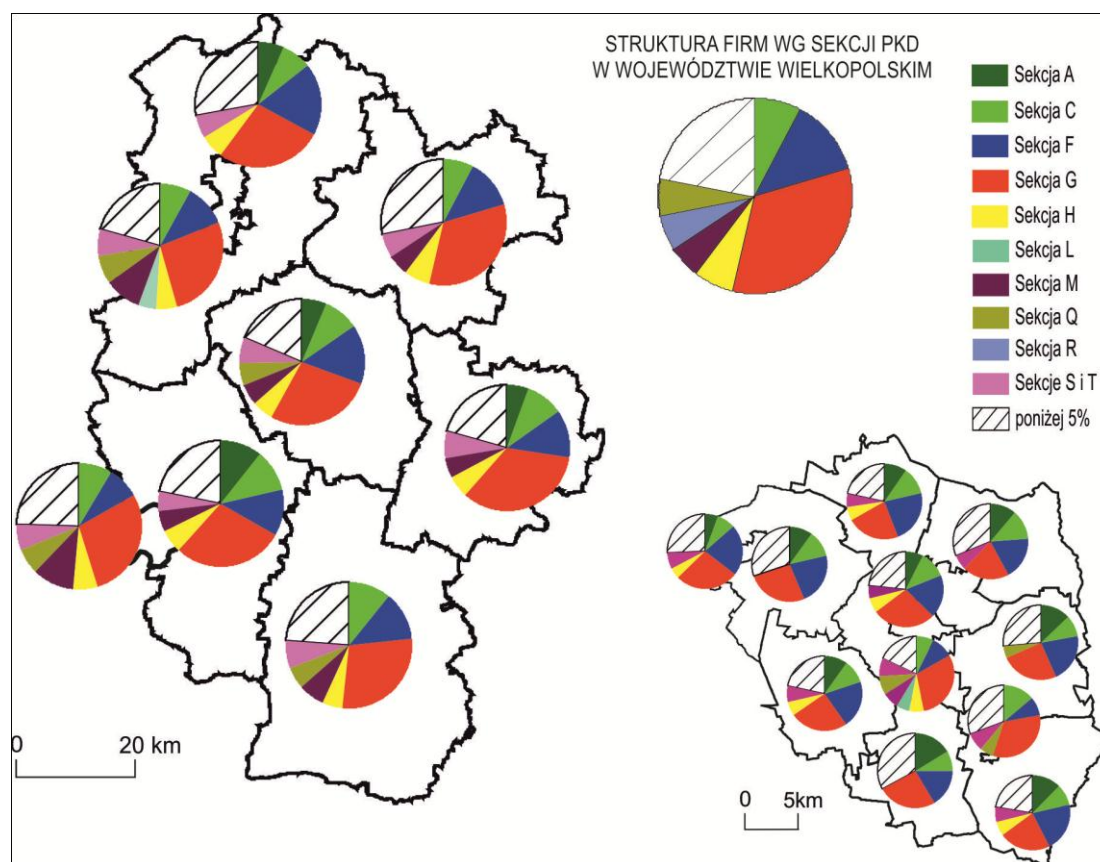
Ryc. 62. Przedsiębiorczość usługowa w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tab. 16. Przedsiębiorczość w gminach powiatu tureckiego w 2003 i 2013 r.

Gmina	Przedsiębiorczość ogólna 2003	Przedsiębiorczość ogólna 2013	Przedsiębiorczość przemysłowa 2003	Przedsiębiorczość przemysłowa 2013
na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym				
Turek – miasto	117,4	139,1	12,8	11,8
Brudzew	58,9	60,3	12,2	9,4
Dobra – miasto	131,4	138,8	23,8	23,3
Dobra – obszar wiejski	58,4	64,8	10,8	7,5
Kawęczyn	62,7	69,7	8,1	10,2
Małanów	66,4	79,8	9,8	10,2
Przykona	52,0	69,0	8,1	9,1
Tuliszków – miasto	99,4	98,9	11,5	10,0
Tuliszków – obszar wiejski	56,2	60,5	6,7	8,1
Turek	73,4	93,7	9,2	12,6
Władysławów	59,1	83,7	9,4	12,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rozszerzonej analizie poddano również poszczególne sekcje PKD, jakie dominują wśród podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie powiatu tureckiego oraz sąsiednich jednostek. We wszystkich powiatach (i gminach powiatu tureckiego) największy udział miały przedsiębiorstwa z sekcji G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych; ryc. 63). W powiecie tureckim firmy prowadzące taką działalność stanowiły 27,5%, a w poszczególnych gminach ich udział wahał się on od 20% w gminie Brudzew do 32,6% w mieście Dobra. Udział firm z sekcji G dla całego powiatu jest znacznie niższy niż średnio w województwie wielkopolskim.

Ryc. 63. Struktura firm w powiecie tureckim (po prawej) i powiatach sąsiednich (po lewej) na tle województwa wielkopolskiego według sekcji PKD 2007 w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat turecki wyróżnia się również wysokim udziałem sekcji F – budownictwa (15%). Powyżej 9% stanowią firmy z sekcji C – przetwórstwo przemysłowe. Łącznie w ramach tych dwóch sekcji działalność prowadzi ¼ przedsiębiorstw. Co piąty podmiot gospodarczy w gminach Tuliszków, Władysławów, Przykona, Malanów i w obszarze wiejskim Dobrej prowadzi działalność w sekcji F. Udział przedsiębiorstw z sekcji A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – jest najwyższy w gminach Kawęczyn i Przykona. W Turku i Dobrej oraz gminach Turek i Władysławów ponad 6% stanowią przedsiębiorstwa z sekcji H (transport i gospodarka magazynowa). Pozostałe sektory, które mają co najmniej 5-procentowe udziały w liczbie firm w gminach powiatu tureckiego, to: L (w Turku), M (w Turku i gminie Turek), Q (w Turku i Przykonie), S i T (we wszystkich, poza Kawęczynem, Tuliszkowem i Przykoną)³⁰.

d) Charakterystyka kluczowych przedsiębiorstw w powiecie tureckim

Ze względu na bogate złoża węgla brunatnego w latach 1959–1964 powstała Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów SA w Turku, która obecnie działa na obszarze ponad 2 tys. ha. Węgiel wydobywany jest z dwóch odkrywek „Adamów” i „Kozmin” (gm. Brudzew) – Władysławów jest już wyłączony z eksploatacji (odkrywka obecnie przekształcana na zbiornik wodny). Roczne wydobycie kopalni wynosi 34 mln³ nadkładu oraz 5 mln ton węgla (głównie na terenie gmin Turek, Brudzew i Przykona). Według analiz i prognoz zasoby kopalni Adamów wyczerpią się w ok. 2022 roku. Druga taka kopalnia znajduje się w Kleczewie. W 2012 roku zarówno kopalnia „Adamów”, jak i „Konin” zostały przejęte przez Grupę ZE PAK, zmieniając nazwy na PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów SA, oraz PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA. Spółka ta jest od 2012 roku notowana na GPW.

Występowanie bogatych złóż węgla brunatnego zdecydowało o powstaniu Zespołu Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin (PAK), który dostarcza 7,2% wytwarzanej w Polsce energii elektrycznej. Elektrownie w Koninie, Pątnowie i Adamowie powstały w latach 1958–1974. W 1970 roku zostały połączone w Zespół Elektrowni PAK, a w 1994 przekształcone w zespół elektrowni – jednoosobową spółkę skarbu państwa (Przedsiębiorstwo Państwowe ZE PAK). W 1999 roku inwestorem strategicznym spółki stał się Elektrim SA. W 2012 roku, jak już wspomniano – ZE PAK SA przejął Kopalnię Węgla Brunatnego Adamów i Konin (www.zepak.com.pl).

Obecnie grupa kapitałowa składa się z kilku spółek:

- PAK HOLDCO Sp. z o.o. (właściciel spółki Elektrownia Pątnów II Sp. z o.o.);
- PAK SERWIS Sp. z o.o.;
- PAK INFRASTRUKTURA Sp. z o.o.;
- EL PAK Sp. z o.o.;
- PAK Centrum Usług Informatycznych Sp. z o.o.;
- PAK Centrum Badań Jakości Sp. z o.o.;
- PAK GÓRNICTWO Sp. z o.o.;
- PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin S.A.;
- PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów S.A. ;
- PAK-Volt S.A.

Grupa ZE PAK SA jest zatem największym przedsiębiorstwem działającym w tym regionie – łączne zatrudnienie w kopalniach i elektrowniach wynosi ponad 6 tys. osób, z czego na terenie powiatu

³⁰ Sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna; sekcja S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

tureckiego zlokalizowana jest jedna z 4 elektrowni oraz jedna z dwóch kopalni należących do spółki. Kopalnia Adamów zatrudnia ponad 1700 osób, a cały zespół elektrowni – 1300.

Elektrownia Adamów, produkuje energię elektryczną wyłącznie w oparciu o węgiel wydobywany w KWB „Adamów”. W związku z bezpośrednim położeniem kilka kilometrów od Turku elektrownia dostarcza energię ciepłą dla części miasta oraz okolicznych zakładów przemysłowych. Jest to zatem kluczowy podmiot gospodarczy zarówno dla mieszkańców, jak i kondycji lokalnej gospodarki.

Równie ważnym przedsiębiorstwem w powiecie, zatrudniającym w sezonie do 2 tys. osób, jest niemiecka firma Sun Garden (tab. 17). W zakładzie produkcyjnym w Malanowie na 90 tys. m² produkowane są meble ogrodowe, tekstylia domowe, parasole, materace i poduszki. Produkcją mebli zajmuje się również firma Profim w Turku. Będąc wiodącym producentem krzeseł biurowych w Polsce zatrudnia prawie 1500 osób, co również stawia firmę w czołówce pracodawców powiatu tureckiego. Trzecią firmą o podobnym profilu działalności jest Andrewex – producent drewnianych elementów architektury ogrodowej. Firma posiada zakłady w Tuliszkowie, w Żeroniczkach w gminie Przykona oraz koło Torunia.

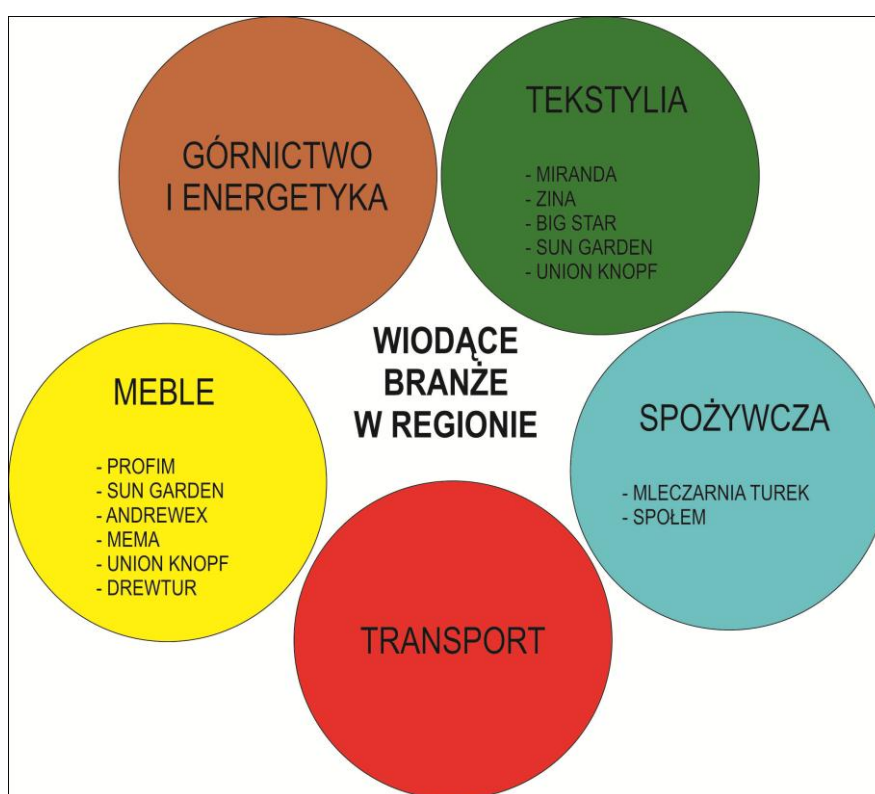
Tab. 17. Kluczowe przedsiębiorstwa w powiecie tureckim

Nazwa firmy	Działalność	Siedziba	Zatrudnienie	Strona www
SUN GARDEN POLSKA Sp. z o.o. S.k.	Produkcja poszyci na meble ogrodowe	ul. Turecka 36, 62-709 Malanów	2000	www.sun-garden.pl
PAK KOPALNIA WĘGLA BRUNATNEGO ADAMÓW S.A.	Wydobycie węgla brunatnego i sprzedaż	ul. Uniejowska 9, 62-700 Turek	1700	www.kwbadamow.com.pl
PROFIM Sp. z o.o.	Produkcja i sprzedaż hurtowa krzeseł biurowych	ul. Kaliska 61, 62-700 Turek	1450	www.profim.pl
ANDREWEX Sp. z o.o.	Produkcja i sprzedaż drewnianych elementów architektury ogrodowej	Piętno 84, 62-740 Tuliszków	1500	www.andrewex.com.pl
UNION KNOPF POLSKA Sp. z o.o.	Produkcja i sprzedaż guzików, dodatków odzieżowych i uchwytów meblowych	ul. Kączkowskiego 8, 62-700 Turek	750	www.unionknopf.com
MLECZARNIA TUREK Sp. z o.o.	Produkcja serów pleśniowych	ul. Milewskiego 11, 62-700 Turek	670	www.bongrain.pl
MIRANDA Sp. z o.o.	Produkcja tkanin, dzianin z nadrukiem	Jedwabnicza 1, 62-700 Turek	480	www.miranda.pl
SPOŁEM POWSZECHNA SPÓŁDZIELNIA SPOŻYWCÓW	Handel hurtowy, detaliczny artykułami spożywczymi i przemysłowymi	Wojska Polskiego 17, 62-700 Turek	300	b.d.
SINTUR Sp. z o.o.	Producent podzespołów do sprzętu AGD	Szadów Pański 34, 62-700 Turek	245	www.sintur.com.pl
DERRIEN & FILS Sp. z o.o.	Produkcja opakowań drewnianych	ul. Komunalna 4 62-700 Turek	150	www.derrien.com.pl
AMBRO TRANSPORT Sp. z o.o. AMBRO LOGISTIC Sp. z o.o.	Lokalny transport samochodowy z magazynowaniem Transport drogowy towarów	Glicensteina 1 62-700 Turek	140	www.ambro.pl
STOLTUR S.j. JAN i MARIAN MILLER	Producent trumien; usługi pogrzebowe	Aleja Jana Pawła II 6, 62-700 Turek	130	www.stoltur.pl
SCHADE STAL POLSKA Sp. z o.o.	Produkcja i eksport złącz kołnierзовych stalowych	Kolska Szosa 60, 62-700 Turek	125	www.schade-stahl.com
MEMA	Sprzedaż hurtowa mebli, dywanów i sprzętu oświetleniowego	Małoszyna 9a, 62-710 Władysławów	100	www.mema.pl
ProBiotisc Polska	Probiotyki, pro biotechnologia, mikroorganizmy, szkolenia	Bratuszyn 21, 62-720 Brudzew	b.d.	www.probiotics.pl

Źródło: opracowanie własne na podstawie kwerendy internetowej.

Poza produkcją mebli wiodącą branżą w powiecie tureckim jest przemysł tekstylny. Znaczącą rolę odgrywa tu zakład przemysłu jedwabniczego Miranda, zatrudniający blisko 500 osób. Dodatkowo działa niegdyś szwajcarski, a obecnie w 100% polski producent odzieży Big Star Limited. W Kaliszu znajduje się siedziba główna firmy, a w Turku jedna ze szwalni. PPH Optim to producent odzieży sportowej i właściciel znanej marki odzieżowej Zina. Firma z Dobrej specjalizującej się w produkcji i dystrybucji najwyższej klasy odzieży sportowej oraz sprzętu piłkarskiego. Branża odzieżowa z meblarską łączy się w firmie Union Knopf, która produkuje guziki i dodatki odzieżowe, oraz uchwyty do mebli.

Turek słynie ponadto z przemysłu spożywczego – głównie z produkcji serów pleśniowych, które stały się dominującym produktem tureckiej mleczarni i wizytówką regionu. Mleczarnia będąca obecnie własnością francuskiej grupy Bongrain jest przedsiębiorstwem zatrudniającym blisko 700 osób. Dodatkowe 300 zatrudnia powszechna spółdzielnia spożywcza Społem (tab. 17).

Ryc. 64. Kluczowe branże w powiecie tureckim

Źródło: Opracowanie własne.

W Turku, ze względu na pełnione przez miasto funkcje administracyjne, znajduje się szereg instytucji państwowych generujących dużo miejsc pracy (szpital – 400 osób, Urząd Pracy – 250, przedsiębiorstwo gospodarki komunalnej i mieszkaniowej – 240).

Powiat turecki jest silnie zróżnicowany pod względem dominujących sektorów gospodarki, jednak na podstawie przeprowadzonej analizy można wnioskować, że ponadprzeciętny rozwój dominuje w branży meblarskiej i tekstylnej (ryc. 64).

1.2. Wiodące endogeniczne specjalizacje gospodarcze

Specjalizacja gospodarcza regionów jest to układ branżowo-przestrzenny struktury gospodarczej określony w oparciu o szczegółowe analizy regionu pod względem sekcji PKD, czy też zatrudniania według branż. Można również dokonać identyfikacji specjalizacji w oparciu o wskaźnik udziału regionu w krajowej produkcji danego dobra. Specjalizacja regionalna jest najczęściej identyfikowana przez porównanie struktury gospodarczej/zatrudnienia regionu (powiatu, województwa) do uśrednionej struktury wszystkich badanych regionów (województwa, kraju). Region posiada wysoką specjalizację regionalną, gdy jego struktura branżowa gospodarki/zatrudnienia różni się od przeciętnej dla pozostałych regionów. Stopień specjalizacji regionalnej ustala się za pomocą specjalnie skonstruowanych indeksów specjalizacji (niepodobieństwa).

Z analiz przeprowadzonych w 2011 roku wynika, że w województwie wielkopolskim nie ma wyraźnie wyodrębnionej specjalizacji gospodarczej regionu³¹. Podobnie wygląda sytuacja w powiecie tureckim. Do określenia wiodących specjalizacji wykorzystano iloraz lokalizacji służący do oceny stopnia proporcjonalności zatrudnienia w danym sektorze w regionie (powiecie) względem występowania tego samego zjawiska w województwie. Interpretacja wskaźnika jest następująca:

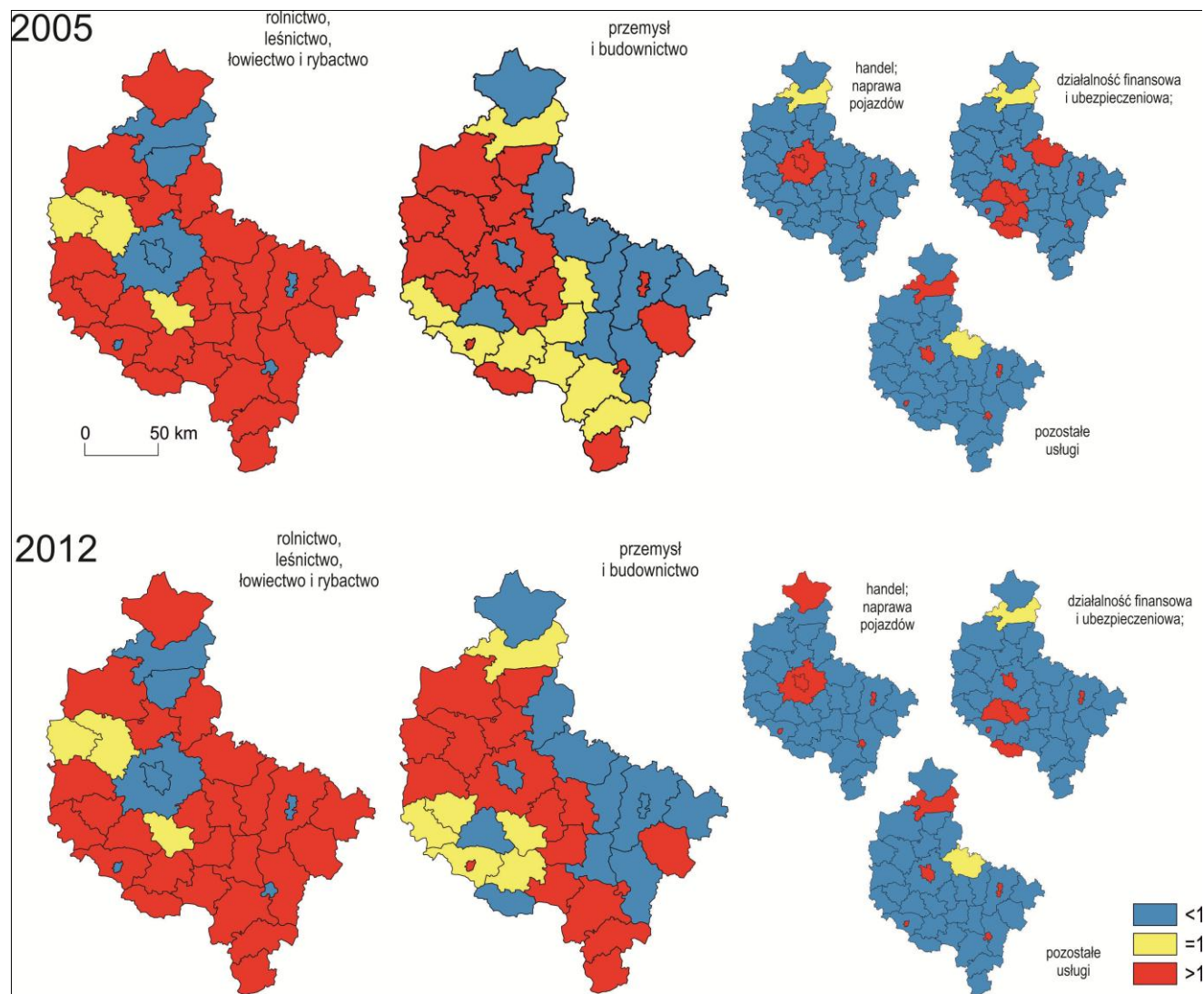
- >1 – względny nadmiar badanego zjawiska w stosunku do bazy;
- $= 1$ – względna równowaga porównywanych zjawisk;
- < 1 – względny niedobór badanego zjawiska w stosunku do bazy.

$$LQ = \frac{(E_{ij}/E_j)}{(E_{in}/E_n)}$$

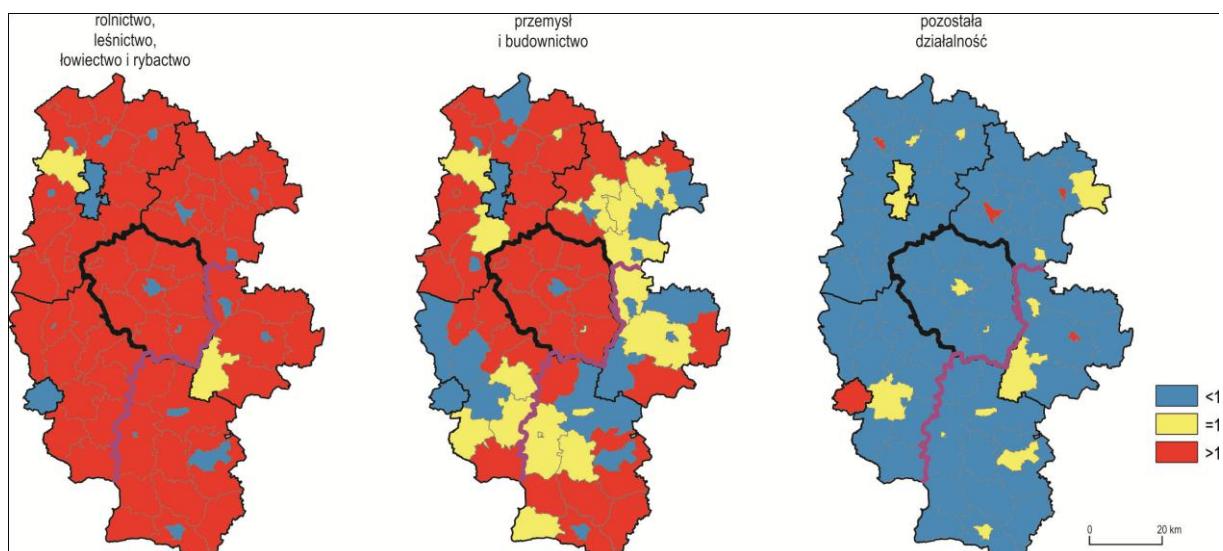
Z powyższej analizy wynika, że województwo wielkopolskie jest zróżnicowane pod względem zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarczych. Co zrozumiałe, w największych ośrodkach miejskich zatrudnienie w usługach jest większe względem obszarów peryferyjnych, w których na tle całego regionu dominuje rolnictwo. Zatrudnienie w przemyśle jest najwyższe w pasie od powiatów kępińskiego i ostrzeszowskiego przez centralną część województwa i powiaty zachodnie. Na tym tle wyróżnia się powiat turecki, w którym to zatrudnienie w przemyśle jest wyraźnie wyższe od średniej wojewódzkiej. Sytuacja ta jest stabilna i na przestrzeni 7 lat nie uległa znaczącej zmianie (ryc. 65).

W celu uszczegółowienia powyższego zagadnienia, dokonano podobnej analizy uwzględniając liczbę firm w poszczególnych sektorach gospodarki w rozbiciu na gminy powiatu tureckiego i powiatów ościennych. Na tym tle powiat turecki prezentuje się jako obszar rolniczo-przemysłowy z niedoborem usług. Firmy z sektora rolniczego stanowią niewielki odsetek wszystkich przedsiębiorstw zarówno w powiecie tureckim jak i w całym regionie, dlatego określenie specjalizacji regionu w oparciu o powyższe zestawienie nie jest uzasadnione. Powyższy wskaźnik pokazuje jedynie większy udział firm z sektora rolniczego względem średniej wartości dla całego województwa. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku sektora usług, gdzie liczba firm jest duża i niewielkie wahania w tym zakresie nie wpływają na zmiany tej struktury. Można zatem stwierdzić, że niedobór usług w powiecie tureckim (w odniesieniu do średniej dla Wielkopolski) jest znaczący, co widać zarówno w przypadku zatrudnienia jak i liczby firm. Przemysłu w powiecie tureckim jest wyraźnie dominującym sektorem na tle sąsiednich powiatów i całego województwa. Zarówno pod względem zatrudnienia jak i liczby firm (nie uwzględniając ich wielkości) można stwierdzić, że powiat turecki specjalizuje się w branży przemysłowej (ryc. 66; szczegółowa analiza struktury branżowej w rozdziale 1.1.).

³¹Ratajczaj W., 2011, Województwo Wielkopolskie, Raport regionalny, Poznań (www.polskazachodnia2020.pl).

Ryc. 65. Zatrudnienie według sektorów gospodarki w powiatach województwa wielkopolskiego, względem struktury zatrudnienia ogółem w województwie (iloraz lokalizacji)
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 66. Liczba firm według sektorów gospodarki w gminach powiatu tureckiego i powiatach ościennych względem struktury ilościowej firm w województwie wielkopolskim ogółem (iloraz lokalizacji)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat turecki jest bardzo specyficzny pod względem dominujących specjalizacji gospodarczych. Wynika to z faktu, że w strukturze zatrudnienia nie dominuje żaden sektor (38% – przemysł i budownictwo; 34% – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; 28% usługi). Udział zatrudnionych w przemyśle i rolnictwie jest wyższy nie tylko w stosunku do województwa wielkopolskiego, ale i kraju. Specyficzny jest również bardzo niski odsetek zatrudnionych w usługach – w kraju są to wartości dwukrotnie wyższe niż w powiecie tureckim.

Wspomaganie rozwoju regionalnego w oparciu o wiodące endogeniczne specjalizacje, może stać się przyczyną kryzysu gospodarki lokalnej wynikającego z okresowych załamań koniunktury wybranych branż. Najlepszym przykładem z powiatu tureckiego jest branża paliwowo-energetyczna. W związku z wyczerpującymi się zasobami węgla brunatnego, nieuchronnie zbliża się okres, kiedy nastąpi zamknięcie kopalni, a tym samym znaczące pogorszenie sytuacji na lokalnym rynku pracy. W celu uniknięcia tej sytuacji ważne jest zidentyfikowanie perspektywicznych kierunków rozwoju i poszukiwanie alternatywy dla dominujących obecnie sektorów. Najlepszym rozwiązaniem jest wielofunkcyjny rozwój gospodarczy obszaru, budowany z uwzględnieniem tradycyjnych, regionalnych gałęzi gospodarczych jednak w oparciu o nowoczesne trendy, w zakresie oferowanych i świadczonych przez region usług. Polityka Unii Europejskiej propaguje rozwój regionalny oparty na nowych ewoluujących specjalizacjach gospodarczych, opierających swój rozwój na konkurencyjności, unikatowości zasobów regionalnych, nowatorskiej kombinacji różnych branż i zasobów oraz innowacjach technologicznych.

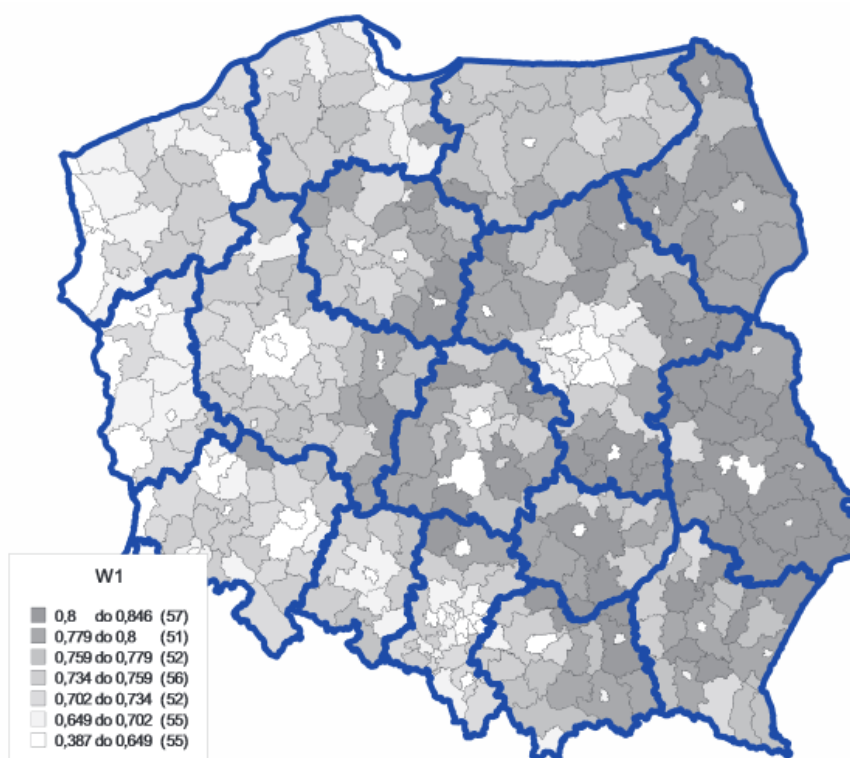
1.3. Pozycja rozwojowa i konkurencyjna obszaru

a) Konkurencyjność gospodarki

Konkurencyjność obszaru definiuje się jako „przewagę nad innymi regionami będącą wypadkową atrakcyjności oferty usługowej kierowanej do obecnych i potencjalnych użytkowników regionu, którymi są mieszkańcy, firmy, inwestorzy, goście. Jej źródłem jest nowoczesna infrastruktura materialna, instytucjonalna i intelektualna regionu. Konkurencyjność wynika z atutów, czyli najważniejszych silnych stron regionu, których źródło tkwi między innymi w systemie edukacyjnym, strukturze gospodarczej i infrastrukturze”³².

Konkurencyjność jest ściśle związana z rywalizacją regionów w zakresie np. pozyskiwania inwestorów. Pozwala określić przewagi jaki jeden region posiada w stosunku do innego, a tym samym umożliwia budowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o wspomniane tych przewag.

Konkurencyjność można rozpatrywać w kilku aspektach: położenia (względem rynków zbytu, sieci transportowej), działalności proinwestycyjnej, przedsiębiorczości, obecności instytucji B&R, funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu itp. W odniesieniu do władz publicznych konkurencyjność oznacza zdolność do tworzenia warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w celu zaspokojenia potrzeb przedsiębiorstw.

Ryc. 67. Konkurencyjność powiatów (im mniejszą wartość przyjmuje wskaźnik tym wyżej klasyfikuje powiat ze względu na poziom konkurencyjności)

Źródło: Roszkowska S., 2011, Regionalne zróżnicowanie konkurencyjności gospodarki. Analiza na podstawie Polskich Powiatów, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica 248.

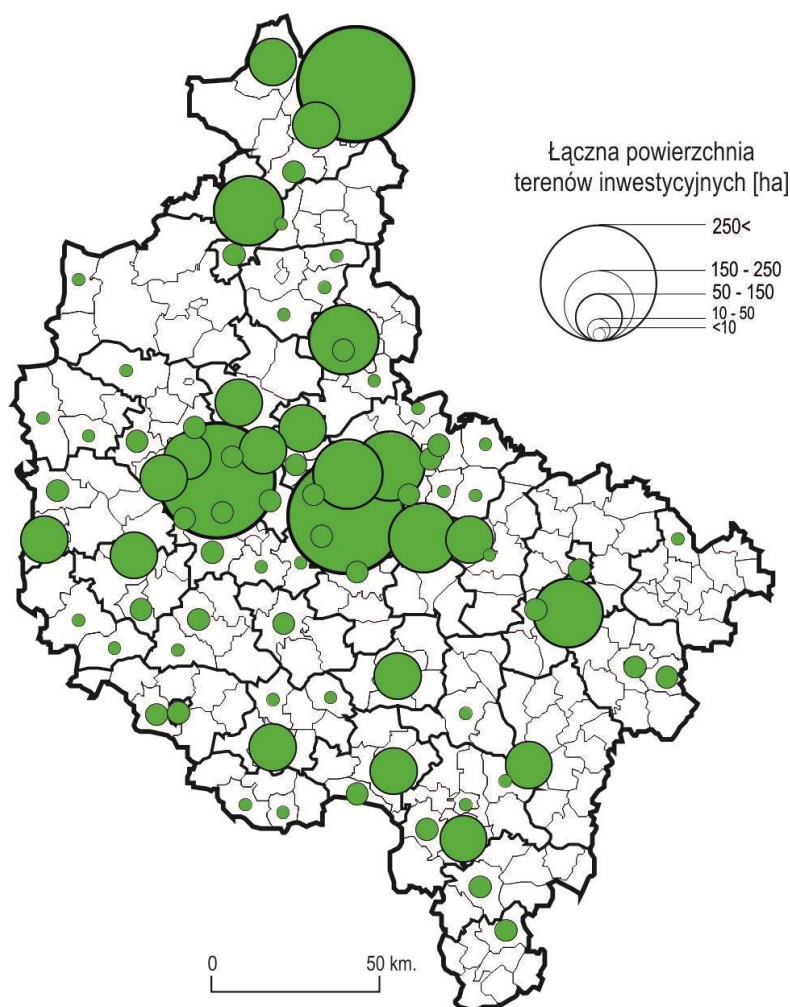
³² Stawasz D., 2004, Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu - teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 203

Powyższa mapa przedstawia zróżnicowanie konkurencyjności gospodarki na poziomie polskich powiatów (ryc. 67). W oparciu o szereg danych (udział pracujących w rolnictwie, udział pracujących w usługach rynkowych, udział bezrobotnych długookresowo w bezrobotnych ogółem, majątek trwały w przedsiębiorstwach na 1000 pracujących, inwestycje w przedsiębiorstwach na 1000 pracujących, udział podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w podmiotach REGON, liczba podmiotów REGON na 1000 mieszkańców) opisujących lokalną gospodarkę, skonstruowano wskaźnik taksonomiczny opisujący syntetycznie zagadnienie.

Wyniki wskazują na duże regionalne zróżnicowanie poziomu konkurencyjności w Polsce. Wysokim poziomem charakteryzują się duże miasta oraz regiony Polski Zachodniej. Na tle kraju powiat turecki wypada stosunkowo niekorzystnie, jednak w porównaniu z ościennymi powiatami sytuacja ta jest dużo lepsza.

b) Charakterystyka terenów inwestycyjnych

Tereny inwestycyjne są kluczowym elementem w oparciu o który, budowana jest konkurencyjność gmin i powiatów w pozyskiwaniu inwestorów. Szczegółowej analizie poddano zatem ocenę zasobów terenów inwestycyjnych powiatu tureckiego, na tle województwa wielkopolskiego, udostępnionych w ogólnopolskiej bazie PAIiZ.

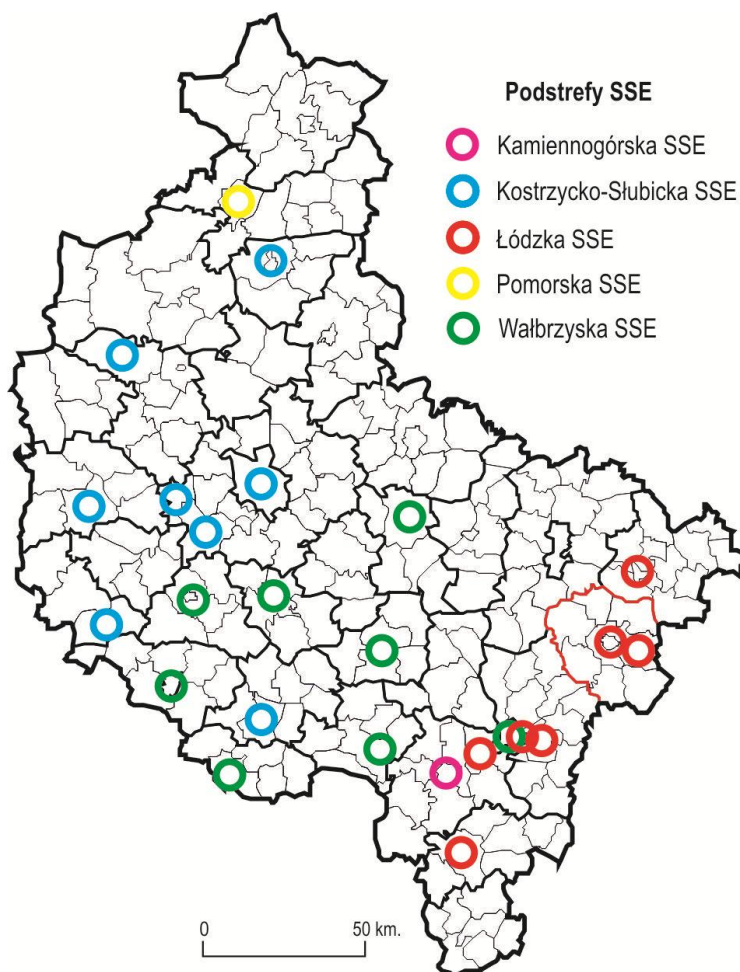

Ryc. 68. Powierzchnia terenów inwestycyjnych w gminach województwa wielkopolskiego według danych PAIiZ
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiZ (stan na 10.07.2014).

Powiat turecki pod względem zasobów terenów inwestycyjnych wypada niekorzystnie na tle województwa wielkopolskiego (ryc. 68). Nieruchomości, które znajdują się w bazie PAIiZ należą do elitarnego grona ofert spełniających wysokie wymagania Agencji pod względem uzbrojenia gruntów, stanu prawnego i atrakcyjności. Jest to podstawowa baza terenów inwestycyjnych, skierowana głównie do dużych inwestorów. Na dzień 10 lipca 2014 roku znajdowało się w niej 1992 ofert inwestycyjnych, zlokalizowanych na terenie całego kraju. 191 z nich obejmowało grunty w obrębie województwa wielkopolskiego, z czego tylko 3 dotyczyły nieruchomości w powiecie tureckim (ryc. 68).

Na tle regionu powiat turecki wypada stosunkowo niekorzystnie. Dominacja Poznania i miast satelickich sprawia, że tureckie tereny inwestycyjne muszą być bardzo szeroko promowane aby stały się konkurencyjne wobec pozostałych w województwie.

Stymulatorem konkurencyjności regionu w procesie pozyskiwania inwestorów staje się wsparcie w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych. W przypadku powiatu tureckiego zachęty w postaci zwolnień podatkowych podnoszą konkurencyjność powiatu tureckiego na tle powiatów ościennych. Jednak pomimo braku jakiegokolwiek SSE w województwie wielkopolskim, nagromadzenie i rozproszenie podstref aż pięciu SSE sprawia, że powiat turecki nie wyróżnia się pod tym względem na tle Wielkopolski (ryc. 69).

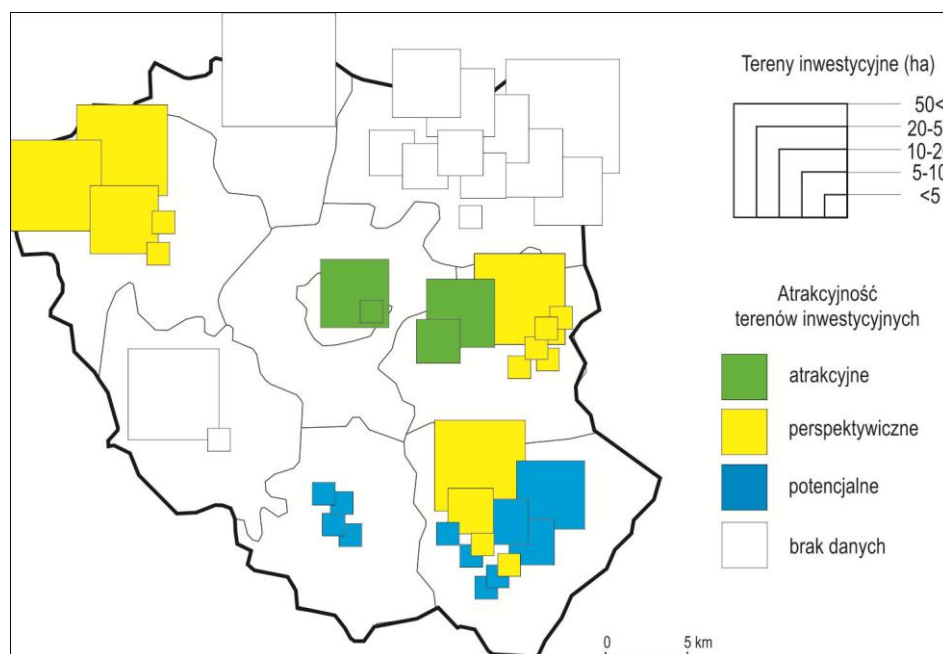
Ryc. 69. Rozmieszczenie podstref SSE w województwie wielkopolskim

Źródło: opracowanie własne.

W celu oceny potencjału terenów inwestycyjnych w powiecie tureckim (analiza wzbogacona o oferty nieuwzględnione w bazie PAIiIZ), dokonano szczegółowej analizy i charakterystyki wszystkich potencjalnych lokalizacji, które mogą być przeznaczone pod działalność gospodarczą (ryc. 70).

Zasoby terenów inwestycyjnych w powiecie tureckim można podzielić na trzy grupy:

- Atrakcyjne – grunty profesjonalnie przygotowane pod inwestycje, uzbrojone lub z możliwością uzbrojenia, będące własnością gminy, promowane przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznej – oferujące dogodną lokalizację i szereg zachęt inwestycyjnych;
- Perspektywiczne – grunty przeznaczone pod działalność gospodarczą, posiadające różną formę własnościową (mniej lub bardziej skomplikowaną), uzbrojone lub z możliwością uzbrojenia, słabo, lub w ogóle nie promowane,
- Potencjalne – grunty przeznaczone w studium/miejscowych planach pod działalność gospodarczą, będące własnością osób prywatnych (lub też o nieuregulowanym statusie własnościowym), potencjalnie mogące zostać przeznaczone na sprzedaż inwestorom, nieuzbrojone, charakteryzujące się słabą atrakcyjnością, z licznymi niedogodnościami i przeszkodami (np. obszary chronione).

Ryc. 70. Tereny inwestycyjne w powiecie tureckim (szczegółowa charakterystyka w załączniku 4)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez urzędy gminy, analizy źródeł internetowych i wywiadów z przedstawicielami jst.

Najbardziej atrakcyjne i mogące podnosić konkurencyjność regionu są tereny inwestycyjne w Turku i Przykonia. W Przykonia inwestor ma do dyspozycji 19 ha gruntu (który stanowią 2 działki o powierzchni 11 i 8 ha), objętego ŁSSE. Są to działki przeznaczone pod działalności przemysłową lub usługową, uzbrojone w podstawowe media, zlokalizowane blisko drogi krajowej, będące własnością gminy. Turek przygotował dwie oferty: 4 i 16 ha uzbrojone działki, zlokalizowane w tureckiej strefie inwestycyjnej (kompleksy ŁSSE), w niedalekiej odległości od drogi krajowej A2,

niemal bezpośrednio przy krajowej 72. Wymienione grunty są promowane przez PAIiZ i dlatego zostały ocenione jako atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów.

Dodatkowo w Przykonie znajdują się tereny przeznaczone pod działalność inwestycyjną związaną z turystyką, sportem i rekreacją. Jest to kilkadziesiąt hektarów gruntu nad zbiornikiem wodnym. Mankamentem tych nieruchomości jest rozdrobnienie działek oraz ograniczenia pod względem przeznaczenia terenu w MPZP.

Szeroką ofertę terenów inwestycyjnych oferuje gmina Dobra i Tuliszków. W Dobrej wyodrębniono 11 działek inwestycyjnych o różnym potencjale (ryc. 70). Są one zróżnicowane pod względem powierzchni, najmniejsza ma 0,75 ha największa 38 ha. Część terenów ma nieuregulowany status prawny i posiada liczne przeszkody w znacznym stopniu utrudniające prowadzenie na nich działalności gospodarczej (osuwiska, obszary Natura 2000 itp). Plusem jest fakt, że w większości są to działki uzbrojone, a w budżecie gminy zarezerwowano środki na wykup 15 ha gruntu.

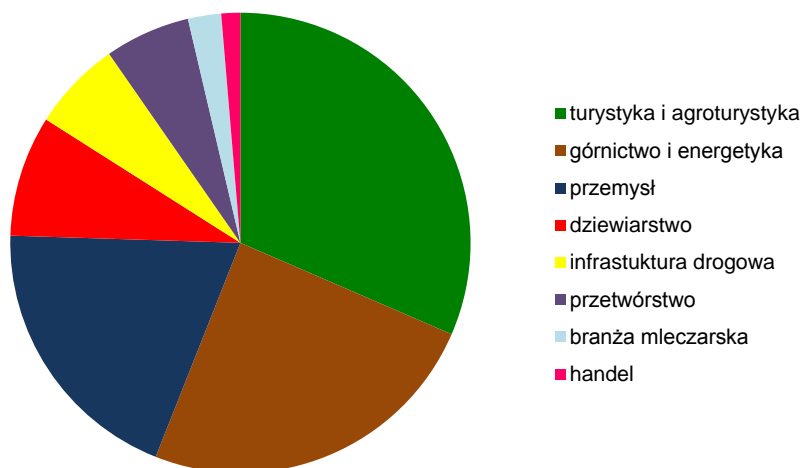
W przypadku Tuliszkowa gmina oferuje pięć terenów przeznaczonych w miejscowych planach pod działalność gospodarczą. Są to nieruchomości obecnie nieuzbrojone jednak z możliwością doprowadzenia przyłączy, częściowo będące własnością komunalną, nieobciążone znacznymi przeszkodami mogącymi utrudnić prowadzenie działalności gospodarczej.

Gmina Kawęczyn posiada łącznie 4,5 ha gruntów (w 4 lokalizacjach) przeznaczonych pod działalność gospodarczą (ryc. 70). Grunty są własnością osób prywatnych, nieuzbrojone z możliwością przyłączenia mediów. Gmina planuje wykup 2–3 działek o łącznej powierzchni 1,5 ha w 2015 roku. Podobnie wygląda sytuacja w gminie Brudzew, która na za pośrednictwem oficjalnych portali internetowych oferuje 10 działek, przeznaczonych pod działalność przemysłową, jednak brak szczegółowych informacji na ich temat uniemożliwia sklasyfikowanie nieruchomości pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego 235 ha gruntu przeznaczono pod aktywizację gospodarczą. W przyszłości gmina Brudzew w porozumieniu z 5 innymi gminami planuje wyodrębnić Teren Aktywności Gospodarczej o powierzchni 280 ha. Plany te dotyczą obszaru wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 470 Kościelec–Marulew–Turek–Kalisz. We wschodniej części gminy Brudzew przystąpiono do opracowania mpzp obejmującego tereny zakończonej eksploatacyjnej działalności górniczej, na którym prowadzone są prace rekultywacyjne. W wyniku realizacji projektu planu powstanie zbiornik wodny Koźmin, z sąsiadującymi terenami przeznaczonymi pod działalność turystyczną i rekreacyjną.

W gminie wiejskiej Turek w miejscowości Warenka również planuje się przeznaczenie terenów pokopalnianych pod działalność inwestycyjną. Obecnie zasoby gminy obejmują ok. 10 ha w miejscowości Szadków Pański. We Władystawowie, w miejscowym planie, pod działalność gospodarczą przeznaczono 40 ha wzdłuż autostrady A2. Gmina nie ma jedna planów na wykup i uzbrojenie nieruchomości.

Tereny inwestycyjne w powiecie tureckim posiadają duży potencjał, jednak wymagają dużych nakładów finansowych i przemyślanych działań promocyjnych aby mogły konkurować w wyścigu o znaczących inwestorów. Ilość terenów inwestycyjnych nie jest tak istotna jak jakość ich przygotowania dla inwestora. Niekiedy jedna wzorcowo przygotowana nieruchomość jest dużo bardziej wartościowa niż 10 innych.

W opinii mieszkańców powiatu tureckiego działalność inwestycyjna powinna rozwijać się w kierunku turystyki oraz górnictwa i energetyki. Przekształcenia terenu jakie powstają w wyniku działalności wydobywczej sprawiają, że w okolicach Turku występują liczne jeziora, powstałe w wyniku rekultywacji terenów poprzemysłowych. Dlatego też mieszkańcy świadomi licznych obszarów niezagospodarowanych pod względem turystycznym, a posiadających znaczący potencjał upatrują rozwoju powiatu właśnie w branży turystycznej. Jako jedne z bardziej dominujących kierunków rozwoju w ich opinii są również branża tekstylna i przemysł (ryc. 71).

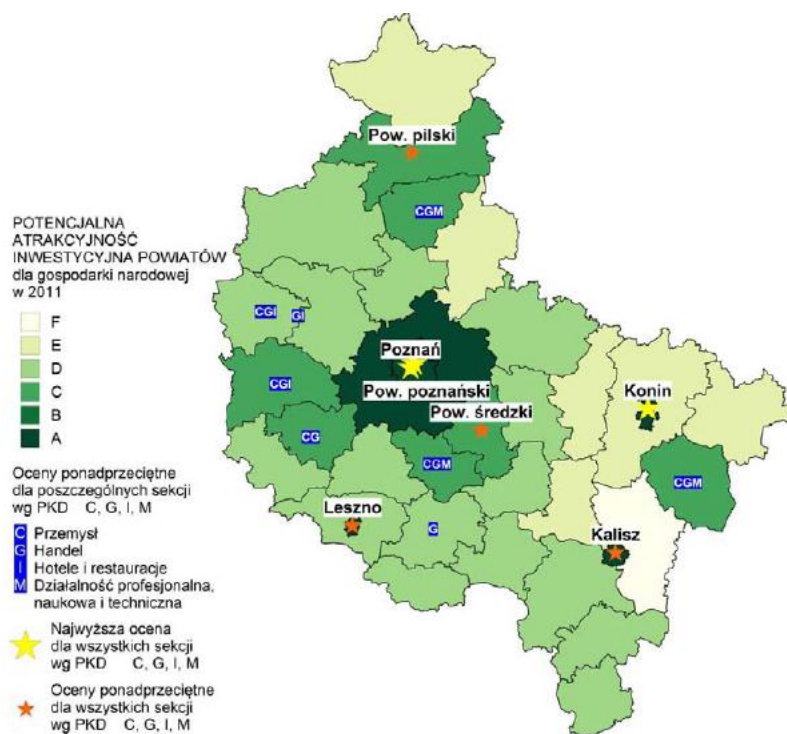
Ryc. 71. Kierunki rozwoju stref inwestycyjnych powiatu tureckiego w opinii mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Województwo wielkopolskie charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną o czym świadczy czwarte miejsce w Polsce pod względem napływu inwestycji zagranicznych w 2011 roku. Charakteryzuje się także wysokim potencjałem kapitału ludzkiego i dobrym połączeniem komunikacyjnym, a dodatkowo Poznań będący ważnym ośrodkiem przemysłu handlu kulturą i szkolnictwa stanowi wyraźną wartość dodaną dla całego regionu. Powiat turecki pomimo dotychczas niedużego zaangażowania środków zagranicznych, jest jednym z bardziej atrakcyjnych inwestycyjnie obszarów województwa wielkopolskiego³³. Zajmuje 6 miejsce za Poznaniem, Leszmem, Koninem, powiatem poznańskim i Kaliszem (ryc. 72, 73). Badania te przeprowadzono w oparciu o analizę zasobów pracy, infrastruktury technicznej i społecznej, mikroklimat rynkowy i administrację.

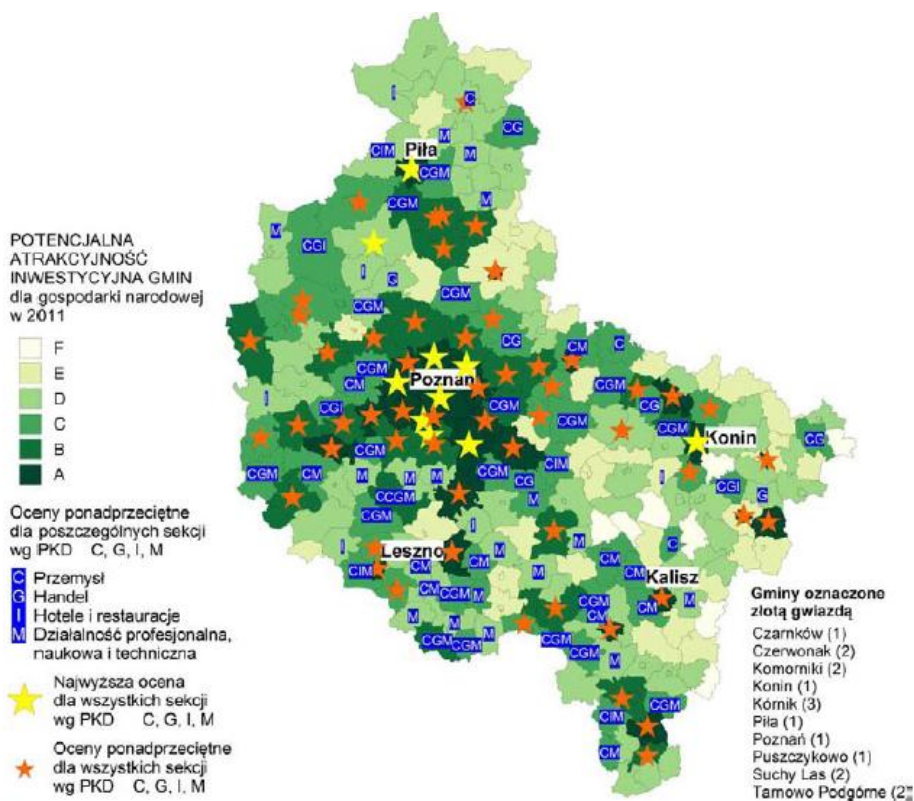
Wyniki te potwierdzają lokalni przedsiębiorcy z powiatu tureckiego. W ich opinii zarówno Turek jak i gminy sąsiednie są atrakcyjne dla inwestorów. Poza położeniem w centralnej Polsce i dogodnym połączeniem komunikacyjnym z największymi miastami w kraju (potencjalnymi rynkami zbytu), oferuje tanią energię i atrakcyjne tereny inwestycyjne. Odrębną kwestią jest promocja regionu oraz samych terenów inwestycyjnych – zdaniem przedsiębiorców działania promocyjne skierowane są jedynie na rynek lokalny, a oferty przygotowane pod inwestorów zewnętrznych. Te dwie rozbieżne kwestie sprawiają, że turecki potencjał inwestycyjny wciąż pozostaje niewykorzystany. Przedsiębiorcy postulują aby wzmocnić promocje terenów inwestycyjnych, albo stworzyć korzystne warunki lokalnym, już działającym firmom. W większości są oni nastawieni na rozwój działalności i polityka proinwestycyjna jest w stanie znacząco wpłynąć na konkurencyjność lokalnej gospodarki.

³³ Godlewska-Majkowska H. i in., 2013, Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013 – Województwo wielkopolskie, Warszawa.

Ryc. 72. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa wielkopolskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

Źródło: Godlewska-Majkowska H. i in., 2013, Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013 – Województwo wielkopolskie, Warszawa.

Ryc. 73. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin województwa wielkopolskiego

Źródło: Godlewska-Majkowska H. i in., 2013, Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013 – Województwo wielkopolskie, Warszawa.

Podnoszenie konkurencyjności regionu jest silnie uzależnione od uświadomienia sobie przez władze regionalne i lokalne faktu, iż rozwój gospodarczy ich jednostki terytorialnej dzieje się w konkurencyjnym otoczeniu innych regionów i we współzawodnictwie z nimi. Podejmowanie działań na rzecz budowanie długotrwałych przewag konkurencyjnych i kapitalizowanie korzyści wynikających z takiej przewagi powinno stać się dominującym celem działania władz publicznych.

1.4. Innowacyjność regionu

a) Innowacyjność

Innowacja to wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem³⁴ przy czym produkty te i procesy są nowe przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa. Przemiany społeczno-gospodarcze zachodzące w ostatnich 25 latach w Polsce, wpłynęły na konieczność wzmacniania innowacyjności i konkurencyjności regionów. Wiąże się to z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, efektywniejszym wykorzystywaniem zasobów oraz wzmacnianiem zdolności absorpcji innowacji, co współcześnie staje się możliwe dzięki polityce regionalnej, która odgrywa kluczową rolę w procesie budowania zdolności innowacyjnych regionów.

Wśród najważniejszych aktorów lokalnego systemu innowacji należy wymienić przedsiębiorstwa (zwłaszcza innowacyjne), jednostki badawczo-rozwojowe (tj. instytuty naukowo-badawcze i ośrodki badawczo-rozwojowe) oraz otoczenie biznesu (głównie świadczące usługi proinnowacyjne), które coraz częściej stają się filarem rozwoju obszarów. Kluczowa dla rozwoju innowacyjności jest współpraca tych podmiotów.

Określenie innowacyjności regionu jest możliwe w oparciu o analizę:

- innowacyjności podmiotów gospodarczych (liczba przedsiębiorstw innowacyjnych, nakłady na działalność innowacyjną itp.);
- innowacyjność sektora naukowo-badawczego (nakłady na działalność B+R, zatrudnienie w działalności B+R itp.);
- kapitału ludzkiego i społecznego (liczba szkół wyższych, wynalazki, patenty itp.);
- polityki innowacyjnej.

Tab. 18. Wybrane cechy potencjału inwestycyjnego województwa wielkopolskiego na tle Polski w 2012 r

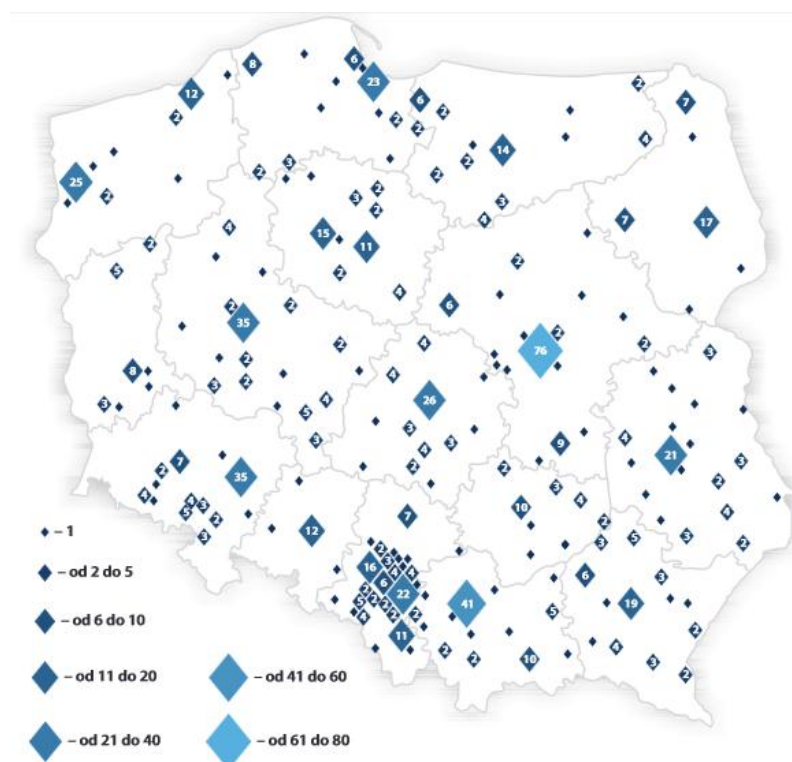
Cecha	Wielkopolska	Miejsce w Polsce
PKB per capita w zł	104,1	3
Nakłady na B+R w mln zł	1360,5	3
Zatrudnienie w B+R na 1000 aktywnych zawodowo	4,6	5
Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle w tys. zł	1837996	4
Liczba udzielonych patentów	159	4
Przedsiębiorstwa innowacyjne w przemyśle, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw w latach 2010-2012	9,6	16
Przedsiębiorstwa, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną (w %)	6,87	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

³⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), The Measurement of Scientific and Technological Activities Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data, OSLO MANUAL 2005.

Tak szczegółowa i porównywalna ocena potencjału innowacyjnego polskich regionów (tab. 18) jest możliwa jedynie na szczeblu województw – ze względu na brak istniejących danych dotyczących sytuacji w gminach i powiatach, przedstawiono charakterystykę problemu w oparciu o wybrane aspekty świadczące o innowacyjności regionu – innowacyjność ma regionalny charakter i analiza zawiąska na poziomie lokalnym nie odzwierciedla faktycznej sytuacji. Powiat turecki buduje swój potencjał innowacyjny w oparciu o zasoby jakie oferuje Poznań i całe województwo Wielkopolskie, nie ograniczając się jedynie do granic powiatu. Innowacje i postęp technologiczny są efektem interakcji i sprzężeń zwrotnych, które zachodzą pomiędzy kluczowymi przedsiębiorcami (niezależnie od ich przestrzennej koncentracji), poprzez tworzenie, transfer i wykorzystywanie różnego rodzaju wiedzy.

W powiecie tureckim jest niewiele ośrodków innowacji i instytucji prowadzących działalność badawczo-rozwojową (ryc. 74). Najbliżej zlokalizowane uczelnie wyższe znajdują się w Kaliszu (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego) i w Koninie (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa). Szereg instytucji tego typu zlokalizowanych jest w Poznaniu. Jest to niewątpliwie jeden z większych ośrodków w Polsce pod względem rozwoju jednostek badawczo-rozwojowych. W powiecie tureckim usługi z tego zakresu świadczy turecki inkubator przedsiębiorczości w postaci usług laboratoryjnych na rzecz inkubowanych firm w sąsiednim powiecie również kaliski inkubator (szczegółowa charakterystyka w rozdziale 2.2). Niedobór tych usług w powiecie tureckim nie jest istotny, ponieważ zasoby okolicznych powiatów i stolic ościennych województwa zapewniają szeroki dostęp do tego rodzaju usług – ważne jest jedynie budowanie współpracy pomiędzy tymi jednostkami, a przedsiębiorcami.

Ryc. 74. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w 2012 r.

Źródło: Bąkowski A. Mażewska M., 2012, Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, Raport 2012.

b) Instytucje otoczenia biznesu

Czynnikiem wpływającym na wzrost konkurencyjności i innowacyjności regionu jest odpowiednie wsparcie w postaci instytucji otoczenia biznesu. Wspecjalizowane podmioty świadczące usługi dla biznesu w dużym stopniu stymulują rozwój gospodarczy w skali lokalnej i regionalnej. Ułatwiają funkcjonowanie podmiotom gospodarczym, co wpływa na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszaru.

Do głównych kategorii instytucji otoczenia biznesu zalicza się: jednostki administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego (zespoły obsługi inwestora, instytucje pomocy społecznej), agencje rozwoju lokalnego i regionalnego (agencje rozwoju przedsiębiorczości), organizacje pracodawców i pracobiorców, izby gospodarcze, przemysłowe i handlowe, instytucje szkoleniowe, doradcze, inkubatory przedsiębiorczości, parki (technologiczne, naukowo-badawcze, przemysłowe), sieci wspierające przedsiębiorczość i innowacyjność, instytucje finansowe (banki, fundusze inwestycyjne), specjalne strefy ekonomiczne, lokalne grupy działania, fundacje i stowarzyszenia gospodarcze (w tym centra biznesowe), punkty informacyjne, ośrodki doradztwa (personalnego, rolniczego), dla inwestora zagranicznego: regionalne centrum obsługi inwestora i eksporterów PAIiIZ, zespoły obsługi inwestora. Dodatkowo branże zaliczane do grupy świadczących usługi dla biznesu obejmują usługi finansowe i księgowość, marketing, reklamę i badania rynku, usługi prawne, doradztwo i konsulting, obrót i zarządzanie nieruchomościami oraz usługi spedycyjne i transportowe. Powszechnie do tej grupy zalicza się wiedzochłonne usługi dla biznesu takie jak konsulting, audyt i doradztwo finansowe i księgowość oraz prace projektowe i badawczo-rozwojowe w naukach technicznych. Tego typu instytucje najczęściej koncentrują się w ośrodkach miejskich wyższego rzędu, w których jest duże nagromadzenie podmiotów gospodarczych, wobec których świadczone są w/w usługi. Wymienione instytucje wpływają na poprawę innowacyjności gospodarki, oraz zapewniają dostęp do wyspecjalizowanych usług, wykorzystując najwyższej jakości kapitał ludzki³⁵.

Na potrzeby niniejszego opracowania za instytucje otoczenia biznesu uznaje się wszystkie podmioty, które oferują przedsiębiorcom różnego rodzaju usługi wspierające prowadzenie działalności gospodarczej (odpłatnie lub nieodpłatnie), w celu stymulowania ich rozwoju.

W województwie wielkopolskim funkcjonują wszystkie powyższe instytucje otoczenia biznesu. Najwięcej z nich zlokalizowanych jest w Poznaniu – stolicy regionu, aczkolwiek wiele z nich funkcjonuje również na terenie gmin powiatu tureckiego. Poniżej przedstawiono charakterystykę wybranych instytucji, ich profil oraz sposób oferowanej pomocy (tab. 19).

Na poziomie regionalnym główną rolę w systemie obsługi inwestora odgrywają Centrum Obsługi Inwestora oraz Wielkopolskie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów.

Centrum Obsługi Inwestora jest to instytucja powstała w wyniku porozumienia Marszałka oraz PAIiIZ, a także Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski. Jej celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego, promowanie regionu, jako miejsca atrakcyjnego inwestycyjnie (tab. 19). Stowarzyszenie jest instytucją *non profit* – świadczy swoje usługi bezpłatnie lub przy minimalnych opłatach.

³⁵ Guzik R., Gwosdz K., Działek J., 2012, Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim, Kraków.

Inną ważną jednostką jest Wielkopolskie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów, działająca przy Departamencie Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego. Instytucja powstała w wyniku porozumienia Ministerstwa Gospodarki i województwa wielkopolskiego w 2011 roku.

Ważną instytucją dla tureckich przedsiębiorców jest również Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie – organizacja pozarządowa, która prowadzi działalność obejmującą szerokie wsparcie w prowadzeniu działalności gospodarczej. Agencja posiada bogate doświadczenie w realizacji usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw, projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz usług doradczych i szkoleniowych dla samorządów (www.arrkonin.org.pl).

Wsparcie dla biznesu oferuje również Turecki Inkubator Przedsiębiorczości – ośrodek pełniący funkcję usługową wobec lokalnych podmiotów gospodarczych i innych podmiotów środowiska ekonomiczno-społecznego, inicjującego postawy innowacyjne. Celem TIP jest inicjowanie powstawania i rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości na terenie powiatu tureckiego poprzez wspomaganie nowopowstałych firm oraz pomoc w rozwoju już istniejących.

Bardzo cenioną przez lokalnych przedsiębiorców instytucją otoczenia biznesu jest Turecka Izba Gospodarcza, zrzeszająca lokalnych przedsiębiorców, którzy podejmują współpracę na rzecz rozwoju gospodarczego miasta i powiatu. Misją TIG jest wspieranie rozwoju oraz podniesienie konkurencyjności małych działalności i średnich przedsiębiorstw powiatu tureckiego (www.tig.turek.pl)

Instytucją o podobnym charakterze jest Konińska Izba Gospodarcza, która w opinii przedsiębiorców z powiatu tureckiego swoje usługi świadczy nie tylko lokalnym przedsiębiorcom. Wszystkie działania izby ukierunkowane są na wspieranie i promocję zarówno firm członkowskich jak i tych niezrzeszonych (www.kig.konin.pl).

Tab. 19. Charakterystyka wybranych regionalnych i lokalnych instytucji otoczenia biznesu

IOB	Funkcja i cele
Centrum Obsługi Inwestora	<ul style="list-style-type: none"> - obsługa projektów inwestycyjnych napływających do regionu za pośrednictwem PAIiIZ, - prowadzenie baz danych terenów, obiektów inwestycyjnych i przedsiębiorstw, - zachęcanie zagranicznych inwestorów do ulokowania swoich środków w województwie, - organizacją szkoleń i seminariów poświęconych problematyce rozwoju regionu, - zbieranie informacji na temat stosowanych przez gminy wielkopolskie instrumentów wspierania małych i średnich przedsiębiorstw, - doradztwo inwestycyjne, - organizację wizyt inwestorów, - dla inwestorów zagranicznych oferuje: <ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie odpowiedzi na zapytania ofertowe, • wyszukanie ofert odpowiadających potrzebom inwestora (korzystając z Infobase), • pomoc w uzyskaniu wszelkich informacji na temat regionu, gminy, • aranżowanie spotkań z lokalnymi decydentami, • usługi konsultingowe w zakresie wymaganych w Polsce pozwoleń, • pośrednictwo w rozmowach z urzędami, • pomoc w wyszukiwaniu lokalnych partnerów w zakresie: budowy, obsługi, usług oraz poddostawców. • - dla inwestorów lokalnych pomoc w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • pośrednictwa w rozmowach z lokalnymi władzami, • umieszczenia oferty firmy w bazie poddostawców, • wykorzystania ich specjalizacji przy przygotowywaniu ofert dla inwestorów zagranicznych zainteresowanych Wielkopolską, • przekazywania danych o firmie do PAIZU, • pomoc w nawiązywaniu współpracy z firmami z innych rejonów Wielkopolski, • pomoc w znalezieniu nowej lokalizacji.

Wielkopolskie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poziomu umiędzynarodowienia polskich firm, - ułatwienie przedsiębiorcom i organizacjom zrzeszającym przedsiębiorców, dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości i nieodpłatnych usług informacyjnych w zakresie niezbędnym do planowania, organizowania i realizacji eksportu i/lub inwestycji poza granicami Polski, - zwiększanie poziomu inwestycji zagranicznych w Polsce, poprzez ułatwienie potencjalnym inwestorom zagranicznym dostępu do informacji o warunkach podejmowania działalności gospodarczej w Polsce i instrumentach wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, w tym zachętach inwestycyjnych.
Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie	<ul style="list-style-type: none"> - realizację projektów związanych z rozwojem regionalnym, rozwojem przedsiębiorczości i innowacyjności w Wielkopolsce, - realizację projektów z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, - wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) poprzez realizację usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych oraz udzielanie dotacji, - doradztwo finansowe, pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania, opracowywanie dokumentacji kredytowej, - pośrednictwo w zakresie udzielania pożyczek i poręczeń dla przedsiębiorców, - organizowanie seminariów i konferencji o tematyce istotnej dla rozwoju regionalnego i lokalnego, - współpracę z samorządami w zakresie wdrażania projektów rozwoju regionalnego, - współpracę z instytucjami i organizacjami związanymi z rozwojem regionalnym i rozwojem przedsiębiorczości, - promowanie współpracy regionów, instytucji i przedsiębiorstw za granicą, - wynajem powierzchni pod działalność gospodarczą.
Turecki Inkubator Przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> - udostępnienie kompleksowo wyposażonych powierzchni biurowych i produkcyjnych w cenach znacznie niższych od cen rynkowych, - nieodpłatne usługi biurowe i korzystanie z profesjonalnych urządzeń technicznych, - udostępnienie profesjonalnie wyposażonej w multimedia sali konferencyjnej i sali szkoleniowej, - obsługa administracyjno-prawna i finansowa inkubowanych firm, - dedykowane szkolenia, warsztaty i doradztwo zawodowe, - usługi laboratoryjne B+R na rzecz inkubowanych firm, - przydzielenie „opiekuna”, którego zadaniem będzie przeprowadzenie przez proces inwestycyjny, a po uruchomieniu przedsiębiorstwa organizacja szkoleń, pomoc w poszukiwaniu pracowników, inicjowanie wdrażania rozwiązań innowacyjnych, - inicjowanie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami rozpoczynającymi działalność i już istniejącymi, a biznesem i uczelniami wyższymi mogącymi realizować projekty badawcze na rzecz lokalnych MSP, - udostępnienie kompleksowych usług dedykowanych przedsiębiorcom tj.: doradztwo technologiczne i procesowe, gospodarcze, prawne, finansowe, usługi doradców zawodowych, kojarzenie partnerów gospodarczych, pomoc w przygotowaniu biznes planów, w zakresie udziału w konkursach o charakterze proinnowacyjnym oraz doradztwo w zakresie korzystania ze środków Funduszu Pożyczkowego, - usługi proinnowacyjne w postaci: Sądu Arbitrażowego, B+R poprzez transfer technologii z uruchomionych w inkubatorze laboratoriów badawczych z zakresu mechatroniki i wytrzymałości materiałowej, koordynacja projektów tworzenia klastra mechatronicznego, - usługi informacyjne z zakresu prawa, gospodarki, finansowania działalności, kontroli przedsiębiorstw, dotacji i grantów na badania oraz możliwości transferu i zastosowania technologii, - usługi szkoleniowe z zakresu innowacji produktowych i procesowych, systemów jakościowych, tworzenia powiązań sieciowych i klastrów technologii, - usługi środowiskowe związane z wymogami w zakresie oceny oddziaływania na środowisko wraz z pomocą w kompletowaniu wymaganej dokumentacji.
Turecka Izba Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> - stałe reprezentowanie firm członkowskich wobec organów administracji rządowej i samorządowej, - działanie na rzecz ochrony interesów firm, - organizacja wystaw, - udział w targach i misjach krajowych i zagranicznych, - współdziałanie dla rozwoju przedsiębiorczości w nowoczesnych formach organizacyjnych, - udzielanie członkom Izby pomocy w rozwiązywaniu problemów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, - rozwijanie współpracy między dziedzinami nauki, przemysłu oraz handlu, - gromadzenie i rozpowszechnianie materiałów dotyczących współpracy gospodarczej, - kształtowanie zasad etyki i upowszechnianie postaw pozwalających na uzyskanie rangi partnera godnego zaufania.
Turecka Izba Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie działań zmierzających do rozwoju przedsiębiorczości w nowoczesnych formach organizacyjnych, - gromadzi i rozpowszechnia informacje dotyczące nawiązywania kooperacji gospodarczej w kraju i za granicą, - udziela podmiotom gospodarczym pomocy w rozwiązywaniu problemów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych.
Turkowska Unia Rozwoju T.U.R.	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych instytucji.

Turkowska Unia Rozwoju T.U.R. działająca na obszarze siedmiu gmin z województwa wielkopolskiego (Brudzew, Kawęczyn, Kościelec, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów) oraz jednej z województwa łódzkiego (Goszczanów), zrzesza w swoich szeregach zarówno samorządy lokalne, jak i mieszkańców, przedsiębiorców i lokalne organizacje pozarządowe działające na tymże obszarze. Inicjatywa powstała w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, celem którego była aktywizacja społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw.

c) Działalność IOB w opinii lokalnych przedsiębiorców i samorządów

Z opinii lokalnych władz wynika, że współpraca gmin z instytucjami otoczenia biznesu jest bardzo ograniczona. Gminy Malanów, Władysławów i Turek nie prowadzą żadnej współpracy w tym zakresie. Miasto Turek i Gmina Przykona współpracują jedynie z zarządami SSE. Gmina Dobra i Tuliszków współpracują z Konińską Izbą Gospodarczą (gmina Dobra również z Turecką Izbą). Pracownicy gminy Kawęczyn biorą udział w szkoleniach organizowanych przez IOB.

Lokalni przedsiębiorcy w dużym stopniu współpracują głównie z Turecką Izbą Gospodarczą, rzadziej z innymi instytucjami (Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego, Urzędem Pracy, Inkubatorem Przedsiębiorczości, Agencją Rynku Rolnego). Często jest przez nich wymieniana również współpraca z Konińską Agencją Rozwoju.

Współpraca z Turecką Izbą Gospodarczą jest określana jako wzorcowa. Inicjatywa TIG zrzeszającą bardzo duży odsetek przedsiębiorców z terenu powiatu tureckiego jest w ich opinii bardzo dobrze postrzegana. Przedsiębiorcy dostrzegają i pochwalają wszystkie projekty realizowane przez Izbę i bardzo chętnie w nich uczestniczą. Głównie chodzi o szkolenia, programy podnoszące kwalifikacje pracowników, lunchy biznesowe. Ciekawą inicjatywą oferowaną przedsiębiorcą w ramach TIG jest współpraca w ramach tzw. grup zakupowych. TIG występuje jako podmiot zrzeszający inne firma np. w zamawianiu energii elektrycznej, łącząc zapotrzebowanie wszystkich przedsiębiorców z powiatu tureckiego, a nie tylko jednego przedsiębiorcy, co daje czynnik w postaci niższej ceny zakupionego towaru. Każdy członek TIG może przyłączyć się do takiej grupy i korzystać z preferencyjnych ofert. Izba w imieniu przedsiębiorców wnioskuję np. do urzędu w sprawie stworzenia funduszu pożyczkowego – reprezentuje kilku przedsiębiorców jednocześnie. Dodatkowo w ramach współpracy podmioty zrzeszone w TIG stosują wobec siebie ulgi i korzystniejsze oferty na świadczone produkty i usługi. Przedsiębiorcy zwracają uwagę że TIG jest instytucją, którą oni sami tworzą, dlatego też wiedzą na temat problemów i potrzeb jakie mają przedsiębiorcy sprawnie jest wykorzystywana do rozwiązywania tych problemów. Sprawia to, że wszystkie inicjatywy są bardzo trafne i wzorowo realizowane.

Wbrew pozorom przedsiębiorcy nie nastawiają się jednak na pomoc ze strony instytucji około biznesowych. Oczekują jedynie wsparcia ze strony urzędów gdzie najczęściej natrafiają na utrudnienia. Tworzenie nowych inicjatyw nie jest dla nich priorytetem. Są w pełni zadowoleni ze współpracy z TIG i przekonani o tym, że bez jakichkolwiek instytucji są w stanie funkcjonować na rynku. Może być to spowodowane dostosowaniem się do istniejących realiów – brak innych doświadczeń nauczyły przedsiębiorców samodzielności w radzeniu sobie z licznymi problemami.

Z opinii przedstawicieli lokalnego biznesu wynika, że wdrażanie innowacji nie jest dla nich czymś obcym. Najczęściej jest to wprowadzanie innowacji do zakładów produkcyjnych, poprzez zakup specjalistycznych maszyn i urządzeń (dźwig, maszyny sterowane numerycznie, przemysłowe

drukarki), lub też udoskonalanie produkcji poprzez testowanie i wprowadzanie nowych procesów technologicznych. W konsekwencji powstają innowacje produktowe, dostosowane do potrzeb klienta (drewno nasączone woskiem, mobilne siatki maskujące, kamizelki kuloodporne ze specjalistycznego tworzywa, produkty odzieżowe dla wojska itp.). Dodatkowo wdrażane są również innowacje procesowe – tworzenie inteligentnych systemów informacyjnych (udoskonalających procedury zarządzania przedsiębiorstwem, organizacja pracy), wprowadzanie nowych procedur w zakresie obsługi klienta, nowe procedury controllingu.

d) Działalność innowacyjna lokalnych przedsiębiorców

Wprowadzanie nowych innowacji jest naturalną trajektorią rozwoju współczesnych przedsiębiorstw – w większości planują one rozszerzenie działalności w tym kierunku, jednak napotykają na liczne bariery – głównie finansowe. Zachodnie rozwiązania technologiczne i produktowe są powszechnie znane w polskich firmach, a coraz częściej krajowe produkty stanowią innowacje na zachodzie. Jest to jednak wciąż jeszcze rzadkość, jednak inwestorzy wykazują ogromne zainteresowanie usprawnieniem funkcjonowania przedsiębiorstwa i podnoszeniem zysków, w oparciu o stosowanie nowych, lepszych, innowacyjnych rozwiązań. Jest to jedyny słuszny kierunek działania decydujący o podnoszeniu konkurencyjności na lokalnym, krajowym i europejskim rynku.

Rozwiązaniem problemów finansowych stają się w dużym stopniu fundusze europejskie. Przedsiębiorcy coraz chętniej korzystają z oferowanego im wsparcia w postaci programów krajowych i regionalnych. Z przeprowadzonych rozmów z tureckimi inwestorami wynika, że w dużym stopniu wspomagali działalność swojej firmy funduszami zewnętrznymi i wciąż planują z nich korzystać. Jedynym mankamentem tego typu wsparcia jest żmudny proces przygotowywania dokumentacji i późniejsze kontrole wydatkowania środków.

Tab. 20. Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007–2013 w wybranych powiatach województwa wielkopolskiego

OBSZAR	WARTOŚĆ PROJEKTÓW	Oś 1.	Oś 2.	Oś 3.	Oś 4.	Oś 5.	Oś 6.	Oś 8.
	[zł]	[%]						
WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE	5 384 734 078, 43	1,1	9,3	0,3	66,4%	2,6%	3,4%	16,9
POWIAT KONIŃSKI	211 401 042,99	-	-	0,1	92,1	-	0,8	6,4
POWIAT TURECKI	94 208 982,01	10,2	-	0,1	74,4	-	0,01	15,4
Brudzew	7 004 856,80	42,9	-	0,1	3,0	-	-	22,0
Dobra	634 731,45	-	-	1,5	-	-	-	98,5
Kawęczyn	1 312 132,47	-	-	0,7	-	-	-	99,3
Malanów	1 089 298,95	-	-	0,9	-	-	-	99,1
Przykona	1 312 132,47	-	-	0,7	-	-	-	99,3
Tuliszków	1 312 132,47	-	-	0,7	-	-	-	99,3
Turek	14 160 005,48	65,5	-	0,1	-	-	0,1	34,3
Turek miasto	65 768 375,20	-	-	0,02	95,2	-	-	4,8
Władysławów	1 606 316,71	-	-	0,6	-	-	-	99,4
KALISZ MIASTO	73 894 142,05	7,3	-	0,1	60,3	0,2%	5,3	27,0
KONIN MIASTO	70 876 164,48	2,3	-	0,1	65,5	-	24,4	7,7
POWIAT KALISKI	30 005 187,54	-	-	3,6	37,8	-	1,9	56,8
POWIAT KOLSKI	22 077 575,85	43,6	-	0,4	12,9	-	0,1	43,0

Objaśnienia:

Oś priorytetowa 1. Badania i rozwój nowoczesnych technologii; Oś priorytetowa 2. Infrastruktura sfery B+R; Oś priorytetowa 3. Kapitał dla innowacji; Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia; Oś priorytetowa 5. Dyfuzja Innowacji; Oś priorytetowa 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym; Oś priorytetowa 7. Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji; Oś priorytetowa 8. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki; Oś priorytetowa 9. Pomoc techniczna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13).

Przy wsparciu w ramach programu Innowacyjna Gospodarka (2007–2013), na terenie powiatu tureckiego, zrealizowano przedsięwzięcia na kwotę ponad 94 mln. zł. Ponad 60% tych funduszy trafiło do podmiotów w Turku. Najwięcej środków wydano w ramach osi priorytetowej 4 – inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia (tab. 20). Lokalni przedsiębiorcy przy wsparciu unijnym realizowali szereg projektów związanych głównie z wprowadzaniem innowacyjnych technologii w produkcji oraz wdrożeniem innowacyjnych systemów zarządzania, organizacji i usług. Projekty były bardzo zróżnicowane i wskazują na wysoki potencjał lokalnych podmiotów gospodarczych (tab. 21).

Tab. 21. Wybrane projekty realizowane w ramach programu Innowacyjna Gospodarka w latach 2007–2013

Nazwa	Tytuł projektu	Temat priorytetu	Oś	Wartość ogółem	Dofinansowanie UE
SINTUR	Innowacyjna technologia galwanicznego pokrycia cynkiem w Sintur Sp. z o.o.	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	4	10 711 600,00	3 924 907,37
	Automatyzacja wymiany informacji handlowych poprzez wdrożenie innowacyjnego systemu B2B w firmie SINTUR.	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)	8	776 854,00	325 853,45
BIO-WORLD	Wdrożenie platformy B2B automatyzującej współpracę Wnioskodawcy z partnerami oraz udostępniającej im zaawansowane narzędzie analityczne.	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie	8	908 700,00	540 676,50
EK ELEKTROKABEL	Wdrożenie innowacyjnej technologii produkcji kabli ognioodpornych	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	4	8 945 081,81	3 400 000,00
INFOBASE SOFTWARE	Wdrożenie inteligentnej usługi e-learningowej	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie	8	836 192,00	604 148,72
INFOBASE SYSTEMY INFORMATYCZNE	Plan rozwoju eksportu szansą pozyskania kontrahentów zagranicznych INFOBASE SYSTEMY INFORMATYCZNE	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	6	12 500,00	8 500,00
	Podniesienie jakości procesów biznesowych INFOBASE poprzez integrację systemów oraz automatyzację wymiany informacji w formie elektronicznej.	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)	8	647 793,36	274 181,78
MIRANDA	Opracowanie koncepcji i wdrożenie do produkcji dedykowanego kamuflażu pikselowego	Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych)	1	6 571 229,92	1 750 645,73
	Opracowanie koncepcji i wdrożenie do produkcji dedykowanego kamuflażu pikselowego	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	4	2 821 620,00	779 960,00

NOVUM	Zapewnienie dostępu do Internetu na etapie "ostatniej mili" w woj. wielkopolskim	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie	8	1 359 419,01	466 987,00
Probiotics Polska	Przygotowanie i implementacja prototypu kultur bakteryjnych do paszy dla poprawy zdrowotności i wyników produkcyjnych brojlerów.	Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych)	1	3 000 429,00	1 894 356,87
	Wdrożenie ProBioTechnologii do produkcji probiotyków	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	4	2 451 996,35	1 245 163,64
PROFIM	Nowy wymiar siedzenia - wdrożenie innowacyjnej technologii produkcji krzesel	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	4	45 146 588,00	10 619 909,72
ZUHIP	Implementacja systemu B2B w celu automatyzacji procesów biznesowych realizowanych pomiędzy ZUHIP SP. z o.o. a jej partnerami	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)	8	777 860,00	462 826,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13).

2. Lokalne firmy i kapitał

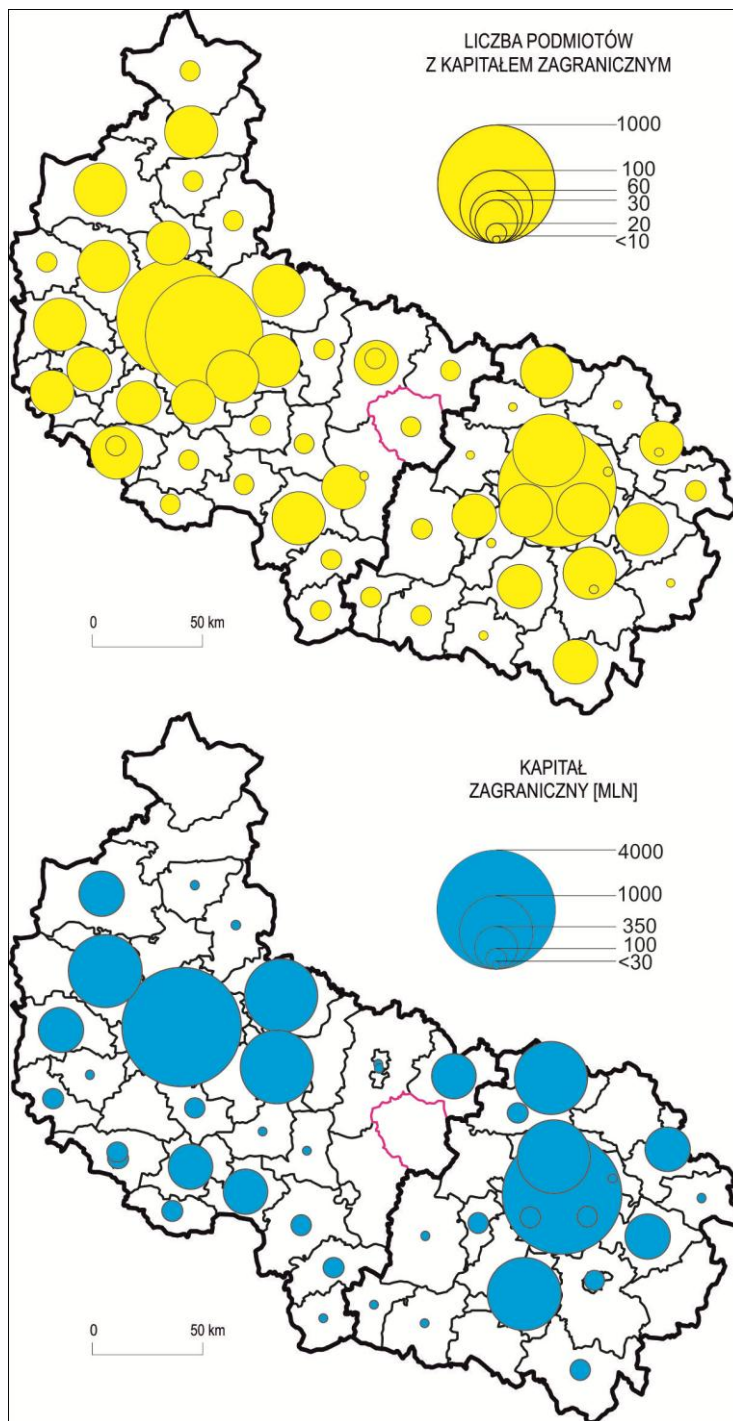
2.1. Kapitał zagraniczny w gospodarce lokalnej

Od czasów transformacji ustrojowej aktywność kapitału zagranicznego staje się najważniejszym czynnikiem gospodarczego rozwoju lokalnego i regionalnego w Polsce. Firmy zagraniczne zazwyczaj generują dużo nowych miejsc pracy (dobrze płatnych), są źródłem nowych technologii i nowoczesnych metod zarządzania³⁶. Ponadto lokalizacja firm zagranicznych na danym obszarze jest katalizatorem w pozyskiwaniu nowych inwestorów – istniejące firmy są dobrą reklamą regionu, dodatkowo samorządowcy mają większe doświadczenie w opiece inwestycyjnej, a nowi potencjalni przedsiębiorcy świadomość mniejszego ryzyka.

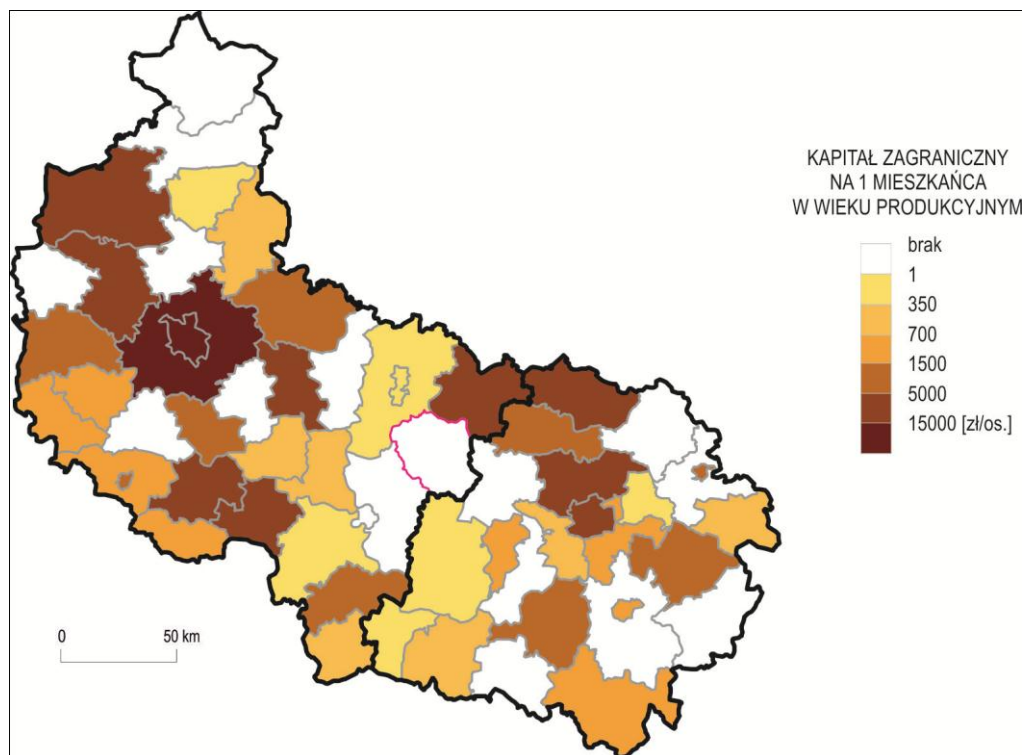
Rozmieszczenie firm z udziałem kapitału zagranicznego jest silnie skorelowane z hierarchią sieci osadniczej. Korporacje najczęściej lokują swoje inwestycje w dużych ośrodkach miejskich i ich obszarach metropolitalnych. Podobnie jest w przypadku województwa wielkopolskiego. Najwięcej firm z kapitałem zagranicznym zlokalizowanych jest w Poznaniu (1001) i powiecie poznańskim (454). W województwie łódzkim sytuacja wygląda podobnie – w stolicy swoje siedziby mają 574 przedsiębiorstwa, a następne pozycje zajmują powiaty ościennie: zgierski (87), pabianicki (54), łódzki wschodni (47). Powiat turecki położony jest peryferyjnie względem stolic zarówno jednego, jak i drugiego województwa, a wraz ze wzrostem odległości od tych miast liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego maleje. Według statystyk w powiecie znajduje się tylko 16 podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. W powiatach ościennych sytuacja wygląda nieco gorzej – liczba podmiotów waha się od 5 w powiecie poddębickim do 15 w kolskim. Więcej

³⁶ Guzik R., Gwosdz K., Działek J., 2012, Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim, Kraków.

podmiotów zlokalizowanych jest w Kaliszu i Koninie, odpowiednio 30 i 26 (ryc. 75, ryc. 76). Pomimo niewielkiej liczby firm z kapitałem zagranicznym w powiecie tureckim, kilka z nich odgrywa bardzo duże znaczenie na lokalnym rynku pracy. Najbardziej znanym zakładem jest Mleczarnia Turek Sp. z o.o. działająca w branży mleczno-spożywczej. Firma ta jest liderem w Polsce produkcji serów pleśniowych typu camembert. Obecnie głównym udziałowcem mleczarni jest francuska firma Grupa Bongrain, posiadająca 3 zakłady produkcyjne w Polsce. Mleczarnia w Turku zatrudnia obecnie 670 osób, a jej produkty są znane w całym kraju co wpływa również na wizerunek i promocje miasta.

Ryc. 75. Kapitał zagraniczny w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.
 Objaśnienia: Analizy nie pokazują rzeczywistego miejsca działalności, a jedynie miejsce rejestracji firm.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 76. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.

Objaśnienia: Analizy nie pokazują rzeczywistego miejsca działalności, a jedynie miejsce rejestracji firm, wartość „0” w powiecie tureckim, jest wynikiem poufności danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Malanów działa duża niemiecka firma Sun Garden Polska Sp. z o.o., która zajmuje się produkcją mebli ogrodowych, parasoli, poduszek ogrodowych, tekstyliów domowych, mebli tapicerowanych i materaców. Firma zatrudnia ponad 1 800 osób i powiązana kapitałowo jest z firmą Sun Garden GmbH, mającą swoją siedzibę w Niemczech w miejscowości Neuenkirchen k. Rheine. Firmą również związaną z Sun Garden GmbH jest Koesters i Meyer Sp. z o.o., która zajmuje się wynajmem i zarządzaniem nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi. Kolejną dużą firmą z kapitałem zagranicznym w Turku jest Union Knopf Polska Sp. z o.o. Siedziba główna spółki znajduje się w Bielefeld w Niemczech. Dzięki innowacyjności polityki firmy i jej produktów przedsiębiorstwo stało się jednym z wiodących w Europie producentów guzików i akcesoriów odzieżowych oraz uchwyty meblowych. Obecnie firma zatrudnia około 750 osób.

Firmą z kapitałem zagranicznym, która działa na terenie miasta Turek jest Derrien&Fils Sp. z o.o. zajmująca się produkcją opakowań drewnianych do win, alkoholi w formie tuby, futerałów, koszyczków, beczulek, toreb i kuferków. Produkuje również pudełka ozdobne do artykułów spożywczych i kosmetyków. Zakładem o podobnej branży jest Plastico Sp. z o.o., której 100% udziałów posiada D Green Colstoke Newington Limited. Zakład zajmuje się produkcją opakowań z tworzyw sztucznych z HDPE, PP i PET przeznaczonych do chemii kosmetycznej, chemii gospodarczej, chemii samochodowej i budowlanej, artykułów spożywczych. Zakładem z branży wydawniczej, związaną z poligrafią oraz usługami poligraficznymi na terenie miasta jest firma Prodok Sp. z o.o., której głównym udziałowcem (98,41% udziałów) jest firma Intermed Hospital Supplies B V. Zakład działa również w branży medycznej – sprzedaż detaliczna artykułów medycznych i sprzętu ortopedycznego. Na terenie miasta znajduje się również firma Schiele Plast Technika Zgrzewania sp.j., która jest firmą polsko-niemiecką działającą na rynku maszyn i urządzeń służących do zgrzewania rur

PP, PE i PVDF. Zakład zajmuje się sprzedażą i serwisem zgrzewarek doczołowych i elektrooporowych firmy Hürner Schweisstechnik. Zakładem zatrudniającym 130 osób w branży przemysłowej jest firma Schade Stal Polska Sp. z o.o., która produkuje i eksportuje konstrukcje stalowe, złącza kołnierzowe do rur. Jej głównym udziałowcem jest niemiecka firma Artur Schade GmbH. W gminie Tuliszków działa firma Poly-Soft Sp. z o.o., której głównym udziałowcem z 80% udziałów jest Sp. z o.o. Seira Investments Ltd. Głównym profilem firmy jest działalności związana z produkcją wypełnień do mebli tapicerowanych, kołder i poduszek oraz zabawek (tab. 22).

Inwestorzy zagraniczni są ważnym ogniwem rozwoju lokalnej gospodarki. W przypadku powiatu tureckiego, oferują dużo miejsc pracy, a tym samym podnoszą zamożność społeczności lokalnej. Ważne jest zatem podejmowanie wszelkich działań związanych z pozyskiwaniem inwestorów zagranicznych.

Tab. 22. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.

Nazwa firmy	Udziałowiec zagraniczny	Miejsce działalności	Pochodzenie kapitału	Zatrudnienie	Działalność
SUN GARDEN POLSKA Sp. z o.o.	SUN HOLDING GMBH-100.00%	Malanów	Niemcy	1800	Produkcja mebli ogrodowych
UNION KNOPF POLSKA Sp. z o.o.	UNION KNOPF GMBH-100.00%	m. Turek	Niemcy	750	produkcja i sprzedaż guzików, dodatków odzieżowych i uchwytów meblowych
MLECZARNIA TUREK Sp. z o.o.	BONGRAIN EUROPE-100.00%	m. Turek	Francja	670	Produkcja serów pleśniowych
SCHADE STAL POLSKA Sp. z o.o.	ARTUR SCHADE GMBH- 100.00%	m. Turek	Niemcy	130	Produkcja i eksport złącz kołnierzowych stalowych
PRODOK Sp. z o.o.	INTERMED HOSPITAL SUPPLIES B V- 98.41%	Turek	b.d	5	Działalność wydawnicza
DERRIEN & FILS Sp. z o.o.	DERRIEN & FILS Sp. z o.o.	m. Turek	Francja	150	produkcją opakowań drewnianych do win, alkoholi w formie tuby, futerałów, koszyczków, beczulek, toreb i kuferków.
POLY SOFT Sp. z o.o.	SEIRA INVESTMENTS LTD- 80.00%	Tuliszków	b.d	b.d	Produkcja produkcją wypełnień do mebli tapicerowanych, kołder i poduszek oraz zabawek
PLASTICO Sp. z o.o.	D GREEN CO ISTOKE NEWINGTON LIMITED-100.00%	Turek	b.d	10	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
KOESTERS i MEYER Sp. z o.o.	SUN GARDEN GMBH-100.00%	Malanów	b.d	5	Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi
SCHIELE PLAST TECHNIKA ZGRZEWANIA sp.j.	b.d	m. Turek	polsko-niemiecki	b.d	zgrzewania rur PP,PE i PVDF

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu stron internetowych przedsiębiorstw i bazy HBI.

2.2. Sektor B+R a przedsiębiorcy

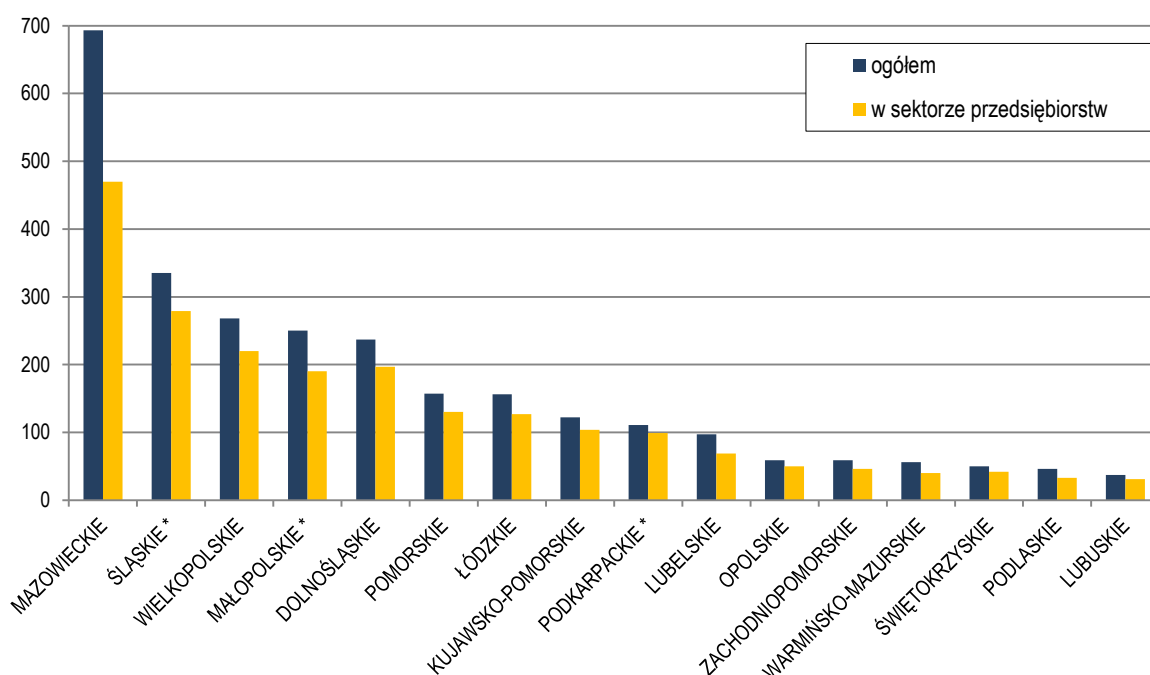
Działalność badawczo rozwojowa obejmuje *systematycznie prowadzone prace twórcze, podjęte dla zwiększenia zasobu wiedzy, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy. Obejmuje ona trzy rodzaje badań, a mianowicie badania podstawowe, stosowane oraz prace rozwojowe. Działalność B+R odróżnia od innych rodzajów działalności dostrzegalny element nowości i eliminacja niepewności naukowej i/lub technicznej, czyli rozwiązanie problemu nie wpływające*

w sposób oczywisty z dotychczasowego stanu wiedzy³⁷. Według podziału PAIiZ sektor ten obejmuje następujące jednostki:

- placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk obejmujące instytuty naukowe i samodzielne zakłady naukowe;
- jednostki badawczo-rozwojowe;
- jednostki prywatne, których podstawowy rodzaj działalności zaklasyfikowany został do działu 73 według PKD „Nauka”;
- szkoły wyższe: publiczne i prywatne prowadzące działalność B+R;
- jednostki obsługi nauki (biblioteki naukowe, archiwa, stowarzyszenia, fundacje itp.);
- jednostki rozwojowe (m.in. szpitale prowadzące obok swojej podstawowej działalności prace badawczo-rozwojowe).

W Polsce w ostatnich latach następuje wyraźny wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. W latach 2002–2010 skumulowany wzrost wynosił ponad 120%³⁸. Widoczny jest bardzo prężny rozwój tego typu instytucji jednak wydatki na ten cel wciąż są dużo niższe niż w Europie Zachodniej.

Również w województwie Wielkopolskim prężnie rozwija się sektor badawczo rozwojowy. W 2012 roku w Wielkopolsce funkcjonowało aż 268 jednostek tego typu – więcej odnotowano jedynie w województwach mazowieckim i śląskim (ryc. 77).

Ryc. 77. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

³⁷ Główny Urząd Statystyczny.

³⁸ Sektor B+R w Polsce, www.paiz.gov.pl

W ciągu ostatniej dekady liczba instytucji w Polsce wzrosła trzykrotnie (z 925 do 2733), a w województwie wielkopolski niemal czterokrotnie z 73 jednostek (2003) do 268 (2013). Najwięcej instytucji skupia się w samym Poznaniu i jego obszarze metropolitalny. Jest to jeden z największych ośrodków akademickich w Polsce, a co za tym idzie zlokalizowanych jest tam kilkadziesiąt uczelni wyższych prowadzących działalność sektora B+R. Dodatkowo Poznań jest siedzibą licznych przedsiębiorstw (polskich i zagranicznych korporacji), które prowadzą własne laboratoria i centra badawcze (Volkswagen, Microsoft, Unilever, Roche, GlaxoSmithKline).

W powiecie tureckim sektor B+R jest bardzo ubogi. Namiastkę usług z tego zakresu świadczy turecki inkubator przedsiębiorczości w postaci usług laboratoryjnych na rzecz inkubowanych firm. Najbliżej zlokalizowane uczelnie wyższe znajdują się w Kaliszu (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego) i w Koninie (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa).

Lokalni przedsiębiorcy słabo oceniają sektor B+R w regionie – w większości twierdzą, że w ogóle coś takiego nie istnieje. W niewielkim zakresie prowadzą współpracę z instytucjami badawczo rozwojowymi spoza powiatu. Jest to uwarunkowane niskim zapotrzebowaniem na tego typu usługi – przyczyną nie jest sam niedobór tego typu instytucji w powiecie. Jednocześnie przedsiębiorcy ubolewają nad likwidacją zamiejscowego wydziału uczelni wyższej w Turku. Według nich likwidacja tej jednostki przyczyniła się do odpływu młodych ludzi z regionu, którzy po ukończeniu studiów wyższych zostają w dużych miastach i uszczuplają lokalne zasoby rynku pracy.

Jednak w większości firmy, które potrzebują nawiązać współpracę z jednostkami badawczo rozwojowymi nie szukają ich w Turku, Kaliszu czy Koninie, tylko bezpośrednio w Poznaniu czy w Łodzi, a nawet zagranicą. Stanowczo podkreślają, że Turek nie jest dobrym miejscem do rozwoju tego typu działalności. Mają świadomość, że innowacje powstają w dużych prężnie rozwijających się ośrodkach akademickich i to z nich mogą czerpać najwyższej jakości pomoc w tym zakresie. Rozwój Turku jako centrum badawczo rozwojowego nie ma w ich mniemaniu logicznego uzasadnienia. Postulować można jedynie o dostarczenie lokalnym przedsiębiorcą informacji na temat sektora B+R w Polsce w celu ułatwienia nawiązywania z nimi współpracy. Ogólna oferta jednostek badawczo rozwojowych w Polsce jest powszechnie znana inaczej wygląda sytuacja jeśli chodzi o wąskie specjalizacje i badania z zakresu nietypowych rozwiązań skierowanych do niszowych odbiorców. Zapotrzebowanie na usługi B+R należy do tych z grupy najwyższego rzędu i fizyczna odległość jednostek od potencjalnego przedsiębiorcy nie ma znaczenia.

Kilka firm z powiatu tureckiego posiada własne działy badań i rozwoju. Jedna z nich posiada laboratorium i wykwalifikowaną grupę technologów, a roczne wydatki na nowe produkty i ich testowanie przekracza 1 mln zł. Są to jednak wyjątki które dotyczą głównie dużych firm produkcyjnych, prowadzących działalność w wąskiej specjalizacji.

Firmy tureckie współpracują m. in. z:

- Centralnym Instytutem Ochrony Pracy w Łodzi (CIOP);
- SGGW (uczelnia pomaga w rozwiązywaniu problemów związanych z technologią produkcji i dodatkowo na bieżąco informuje przedsiębiorców o „nowinkach” w branży);
- uczelniami wyższymi i instytutami z Łodzi w zakresie przemysłu włókienniczego;
- Centrum Badań i Rozwoju – w ramach tej współpracy istnieje możliwość pozyskania środków krajowych i europejskich wspomagających jednostki naukowe które podjęły współpracę z przedsiębiorstwami. Instytucje same szukają współpracy i zgłaszają się do firm

z zaproszeniem do współpracy; z doświadczenia przedsiębiorcy tureckiego wynika że taka współpraca jest bardzo przyszłościowa i niesie pozytywne konsekwencje zarówno dla jednego jak i drugiego podmiotu;

- Instytutem Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie;
- Politechniką Poznańską (umowy na prowadzenie badań oraz przyjmowanie studentów na praktyki;
- Instytutem Spawalnictwa;
- Politechniką Łódzką (w zakresie przygotowywania opracowań dotyczących procesów technologicznych).

Ciekawą inicjatywą współpracy nauki i biznesu w Turku okazało się podpisanie umów między uczelniami i szkołami zawodowymi, a firmami produkcyjnymi w celu wsparcia przemysłu włókienniczo-odzieżowego na tym obszarze. Pod koniec 2013 roku Zespół Szkół Technicznych im. gen. prof. Sylwestra Kaliskiego w Turku oraz przedsiębiorstwo Miranda z Turku, Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie i Wydział Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów Politechniki Łódzkiej podpisali umowę, której celem jest dostosowanie oferty szkoły do obecnych i przyszłych potrzeb rynku pracy. Współpraca ta ma służyć odbudowie wizerunku przemysłu włókienniczo-odzieżowego oraz przemysłu nowoczesnego, poprzez prowadzenie zarówno wspólnych działań promocyjnych jak i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych.

Prowadzenie działalności badawczo rozwojowej obarczone jest dużym ryzykiem związanym z niepewnością wyników badań i ich wysokimi kosztami. W związku z tym rozwój sektora B+R na obszarach gdzie nie występuje wystarczające zapotrzebowanie na tego typu działalność staje się bezpodstawne. W przypadku powiatu tureckiego należy rozważyć kwestię utworzenia (być może przy instytucji o charakterze centrum obsługi inwestora/przedsiębiorcy) punktu informacyjnego na temat instytucji i prowadzonych przez nie badań. Przedsiębiorstwa zainteresowane współpracą mogą wówczas skorzystać z badań realizowanych w zakresie i specjalizacji, natomiast instytucje mają możliwość wprowadzenia w życie wytworzonych rozwiązań. Zainteresowanie firm współpracą z sektorem B+R może wzrosnąć wraz z poprawą dostępności do informacji o możliwej ofercie współpracy – przedsiębiorcy nie korzystają z tego typu rozwiązań ponieważ nie mają żadnej wiedzy na ten temat. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że napotykają na problemy chociażby z utrzymaniem norm, czy też w zakresie technologii produkcyjnej i sami twierdzą, że być może taka współpraca umożliwiłaby im rozwiązanie tych problemów. Nie mają jednak doświadczenia w tej kwestii i dodatkowo nie posiadają stosownych informacji na temat takich usług. W tym celu dobrze postrzegane było by włącznie się samorządów lokalnych w proces tworzenia sieci powiązań firm i sektora B+R.

2.3. Zachęty ekonomiczne dla przedsiębiorców

Największą pomocą finansową dla przedsiębiorstw jest ta oferowana dla firm zlokalizowanych na obszarach Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE). Strefa to wyodrębniona administracyjnie część terytorium Polski, przeznaczona do prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach, które polegają na ulgowemu traktowaniu podatkowemu przedsiębiorcy,

który rozpoczyna działalność gospodarczą na specjalnie przygotowanym terenie i prowadzić ją nie płacąc podatku dochodowego³⁹.

Na terenie powiatu tureckiego znajduje się 40 ha gruntu objętego Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną (podstrefa turecka 2 nieruchomości: 16,9 ha i 4,4 ha i podstrefa w Przykonie 11 ha i 8 ha). Przedsiębiorcy zainteresowani rozpoczęciem działalności w ŁSSE mogą skorzystać z pomocy publicznej, która jest przyznawana z tytułu nowej inwestycji lub utworzenia nowych miejsc pracy i sięga nawet 55% kwalifikowanych kosztów inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy. Dla przedsiębiorców chcących zainwestować w strefie przysługuje pomoc publiczna w postaci zwolnień z podatku dochodowego od osób prawnych lub fizycznych oraz możliwość zwolnienia z podatku od nieruchomości. Przedsiębiorca ma pełną swobodę w wyborze pomocy, z której chce skorzystać. Wsparcie można otrzymywać aż do wyczerpania pełnej kwoty należnej pomocy publicznej, jednak nie dłużej niż do końca funkcjonowania Strefy. Poziom pomocy publicznej jest zależny od wielkości przedsiębiorstwa. ŁSSE oferuje korzystne warunki dla małych i średnich przedsiębiorstw. Poziom wsparcia dla tego sektora jest wyższy niż dla dużych firm i wynosi odpowiednio dla średnich przedsiębiorstw 45% kosztów kwalifikowanych inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy nowych pracowników oraz 55% dla małych firm.⁴⁰

Atutem współpracy z pracownikami ŁSSE jest oferowane przez nich wsparcie w zakresie kontaktów z władzami lokalnymi i osobami w urzędach odpowiedzialnymi za obsługę inwestorów, co przyspiesza proces wydawania zezwolenia na prowadzenie działalności w ŁSSE.

Pomoc oferowana przedsiębiorcom planującym rozpocząć działalność w tureckiej podstrefie ŁSSE obejmuje zwolnienia z podatku od osób prawnych lub fizycznych z tytułu powstania nowej inwestycji lub utworzenia nowych miejsc pracy. Jest to najwyższa w Europie możliwa pomoc publiczna obejmująca:

- 45% kosztów kwalifikowanych dla małych przedsiębiorstw;
- 35% kosztów kwalifikowanych dla średnich przedsiębiorstw;
- 25% kosztów kwalifikowanych dla dużych przedsiębiorstw.

Warunkiem otrzymania zezwolenia na działalność w ramach Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej jest nowa inwestycja o wartości minimum 100 000 euro, utrzymana w regionie przez okres nie krótszy niż 5 lat od zakończenia całej inwestycji (3 lata dla MŚP), utworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie poziomu zatrudnienia przez okres minimum 5 lat (3 lata MŚP). Dodatkowy wymóg obejmuje zakaz sprzedaży aktywów wchodzących w skład nakładów inwestycyjnych przez minimum 5 lat (3 lata dla MŚP). Udział środków własnych musi wynosić co najmniej 25% całkowitych kosztów inwestycji.

W przypadku ofert SSE, zachętą dla inwestora, poza samymi ulgami podatkowymi są bardzo dobrze przygotowane tereny pod planowaną inwestycje. Stanowią one ogromną zachętę, zwłaszcza kiedy są atrakcyjne (pod względem powierzchni, kształtu, uzbrojenia), a ich status własnościowy jest uregulowany.

Pomimo dużego rozproszenia gruntów objętych wsparciem w ramach specjalnych stref ekonomicznych, nie każda gmina może budować konkurencyjność w oparciu o tego typu zachęty.

³⁹ www.paiz.gov.pl

⁴⁰ Dla obszarów ŁSSE zlokalizowanych na terenie województwa Wielkopolskiego, poziom pomocy publicznej wynosi odpowiednio 25% oraz 20% (podregion warszawski zachodni). Dla małych i średnich przedsiębiorstw pomoc podwyższa się odpowiednio o 20 i 10 p.p.

Są tereny gdzie władze samorządowe są zmuszone szukać innych sposobów pozyskania inwestorów. Najbardziej bezpośrednie zachęty ekonomiczne skierowane do przedsiębiorców wyrażane są wysokością podatków jakie nowy inwestor musi płacić na danym obszarze. Gminy mają uprawnienia do ustalania wysokości tychże podatków, dlatego też na ich podstawie można ocenić, który samorząd prowadzi politykę proinwestycyjną. Wśród gmin powiatu tureckiego najbardziej preferencyjne warunki dla przedsiębiorców są w gminie Władysławów i Tuliszków, nieco wyższe stawki są w Malanowie i Kawęczynie (podatek od budynków). Najwyższe stawki uchwalono w Przykonia (zarówno dotyczące podatku od gruntów jak i budynków). Wysokie stawki oferuje również miasto i gmina Turek w mniejszym stopniu Dobra i Brudzew (tab. 23)

Tab. 23. Zestawienie stawek podatku od nieruchomości w gminach powiatu tureckiego

Podatki od:		Brudzew	Dobra	Kawęczyn	Malanów	Przykona	Tuliszków	Turek M.	Turek W.	Władysławów
gruntów	związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków [zł/m ²]	0,89	0,89	0,86	0,83	0,89	0,66	0,77	0,88	0,83
	pod jeziorami, zajętych przez zbiorniki wodne retencyjne lub elektrownie wodne [zł/ha]	5,46	4,56	4,56	1,00	3,23	4,56	3,94	4,51	4,37
	pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego [zł/m ²]	0,23	0,36	0,20	0,20	0,23	0,23	0,32	0,14	0,38
budynków	mieszkalnych [zł/m ²]	0,61	0,67	0,59	0,60	0,34	0,56	0,62	0,30	0,71
	związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej [zł/m ²]	22,00	22,53	21,00	20,50	23,00	19,20	22,81	22,76	17,50/ 16,45
	zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym [zł/m ²]	10,75	10,75	10,75	1,00	5,51	10,75	10,75	10,65	10,33
	związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych [zł/m ²]	4,68	4,68	4,68	1,00	4,68	4,68	4,68	4,63	4,05
	pozostałych, w tym prowadzenie działalności pożytku publicznego przez organizacje [zł/m ²]	3,20	5,28	5,70	5,00	2,93	4,10	6,90	3,82	5,75
	budowli [%]	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BIP gmin.

Niektóre gminy w ramach rekompensaty za wysokie podatki, uchwały przepisy obejmujące pomoc w ramach zasady *de minimis*. Z tego typu wsparcia przedsiębiorcy mogą skorzystać w Przykonia, gdzie zwolnienia z podatku od nieruchomości są oferowane inwestorom, podejmującym działalność gospodarczą na terenach specjalnej strefy ekonomicznej lub terenach przeznaczonych w MPZP pod aktywizację gospodarczą (TAG). Ulgi podatkowe obejmują zwolnienia z podatków od gruntów, budynków i budowli związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na okres 3 lat pod warunkiem prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę przez okres zwolnienia oraz co najmniej dwa lata po jego ustaniu. Przedsiębiorcy prowadzący już działalność gospodarczą na terenie gminy mogą ubiegać się o zwolnienie z podatku od nieruchomości w przypadku nowo wybudowanych, nowo nabytych oraz nowo zaadaptowanych budynków i budowli, pod warunkiem prowadzenia działalności gospodarczej przez okres zwolnienia oraz co najmniej dwa lata po jego ustaniu. Jest to ofert wychodząca naprzeciw głównie istniejącym przedsiębiorcom, którzy nagminnie szukają obniżania kosztów prowadzenia swojej działalności. W Przykonia kolejną zachętą

dla potencjalnych inwestorów jest realizowany przez gminę projekt „sprawny urząd”, którego wyrazem jest przydzielenie każdemu inwestorowi z SSE urzędnika prowadzącego wszystkie sprawy. Dodatkowo gmina oferuje przychyłność inwestorowi pod względem wprowadzania niezbędnych zmian w planach miejscowych oraz pomoc w wykupie gruntów od właścicieli prywatnych.

Z opinii lokalnych przedsiębiorców wynika, że gmina Przykona jest zaangażowana i bardzo pomocna w realizacji procesu inwestycyjnego. Przedsiębiorcy chwalą sobie życzliwość i pomoc ze strony wójta i urzędników. Dodatkowo zaznaczają, że często to oni wychodzą z inicjatywą pomocy nie czekając na prośby inwestorów. Oferują pomoc w znalezieniu terenu inwestycyjnego, organizują spotkania z działem nieruchomości, poszukują uproszczeń w przepisach prawnych itp.

W Turku, również w ramach pomocy *de minimis*, stosowane są ulgi podatkowe. Obejmują one zwolnienia od podatku od nieruchomości (budynki lub ich części oraz budowle lub ich części), znajdujących się na terenie Tureckiej Strefy Inwestycyjnej będące w posiadaniu przedsiębiorców – podatników podatku od nieruchomości – którzy zrealizują z ich wykorzystaniem nową inwestycję i zatrudnią nowych pracowników. Okres zwolnienia, uzależniony jest od liczby nowo zatrudnionych pracowników i wynosi:

- 1 rok – w przypadku zatrudnienia od 15 do 50 osób;
- 2 lata- w przypadku zatrudnienia od 51 do 100 osób;
- 3 lata – w przypadku zatrudnienia powyżej 100 osób.

Mając na uwadze rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy Malanów radni również wprowadzono zwolnienia w podatku od nieruchomości (w ramach pomocy *de minimis*), w których prowadzona jest działalność gospodarcza. Zwolnienie wynosi 100% kwoty od 50% powierzchni nieruchomości w przypadku gdy pozwolenie na budowę zostało wydane po 1.01.2014, lub przed 1.01.2014, z zastrzeżeniem, że zmiana sposobu użytkowania nastąpiła po tym terminie, oraz działalność gospodarcza nie obejmuje działalności związanej z gospodarką odpadami, lub z zakresu handlu artykułami spożywczymi, chyba że prowadzą taką działalność nieprzerwanie od 2008 roku. Zwolnienie dotyczy budynków o powierzchni użytkowej od 501 do 2000 m². Ważną zachętą dla przedsiębiorców w Malanowie jest pomoc w realizacji procesu inwestycyjnego – biurokracja i brak przychylnego podejścia urzędnika skutecznie odstrasza inwestorów. W związku z tym w gminie powstał Punkt Obsługi Inwestora.

Gmina Dobra w ramach pomocy *de minimis* oferuje zwolnienia w podatku od nieruchomości w związku z nowymi inwestycjami lub tworzeniem nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją(dotyczy zarówno nowo uruchamianej działalności gospodarczej, jak i poszerzanie zakresu już prowadzonej działalności). Zwolnieniu podlegają budynki i grunty zajęte pod nową działalność (podmiot w roku poprzedzającym nie prowadził działalności innej niż rolnicza lub leśna), z wyłączeniem działalności handlowej.

Zwolnienie przysługuje na okres:

- 2 lat podatnikom którzy, zatrudnią minimum 5 pracowników, a nowe miejsca pracy utrzymane będą co najmniej przez okres objęty zwolnieniem;
- 3 lat podatnikom, którzy zatrudnią minimum 15 pracowników, a nowe miejsca pracy utrzymane będą co najmniej przez okres objęty zwolnieniem;
- 4 lat podatnikom, którzy zatrudnią minimum 25 pracowników, a nowe miejsca pracy utrzymane będą co najmniej przez okres objęty zwolnieniem.

W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, zwolnienia obejmują nowo wybudowane i oddane do użytkowania budynki lub ich części, służące prowadzeniu dotychczasowej działalności gospodarczej, z wyłączeniem działalności handlowej. Zwolnienie przysługuje od dnia 1 stycznia roku następującego po roku, w którym rozpoczęto użytkowanie budynku lub jego części i przyznawane jest:

- na okres 2 lat, jeżeli podatnik zwiększy o 15 % poziom zatrudnienia i utrzyma ten poziom w okresie 3 lat;
- na okres 3 lat, jeżeli podatnik zwiększy o 25 % poziom zatrudnienia i utrzyma ten poziom w okresie 4 lat;
- na okres 4 lat, jeżeli podatnik zwiększy o 50 % poziom zatrudnienia i utrzyma ten poziom w okresie 5 lat.

Innym wsparciem dla przedsiębiorców w Dobrej oraz w gminie Tuliszków jest dofinansowanie przysługujące pracodawcom, którzy zawarli umowę z młodocianym pracownikiem. W przypadku nauki zawodu przy okresie kształcenia wynoszącym 36 miesięcy wsparcie wynosi 8081 zł, z tym że jeżeli okres kształcenia będzie krótszy niż 36 miesięcy, kwota dofinansowania będzie wypłacana w wysokości proporcjonalnej do okresu kształcenia. W przypadku przyuczenia do wykonywania określonej pracy kwota wsparcia wynosi 254 zł za każdy pełny miesiąc kształcenia.

Gmina Kawęczyn ma na celu przygotowanie projektu uchwały o pomocy dla inwestorów. Wójt gminy zapewnia, że dokument powstanie do końca 2014 roku. Rada miasta i gminy Tuliszków pomimo niskich stawek podatkowych, dodatkowo uchwaliła mechanizm zwolnień z podatku od nieruchomości, który jest uzależniony od ilości utworzonych nowych miejsc pracy. Przedsiębiorcy z Tuliszkowa podobnie jak w Przykonia bardzo cenią sobie współpracę z lokalnymi władzami, które zawsze są przychylnie i oferują swoje wsparcie. Bardzo niskie stawki podatków uchwalono we Władysławowie – gmina nie promuje w szczególności swoich działań proinwestycyjnych, jednak wysokość podatku od nieruchomości są jedne z niższych w regionie. Gmina wiejska Turek nie oferuje przedsiębiorcom żadnych zachęt inwestycyjnych i ulg podatkowych.

Dodatkową zachętą dla inwestorów w powiecie tureckim jest oferta Tureckiego Inkubatora Przedsiębiorczości i Tureckiej Strefy Inwestycyjnej. Inkubator to ośrodek świadczący usługi lokalnym podmiotom gospodarczym inicjującym postawy innowacyjne. Powstał on w celu wspierania małych i średnich, nowopowstałych przedsiębiorstw oraz pomoc w rozwoju istniejących. Poza oferowaną infrastrukturą, wyposażeniem i ofertą szkoleń niezwykle ważną zachętą dla inwestora jest obsługa administracyjno-prawna i „opieka” przy realizacji całego procesu inwestycyjnego. Do oferty TIP należy:

- udostępnienie kompleksowo wyposażonych powierzchni biurowych i produkcyjnych w cenach znacznie niższych od cen rynkowych;
- nieodpłatne usługi biurowe i korzystanie z profesjonalnych urządzeń technicznych;
- udostępnienie profesjonalnie wyposażonej w multimedia sali konferencyjnej i sali szkoleniowej;
- obsługa administracyjno-prawna i finansowa inkubowanych firm;
- dedykowane szkolenia, warsztaty i doradztwo zawodowe;
- usługi laboratoryjne B+R na rzecz inkubowanych firm;

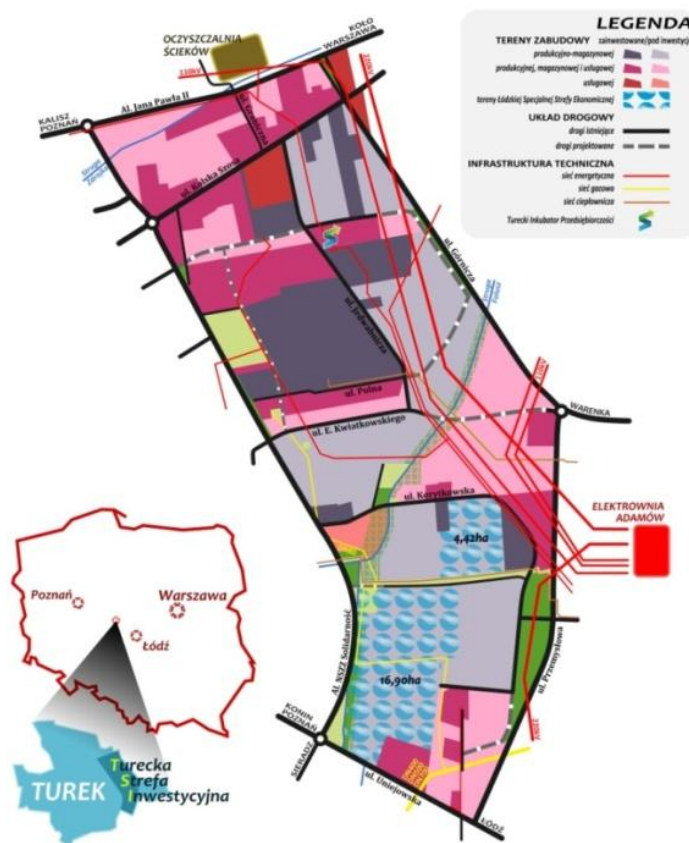
- przydzielenie „opiekuna”, którego zadaniem będzie przeprowadzenie przez proces inwestycyjny, a po uruchomieniu przedsiębiorstwa organizacja szkoleń, pomoc w poszukiwaniu pracowników, inicjowanie wdrażania rozwiązań innowacyjnych;
- inicjowanie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami rozpoczynającymi działalność i już istniejącymi, a biznesem i uczelniami wyższymi mogącymi realizować projekty badawcze na rzecz lokalnych MSP;
- udostępnienie kompleksowych usług dedykowanych przedsiębiorcom tj.: doradztwo technologiczne i procesowe, gospodarcze, prawne, finansowe, usługi doradców zawodowych, kojarzenie partnerów gospodarczych, pomoc w przygotowaniu biznes planów, w zakresie udziału w konkursach o charakterze proinnowacyjnym oraz doradztwo w zakresie korzystania ze środków Funduszu Pożyczkowego;
- usługi proinnowacyjne w postaci: Sądu Arbitrażowego, B+R poprzez transfer technologii z uruchomionych w inkubatorze laboratoriów badawczych z zakresu mechatroniki i wytrzymałości materiałowej, koordynacja projektów tworzenia klastra mechatronicznego;
- usługi informacyjne z zakresu prawa, gospodarki, finansowania działalności, kontroli przedsiębiorstw, dotacji i grantów na badania oraz możliwości transferu i zastosowania technologii;
- usługi szkoleniowe z zakresu innowacji produktowych i procesowych, systemów jakościowych, tworzenia powiązań sieciowych i klastrów technologii,
- usługi środowiskowe związane z wymogami w zakresie oceny oddziaływania na środowisko wraz z pomocą w kompletowaniu wymaganej dokumentacji.

Wśród lokalnych przedsiębiorców Turecki Inkubator Przedsiębiorczości cieszy się zarówno negatywnymi jak i pozytywnymi opiniami. Zwolennicy tego typu udogodnień dla małych i średnich przedsiębiorstw zwracają uwagę na preferencyjne stawki wynajmu powierzchni oraz doceniają oferowaną przez inkubator infrastrukturę. Przeciwnicy natomiast twierdzą, że bardzo ciężko jest dostosować tego typu obiekt do konkretnej działalności gospodarczej nie ponosząc kosztów. Dodatkowo odstrasza ich wysokie stawki podatku od nieruchomości, który muszą płacić nie będąc właścicielem tej nieruchomości.

Wspomniana Turecka Strefa Inwestycyjna obejmuje 196 ha gruntów przeznaczonych pod aktywizację gospodarczą. Powstała ona na mocy porozumienia między Gminą Miejską Turek, Powiatem Tureckim, Zespołem Elektrowni PAK, KWB Adamów i Turecką Izba Gospodarczą. Celem porozumienia były wspólne działania skierowane na wzrost inwestycji i nowe działania gospodarcze. TSI posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w którym wyznaczono tereny pod zabudowę obiektów przemysłowych, składów i magazynów, oraz pod zabudowę usługową. W ramach programu „Kompleksowe uzbrojenie Tureckiej Strefy Inwestycyjnej” (dofinansowanego z funduszy europejskich), za kwotę blisko 35 mln zł uzbrojono 96 ha gruntu w niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej media (ryc. 78). Tereny Tureckiej Strefy Inwestycyjnej podzielone zostały na trzy kategorie. Pierwszą stanowi teren przeznaczony na duże przedsięwzięcie gospodarcze, dla inwestycji o energochłonnym profilu produkcji. Pozostałe to tereny dla małych i średnich przedsięwzięć gospodarczych. W granicach TSI wyodrębniono dwie nieruchomości o łącznej powierzchni 26 ha (obecnie dostępne 21 ha), które objęto przywilejami ŁSSE.

W związku z tym udogodnieniem, w pełni uzasadnione są pozytywne opinie przedsiębiorców zainteresowanych rozpoczęciem działalności w Turku. Doceniają oni zaangażowanie i życzliwość

ze strony władz samorządowych zaznaczając jednocześnie że współpraca z władzami jak i urzędnikami jest bardzo dobra. Dużo słabiej współpracę tą oceniają od lat działający na tureckim rynku przedsiębiorcy. Ze względu na brak możliwości korzystania z ulg, są bardzo niezadowoleni z wysokich podatków i nastawienia samorządowców na nowych, dużych inwestorów, zapominając o lokalnych.

Ryc. 78. Turecka Strefa Inwestycyjna

Źródło: www.miaستoturek.pl

2.4. Bariery dla prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa

W celu zdiagnozowania barier rozwojowych przedsiębiorstw przeprowadzono badanie jakościowe w postaci wywiadów pogłębionych z przedstawicielami 25 przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na terenie gmin powiatu tureckiego.

Główne typy barier w prowadzeniu działalności gospodarczej, na które najczęściej zwracali uwagę przedsiębiorcy to te natury prawno-administracyjnej. Niewątpliwie źródłem tych barier jest polskie prawo, a zwłaszcza bardzo skomplikowane procedury załatwiania spraw urzędowych (uzyskiwanie pozwoleń, ochrona środowiska). Szeroko pojmowana „biurokracja” była najczęściej wymienianą barierą rozwoju przedsiębiorstw. Przedstawiciele firm zwracali jednak uwagę na fakt, że nie jest to sytuacja dotycząca jedynie powiatu tureckiego, ale całego kraju. Niestety przedsiębiorcy narzekają również na brak przychylności ze strony pracowników urzędów, którzy wręcz utrudniają cały proces przyjmując postawę urzędnika, a nie partnera. Długie terminy oczekiwania na decyzję w urzędach (wykorzystywanie górnych granic czasowych, określonych ustawą) oraz skomplikowane procedury

(czekanie na uzgodnienia, opinie i uprawomocnienia decyzji), sprawiają, że inwestycje są znacząco odwlekane w czasie, a nie rzadko w ogóle blokowane – często z przyczyn kuriozalnych.

Wielokrotnie zwracano uwagę na nastawienie wyłącznie na nowych inwestorów i tworzenie ofert inwestycyjnych skierowanych właśnie na tego typu przedsięwzięcia. Podmioty już funkcjonujące nie mogą liczyć na pomoc ze strony urzędów i samorządów. Najgorzej w tej kwestii został oceniony urząd miejski w Turku. Przedstawiciele firm znając ofertę TSI i jej zalety, ubolewają na braku tego typu zachęt i rozwiązań przeznaczonych dla małych przedsiębiorców. Dowodem na to jest pozytywna opinia właśnie dużych przedsiębiorców z Turku, którzy chwalać sobie współpracę z władzami gminy i sprawną pomoc w rozwiązywaniu problemów – małe firmy takiej pomocy nie doświadczają. Nieco inaczej wygląda sytuacja np. w Przykonia, czy Tuliszkowie, gdzie przedsiębiorcy są zadowoleni zarówno z przychylności urzędników i ich pomocy w realizacji licznych spraw prawno-administracyjnych (zwracają uwagę, na fakt, że urzędnicy posiadają bardzo szeroką wiedzę na temat przepisów i dodatkowo mają doświadczenie w załatwianiu skomplikowanych spraw, dlatego nie rzadko wystarczy ich podpowiedź, lub odszukanie odpowiedniego „paragrafu” czy ustawy, która pozwoli uniknąć szeregu zbędnych procedur i w krótkim czasie pomyślnie osiągnąć cel), jak i z zaangażowania wójta, czy burmistrza. Są to jednak gminy z mniejszą liczbą podmiotów gospodarczych, dlatego też pomoc taka może być w większym stopniu możliwa i w konsekwencji bardziej doceniana przez przedsiębiorców, niż np. w Turku. Generalnie przedsiębiorcy z powiatu tureckiego krytycznie wypowiadają się na temat funkcjonowania administracji lokalnej, co w niewielkim stopniu przekłada się na negatywne oceny samych władz.

Kilkukrotnie wskazywano również na zbyt wysokie podatki głównie od nieruchomości (np. Turek) i wygórowane (jak na warunki tureckie) ceny terenów inwestycyjnych, przy jednoczesnym braku jakichkolwiek zachęt i ulg w podatkach (nawet dla dużych przedsiębiorstw). Wręcz zarzuca się władzom gminy, że oferowane stawki są najwyższe w regionie. Zwracano też uwagę na słaby dostęp do informacji o ulgach (jeśli w ogóle takowe są). Obniżenie podatków jest najczęstszym postulatem jaki mają przedsiębiorcy do władz lokalnych (głównie Turku), gwarantując tym samym rozwój firmy i tworzenie nowych miejsc pracy (np. ulgi w podatku od nieruchomości, w zależności od utworzonych dodatkowych miejsc pracy).

Przedsiębiorcy krytycznie wypowiadają się również o stanie lokalnej infrastruktury, która znacząco utrudnia im prowadzenie działalności gospodarczej (zniszczone drogi, brak podłączenia do oczyszczalni, zalegające na nieruchomościach linie energetyczne). Powszechnie pozytywnie oceniana polityka proinwestycyjna gminy Przykonia, traci nieco w oczach przedsiębiorców właśnie ze względu na bardzo powolny proces budowy infrastruktury w obrębie tamtejszej podstrefy ŁSSE. W przypadku TSI sytuacja wygląda nieco inaczej.

Kluczowe przedsiębiorstwa w powiecie tureckim rozpoczęły swoją działalność przed powstaniem TSI – dlatego też, nie przyczyniła się ona w żadnym stopniu do lokalizacji inwestycji w tym obszarze. Niemal we wszystkich przypadkach decydującym czynnikiem był patriotyzm lokalny i chęć pracy w miejscu zamieszkania. W kilku przypadkach położenie Turku w centralnej Polsce i dobre połączenie komunikacyjne wpłynęły na wybór tej lokalizacji pod działalność gospodarczą (zwłaszcza w przypadku firm z branży transportowej i logistycznej, zajmujących się dystrybucją towarów).

Większość lokalnych przedsiębiorców w lepszym lub w gorszym stopniu zna jednak ofertę TSI (część z nich rozważała inwestowanie w strefie na zasadzie rozbudowy przedsiębiorstwa). Ich opinie

na temat samej strefy i jej oferty są podzielone. Część przedsiębiorców, którzy rozważali inwestowanie w strefie zwraca uwagę na bardzo wysokie ceny gruntów – był to główny czynnik odstrasżający inwestorów. Niektóre przedsiębiorstwa rozbudowują swoją działalność na terenie innych gmin z uwagi właśnie na przystępniejsze ceny gruntów (Konin, Kalisz, Leszno, Stare Miasto, Kępno, Psary). Inni są w ogóle przeciwnikami tego typu rozwiązań przyczyniających się do nierównej konkurencji na rynku. Są również zagorzali przeciwnicy inwestowania środków publicznych w tego typu przedsięwzięcia – zwracając uwagę na potrzebę wspierania istniejących firm. „Stare” przedsiębiorstwa objęte strefą nie czerpią z niej korzyści – uzbrojenie terenów inwestycyjnych dla przyszłych inwestorów stało się priorytetowe i nadrzędne wobec potrzeb już istniejących firm, które borykają się chociażby z problemem braku dogodnego połączenia drogowego (zła jakość dróg).Nadmieniają, że turecka strefa nie wyróżnia się w żaden sposób na tle innych tego typu obszarów, a wręcz jej oferta jest słabsza (droższa) od innych w województwie (Leszno, Stare Miasto).

Barierami dla rozwoju gospodarczego w opinii przedsiębiorców jest również bierna postawa Urzędu Pracy – większość z nich oczekuje badań rynku, zapotrzebowania na poszczególne zawody, albo przynajmniej realizowania szkoleń w zakresie specjalizacji na jakie jest w urzędach zgłaszane zapotrzebowanie. Brak wyspecjalizowanej kadry pracowniczej jest jednym z częściej wymienianych problemów jaki zgłaszają przedsiębiorcy (uwarunkowany również sytuacją demograficzną). Sugerują stosowanie ulg dla przedsiębiorstw, które zatrudniają osoby bezrobotne i nie zwalniają ich z dniem zakończenia stażu – wówczas staż nie staje się jedynie formą „wyłudzenia pieniędzy” przez przedsiębiorców tylko szkoleniem pracownika – który później znajduje zatrudnienie w przedsiębiorstwie na korzystnych warunkach dla niego i dla firmy. Dodatkowo rozwiązaniem tej trudnej sytuacji na rynku pracy jest promocja szkół zawodowych i techników, oraz kształcenie młodych ludzi w kierunkach perspektywicznych dla powiatu tureckiego. W innym wypadku odpływ młodzieży do większych ośrodków miejskich (Łodzi, Poznania, Warszawy), sprawi że w regionie nastąpi nie tylko niedobór specjalistów, ale i młodych ludzi którzy mogliby nabyć takie kwalifikacje. Likwidacja szkół zawodowych została oceniona bardzo negatywnie przez przedsiębiorców – jednak sami wychodzą coraz częściej z inicjatywami współpracy z lokalnym technikum, w celu tworzenia deficytowych kierunków kształcenia w powiązaniu z praktykami w firmach, co w konsekwencji podniesie jakości lokalnych zasobów pracy.

Przedsiębiorcy sugerują większą aktywność i pomysłowość ze strony władz lokalnych w zakresie wspierania przedsiębiorczości (głównie mikro). Zawracają uwagę na tworzenie oddolnych inicjatyw ze strony przedsiębiorców – co jest ważne, ale powinno być realizowane na szczeblu władzy lokalnej, a nie na zasadzie partnerskich, niepisanych umów między firmami. Dodatkowo przedstawiciele przedsiębiorstw postulują o większe zaangażowanie władz samorządowych w dialog z przedsiębiorcami. Zgłaszane potrzeby w sposób najlepszy obrazują sytuacje na lokalnym rynku, dlatego wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców jest kluczowe przy tworzeniu polityki proinwestycyjnej. Sugerowane są cykliczne spotkania mające na celu zgłaszanie uwag i problemów napotykanych przez przedsiębiorców oraz wspólne wypracowywanie sposobów ich rozwiązania ze strony władz lokalnych. Na dzień dzisiejszy współpraca na linii biznes–władza jest oceniana bardzo słabo – a najczęściej przedstawiciele firm twierdzą, że w ogóle coś takiego nie istnieje. Jest spora część przedsiębiorców, którzy w ogóle nie oczekuje współpracy, ani wsparcie – są przekonani, że sami sobie poradzą, pod warunkiem, że urzędy „nie będą przeszkadzać”.

Opinia przedsiębiorców na temat atrakcyjności inwestycyjnej powiatu tureckiego jest pozytywna. Zwracają oni uwagę na korzystne położenie w centralnej Polsce, tanią energię, dobre połączenie komunikacyjne (kilkukrotnie wspomniano o mankamencie jakim jest brak połączenia kolejowego, co w pewnym stopniu jest ograniczeniem rozwoju niektórych branż), centralne położenie względem dużych rynków zbytu. Również same tereny inwestycyjne (przeznaczone dla nowych, dużych, zewnętrznych inwestorów) spotkały się z pozytywną oceną. Jednomyślnie jednak promocje regionu określono jako bardzo słabą. Przedsiębiorcy zwracają uwagę, że przygotowana oferta nie jest atrakcyjna dla lokalnych firm, które już są „zakorzenione” w mniej lub bardziej dogodnych lokalizacjach, a wysokie koszty zakupu gruntów są barierą nie do przejścia dla nowo powstających w Turku (zazwyczaj małych) firm. Jedynym rozwiązaniem jest pozyskanie dużego inwestora (najlepiej zagranicznego), który może stać się alternatywą dla upadającego przemysłu wydobywczego. Aby tak się stało turecka oferta powinna być szeroko promowana w Polsce, a nie w regionie tureckim. Przedsiębiorcy sugerują badanie rynku i kierowanie oferty bezpośrednio do zarządów firm, które mają w planach rozbudowę lub relokację. Jest to jeden ze skuteczniejszych sposobów na pozyskanie strategicznego inwestora dla Turku. Kampanie reklamowe, ulotki, czy bilbordy nie trafiają do potencjalnych inwestorów, a ich koszty nie są współmierne do zysków.

Zdaniem przedsiębiorców wprowadzanie nowych innowacji jest naturalną trajektorią rozwoju współczesnych przedsiębiorstw – w większości planują oni rozszerzenie działalności w tym kierunku, jednak napotykać na liczne bariery – głównie finansowe. Rozwiązaniem problemów stają się w dużym stopniu fundusze europejskie. Przedsiębiorcy mają tego świadomość i z chęcią z nich korzystają lub chcieli by skorzystać. Napotykać tu jednak na kolejne utrudnienia obejmujące szereg aspektów:

- brak informacji o funduszach – brak kompetentnych osób w doradztwie unijnym – istotą problemu są trudności w dopasowaniu konkretnego dofinansowania do potrzeb przedsiębiorcy – nie sposób odesłać inwestora do zasobów informacyjnych Internetu, które sprawiają że przedsiębiorca gubi się w przepisach i gąszczu informacji i rezygnuje z ubiegania się o dofinansowanie; konieczne jest prowadzenie działalności o charakterze typowo doradczym;
- problem w spełnieniu wymagań stawianym potencjalnym beneficjentom;
- skomplikowany proces przygotowania i składania wniosku (dużo dokumentów, brak instytucji non-profit wspomagających tworzenie biznes planów);
- szczegółowe kontrole wydatkowania funduszy – problem w rozliczaniu projektów.

Rozwiązania tego problemu upatrują w doradztwie finansowym i instytucjach wspierających np. przy pisaniu wniosków. Nie wszystkich przedsiębiorców stać jednak na usługi takich firm, dlatego pomysłem jest tu powołanie instytucji o charakterze non-profit, która nieodpłatnie wspierałaby przedsiębiorców w tego typu działaniach.

W procesie wprowadzania innowacji, poza barierą finansową przedsiębiorcy napotykać na barierę „mentalną”. Jak sami twierdzą ludzie (pracownicy, klienci) bardzo nie lubią zmian, a tym bardziej kluczowych, systemowych – diametralnie dezorganizujących ich system pracy. Kadra pracownicza niechętnie podchodzi do nowo wprowadzanych inicjatyw związanych z innowacjami, ze względu na problemy z ich wdrażaniem. Dopiero pozytywne doświadczenia zmieniają to podejście i w konsekwencji ułatwiają rozwój firm.

Przedsiębiorcy w powiecie tureckim borykają się z różnego typu barierami utrudniającymi im prowadzenie działalności gospodarczej. Można je skategoryzować jako przeszkody prawno-administracyjne (biurokracja, zawite procedury, długie terminy), doskwierające przedsiębiorcom w całym kraju, ekonomiczne (brak środków finansowych na rozwój działalności gospodarczej – ewentualnie utrudnienia związane z pozyskiwaniem funduszy) i o charakterze komunikacyjnym.

3. Ocena działalności promocyjnej lokalnej gospodarki i terenów inwestycyjnych

Ocenę działalności promocyjnej lokalnej gospodarki i terenów inwestycyjnych przeprowadzono w oparciu o:

- charakterystykę działań promujących wizerunek gospodarczy gmin;
- ocenę ofert inwestycyjnych pod względem jej przygotowania i działań promocyjnych;
- charakterystykę i ocenę procesu propagowania zachęt inwestycyjnych oferowanych przez samorządy lokalne.

a) Analiza oficjalnych stron internetowych gmin powiatu tureckiego

Strona internetowa jest swego rodzaju wizytówką gminy i w dużym stopniu wpływa na nawiązanie współpracy z potencjalnym inwestorem. Jej wygląd i przede wszystkim treść oraz przejrzysta nawigacja może skutecznie przyciągnąć jak i zniechęcić przedsiębiorcę do zapoznania się z walorami oferowanymi przez daną jednostkę. Główne informacje poszukiwane przez inwestora dotyczą:

- podstawowych danych o gminie (aktualne dane statystyczne z zakresu gospodarki, rynku pracy, struktury wykształcenia mieszkańców itp.);
- informacje o terenach inwestycyjnych (szczegółowe)
- dodatkowe informacje wpływające na chęć nawiązania współpracy (zachęty, specjalne procedury administracyjne itp).

W celu oceny działalności proinwestycyjnej gmin powiatu tureckiego przeprowadzono analizę ich stron internetowych pod względem budowy, czytelności, zawartej treści oraz dostępności informacji skierowanych do inwestora oraz przydatności w życiu codziennym mieszkańców.

Przeprowadzona analiza wykazała duże zróżnicowanie uwzględniając zarówno wizualną stronę serwisów jak i zasobność w przydatne informacje. Skupiono się głównie na aspektach dotyczących:

- startu strony i budowy – pierwsze wrażenie, nawigacja, wyszukiwarka, aktualizacja informacji, czytelność;
- treści – odsyłacz do BIP, widoczność danych teleadresowych urzędu i pracowników;
- informacji dla mieszkańca – przydatne informacje na temat aktualnych wydarzeń w gminie;
- informacji dla inwestora;
- promocji – galeria zdjęć, filmy promocyjne, obecność na portalach społecznościowych;
- e-government – możliwość pobrania i złożenie dokumentu on line, skrzynka podawcza, opis procedur postępowania, możliwość interakcji (forum, czat).

Do każdego elementu dobrano skalę punktową, w zależności od istotności i zaawansowania cechy (w przypadku braku elementu nadawano wartość 0, słaba jakość, lub niepełna informacja oznaczała przypisanie części punktów, wyczerpująca informacja – maksymalna liczba punktów). Poniższa tabela przedstawia szczegółową ocenę zawartości stron WWW gmin powiatu tureckiego (tab. 24).

Tab. 24. Charakterystyka gminnych portali internetowych w powiecie tureckim w 2014 r.

Lp.	Zadanie	Kategoria	Punkty	Brudzew	Dobra	Kawęczyn	Malanów	Przykona	Tuliszków	Turek M.	Turek W.	Władysławów	Powiat turecki
1	Czy oficjalna strona gminy po wpisaniu jej nazwy w wyszukiwarce pojawia się w pierwszych trzech wynikach?	Start i budowa	3	3	0	3	3	3	3	3	3	3	3
2	Czy strona ma jasny adres?		1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Czy strona ma angielską wersję? (lub inną)		5+1	0	0	0	0	1	6	2	0	0	0
4	Czy strona jest przejrzysta?		5	3	3	4	1	5	5	5	5	5	5
5	Czy strona ma dobrą, jasną nawigację?		5	4	3	5	1	5	5	5	4	5	5
6	Czy strona ma indeks lub mapę strony?		3	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0
7	Czy strona ma wewnętrzną wyszukiwarke?		3	0	3	0	3	3	3	3	3	3	0
8	Czy w widocznym miejscu jest adres i telefon do urzędu?	Podstawowe informacje	3	2	1	2	1	3	3	3	3	2	3
9	Czy jest prezentacja gminy (podstawowe dane, historia, położenie)?		5	4	4	4	0	5	3	5	3	5	5
10	Czy na stronie znajduje się mapa gminy/miasta (położenie względem kraju, województwa, powiatu; w odniesieniu do sieci transportowej, szczegółowy plan miasta)?		3	1	2	0	0	2	0	3	2	3	3
11	Czy są informacje o strukturze urzędu (dane kontaktowe do poszczególnych urzędników referatów/ departamentów)?	Dla mieszkańca	3	3	0	3	2	1	3	3	2	3	3
12	Czy na stronie jest odnośnik BIP (widoczny)?		3	2	2	2	2	3	3	1	3	3	3
13	Czy są linki do innych urzędów i instytucji lokalnych i regionalnych?		3	0	0	0	0	3	3	3	0	3	0
14	Czy są informacje praktyczne (rozkłady jazdy, banki, poczty, ośrodki zdrowia itp.– gminny informator)?		5	5	2	3	3	3	4	5	0	5	5
15	Czy istnieje schemat/opis procedur załatwiania spraw?	e-administracja	5	3	0	0	3	3	0	0	0	0	0
16	Czy można pobrać formularze drogą elektroniczną?		3	3	0	3	3	3	0	0	0	0	0
17	Czy jest skrzynka podawcza?		3	3	0	3	3	3	0	0	3	3	0
18	Czy są dostępne formy bezpośredniego komunikowania petent-urzędnik (forum, zapytania obywatelskie)?	Dla inwestora	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
19	Czy są informacje o gospodarce?		4	0	0	1	0	2	1	5	0	1	2
20	Czy jest osobna zakładka z informacjami dla inwestora?		10	0	0	0	1	10	0	10	0	1	0
21	Czy jest informacja o ofercie inwestycyjnej?		5	0	0	0	0	5	0	5	0	1	0
22	Czy oferta inwestycyjna jest dobrze i szczegółowo zaprezentowana?		7	0	0	0	0	7	0	7	0	0	0
23	Czy jest informacja o CEDIG	3	0	0	3	3	0	3	3	0	0	0	
24	Czy jest hasło promocyjne – slogan?	Promocja	3	0	0	0	0	3	0	3	0	3	0
25	Czy są foldery/filmy promujące gminę?		5	0	3	4	0	1	0	5	0	1	1
26	Czy strona jest obecna na portalach społecznościowych?		1	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0
Suma				37	26	41	30	78	46	84	32	48	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie oficjalnych stron internetowych gmin powiatu tureckiego (stan na 10.07.2014 r.)

Lp.	Gmina	Liczba punktów
1	Turek Miasto	84
2	Przykona	78
3	Władysławów	48
4	Tuliszków	46
5	Powiat turecki	45
6	Kawęczyn	41
7	Brudzew	37
8	Turek	32
9	Malanów	30
10	Dobra	26

Najwyższe oceny otrzymała gmina miejska Turek oraz gmina Przykona. Są to jednocześnie jedyne gminy, które na swoich stronach internetowych udostępniają informację dla potencjalnych inwestorów. Pozostałe 8 gmin nie zamieszcza nawet podstawowych informacji dotyczących struktury lokalnej gospodarki. Strona internetowa gminy Malanów nie informuje odbiorcy o podstawowych informacjach na jej temat, połowa witryn nie zawiera map i informacji o położeniu gminy, co niestety utrudnia potencjalnemu odbiorcy umiejscowienie gminy w przestrzeni kraju (w Polsce istnieje 5 gmin „Dobra” – brak podstawowych informacji sprawia, że odbiorca nie wie na witrynie której gminy się znajduje).

Mankamentem wszystkich stron jest brak wersji angielskiej. Gmina Przykona posiada ofertę przygotowaną w języku angielskim jednak, potencjalny inwestor nie będzie w stanie do niej trafić ze względu na brak tłumaczenia witryny. Mało profesjonalne rozwiązanie zastosowano w przypadku gminy miejskiej Turek, gdzie użyto bieżące tłumaczenie wykorzystując Google Translator. W przypadku gminy Władysławów widoczny odnośnik wersji angielskiej nie działa, natomiast posiadająca aż sześć opcji językowych gmina Tuliszków, również bazuje na bieżącym tłumaczeniu witryny, co często wiąże się z licznymi pomyłkami językowymi.

Zasadniczym elementem oceny zawartości stron internetowych gmin było określenie jej przydatności dla przedsiębiorców. Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej, będąca podstawowym narzędziem kontaktu urząd–obywatel, ma na celu usprawnienie obsługi administracyjnej obywateli i podmiotów gospodarczych oraz upowszechnienie elektronicznych rozwiązań obsługi inwestora. Skrzynkę podawczą ePUAP za pośrednictwem gminnej strony internetowej udostępniają jedynie 3 spośród 9 samorządów. Pobieranie formularza i opis procedur związanych z załatwianiem różnych spraw urzędowych jest dostępny tylko na stronach internetowych gminy Kawęczyn, Malanów i Przykona. Pozostałe gminy udostępniają te informacje za pośrednictwem BIP-u.

System Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), mający na celu przyspieszenie procedur związanych z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, jest dostępny na stronie internetowej Malanowa, Turku, Tuliszkowa i Kawęczyna.

Analizując przydatność informacji dla potencjalnych inwestorów, okazuje się, że jedynie dwie gminy prowadzą jakąkolwiek politykę proinwestycyjną. Gmina Przykona na stronie startowej zamieszcza odsyłacz „oferta dla inwestora” (jest tylko 5 odsyłaczy co sprawia, że nie sposób nie dotrzeć do tych informacji). Po kliknięciu na tą zakładkę automatycznie inwestor odsyłany jest do podstrony gdzie może zapoznać się z ogólnymi i szczegółowymi (w wersji angielskiej) informacjami o terenach inwestycyjnych, w kolejnych zakładkach zamieszczone są informacje na temat zachęt i ulg podatkowych oraz Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego. Jest to dobrze skonstruowana

oferta wzbogacona o szereg informacji bardzo istotnych z punktu widzenia potencjalnego przedsiębiorcy.

Drugą gminą, która na swojej stronie internetowej zamieszcza informacje skierowane dla inwestora jest Miasto Turek. Informacje nie są już tak bardzo wyeksponowane na pierwszym planie, ale bez trudu można do nich dotrzeć. W zakładce „biznes” znajduje się odnośnik „strefa przedsiębiorcy”, w której szczegółowo zostały opisane dwa obszary inwestycyjne, położone w tureckiej strefie inwestycyjnej, objęte Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną. Przedsiębiorca znajdzie tam również szczegółowe informacje o zachętach inwestycyjnych i oferowanych ulgach podatkowych. Mankamentem zarówno jednej jak i drugiej prezentacji jest brak szczegółowo opisanych etapów procesu inwestycyjnego.

Strona internetowa jest jednym z pierwszych elementów wpływającym na podjęcie współpracy inwestora z gminą – na jej podstawie jest określana atrakcyjność inwestycyjna samorządów. Dla inwestora istotna jest konkretna i profesjonalnie przygotowana oferta inwestycyjna, zawierająca wszystkie informacje, nawet te ukazujące jej mankamenty.

a) Charakterystyka działań promujących terenów inwestycyjnych

Oceniając promocję terenów inwestycyjnych gmin powiatu tureckiego – z pominięciem scharakteryzowanych już wcześniej gminnych portali internetowych można wyróżnić miasto Turek i gminę Przykona, które prowadzą szeroko zakrojone działania promujące oferty inwestycyjne.

Kompleksowo przygotowane i konsekwentnie promowane są oferty inwestycyjne 2 nieruchomości zlokalizowanych w tureckiej strefie inwestycyjnej (kompleksy ŁSSE). Po dogłębnej analizie źródeł internetowych wielokrotnie można było znaleźć informacje o gruntach i wyczerpująco przygotowany opis i charakterystykę nieruchomości. Informacje znajdujące się na portalach były spójne i w dokładny sposób prezentowały walory obszaru – można je było znaleźć na następujących portalach internetowych: www.paiz.gov.pl, www.mapa.sse.lodz.pl, www.investinwielkopolska.pl, www.terenyinwestycyjne.info.pl, www.miastoturek.pl (tab. 25).

Tab. 25. Szczegółowa analiza dostępności informacji o ofertach inwestycyjnych powiatu tureckiego

Miejsce promocji	Lokalizacja	Oferty	Dostępne dane
www.paiz.gov.pl	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 19 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie – mapa, zdjęcia lotnicze ▪ Informacje o przeznaczeniu ▪ Położenie komunikacyjne ▪ Informacja o SSE ▪ Odwołanie do szczegółowej oferty
	Turek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 4 ha 	
www.mapa.sse.lodz.pl	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 8 ha ▪ 11 ha Możliwość powiększenia o 7,06 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie ▪ Dostępna powierzchnia ▪ Cena ▪ MPZP ▪ Szczegółowa charakterystyka ▪ Ograniczenia budowlane ▪ Połączenia transportowe ▪ Istniejąca infrastruktura ▪ Dane kontaktowe
	Turek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4,42 (+3 ha) ▪ 16,9 (+6 ha) 	
www.investingpoland.eu	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9,5 ha ▪ 12 ha ▪ 30 ha ▪ 7,15 ha ▪ 6,5 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informacje o gminie ▪ Dane teled adresowa/kontaktowe ▪ Lokalizacja działki ▪ Przeznaczenie oferty ▪ Forma własności ▪ MPZP ▪ Ogólna charakterystyka ▪ Położenie komunikacyjne

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzbrojenie w media ▪ Zdjęcia lotnicze
www.investinwielkopolska.pl	Brudzew	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 10 ha ▪ 9 ha ▪ 12 ha ▪ 2 ha ▪ 6 ha ▪ 8 ha ▪ 5 ha ▪ 20 ha ▪ 14 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie administracyjne i komunikacyjne względem dróg krajowych ▪ Przeznaczenie ▪ Dane kontaktowe
	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 22 ha 	
	Turek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 4 ha 	
www.sgiptw.wlkp.pl	Brudzew	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 10,1 ha ▪ 9 ha ▪ 12 ha ▪ 2,9 ha ▪ 6,5 ha ▪ 8,2 ha ▪ 5,5 ha ▪ 20 ha ▪ 14,75 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina ▪ Powierzchnia ▪ Odległość od autostrady ▪ Przeznaczenie ▪ Dane kontaktowe
	Malanów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4,7 ha 	
	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 25 ha 	
www.terenyinwestycyjne.info	Turek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 4 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oferta sprzedaży ▪ Lokalizacja ▪ Cena ▪ Powierzchnia ▪ Zagospodarowanie ▪ Uzbrojenie w media ▪ Daty dodania i aktualizacji ▪ Szczegółowy opis i charakterystyka gruntu ▪ Informacje o zwolnieniach/ulgach ▪ Zdjęcia lotnicze/mapy
www.miaستoturek.pl	Turek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 4 ha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ŁSSE ▪ TSI ▪ Turecki Inkubator Przedsiębiorczości ▪ Dane kontaktowe ▪ Szczegółowy opis poszczególnych terenów w języku polskim i angielskim ▪ Zdjęcia lotnicze
www.przykona.pl	Przykona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 50 ha (21 ha) ▪ 27 ha (7,15 ha) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ogólna charakterystyka gminy ▪ Lokalizacja z mapą ▪ Powierzchnia ▪ Forma własności ▪ Plan działek ▪ Formy zbycia ▪ Przeznaczenie ▪ Uzbrojenie ▪ Zdjęcia lotnicze ▪ Szczegółowa charakterystyka w języku angielskim ▪ Zezwolenia i ulgi podatkowe ▪ MPZP

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy źródeł internetowych

Gmina Przykona w bardzo dobry sposób prowadzi politykę proinwestycyjną za pośrednictwem swojej strony internetowej, która już w pierwszej odsłonie jest wyraźnie skierowana do potencjalnego inwestora. Wyczerpujące informacje znajdujące się na serwisie gminnym nie są niestety powielane na innych portalach internetowych. Za pośrednictwem swojej stronie internetowej gmina promuje teren aktywności gospodarczej o powierzchni ponad 50 ha. Agencja w swojej bazie posiada jedna

ofertę należącą do TAG (po szczegółowej analizie podstrony o ŁSSE okazuje się, że są to dwie odrębne działki o powierzchni 8 i 11 ha). Na innym portalu znajduje się 5 ofert dotyczących gruntów w tej gminie. Można jedynie przypuszczać, że oferty przeznaczone pod przemysł i usługi dotyczą wspomnianego TAG, natomiast pozostałe dwie (30 i 7,15 ha), to działki rekreacyjne nad zbiornikiem wodnym Przykona. Stowarzyszenie gmin i powiatów promuje ofertę działki 25 ha w Przykonie (brak szczegółów na jej temat uniemożliwia określenie dokładnej lokalizacji nieruchomości). Szeroko realizowany proces upowszechniania i promocji ofert w Przykonie charakteryzuje niestety duża niekonsekwencja. Trudno określić faktyczną powierzchnię działek oraz ustosunkować się do jej szczegółowego opisu. Informacje dotyczące tych samych terenów inwestycyjnych nie są spójne i przeważnie niekompletne. Atutem działań promocyjnych jest jednak obecność ofert na licznych portalach internetowych i dobrze przygotowane nieruchomości (www.paiz.gov.pl, www.mapa.sse.lodz.pl, www.investingpoland.eu, www.investinwielkopolska.pl, www.sgipw.wlkp.pl, www.przykona.pl).

W przypadku pozostałych gmin powiatu tureckiego na dwóch stronach internetowych znajdują się informacje o 10 działkach inwestycyjnych w gminie Brudzew, a na jednej promuje się nieruchomość w gminie Malanów (tab. 25). Mankamentem tych ofert jest ich bardzo ogólny opis, niewiele mówiący o terenach inwestycyjnych przygotowanych pod działalność gospodarczą. Tego typu działania promocyjne są nieskuteczne i w żadnym stopniu nie wpłyną na przyciągnięcie do gminy inwestora. W źródłach internetowych nie ma ofert inwestycyjnych z gmin: Dobra, Kawęczyn, Tuliszków, Turek (gmina wiejska) i Władysławów.

Są tereny – jest dobra promocja	Są tereny – promocja bardzo słaba	Brak ogólnodostępnych informacji o terenach inwestycyjnych
Turek, Przykona	Brudzew, Malanów	Dobra, Kawęczyn, Tuliszków, Turek (w), Władysławów

Analizując politykę promocyjną terenów inwestycyjnych gmin powiatu tureckiego, prowadzoną przez samorządy można stwierdzić że:

- w powiecie tureckim oferowanych jest około 200 ha terenów inwestycyjnych, których struktura wielkościowa oscyluje w granicy 10 ha;
- na podstawie dostępnych źródeł internetowych trudno oszacować dokładną wielkość zasobów, ze względu na rozbieżności w prezentowanych ofertach (w zależności od źródła informacji);
- największy teren inwestycyjny obejmuje 50 ha – jest to nieruchomość w gminie Przykona, która najprawdopodobniej składa się z kilku odrębnych działek, podobnie wygląda sytuacja w przypadku 30 ha oferty obejmującej zbiornik wodny w tej samej gminie; najprawdopodobniej na stronach internetowych różnych portali nieruchomość ta jest oferowana jako fragmenty poszczególnych kompleksów;
- najlepiej przygotowaną ofertą i jednocześnie konsekwentnie promowaną są dwa kompleksy w Turku; w dostępnych źródłach internetowych wielokrotnie zostały zidentyfikowane te nieruchomości, a przygotowana oferta i szczegółowy jej opis zasługuje na wyróżnienie;
- W źródłach internetowych nie ma ofert inwestycyjnych z gmin: Dobra, Kawęczyn, Tuliszków, Turek (gmina wiejska), Władysławów.

b) Działania promocyjne w opinii lokalnych przedsiębiorców

W opinii lokalnych przedsiębiorców oferta terenów inwestycyjnych powiatu tureckiego jest bardzo dobrze prowadzona jednak dotyczy to wyłącznie gruntów Tureckiej Podstrefy ŁSSE – mieli oni styczność z kampaniami promocyjnymi, banerami i ulotkami, jednak sami nie byli zainteresowani tą ofertą, ponieważ jest ona nastawiona wyłącznie na zewnętrznego inwestora. W przypadku promowania rozwoju gospodarczego, wśród lokalnych przedsiębiorców jest więcej negatywnych opinii na ten temat. Przedstawiciele firm zwracają uwagę, że borykają się z procedurami rozpoczęcia działalności gospodarczej nawet na gruntach będących ich własnością. Ze względu na te utrudnienia i brak przychylności ze strony urzędników są przypadki, kiedy firmy uruchamiają swoje zakłady w innych powiatach – gdzie spotkali się z lepszą ofertą gruntów i przystępniejszym podejściem do procesu inwestycyjnego. Za głównego autora promocji gospodarczej powiatu tureckiego w opinii przedsiębiorców są uznawani oni sami. Pochlebna opinia i pomoc za pośrednictwem tureckiej izby gospodarczej sprawia, że przedsiębiorca sprawniej załatwia szereg spraw i pokonuje liczne przeszkody wykorzystując doświadczenie innych i pomoc jaką oferuje TIG.

c) Działania proinwestycyjne w dokumentach strategicznych gmin powiatu tureckiego

Oceny promocji gospodarczej i proinwestycyjnych działań samorządów można dokonać w oparciu o analizę założeń dokumentów strategicznych gmin powiatu tureckiego. W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że tylko pięć gmin posiada aktualną strategię rozwoju – z czego trzy z końcem 2014 lub 2015 roku ulegną dezaktualizacji (tab. 26).

Tab. 26. Analiza strategii rozwoju gmin powiatu tureckiego pod względem rozwoju gospodarczego

Gmina	Okres	Misja	Cel strategiczny	Program	Projekt
Brudzew	2003-2013	„...pełna infrastruktura dla rozwoju małej przedsiębiorczości i pełnego zakresu usług...”	2. Gospodarka (5)	Stworzenie warunków dla powstawania nowych inwestycji w oparciu o kapitał zewnętrzny	- promocja terenów proinwestycyjnych - ulgi podatkowe dla inwestorów z zewnątrz - zabezpieczenie terenów w planie zagospodarowania pod inwestycje
Dobra	2005-2014	„...stworze korzystnych warunków dla partnerów gospodarczych...”	2. Wspieranie lokalnej gospodarki (3)	2.1. Przyciąganie lokalnych inwestorów	- opracowanie MPZP - Uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje - wspieranie rozwoju MŚP, współpraca z przedsiębiorcami, - opracowanie kompleksowego programu promocji gospodarczej gminy
Kawęczyn	2014-2020	„...tworzenie korzystnych warunków rozwoju gospodarczego...”	2. Wzmocnienie aktywności obywatelskiej, gospodarczej i kapitału ludzkiego (3)	Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy	- utworzenie gminnego inkubatora przedsiębiorczości - przygotowanie gminnego terenu pod aktywizację gospodarczą - przygotowanie uchwały dotyczącej systemu preferencji dla przedsiębiorców w gminie - wdrożenie w gminie systemu e-PUAP - przygotowanie MPZP
Malanów	2001-2010	„... stworzenie u progu XXI wieku warunków rozwoju gospodarczego...”	2. Zmiana gospodarczego wizerunku gminy w kierunku rolniczo-przemysłowym (3)	2.1. Prowadzenie polityki wspierającej rozwój przedsiębiorczości	- Promocja, sprzedaż i zarządzanie gruntami

Przykona	2000-2010	brak	4. Wzmocnienie infrastruktury komunalnej i społecznej czyniącej gminę otwartą na potrzeby mieszkańców i potencjalnych inwestorów (4)	Stworzenie warunków do rozwoju działalności przemysłowo-usługowej	- Tworzenie zasobów gruntów - Stworzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej
Tuliszków	2013-2025	„...stworzenie dobrych warunków do rozwoju gospodarczego...”	3. Wspieranie rozwoju gospodarczego i promocja gminy	3.1. Zagospodarowanie przestrzenne 3.2. Wspieranie rozwoju gospodarczego gminy	- zrównoważone planowanie przestrzenne - promocją gospodarczą - promocją turystyczną - wyznaczenie i uzbrojenie terenów pod aktywizację gospodarczą
Turek Miasto	2000-2015	„Turek miastem różnorodnej przedsiębiorczości...”	2. Zmniejszenie bezrobocia do poziomu średniej krajowej	Struktura strategii uniemożliwia wyodrębnienia celów, programów i projektów	- opracowanie systemu wspierania przedsiębiorczości - współfinansowanie realizacji programu wspierania przedsiębiorczości - wspólne instrumenty wspierania przedsiębiorczości na szczeblu międzygminnym i powiatowym - rozpoznanie działalności inkubatorów przedsiębiorczości - zorganizowanie inkubatora przedsiębiorczości
Turek	2000-2014	„...z rozwiniętą przedsiębiorczością...”	1. Rozwój gospodarczy gminy (3)	Rozwój przedsiębiorczości	- gospodarcza aktywność mieszkańców - przygotowane tereny pod inwestycje - skuteczna promocja
Władysławów ⁴¹	2007-2013		1. Poprawa jakości życia mieszkańców	Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	1. przygotowanie terenów pod aktywizację gospodarczą 2. utworzenie inkubatora przedsiębiorczości 3. wspieranie następujących obszarów działalności gospodarczej: a) Usługi rzemieślnicze, np. bednarstwo, stelmachostwo, kowalstwo, podkuwacze koni
Powiat turecki	2001-2015	„...region... z rozwiniętym rolnictwem i przedsiębiorczością...”	2. Pobudzanie i wspieranie aktywności gospodarczej (4)	2.1. Działania wspierające administrację w tworzeniu nowych miejsc pracy i przeciwdziałaniu bezrobociu 2.2. Organizacja systemu promocji gospodarki	2.1.1. Opracowanie strategii przeciwdziałania bezrobociu 2.1.2. Wspólna oferta inwestycyjna 2.1.3. Procedury administracyjne w zakresie realizacji inwestycji 2.1.4. Nowoczesny system zarządzania rynkiem pracy 2.2.1. Stworzenie wspólnej polityki promocyjnej 2.2.2. Ośrodek wspierania przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu lokalnych strategii rozwoju.

Wszystkie gminy z wyjątkiem Przykony, w *misji rozwoju* zawarły aspekt gospodarczy, jako ten, który ma być dominującym kierunkiem rozwoju gminy. Większość jednostek samorządu terytorialnego stawia na tworzenie korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego, lub do rozwoju przedsiębiorczości. Wszystkie strategie zawierają również przynajmniej jeden cel strategiczny odnoszący się do gospodarki (wspieranie gospodarki, poprawa wizerunku gospodarczego, poprawa infrastruktury dla przedsiębiorców, zmniejszenie bezrobocia i poprawa

⁴¹ Brak strategii na stronie, jest dokument pt „Cele strategiczne rozwoju Gminy Władysławów w latach 2007-2013 oraz projekty uwzględniające finansowanie rozwoju obszarów wiejskich ze środków Unii Europejskiej”.

poziomu życia mieszkańców). Konkretnie projekty mające na celu przyczynić się do osiągnięcia powyższych celów obejmują: przygotowanie ofert inwestycyjnych, uzbrojenie, promocję, sprzedaż i zarządzanie terenami inwestycyjnymi, tworzenie systemu ulg podatkowych dla przedsiębiorstw, uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, opracowanie programów promocji lokalnej gospodarki oraz utworzenie inkubatora przedsiębiorczości (Kawęczyn, Turek, Władysławów). Zważywszy na fakt, że większość strategii aktualnie powinna być w końcowej fazie realizacji, należy nadmienić, że nie wszystkie założenia udało się zrealizować. Warto jednak zaznaczyć, że potrzeba wspierania rozwoju gospodarczego jest silnie zakorzeniona w świadomości autorów tych dokumentów i wszystkie samorzady przynajmniej teoretycznie są nastawieni na podejmowanie inicjatyw wspierających rozwój gospodarczy w gminie.

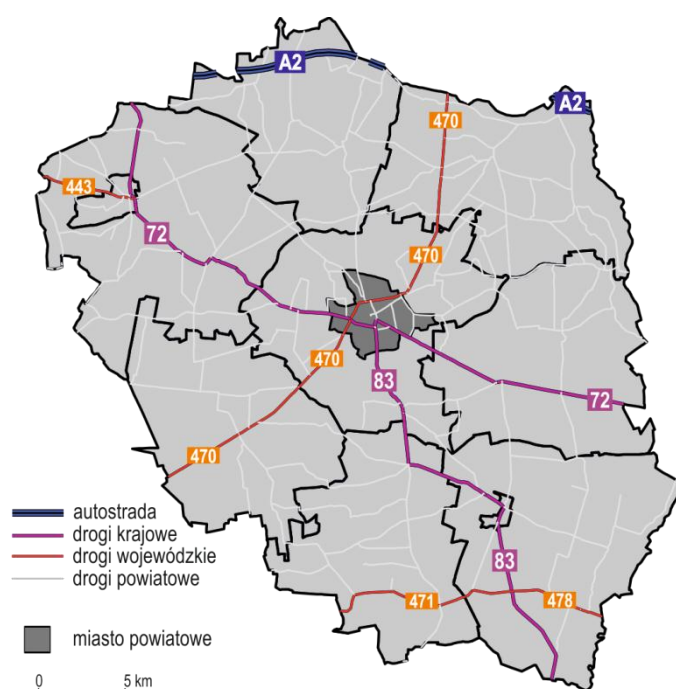
Według opinii władz wizerunek gospodarczy powiatu tureckiego i gmin wchodzących w jego skład nie jest sprecyzowany. Żadna z gmin nie prowadzi ukierunkowanej kampanii promocyjnej nastawionej na konkretne atuty regionu. Przedstawiciele samorządów mają wiedzę na temat mocnych stron swoich gmin jednak trudno im sprecyzować kierunek promocji całego powiatu. W zależności od gminy rozważania oscylują w różnych kierunkach: promocja w kierunku turystyki, odnawialnych źródeł energii, sadownictwa, przemysłu meblowego.

IV. KOMPONENT INFRASTRUKTURALNY

1. Infrastruktura transportowa

1.1. System transportowy

Przez teren powiatu przebiegają dwie drogi krajowe: nr 72 (Konin – Rawa Mazowiecka) i nr 83 (Turek – Sieradz), które zbiegają się w Turku. Ponadto przez obszar powiatu przebiegają drogi wojewódzkie: nr 443 (Jarocin – Tuliszków), nr 470 (Kościelec – Kalisz), nr 471 (Opatówek – Dąbrowa koło miejscowości Dobra) i nr 478 (Dąbrowa – Krępa, niedaleko Poddębic). Droga krajowa nr 72, droga krajowa nr 83 i droga wojewódzka nr 470 tworzą w Turku węzeł komunikacyjny o znaczeniu wojewódzkim i międzywojewódzkim (ryc. 79).

Ryc. 79. Położenie komunikacyjne powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Państwowego Rejestru Granic oraz Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych.

Przez północny obszar powiatu tureckiego (gmina Tuliszków i gmina Brudzew) przebiega autostrada A2, która prowadzi od granicy niemieckiej w Świecku do Konotopy koło Warszawy. Niestety, w granicach powiatu nie znajduje się żaden ze zjazdów. Najbliższymi węzłami są Koło i Konin Wschód, położone w odległości odpowiednio 20 km i 25 km⁴². Obszar znajduje się w pobliżu transeuropejskiego korytarza transportowego (sieć TEN-T). W ciągu autostrady A2 przebiega korytarz II – Berlin – Warszawa – Mińsk – Moskwa – Niznij Nowgorod. W Polsce korytarz przebiega na trasie Świecko – Poznań – Konin – Łowicz – Warszawa – Siedlce – Terespol.

W *Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020* wskazano, że istotnym problemem jest stan infrastruktury, który w wielu przypadkach jest niezadowolający,

⁴² Odległości liczone według www.targeo.pl (trasa optymalna uwzględniająca korki i blokady dróg).

mimo znacznego postępu w ostatnich latach. Wyzwaniem dla Wielkopolski jest włączenie do europejskiej przestrzeni transportowej. Sprzyja temu niedawno wybudowana autostrada A2, która w granicach regionu została już ukończona i włączono ją w system autostrad europejskich. Strategia wskazuje, że czynnikiem ograniczającym jest zły stan powiązań komunikacyjnych wewnątrz regionu. Mimo znacznych inwestycji poczynionych w ostatnich latach zauważalne są zaniedbania na drogach wojewódzkich i lokalnych. Wiele odcinków dróg wojewódzkich jest wykorzystywanych jako alternatywne szlaki transportowe o randze krajowej.

Warto podkreślić, iż zanotowano przykłady wycofywania się inwestorów z powodu złego stanu infrastruktury. Atrakcyjność inwestycyjna obszarów spada z powodu złego stanu dróg i licznych „wąskich gardeł”. Bariery komunikacyjne wpływają na złą dostępność do usług i rynku pracy poprzez zmniejszenie mobilności mieszkańców. Ponadto ma to wpływ na ograniczony rozwój miast i pogarszającą się atrakcyjność zamieszkiwania w nich. Jednym z celów strategicznych wskazanych w Strategii jest poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu, przez co nastąpi wzmocnienie konkurencyjności.

Tab. 27. Gęstość i rodzaj nawierzchni dróg powiatowych w powiecie tureckim w 2013 r.

Gmina	km/100km ²	km/10 000 mieszkańców	Twarda (km)	%	twarda ulepszona (km)	%	Gruntowa (km)	%
Brudzew	92,9	174,7	55,3	53,1	26,6	25,5	22,2	21,3
Dobra	49,7	104,3	58,6	89,3	3,2	4,8	3,8	5,9
Kawęczyn	69,0	132,9	64,7	92,8	0,7	1,1	4,3	6,1
Malanów	82,2	134,9	58,0	65,9	25,0	28,4	5,0	5,7
Przykona	55,7	140,5	38,6	62,4	11,9	19,3	11,3	18,3
Tuliszków	70,0	98,4	64,9	61,8	21,8	20,8	18,3	17,4
Turek (w)	85,2	102,2	41,5	44,7	43,8	47,2	7,5	8,0
Turek (m)	142,5	8,1	15,4	67,6	6,0	26,5	1,3	5,9
Władysławów	98,5	110,1	58,8	65,6	15,6	17,4	15,3	17,0
powiat turecki	75,3	82,9	455,9	65,2	154,7	22,1	89,0	12,7

Źródło: opracowanie własne.

Uzupełnieniem sieci drogowej są połączenia powiatowe. Średnia gęstość dróg powiatowych w całym powiecie tureckim wynosi 75,3 km/km² (tab. 27). Największą gęstością tych dróg odznaczają się gminy miejska Turek, Władysławów, Brudzew, wiejska Turek i Malanów. Wymienione gminy charakteryzują się gęstością dróg powiatowych przewyższającą średnią wartość dla całego powiatu. Pozostałe gminy odznaczają się gęstością dróg powiatowych poniżej średniej, przy czym gmina Dobra i Przykona znacznie odbiegają od średniej powiatu. Gmina o największej gęstości dróg prawie trzykrotnie przewyższa gęstość dla gminy o najmniejszej gęstości. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jedynie gmina miejska Turek (8,1 km/10 000 mieszkańców) plasuje się zdecydowanie poniżej średniej dla całego powiatu (82,9 km/10 000 mieszkańców). Wartość dla tej gminy jest dziesięciokrotnie niższa niż średnia powiatu. Natomiast największą gęstość dróg ma gmina Brudzew (174,7 km/10 000 mieszkańców). W następnej kolejności uplasowały się gminy Przykona, Malanów, Kawęczyn. Gmina Brudzew ponad dwudziestokrotnie przewyższa gęstością dróg powiatowych gminę miejską Turek. Biorąc pod uwagę rodzaj nawierzchni dróg powiatowych zauważa się znaczne zróżnicowanie poszczególnych gmin powiatu tureckiego. Największy udział dróg o nawierzchni twardej ma gmina Kawęczyn (92,8%) oraz Dobra (89,3%). Natomiast najmniejszym udziałem dróg twardych charakteryzuje się gmina wiejska Turek (44,7%). Gminy Brudzew, Przykona, Tuliszków i Władysławów notują najwyższy udział dróg gruntowych, odpowiednio 21,3%, 18,3%, 17,4% i 17,0%. Pozostałe gminy mają udział dróg gruntowych około trzykrotnie niższy.

W powiecie tureckim długość dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej w przeliczeniu na 100km² i 10 000 mieszkańców przewyższa wartość średnią dla Polski (tab. 28). Gęstość dróg powiatowych i gminnych jest korzystniejsza również na tle całego województwa wielkopolskiego. Natomiast w porównaniu do sąsiednich powiatów wartość wskaźnika jest przeciętna. Oba powiaty województwa łódzkiego (poddębicki i sieradzki) mają mniej dróg powiatowych i gminnych w przeliczeniu na 100 km². Z kolei pozostałe powiaty są w zdecydowanie lepszej sytuacji pod tym względem. Wśród nich najlepiej prezentuje się powiat koniński. Również w przypadku długości dróg w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców powiat turecki prezentuje się korzystnie na tle całego województwa i kraju. Jednak porównując długość dróg do sąsiadów zauważa się, że jedynie powiat sieradzki jest w gorszej sytuacji. W pozostałych powiatach sytuacja wygląda zdecydowanie lepiej.

Tab. 28. Wskaźniki łącznej długości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² i 10 tys. mieszkańców w 2012 r.

Jednostka	km/100km ²	km/10 000 mieszkańców
Powiat turecki	78,6	86,3
Powiat kaliski	95,6	134,6
Powiat kolski	97,6	110,5
Powiat koniński	110,3	135,7
Powiat poddębicki	59,0	124,2
Powiat sieradzki	64,5	79,9
województwo wielkopolskie	76,8	66,1
Polska	74,6	60,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie powiatu tureckiego znajduje się kolej wąskotorowa, zbudowana na początku XX wieku. Jednak na początku XXI wieku Starostwo Powiatowe w Turku rzekło się tej inwestycji na rzecz kaliskiego samorządu powiatowego. Obecnie stan techniczny kolei uniemożliwia wykonywanie połączeń a jakiegokolwiek przedsięwzięcia wymagałyby gruntownej modernizacji. Infrastruktura została zlikwidowana lub rozkradziona. Przez powiat turecki nie przebiega żadna normalnotorowa linia kolejowa. Najbliżej przebiega magistralna linia kolejowa nr 2, na której są realizowane połączenia międzynarodowe w kierunku Paryż – Berlin – Warszawa – Moskwa. Ponadto na terenie powiatu znajduje się Kolej Górnicza Kopalni Węgla Brunatnego „Adamów” S.A. w Turku, która jest autonomiczną siecią zakładową, bez połączenia z siecią PKP. Celem kolei górniczej jest przewóz urobku węgla brunatnego z pobliskich odkrywek do Elektrowni „Adamów” S.A.

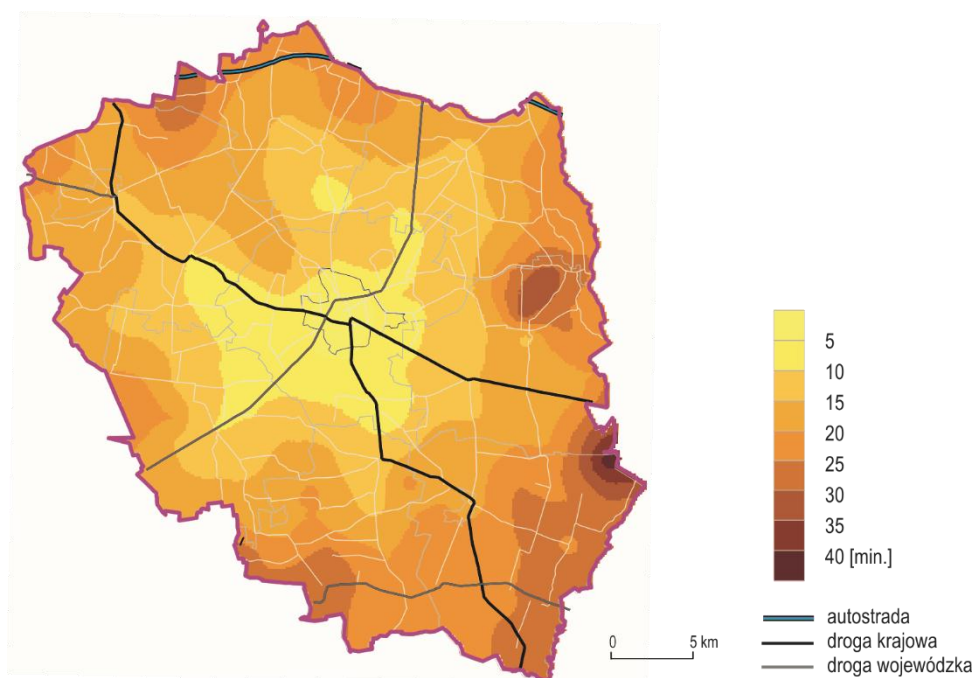
W najbliższym sąsiedztwie powiatu tureckiego nie ma żadnego z portów lotniczych. Najbliższe lotniska zlokalizowane są w Łodzi (76 km), Poznaniu (133 km), Wrocławiu (178 km) i Warszawie – Okęcie (186 km), Warszawie – Modlinie (202 km)⁴³.

1.2. Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna została określona czasem dojazdu samochodem ze wszystkich miejscowości podstawowych gmin powiatu tureckiego do miasta powiatowego – Turku oraz najbliższych dużych miast, czyli Poznania i Łodzi. Niemal wszystkie miejscowości powiatu znajdują się w zasięgu 20 minut od stolicy powiatu (ryc. 80). Najlepszą dostępnością do tego miasta cechuje się gmina wiejska Turek oraz obszary gmin ościennych bezpośrednio z nią sąsiadujące. Wyjątkami są

⁴³ Odległości liczone na podstawie www.targeo.pl (trasa optymalna, uwzględniająca korki i blokady dróg).

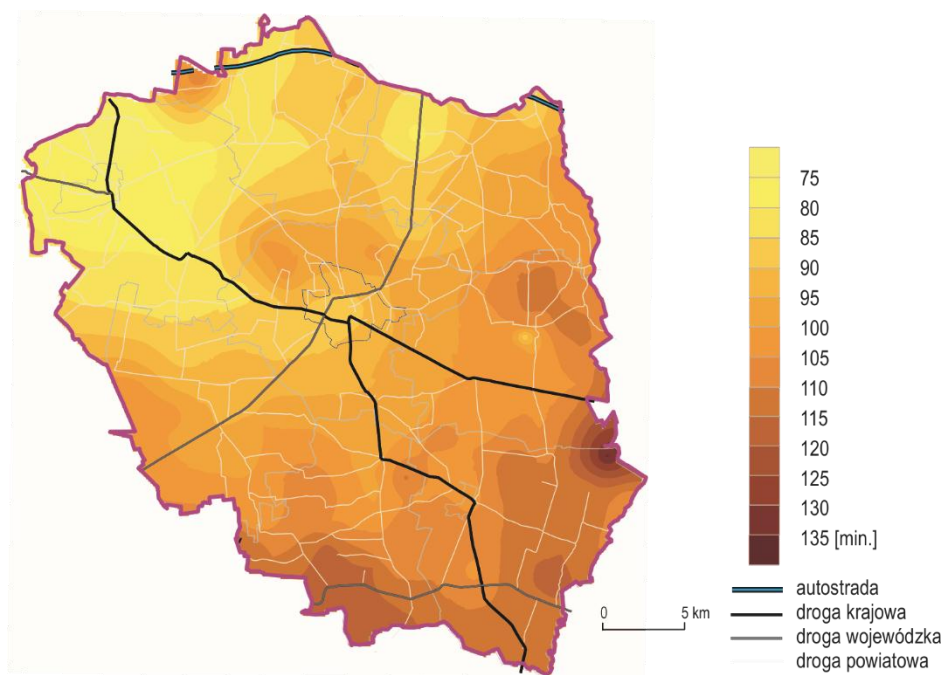
jednostki położone w południowej i wschodniej części powiatu, gdzie dojazd do Turku przeważnie zajmuje ok. 25-30 minut. Strefą o umiarkowanej dostępności objęte jest również pogranicze gmin Władysławów i Tuliszków w północnej części obszaru. Turek charakteryzuje się wysokim stopniem powiązania z gminami. Średni czas dojazdu dla wszystkich miejscowości wynosi 17,3 minuty. Analiza dostępności transportu indywidualnego wykazała zależność między dostępnością poszczególnych obszarów i rozkładem głównych dróg. Szczególne znaczenie ma tutaj droga wojewódzka nr 470, dzięki której obszar o korzystnej dostępności czasowej (do 20 minut) rozciąga się do granic powiatu. Podobną zależność zauważa się w północnej części gminy Tuliszków, wzdłuż drogi krajowej nr 72. Słaba dostępność pogranicza gminy Przykona i Dobra wynika z trudnej dostępności terenów pozbawionych dróg powiatowych. Wynika to także z występujących tam obszarów leśnych i wodnych.

Ryc. 80. Czas dojazdu samochodem do Turku w powiecie Tureckim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Targeo.pl [18.07.2014 r.] – trasa optymalna na godzinę 8:00 (uwzględniająca korki i blokady dróg).

Poznań wykazuje największy stopień powiązania z gminami na północ od Turku. Gminy miejska Turek, Tuliszków, Władysławów (ryc. 81) znajdują się w zasięgu 100 minut od stolicy Wielkopolski. Sytuacja ta jest spowodowana lepszą dostępnością wynikającą z przebiegającej przez ten obszar drogi krajowej nr 72 i bliskości węzła autostrady A2 w Koninie. Dostępność do Poznania wyraźnie zmniejsza się w kierunku południowo-wschodnim. Gminy Brudzew i Malanów znajdują się w zasięgu umiarkowanej strefy dostępności do Poznania. Z miejscowości tych gmin czas dojazdu nie powinien przekraczać 115 minut. Pozostałe gminy cechują się najslabszą dostępnością do Poznania, przy czym najdłuższy jest dojazd z miejscowości gminy Dobra (w granicach 115–135 minut). Średni czas dojazdu ze wszystkich miejscowości powiatu tureckiego do stolicy województwa wielkopolskiego wynosi 97,6 minut.

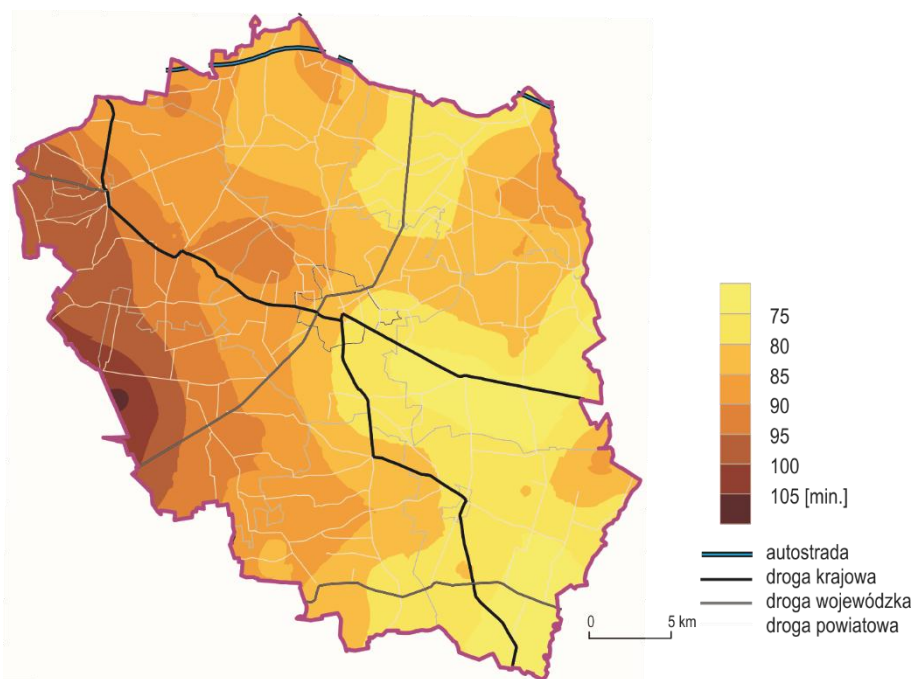

Ryc. 81. Czas dojazdu samochodem do Poznania w powiecie Tureckim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Targeo.pl [18.07.2014 r.] – trasa optymalna na godzinę 8:00 (uwzględniająca korki i blokady dróg).

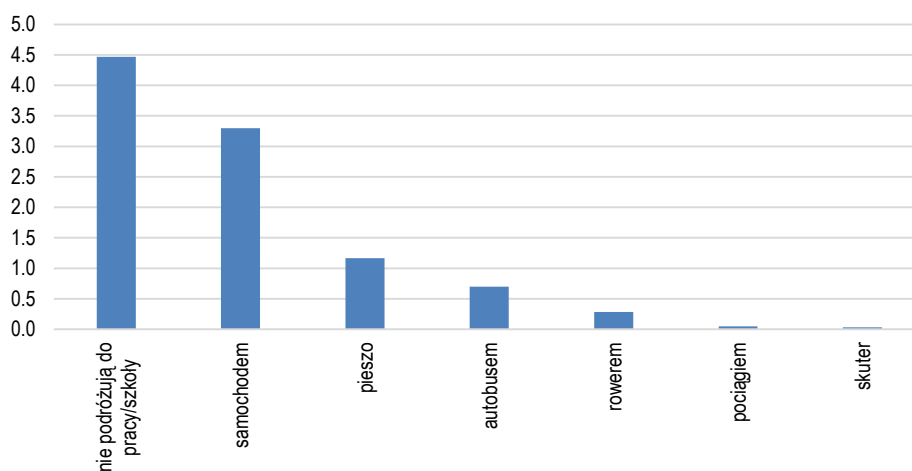
Powiat turecki charakteryzuje się lepszą dostępnością do Łodzi niż do Poznania (ryc. 82). Średni czas dojazdu do stolicy województwa łódzkiego dla wszystkich miejscowości wynosi 82,7 minut. W tym przypadku w najkorzystniejszym położeniu znajdują się wschodnie gminy powiatu, tj. Przykona, Dobra oraz gmina miejska Turek. Dojazd z tych obszarów do Łodzi nie powinien być dłuższy niż 85 minut. Strefą o umiarkowanej dostępności objęte są gminy Brudzew, Kawęczyn, wiejska Turek i Władysławów. Z tych obszarów czas dojazdu do Łodzi zajmuje maksymalnie 90 minut. Gminy położone w zachodniej części powiatu, czyli Tuliszków i Malanów charakteryzują się najślabszą dostępnością do Łodzi (w granicach 105 minut). Wyraźnie zaznacza się zależność lepszej dostępności do Łodzi od przebiegu drogi krajowej nr 72. Ponadto duże znaczenie ma także droga wojewódzka nr 478, która wyprowadza ruch na południu powiatu oraz droga wojewódzka nr 470, która umożliwia dojazd w kierunku autostrady A2 na północy badanego obszaru.

Jak wynika z przeprowadzonego badania, większość respondentów podróżujących do pracy czy szkoły korzysta z samochodu (ryc. 83). Korzystanie z takiego środka transportu deklaruje co trzeci badany. Natomiast 11,7% mieszkańców drogę z domu do pracy czy szkoły pokonuje pieszo. Z komunikacji autobusowej korzysta zaledwie 7% respondentów. Natomiast na rowerze przemieszcza się jedynie 2,8% ankietowanych. Inne formy podróży stanowią znikomy udział w ogólnej strukturze.

Ryc. 82. Czas dojazdu samochodem do Łodzi w powiecie Tureckim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Targeo.pl [18.07.2014 r.] – trasa optymalna na godzinę 8:00 (uwzględniająca korki i blokady dróg).

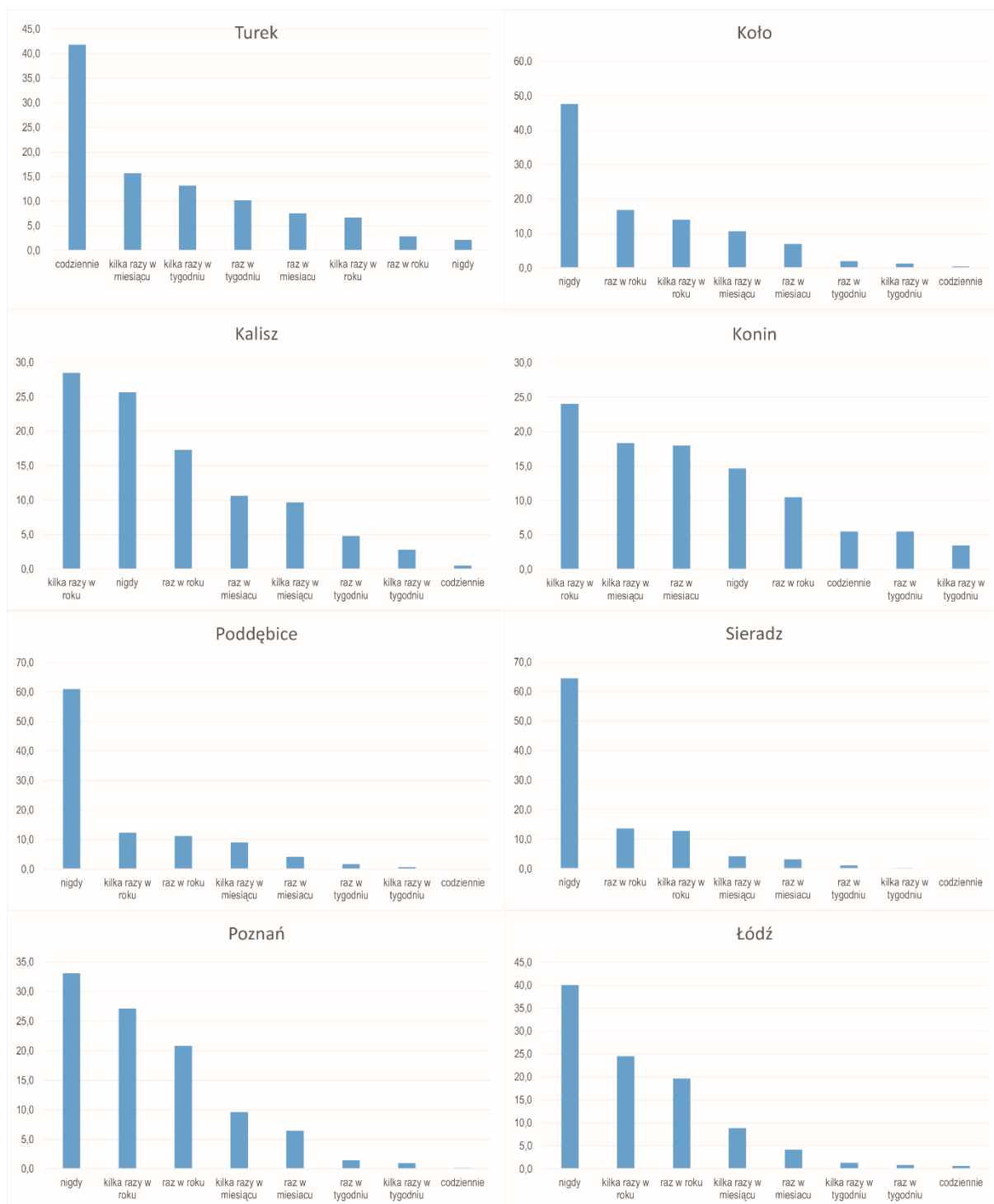

Ryc. 83. Formy przemieszczania się respondentów do pracy lub szkoły w gminach powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne.

Turek wykazuje silne powiązania z gminami powiatu tureckiego (ryc. 84). Codziennie do miasta podróżuje ponad 40% respondentów. Raz, bądź kilka razy w tygodniu do Turku jeździ ponad 20% badanych. Zaledwie 3% ankietowanych zadeklarowało, że odwiedza Turek raz w roku lub nigdy. Spośród powiatów ościennych największe powiązania zauważono dla Konina, Kalisza i Koła. Wśród tych miast dominuje Konin. Łącznie raz lub kilka razy w tygodniu lub miesiącu podróżuje tam odpowiednio 45,3% mieszkańców powiatu tureckiego, podczas gdy do Kalisza i Koła odpowiednio 28,0% i 21% osób. W przypadku dwóch miast województwa łódzkiego – Poddębic i Sieradza, częstotliwość odwiedzania jest znacznie mniejsza. Ponad 60% respondentów zadeklarowało, że nigdy tam nie jeździ. Również warto zaznaczyć, że aż 5,5% ankietowanych codziennie dojeżdża do pracy lub szkoły w Koninie. Natomiast pozostałe miasta nie przekroczyły w tym przypadku poziomu 0,5%

odpowiedzi. W przypadku stolic województwa powiązania z powiatem tureckim wykazują się zbliżonym charakterem, jednakże z lekką przewagą Poznania. Raz lub kilka razy w tygodniu jeździ do nich ponad 2% respondentów, a raz lub kilka razy w miesiącu ok. 15% odpowiadających. Nieznacznie więcej osób zadeklarowało, że nigdy nie jeździ do Łodzi czy Poznania (odpowiednio 40% i 33,2%). Ponad połowa respondentów zadeklarowała częstotliwość wyjazdów do Poznania na raz lub kilka razy w roku, natomiast w przypadku Łodzi było to niespełna 50% ankietowanych.

Ryc. 84. Częstotliwość podróżowania do Turku, stolic powiatów sąsiednich i dużych miast w regionie w 2014 r. (w %)
 Źródło: opracowanie własne.

Tab. 29. Dostępność terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w gminach powiatu tureckiego do najbliższych węzłów autostrady A2

Tereny inwestycyjne (nazwa i miejscowość)	Powierzchnia	Gmina	Węzeł A2 Konin Wschód		Węzeł A2 Koło	
			Odległość drogowa	Czas dojazdu	Odległość drogowa	Czas dojazdu
Brudzew – działki wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 470	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 16 ha ▪ 10 ha ▪ 9 ha ▪ 12 ha ▪ 2 ha ▪ 6 ha ▪ 8 ha ▪ 5 ha ▪ 20 ha ▪ 14 ha 	Brudzew	36	29	10,2	14
wzdłuż drogi Koło-Kalisz	b.d.		35	22	10,3	8
Skęczniew	0,99 ha 7 ha 0,75 ha	Dobra	53	52	44	39
Linne	1,19 ha 4,2 ha		36	35	46	44
Długa Wieś	8,34 ha 8,59 ha		41	38	33	31
Dobra	38,14 ha 3,7 ha 1,2 ha 17 ha		42	39	33	29
W pobliżu projektowanej obwodnicy miasta Dobra	30 ha		41	37	32	31
Kawęczyn Centrum	4,5ha	Kawęczyn	40	36	31	29
Kawęczyn przy drodze powiatowej nr 4491P z Kowali Pańskich do Gluchowa	b.d		40	37	32	32
Marianów Kolonia	b.d		35	33	26,3	26
Kawęczyn- Wschód	b.d		40	36		
teren przeznaczony pod Aktywizację Gospodarczą o wielkości około 50 ha	b.d	Malanów Malanów	29,2	31	30	26
Malanów	4,7 ha		28,8	31	29,6	26
TAG; ul. Przemysłowa, Olszówka	50 ha	Przykona	36	36	24	22
Ziomki, Dąbrowa – nad zbiornikiem wodnym (5 działek ewidencyjnych)	7,15 ha		40	42	28,1	27
Nad zbiornikiem wodnym Przykona	30 ha		40	41	28,8	30
TAG 1 Tuliszków, przy drodze krajowej nr 72, 7 km od węzła autostrady A2 w Żdżarach	12,86 ha	Tuliszków	7,4	6	28,5	27
TAG 2 Tuliszków, w odległości 3 km od drogi krajowej nr 72, 1 km od drogi wojewódzkiej nr 443 oraz 10 km od węzła autostrady A2 w Żdżarach.	23,21		10,4	10	27,5	26

TAG 3 Grzymiszew przy drodze powiatowej, w odległości 0,5 km od drogi krajowej nr 72	44,67 ha		17	15	26,2	27
TAG 4 Gadowskie Holendry	3,26 ha		16,7	18	35	36
TAG 5 Wróblina	4,07 ha		15,3	17	33	34
– tereny w pasie od projektowanej obwodnicy – do zabudowań	b.d		28,4	26	21,3	19
TSI - Korytkowska	16 ha	Turek miasto	30	29	18,2	15
TSI – Korytkowska	4 ha		30	29	18,2	15
Szadów	10 -12 ha.	Turek wiejska	32	31	14,3	12
wzdłuż autostrady A2	40 ha		22,8	20	18	19
tereny, położone w obrębach: Kuny, Leonia, Natalia,	Ok. 150 ha	Władysławów	25,3	24	15,1	25

Źródło: opracowanie własne.

Dla lokalnej gospodarki bez wątpienia istotne znaczenie ma dostępność komunikacyjna terenów inwestycyjnych do sieci autostrad. Na terenie powiatu tureckiego nie ma żadnego zjazdu z autostrady A2, a najbliższymi węzłami są Koło i Konin Wschód. Tereny inwestycyjne mają lepszą dostępność do węzła Koło zarówno pod względem odległości drogowej jak i czasu dojazdu (tab. 29). Należy zauważyć, że jeśli przyjąć dostępność czasową do węzła autostrady A2 za miernik atrakcyjności inwestycyjnej terenów przeznaczonych w powiecie tureckim pod działalność gospodarczą, to w najlepszej sytuacji znajdują się obszary położone w gminie Tuliszków, skąd odległość drogowa do węzła autostrady A2 w Koninie nie przekracza 20 minut. Dzięki korzystnemu położeniu są to obszary w największy sposób predysponowane do dalszego rozwoju i przyciągania inwestorów. Również tereny miasta i gminy Turek, a także gminy Brudzew można uznać za korzystnie położone w stosunku do autostrady A2, gdyż czas dojazdu do węzła Koło nie przekracza 20 minut. Dla tych terenów powinno się zapewnić wysokiej jakości połączenie drogowe z węzłami autostradowymi. Jednakże należy zadbać zarówno o drogi alternatywne, jak i parametry techniczne dróg lokalnych umożliwiające przejazd samochodów ciężarowych. Z kolei gminy Kawęczyn i Dobra posiadają również korzystną dostępność do węzła A2, lecz gorszą niż inne gminy w powiecie i powiatach sąsiednich. W tych obszarach powinna być preferowana inna oferta - komplementarna względem pozostałych terenów, która stanowiłaby część jednolitej sieci terenów inwestycyjnych w powiecie.

1.3. Transport wewnętrzny

Badanie systemu transportu publicznego w powiecie tureckim objęło połączenia realizowane przez lokalnych przewoźników autobusowych. W niektórych przypadkach (połączenia z przesiadkami) uwzględniono również PKP Przewozy Regionalne, PKP Intercity i Koleje Wielkopolskie Sp. z o.o. Transport pasażerki został oceniony na podstawie powiązań ośrodka powiatowego ze wszystkimi miejscowościami zlokalizowanych na terenie powiatu tureckiego, mierzone liczbą połączeń autobusowych. Pełna ocena dostępności wymagała uwzględnienia również połączeń między powiatowymi i między wojewódzkich. Zróżnicowanie lokalnego transportu autobusowego powiatu tureckiego zostało przedstawione jako liczba połączeń realizowanych z miejscowości do Turku oraz z Turku do stolic powiatów sąsiednich: Koła, Konina, Kalisza, Poddębic i Sieradza, a także dużych miast, czyli Poznania i Łodzi. Wyznaczono także średni czas dojazdu z gmin na podstawie średniego czasu z miejscowości do Turku/Poznania/Łodzi/Konina/Kalisza/Koła/Poddębic/Sieradza.

Według średnich czasów dojazdu korzystną dostępnością czasową charakteryzuje się gmina wiejska Turek (średni czas dojazdu nie przekracza 10 minut). Dobrą dostępnością, w granicach do 20 minut jazdy znalazły się gminy Przykona, Malanów i Władysławów. Najmniej korzystnie pod tym względem prezentują się gminy Kawęczyn, Tuliszków i Dobra. Z miejscowości tych gmin na dojazd do miasta powiatowego komunikacją publiczną trzeba poświęcić ponad 20 minut (tab. 30). Najwięcej miejscowości połączonych z Turkiem za pomocą transportu publicznego mają gminy Brudzew, Turek i Władysławów (po 10 miejscowości). Natomiast najmniej takich miejscowości występuje w gminach Kawęczyn (3), Malanów i Tuliszków (po 5 miejscowości). Uwzględniając udział miejscowości z połączeniami z Turkiem rozkład jest zbliżony. Dokładny wykaz liczby połączeń z poszczególnych miejscowości znajduje się w załączniku 5.

Tab. 30. Połączenia gmin powiatu tureckiego z Turkiem w 2014 r.

Gmina	Liczba miejscowości z połączeniem	Udział miejscowości z połączeniem (%)	Średni czas dojazdu
Brudzew	10	40,0	18
Dobra	7	20,6	24
Kawęczyn	3	12,0	21
Małańów	5	26,3	14
Przykona	7	29,2	13
Tuliszków	5	29,4	22
Turek	10	45,5	8
Władysławów	10	45,5	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie e-podróżnik.pl [31.07.2014 rok].

Z powiatów ościennych największe powiązania Turek wykazuje z Koninem (24 połączenia), natomiast najmniejsze z Kaliszem (8 połączeń). Koło, Sieradz i Poddębice cechują się średnią liczbą połączeń (odpowiednio 18, 15 i 14 połączeń). W większości przypadków do Konina i Kalisza można dostać się bezpośrednio. Do pozostałych miast większość połączeń uwzględnia jedną lub nawet dwie przesiadki. Czasowo zdecydowanie najlepsze połączenie występuje w przypadku Konina, Kalisza i Koła. Turek wykazuje znacznie mniejsze powiązanie z Sieradzem i Poddębicami. Niezbyt duża odległość, ale liczne przesiadki nie zachęcają do podróży komunikacją publiczną. Do Łodzi (18) występuje nieznacznie więcej połączeń, niż do Poznania (16). Należy jednak mieć na uwadze, że do dużych miast regionu w większości przypadków można się dostać tylko z przesiadką. W przypadku Poznania wszystkie połączenia z przesiadką wykorzystują komunikację kolejową (przesiadka w Koninie). Pod względem czasowym do Łodzi można się dostać nieznacznie szybciej niż do Poznania (tab. 31).

Tab. 31. Połączenia komunikacyjne Turku ze stolicami powiatów sąsiednich oraz z Poznaniem i Łodzią

Wyszczególnienie	Łódź	Poznań	Konin	Kalisz	Sieradz	Koło	Poddębice
Liczba połączeń	18	16	24	8	15	18	14
Liczba połączeń z jedną przesiadką	10	9	1	1	10	10	9
Liczba połączeń z dwoma przesiadkami	1	0	0	0	4	1	0
Liczba połączeń z przesiadką na pociąg	1	9	0	0	3	9	0
Średni czas dojazdu	136	151	47	51	153	67	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie e-podróżnik.pl (31.07.2014 r.).

2. Mieszkalnictwo

2.1. Zasoby mieszkaniowe

Według stanu na koniec 2012 roku, zasoby mieszkaniowe powiatu tureckiego wyniosły 25 584 mieszkań, o łącznej powierzchni 2 099 309 m². W porównaniu z 2002r. zasoby te wzrosły o 6,5%. Prawie 54,2% ogólnej liczby zasobów mieszkaniowych, tj. 13 854 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej 1 320 926 m² (tj. 62,9% ogólnej powierzchni) znajduje się na obszarach wiejskich. Najwięcej zasobów mieszkań posiada gmina miasto Turek – 10 260 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej 646 296m². Zaś najmniejszymi zasobami wykazuje się miasto Dobra, tj. 496 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej 39 398 m². Porównując rok 2002 do roku 2012 należy stwierdzić, iż największy wzrost zasobów cechuje gminę wiejską Turek (o 32,5%) oraz gminę Przykona (17,9%). Jediną gminą, w której liczba mieszkań w latach 2002–2012 spadła, była gmina Brudzew. Bardzo małym wzrostem charakteryzuje się również gmina Dobra (o 0,6%).

Wśród podmiotów będących właścicielami mieszkań niezmiennie, najliczniejszą grupą były osoby fizyczne. W 2011 roku, według danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, dysponowały one

ponad 15 338 mieszkań, co stanowiło 63,8% ogółu mieszkań. Następną pod względem liczebności grupę stanowiły mieszkania własności wspólnej (30,2%). Główną grupę właścicieli mieszkań stanowiły osoby fizyczne, posiadające łącznie 19 940 mieszkań, co stanowi 83,7% ogółu mieszkań. Drugą pod względem liczebności grupę w strukturze własności zamieszkałych mieszkań (16,3%) stanowiły mieszkania gminne. Na terenie powiatu tureckiego w roku 2012 zlokalizowanych było 136 mieszkań socjalnych o łącznej powierzchni 4 487 m² (tab. 32). Gminy w swoich zasobach komunalnych posiadają budynki z lokalami mieszkalnymi, łącznie 92 budynki. Najwięcej posiada ich miasto Turek oraz gmina Dobra. W roku 2012 w powiecie tureckim na 1000 mieszkańców przypadało 1,6 mieszkań socjalnych. Wskaźnik ten był wyższy w porównaniu do województwa wielkopolskiego, który wynosił 1,32. W związku z tym należy stwierdzić, że na tle całego województwa, władze lokalne przeznaczają więcej lokali komunalnych dla ludności ubogiej posiadającej problemy mieszkaniowe.

Tab. 32. Budynki komunalne z lokalami mieszkalnymi* i mieszkania socjalne na terenie powiatu tureckiego według gmin w roku 2012

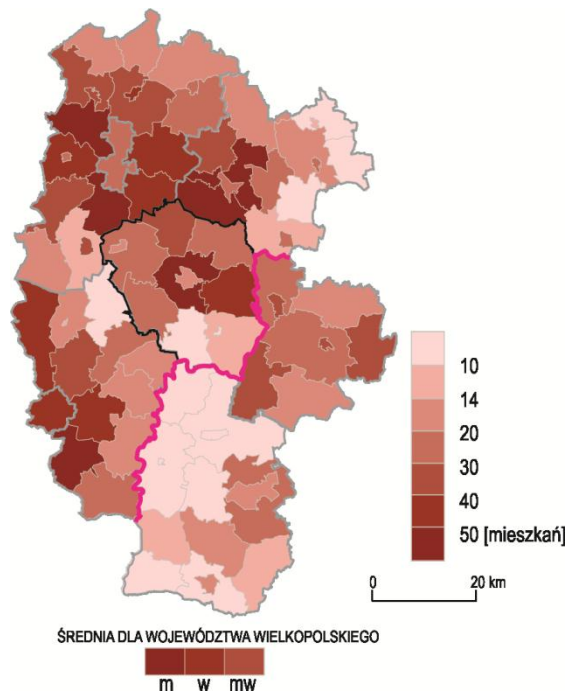
Gmina	Liczba budynków komunalnych z lokalami mieszkalnymi *	Liczba mieszkań socjalnych	Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)
Brudzew	b.d.	0	0
Dobra	28	3	164
Kawęczyn	4	1	72
Malanów	2	0	0
Tuliszków	3	0	0
m. Turek	48	121	3 815
Turek	b.d.	0	0
Przykona	3	7	296
Władysławów	4	4	140
Powiat turecki	92	136	4 487

* - dane uzyskane z gmin (stan na lipiec 2014 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z gmin oraz Banku Danych Lokalnych GUS.

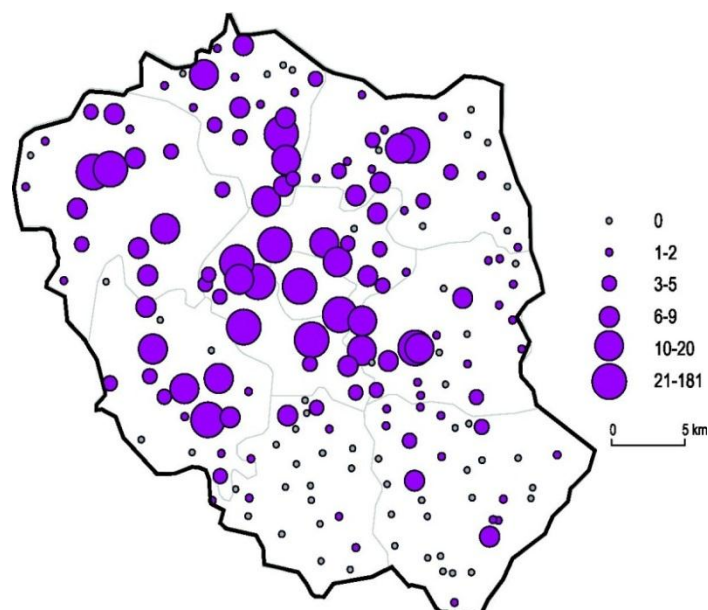
Na podstawie liczby budynków i mieszkań oddanych do użytkowania można określić tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych na danym obszarze. W 2013 roku w powiecie tureckim przekazano do użytkowania 191 mieszkań, co stanowiło 1,4% ogółu mieszkań oddanych w województwie wielkopolskim. W 2013 roku najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w gminie wiejskiej Turek (56 mieszkań). Na kolejnych miejscach były gminy Malanów (25), Brudzew (21) oraz miasto Turek (21). Natomiast zastój budowlany wystąpił na obszarach miejskich gminy Dobra (1), Tuliszków (1), terenach wiejskich gminy Dobra (5) oraz w gminie Kawęczyn (6) (ryc. 85).

Ostatnie lata charakteryzują się wzrostem oddawanych do użytkowania mieszkań. Liczba nowo przekazanych do użytkowania mieszkań w powiecie tureckim w stosunku do roku 2002 zwiększyła się o 54%. W przeliczeniu na 1000 ludności, w powiecie tureckim, w latach 2002–2013, przekazano do użytkowania 26 mieszkań – w województwie wielkopolskim 45. Najwięcej w gminie wiejskiej Turek (70), Przykona (43), Władysławów (33) oraz Malanów (29). Najniższy wskaźnik znajduje się w gminie Kawęczyn (8), na obszarach miejskich i wiejskich gminy Dobra – (kolejno 10 i 12), w mieście Turek (16), a także na obszarach miejskich gminy Tuliszków (17). Świadczy to o rozwoju zabudowy mieszkaniowej na terenach wiejskich oraz stagnacji budownictwa na obszarach miast. Należy jednak zaznaczyć, iż w powiecie tureckim buduje się mniej w porównaniu do całego województwa wielkopolskiego oraz sąsiednich powiatów.

Ryc. 85. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w latach 2002–2013 w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Z badań wynika, iż największy rozwój budownictwa występuje w miejscowościach zlokalizowanych przy mieście Turek (gmina Turek) oraz w sąsiedztwie miasta Tuliszków. Najwięcej mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2008–2013 znajduje się w centralnej części powiatu tureckiego. Może mieć to związek z procesami suburbanacyjnymi występującymi terenie gminy Turek oraz zamożnością mieszkańców. Obszary te mogą posiadać bardziej atrakcyjne tereny pod budownictwo jednorodzinne oraz korzystniejsze ceny gruntów, które przyciągają mieszkańców miast. Stagnacją budowlaną charakteryzują się miejscowości gminy Dobra, Kawęczyn, oraz wschodnia część gminy Brudzew i Przykona (ryc. 86).

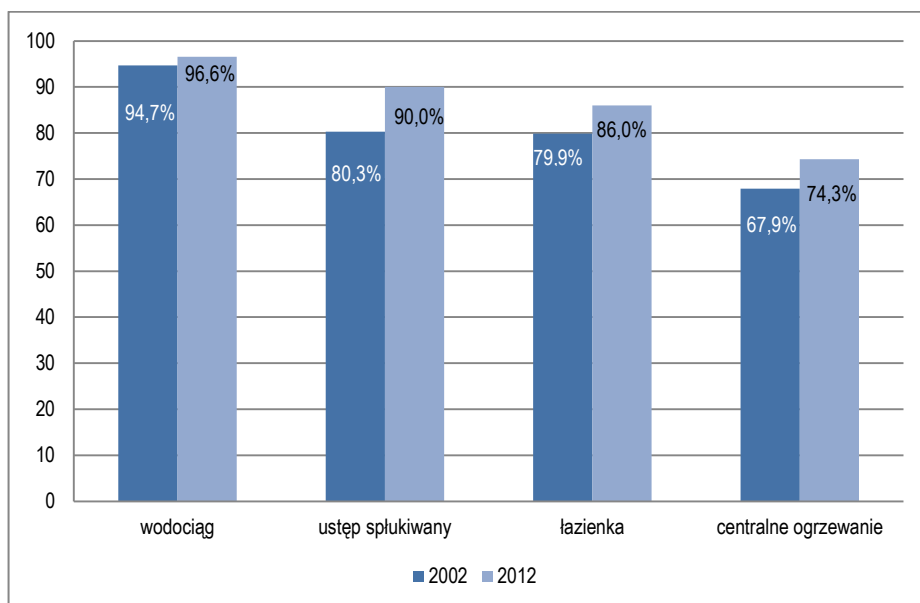
Ryc. 86. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2008–2013 w powiecie tureckim
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W strukturze mieszkań oddanych do użytkowania w powiecie tureckim w 2013 roku, podobnie jak i w latach poprzednich, występuje jedynie budownictwo indywidualne (100%), z przeznaczeniem innym niż pod wynajem lub sprzedaż. O rozwoju budownictwa w powiecie świadczy również liczba wydanych pozwoleń na budowę. W roku 2013 w powiecie tureckim zostało wydanych 281 pozwoleń, w tym 100% na budownictwo indywidualne jednorodzinne. W stosunku do 2003 roku nastąpił wzrost liczby wydawanych pozwoleń o 31,9%. Należy zaznaczyć, że w analizowanym obszarze w ostatnich latach rozwija się jedynie indywidualne budownictwo jednorodzinne. Jednak w porównaniu do innych obszarów województwa rozwój ten jest bardzo słaby.

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytkowania w 2013 roku w powiecie tureckim wyniosła 145,9 m² (w województwie wielkopolskim 112,6m²) i w porównaniu do roku 2002 wzrosła średnio o 11,7 m². W dalszym ciągu mieszkania oddane na terenach wiejskich (146,6 m²) były nieco większe powierzchniowo od tych oddanych w miastach (140,8 m²). Największa średnia powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w 2013 roku występuje w gminie Władysławów (178,9 m²), Turek (151,1 m²) oraz Malanów (146,8 m²). Z kolei mieszkania o najniższej średniej powierzchni zostały oddane do użytku w gminie Dobra (110,8 m²), Przykona (129,2 m²) oraz Tuliszków (135,6 m²).

2.2. Warunki mieszkaniowe

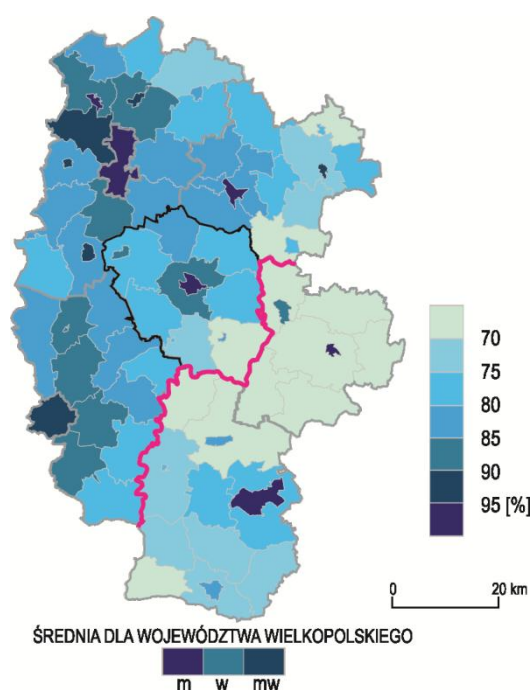
Warunki mieszkaniowe świadczą o poziomie i jakości życia mieszkańców. W analizowanym okresie zwiększyła się liczba mieszkań wyposażonych w instalacje, takie jak: wodociąg, ustęp, łazienkę, gaz z sieci i centralne ogrzewanie (ryc. 87). Dalej widoczne są duże dysproporcje pomiędzy miastem a wsią w wyposażeniu zasobów mieszkaniowych w instalacje techniczno-sanitarne. Pomimo korzystnych zmian w wyposażaniu mieszkań wiejskich, w dalszym ciągu są one wyposażone gorzej niż mieszkania w miastach. Pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje, zarówno w miastach, jak i na wsi, powiat turecki znajduje się w poniżej średniej wojewódzkiej.

Ryc. 87. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w powiecie tureckim w roku 2002 i 2012 (% ogółu mieszkań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednym ze wskaźników wskazujących na poziom życia mieszkańców jest m.in. wyposażenie mieszkań w łazienkę. Z badań wynika, że najwięcej mieszkań wyposażonych w łazienkę znajduje się w miastach – Turek (96,9%), Tuliszków (88,3%) oraz Dobra (79,8%), a także w gminie wiejskiej Turek (85,2%) i Władysławów (84,6%). Na obszarach miejskich związane jest to ze zurbanizowanym charakterem zabudowy – zabudową blokową, która w dużej mierze posiada łazienki w podstawowym wyposażeniu lokali mieszkaniowych. Najgorsze warunki mieszkaniowe pod tym względem charakteryzują obszar wiejski gminy Dobra (66,36%), gminę Kawęczyn (73,2%), Małanów (75,4%) oraz obszar wiejski gminy Tuliszków (75,6%). Wskaźnik udziału wyposażenia mieszkań w łazienkę koreluje z udziałem mieszkań wyposażonych w splekiwany ustęp. Oba wskaźniki wskazują, iż cały badany obszar charakteryzuje się niskimi warunkami życia mieszkańców pod względem wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje sanitarne na tle sąsiadujących powiatów z województwa wielkopolskiego, a także obszaru całego województwa. Natomiast w porównaniu do powiatów województwa łódzkiego powiat turecki posiada pod tym względem wyższy standard mieszkań (ryc. 88).

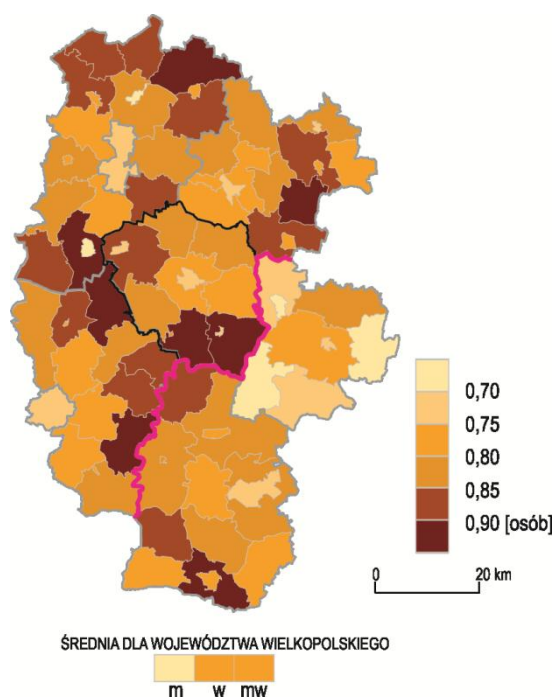
Ryc. 88. Udział mieszkań wyposażonych w łazienkę wśród mieszkań ogółem w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejnym wyznacznikiem warunków mieszkaniowych jest wskaźnik zagęszczenia mieszkań, który określa powierzchnię mieszkania na jednego mieszkańca, a także liczbę osób w mieszkaniu i przypadających na izbę. W latach 2002-2012 wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w powiecie tureckim. W 2012r. wynosiła ona 82,1 m² (w 2002 roku – 76,4 m²), z tego w miastach – 66,4 m², a na wsi 95,3 m². Średnia dla województwa wielkopolskiego w 2012 roku wyniosła 80,1 m² (w 2002 roku – 75,3 m²), w tym dla miast 70m², natomiast dla wsi 97,4m². Gminami cechującymi się najwyższą powierzchnią użytkową mieszkania w 2012 roku były Władysławów (102,5 m²), Turek (100,9 m²) oraz Przykona (100,9 m²), które charakteryzowały się również największą dynamiką zmian w latach 2002–2012 (odpowiednio o 9,4%, 9,3% i 13,5%). Natomiast

najniższa powierzchnia mieszkania występowała w mieście Turek (63 m²), gminie Dobra (80,8 m²) i Kawęczyn (90,3 m²).

W 2012 roku na 1 osobę w mieszkaniu przeciętnie przypadało 24,8 m² (województwo wielkopolskie – 26,3 m²). Powierzchnia użytkowa na 1 osobę w stosunku do 2002 roku w powiecie wzrosła o 2,9 m². Największą powierzchnię mieszkania na 1 osobę posiada gmina Przykona (28,9 m²), Turek (27,8 m²) oraz obszar miejski gminy Tuliszków (27,2 m²). Najniższe wartości tego wskaźnika znajdują się w mieście Turek (22,6 m²), obszarze wiejskim gminy Dobra (23,0 m²) oraz gminie Kawęczyn (23,5 m²) (ryc. 89). Największy wzrost przeciętnej powierzchni mieszkania na 1 osobę w latach 2002–2012 przypada gminie Turek (22,5%), Władysławów (21,4%) oraz obszarze miejskim gminy Tuliszków (13,4%). Zaś najniższy wzrost wystąpił w gminie Brudzew (4,1%), mieście Dobra (6,7%) oraz obszarze wiejskim gminy Tuliszków (8,4%).

Ryc. 89. Liczba osób przypadająca na izbę w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W ciągu ostatnich 10 lat we wszystkich gminach zmniejszyła się przeciętna liczba osób mieszkających w jednym mieszkaniu. Średnio, w skali powiatu, w jednym mieszkaniu w 2012 roku zamieszkiwało 3,31 osób (3,49 w 2002 roku). Średnia liczba osób przypadających na jedno mieszkanie w województwie wielkopolskim wynosi 3,04 (3,32 w 2002 roku). Natomiast na jedną izbę w powiecie tureckim przypadało 0,79 osób (w województwie 0,75 osób). Z analizy wynika, iż najlepszą sytuację mieszkaniową posiadają mieszkańcy miast: Dobra (2,93 osób na mieszkanie i 0,71 osób na izbę), Tuliszków (3,5 osób na mieszkanie i 0,72 na izbę) i Turek (2,79 osób na mieszkanie i 0,74 osób na izbę). Zaś największą liczbę mieszkańców posiadają mieszkania w gminie Władysławów (3,9), Kawęczyn (3,85) oraz Malanów (3,82). Tereny posiadające największą liczbę osób na izbę to gmina Kawęczyn (0,9), obszar wiejski gminy Dobra (0,89) i Tuliszków (0,85).

Cały obszar charakteryzuje się małą liczbą osób przypadających na jedną izbę. Świadczy to o dobrych warunkach mieszkaniowych pod tym względem. Przetawione wskaźniki, obrazujące sytuację zaludnienia mieszkań, ulegają ciągłej poprawie. Jednak potwierdzają fakt, że w powiecie tureckim nadal na jedno mieszkanie i jedną izbę przypada więcej osób niż średnio w województwie wielkopolskim, przy jednocześnie większej powierzchni użytkowej mieszkania.

Warunki mieszkaniowe wzrastają również w mieszkaniach komunalnych, poprzez prowadzone przez gminy remonty mieszkań i budynków mieszkalnych. Jedynie w sześciu gminach w latach 2003–2011 władze gmin podjęły się prac modernizacyjno-remontowych budynków komunalnych. Najwięcej prac modernizacyjno-remontowych odbyło się w mieście Turek, dotyczyły one głównie wymiany stolarki budowlanej oraz remontu dachów (tab. 33).

Tab. 33. Remonty mieszkań komunalnych w powiecie tureckim według gmin w latach 2003–2011

Gmina/rok	Wymiana instalacji	Remont dachu					Wymiana stolarki budowlanej				
	2011	2003	2005	2007	2009	2011	2003	2005	2007	2009	2011
Dobra	0	0	1	1	10	2	6	2	0	11	3
Malanów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Przykona	0	0	0	0	0	0	0	6	0	4	0
m. Turek	0	111	0	4	0	62	162	109	145	0	181
Turek	0	0	0	0	9	1	0	0	0	0	0
Władysławów	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Powiat turecki	1	111	1	5	19	66	168	117	145	17	184

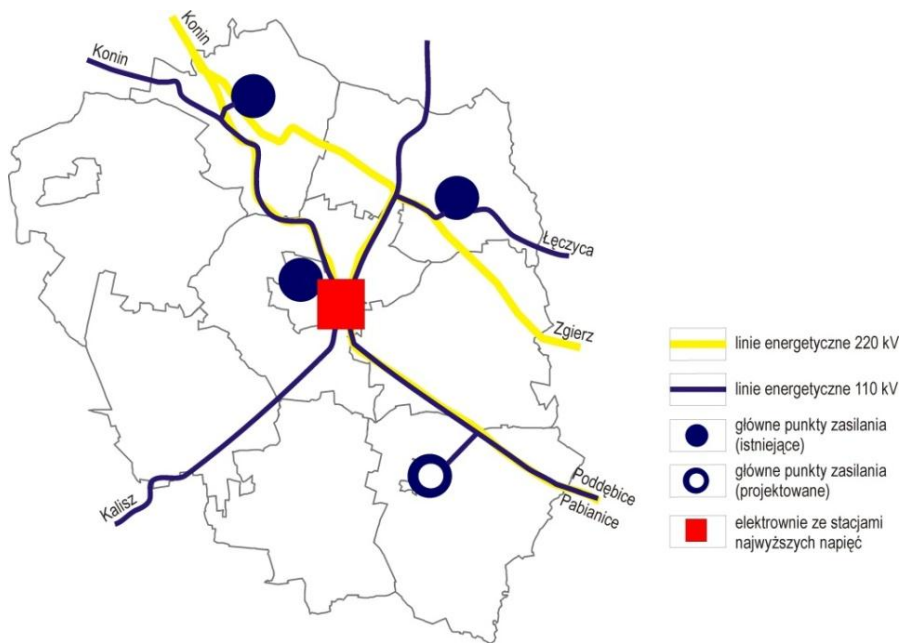
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

3. Energetyka

Krajowy system sieci przesyłowych na terenie powiatu tureckiego tworzą linie wysokiego napięcia o mocy 220 kV i 110 kV oraz główne punkty zasilania, które znajdują się w gminie Brudzew, Władysławów oraz mieście Turek. Projektowany jest główny punkt zasilania w gminie Dobra (ryc. 90). W mieście Turek znajduje się elektrownia Adamów, wchodząca w skład Zespołu Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin S.A. (ZE PAK). Elektrownia należy do zawodowych, konwencjonalnych elektrowni ciepłych o mocy zainstalowanej 600 MW, opalanych węglem brunatnym wydobywanym przez Kopalnię Węgla Brunatnego Adamów.

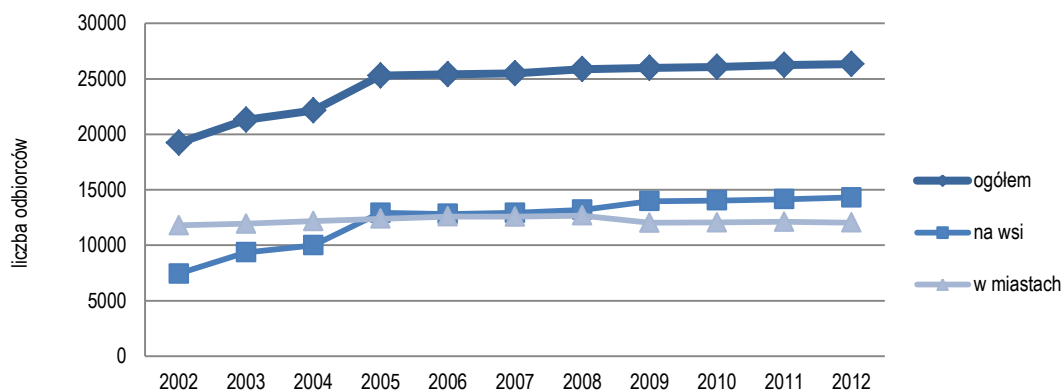
System wysokiego napięcia uzupełniany jest przez linie napowietrzne niskiego napięcia, które zaspokajają potrzeby mieszkańców. W ostatnim dziesięcioleciu liczba odbiorów energii elektrycznej wzrosła o 19,6%. Do roku 2005 widać przewagę odbiorów na terenach miast w stosunku do obszarów wiejskich. Z biegiem lat uległo to zmianie i obecnie więcej odbiorców znajduje się na terenach wiejskich. Zwiększenie liczby odbiorców ma związek ze wzrostem budownictwa na terenie powiatu tureckiego, a w szczególności na obszarach wiejskich. Od 2008 roku zauważalny jest spadek liczby odbiorców na obszarach miejskich (ryc. 91).

Wzrost liczby odbiorców koreluje ze wzrostem zużycia energii elektrycznej. Należy jednak podkreślić, iż zwiększenie zużycia na terenach wiejskich oraz spadek w miastach nie jest proporcjonalny do wzrostu liczby odbiorców na obszarach wiejskich i spadku liczby odbiorców w miastach (ryc. 92).

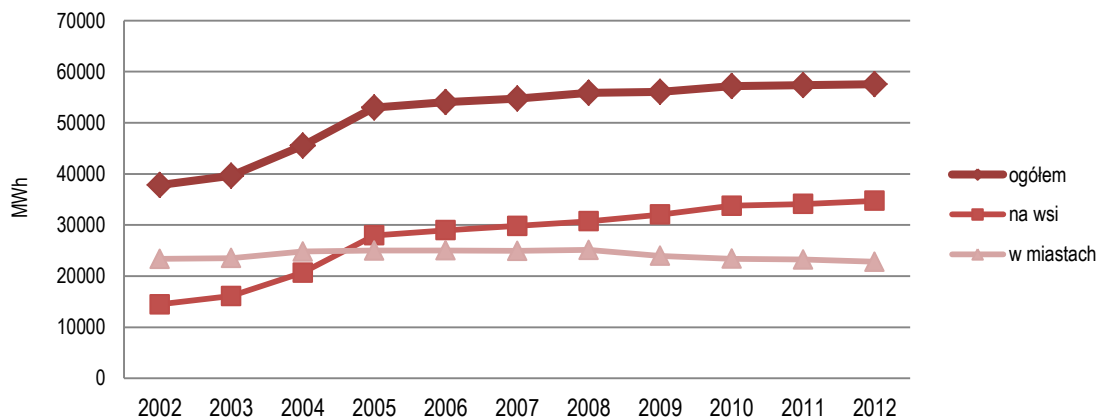
Ryc. 90. System sieci przesyłowych linii energetycznych wysokiego napięcia na terenie powiatu tureckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego 2010.

Ryc. 91. Liczba odbiorców energii elektrycznej w powiecie tureckim w latach 2002–2012

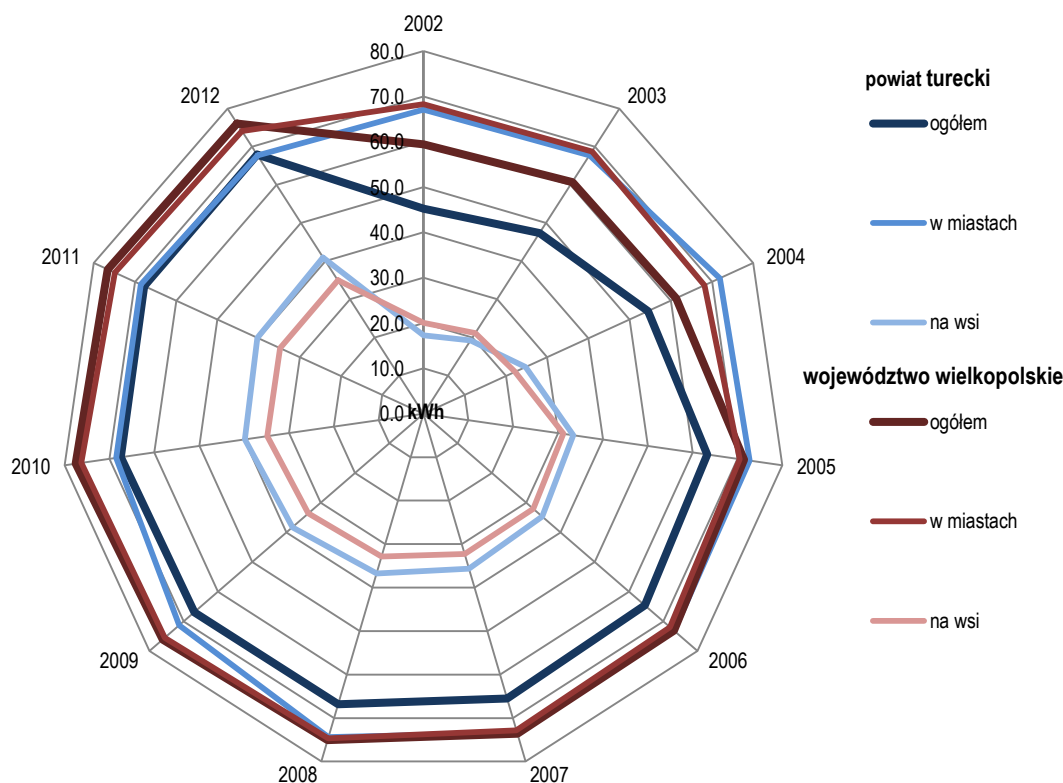
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 92. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w powiecie tureckim w latach 2002–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwyższe zużycie dla całego analizowanego obszaru miało miejsce w roku 2012. Porównując powiat turecki z województwem wielkopolskim, należy zauważyć niższe ogólne zużycie energii w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiecie w stosunku do średniej wojewódzkiej. Mieszkaniec terenów miejskich więcej zużywa energii w stosunku do odbiorcy mieszkającego na wsi. W latach 2002–2012 zwiększyło się zużycie wśród mieszkańców miast w województwie w stosunku do tych mieszkających w powiecie tureckim. Należy zauważyć, iż osoby zamieszkujące obszary wiejskie na terenie powiatu średnio zużywają więcej energii od mieszkańców wsi na terenie całego województwa wielkopolskiego (ryc. 93).

Ryc. 93. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca w powiecie tureckim oraz województwie wielkopolskim w latach 2002–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4. Pozostała infrastruktura techniczna

Rozwój podstawowej infrastruktury technicznej (komunalnej) należy do zasadniczych celów inwestycyjnych prowadzonych przez gminy na terenie całej Polski, związane jest to z podnoszeniem warunków życia mieszkańców poprzez zapewnienie im dostępu do podstawowych sieci (kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej). Mimo iż od lat prowadzone są inwestycje mające na celu wyposażenie miejscowości w sieć wodociągową i kanalizacyjną, to jednak nadal wiele gmin charakteryzuje niski poziom rozwoju w tym zakresie. Z reguły sieć wodociągowa i kanalizacyjna jest najbardziej rozwinięta w gminach miejskich oraz gminach i miejscowościach sąsiadujących z miastem, gdzie jej rozwój następował zdecydowanie szybciej. Na rozwój infrastruktury technicznej niewątpliwie mają wpływ programy finansowane ze środków unijnych. Powiat turecki prowadzi projekt w ramach WRPO 2007–2013 dotyczący rozwoju infrastruktury technicznej – „Kompleksowe

uzbrojenie terenów Tureckiej Strefy Inwestycyjnej”, którego beneficjentem była Gmina Miasto Turek. Z programu POIŚ 2007–2013 realizowany jest projekt „Gazociąg Gustorzyn–Odolanów” na terenie gminy Brudzew, Malanów, Przykona, miasto Turek oraz gminy wiejskiej Turek, którego beneficjentem jest Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Należy zaznaczyć, iż w powiecie tureckim mało funduszy europejskich zostało wykorzystanych na rozwój infrastruktury technicznej, w tym kanalizacyjnej, która nie jest dobrze rozwinięta.

Powiat turecki jest bardzo dobrze wyposażony w sieć wodociągową. Świadczy o tym liczba osób korzystających z sieci wodociągowej. W 2012 roku 93% mieszkańców korzystało z tego rodzaju infrastruktury. Tyle samo wynosi średnia dla całego województwa wielkopolskiego. Najwięcej mieszkańców posiadających przyłącze do wodociągów znajdowało się na obszarach miejskich – miasto Turek (99,2%), Tuliszków (94,9%), Dobra (94,4%) oraz w gminie wiejskiej Brudzew (100%, według danych uzyskanych z gminy), Władysławów (96%). Najslabiej wyposażonymi terenami w ten rodzaj infrastruktury są tereny wiejskie. Świadczy o tym nieco niższy udział korzystających wśród mieszkańców ogółem. Są to obszary wiejskie gminy Dobra (75%), gmina Kawęczyn (86,7%) oraz obszar wiejski gminy Tuliszków (87%).

Na przełomie ostatnich 10 lat zwiększyła się długość czynnej sieci rozdzielczej. Na terenie całego powiatu wzrost wynosił 16%. Największy rozwój sieci wodociągowej nastąpił na obszarze miasta Dobra oraz w gminie Malanów. Nieznaczny wzrost odnotowała gmina Tuliszków – zarówno obszar miasta jak i tereny wiejskie. Rozwój sieci przekłada się również na liczbę ludności korzystającej z tej infrastruktury. Największy wzrost użytkowników w latach 2002–2012 miał miejsce w gminach Turek i Przykona. Natomiast ubytek nastąpił w gminie Brudzew, mieście Dobra oraz Turek (tab. 34). Niewątpliwie ma to związek ze spadkiem liczby mieszkańców na tych obszarach w ostatnich latach.

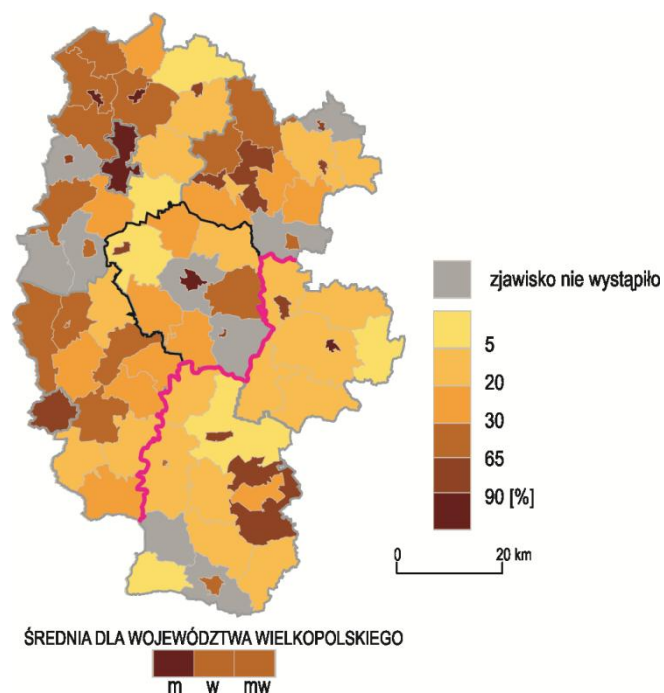
Tab. 34. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej oraz długość czynnej sieci rozdzielczej na 100 km² w powiecie tureckim w latach 2002–2012

Gminy/rok	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (os.)				Długość czynnej sieci rozdzielczej na 100 km ² (km)			
	2002	2008	2012	Dynamika (2002=100)	2002	2008	2012	Dynamika (2002=100%)
Brudzew	5544	5473	5503	99,3	124,7	126,3	130,9	105,0
Dobra – miasto	1432	1360	1371	95,7	380,4	815,2	837,0	220,0
Dobra – obszar wiejski	3387	3517	3653	107,9	77,0	84,1	94,0	122,1
Kawęczyn	4548	4534	4566	100,4	142,8	145,9	146,0	102,2
Malanów	5454	5562	5692	104,4	92,8	108,9	153,6	165,5
Przykona	3821	3919	4135	108,2	99,0	108,5	112,3	113,4
Tuliszków – miasto	3158	3207	3232	102,3	248,6	250,0	250,0	100,6
Tuliszków – obszar wiejski	5976	6188	6268	104,9	90,7	91,3	91,3	1007,7
Miasto Turek	29575	28812	28432	96,1	428,2	455,2	530,0	123,8
Turek	6263	7025	8101	129,3	124,7	135,7	149,6	120,0
Władysławów	7304	7496	7753	106,1	116,6	118,5	121,9	104,5
Powiat turecki	76462	77093	78706	102,9	114,0	121,4	132,2	116,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS.

W 2012 roku ogóle zużycie wodny w powiecie tureckim wyniosło 7,8 dam³ (ilość wody sprzedanej), co daje 33,8 m³ na osobę (średnia dla województwa wielkopolskiego wyniosła 35,4 m³). Największe zużycie wody w przeliczeniu na mieszkańca miało miejsce w mieście Tuliszków (54,8 m³), zaś najmniejsze w mieście Dobra (26,7m³). W latach 2002–2012 zużycie wody w powiecie wzrosło o 5%. Największa dodatnia dynamika charakteryzuje gminę Tuliszków – zarówno miasto (wzrost o 80,3%), jak i obszar wiejski (wzrost o 53,4%). Spadek został odnotowany w mieście Dobra (o 31%), Turek (o 16,4%) oraz gminie Turek (o 0,6%).

Powiat turecki posiada słabo rozwiniętą sieć kanalizacyjną. W 2012 roku liczba korzystających z tego rodzaju infrastruktury wynosiła 46,8% ogólnej liczby mieszkańców i jest ona niższa od średniej wojewódzkiej, która wynosi 63,9%. W stosunku do 2002 roku liczba użytkowników na terenie powiatu zwiększyła się o 7,6%. Najwięcej mieszkańców korzystających z kanalizacji jest na terenach miejskich, w mieście Turek (95,6%), Dobra (88,4%), Tuliszków (71,0%) oraz w gminie Przykona (59,1%). Brak kanalizacji oraz jej mały udział wśród ludności ogółem występuje na obszarach wiejskich gminy Dobra, Tuliszków, gminie Turek (po 0%) oraz Brudzew (19,9%) (ryc. 94).

Ryc. 94. Udział ludności korzystających z kanalizacji wśród ludności ogółem w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z roku na rok sieć kanalizacyjna na terenie powiatu tureckiego zostaje rozbudowywana. W stosunku do 2002 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wzrosła o 50%. W wyniku rozwoju sieci kanalizacyjnej rośnie również liczba osób korzystających z sieci – w latach 2002–2012 udział ten wzrósł o 7,6%. W obu przypadkach największy wzrost miał miejsce na terenie miasta Dobra, w gminie Kawęczyn i Przykona. Wzrasta również ilość odprowadzanych ścieków. W 2012 roku na terenie powiatu było ich 2 638,0 dam³ – w porównaniu do 2002 roku nastąpił wzrost o 4,7%. Najwięcej ścieków odprowadzanych jest z terenów miejskich – miasto Turek, Tuliszków oraz z gminy Przykona, Władysławów i Malanów (tab. 35).

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011, na terenie powiatu tureckiego 75,4% gospodarstw domowych korzystało z CO (centralnego ogrzewania), w tym 37,5% ze zbiorowego CO, natomiast 62,5% z indywidualnego. W CO indywidualnym jako źródła energii dominowały paliwa stałe (ok. 80% gospodarstw domowych), następnie paliwa gazowe oraz energia elektryczna. W 23% ogółu gospodarstw domowych sposobem ogrzewania były piece ogrzewane paliwami stałymi (99,8%) oraz energią elektryczną. W roku 2012 na terenie powiatu tureckiego działało 17 kotłowni ciepłych. Łączna długość sieci ciepłej przesyłowej wynosiła 34,9 km. W stosunku do 2002 roku liczba kotłowni spadła o 10,3%, przy wzroście długości sieci o 13,7%.

Z badań wynika, iż długość sieci ciepłej przyłączy do budynków i innych obiektów w roku 2012 wyniosła 11,2 km.

Tab. 35. Długość czynnej sieci rozdzielczej kanalizacyjnej na 100 km² oraz ilość ścieków odprowadzonych w powiecie tureckim w latach 2002–2012

Gminy/rok	Długość czynnej sieci rozdzielczej na 100 km ² (km)				Ścieki odprowadzone (dam ³)			
	2002	2008	2012	Dynamika (2002=100)	2002	2008	2012	Dynamika (2002=100%)
Brudzew	3,2	4,0	1,8	56,3	47,0	24,6	31,0	66,0
Dobra – miasto	81,5	337,0	402,2	493,5	7,2	35,8	33,0	458,3
Dobra – obszar wiejski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kawęczyn	4,6	17,3	17,6	382,6	4,5	55,1	29,0	644,4
Malanów	9,1	9,1	9,1	100,0	53,0	61,8	68,0	128,3
Przykona	27,5	53,4	58,3	212,0	77,0	99,0	122,0	150,4
Tuliszków – miasto	213,1	270,0	270,0	126,7	56,6	156,5	150,0	265,0
Tuliszków – obszar wiejski	0,9	0,9	0,9	100,0	0,4	5,1	3,0	750
Miasto Turek	334,2	341,4	359,3	107,5	2223,0	2376,0	2126,0	95,6
Turek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Władysławów	8,9	13,3	13,3	149,4	50,9	66,8	76,0	149,3
Powiat turecki	13,8	19,9	20,7	150,0	2519,6	2880,7	2638,0	104,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat turecki nie posiada rozwiniętej sieci infrastruktury gazowej. Na 100 km² przypada jedynie 4,2 km sieci gazowej. Gaz z sieci w 2012 roku posiadało tylko 5,2% ogólnej liczby mieszkańców (tj. 4 406 osób), zamieszkujących głównie miasto Turek (tj. 4 391 osób), czyli jedynie 15,3% ludności miasta posiadało przyłączy do gazu. Z gminy Dobra i Turek z sieci gazowej korzystają po 4 osoby, zaś z gminy Przykona 3. Zużycie gazu na 1 mieszkańca w powiecie tureckim wyniosło 23,2 m³, w mieście Turek 68,2 m³.

Tereny inwestycyjne zlokalizowane w powiecie tureckim posiadają ograniczony dostęp do infrastruktury technicznej. Nie wszystkie działki są w pełni uzbrojone – dotyczy to szczególnie terenów w gminie Władysławów. Duża część terenów ma możliwość podłączenia do sieci – dotyczy to przede wszystkim wody, kanalizacji i prądu. Problemem jest brak sieci gazowej, który brak dotyczy wszystkich gmin z wyjątkiem miasta Turek oraz w gminy Przykona (tab. 36).

Tab. 36. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych na terenie powiatu tureckiego

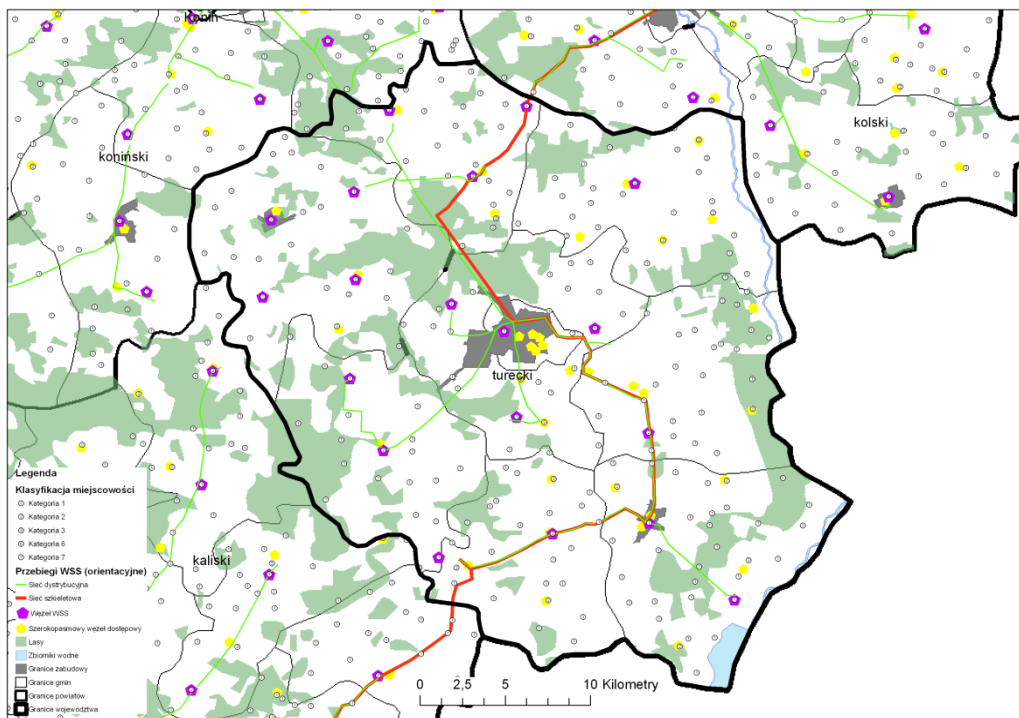
GMINA	LOKALIZACJA	UZBROJENIE	OCENA UZBROJENIA
Brudzew	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Dobra	Skęczniew (455/39)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Linne (11/2,12/2, 13/5, 9)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Skęczniew (438/41)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Skęczniew (438/9)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Długa Wieś (497/3)	1) prąd - tak, 2) woda – tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe
	Dobra, ul. Kilińskiego i Łąkowa (89/7, 89/8)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Dobra , ul. Łąkowa 4 (89/6)	1) prąd - tak, 2) woda – tak, 3) kanalizacja - tak, 4) gaz - nie	częściowe
	Linne (668/1, 569/1)	1) prąd - tak, 2) woda – tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe

	Dobra (638/1)	1) prąd - tak, 2) woda – tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe
	Długa Wieś (504, 499, 478, 501, 502, 503, 506, 507, 508, 509)	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Długa Wieś, Żaronice, Chrapczew	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
Kawęczyn	Kawęczyn Centrum	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia 3) kanalizacja z możliwością podłączenia 4) gaz -nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Kawęczyn	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia 3) kanalizacja z możliwością podłączenia 4) gaz -nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Marianów Kolonia	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia 3) kanalizacja z możliwością podłączenia 4) gaz -nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Kawęczyn- Wschód	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia 3) kanalizacja z możliwością podłączenia 4) gaz -nie	częściowe z możliwością przyłączenia
Malanów	teren przeznaczony pod Aktywizację Gospodarczą o wielkości około 50 ha	brak danych	brak danych
Przykona	TAG; ul. Przemysłowa, Olszówka	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz - nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	Ziomki, Dąbrowa	1) prąd - tak 2) woda - tak 3) kanalizacja – tak 4) gaz - tak	pełne

	Nad zbiornikiem wodnym Przykona	1) prąd - nie 2) woda - nie 3) kanalizacja – nie 4) gaz - nie	brak
Tuliszków	TAG 1 Tuliszków	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, przepustowość 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz - z możliwością podłączenia	z możliwością przyłączenia
	TAG 2 Tuliszków	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz –z możliwością podłączenia	z możliwością przyłączenia
	TAG 3 Grzymiszew	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, przepustowość 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz –z możliwością podłączenia	z możliwością przyłączenia
	TAG 4 Gadowskie Holendry	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, przepustowość 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz –z możliwością podłączenia	z możliwością przyłączenia
	TAG 5 Wróblina	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, przepustowość 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz –z możliwością podłączenia	z możliwością przyłączenia
Miasto Turek	TSI	1) prąd – tak z możliwością podłączenia (04-110 kV; 20 MW) 2) woda - tak (2000 m3/24h) 3) kanalizacja - tak (4000 m3/24h) 4) gaz -nie	częściowe z możliwością przyłączenia
	TSI	1) prąd – tak (20 MW) 2) woda - tak (2000 m3/24h) 3) kanalizacja - tak (4000 m3/24h) 4) gaz -tak	pełne
Turek	Brak danych	Brak danych	brak danych
Władysławów	tereny, położone w obrębach: Kuny, Leonia, Natalia,	nieuzbrojone	brak

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych od gmin.

Analizie poddano również dostęp mieszkańców do Internetu i łączności telekomunikacyjnej. Na terenie powiatu tureckiego możliwy jest dostęp do Internetu, zarówno od operatorów ogólnopolskich jak i lokalnych. Usługi w zakresie dostawy i przyłącza do Internetu będą uzupełnione przez Wielkopolską Sieć Szerokopasmową. Projekt jest realizowany na terenie województwa wielkopolskiego w latach 2011–2015. Jego celem jest zapewnienie mieszkańcom, przedsiębiorstwom oraz organom administracji publicznej możliwości dostępu do wybranego operatora łączności elektronicznej i wybranej platformy technologicznej oraz dostępu do usług dostarczanych w ramach sieci NGA (sieci nowej generacji). Na terenie powiatu tureckiego zostanie przeprowadzona sieć szerokopasmowa oraz dystrybucyjna, a także będą zlokalizowane węzły WSS i dystrybucyjne (ryc. 95).

Ryc. 95. Orientacyjny przebieg oraz planowane węzły WSS na terenie powiatu tureckiego

Źródło: <http://www.bip.umww.pl/portal?id=1359380>.

V. KOMPONENT PRZESTRZENNY

1. Zagospodarowanie przestrzenne

1.1. Stan planistyczny

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 3. Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717 z późn. zm.), uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w granicach administracyjnych gminy należy do zadań własnych gminy. Studium jest nie jest aktem prawa miejscowego, jedynie określa uwarunkowania i kierunki rozwoju gminy.

Mimo że w Polsce niektóre gminy nie posiadają studium, to jednak wszystkie gminy z powiatu tureckiego posiadają taki dokument. Zgodnie z art. 10. ww. ustawy, w studium wskazuje się tereny do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W 2012 roku powiat turecki posiadał łącznie 27 836 ha takich terenów, tj. 29,9% całej powierzchni powiatu. Gmina Przykona oraz Władysławów wskazały aż po 100% obszarów, na których powinien być sporządzony plan miejscowy. Najmniej zadeklarowała gmina Kawęczyn (0%) oraz gminy Dobra, Tuliszków, Turek (po niespełna 0,1%) (Bank Danych Lokalnych GUS 2013).

W celu ustalenia przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy sporządza się oraz uchwała plany miejscowe, które są aktem prawa miejscowego. W 2012 roku 41,8% powierzchni całego powiatu tureckiego objęte było 63 mpzp (w tym 29 zostało sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 roku), średnia dla województwa wielkopolskiego wyniosła 17,3%. Gmina Przykona, Tuliszków, Władysławów na całej swojej powierzchni posiadały plany miejscowe, wszystkie plany zostały sporządzone na podstawie ustawy z roku 1994. Brak mpzp cechował gminę Dobra (tab. 37). Pod względem ilościowym najwięcej planów znajdowało się w mieście Turek – 21 (w tym 15 sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 roku) oraz gminie Brudzew – 18 (w tym 5 sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 roku). Brak planów miejscowych, a także małe pokrycie nimi terenów gmin może skutkować chaosem przestrzennym, rozproszeniem zabudowy, a co za tym idzie wysokim kosztem budowy potrzebnej infrastruktury drogowej oraz technicznej. Kolejnym negatywnym następstwem braku mpzp może być zastój gospodarczy. Inwestorzy boją się inwestować na terenach, na których nie jest określone ich przeznaczenie, a także okolicznych działek. W wyniku braku planów miejscowych gminy wydają warunki zabudowy, które jeszcze bardziej potęgują chaos przestrzenny.

Należy zaznaczyć, iż z roku na rok na terenie powiatu tureckiego zwiększa się liczba mpzp. W latach 2009–2012 liczba ta wzrosła o 12,5%, przy wzroście pokrycia obszarów planami o 4,6%. Największy przyrost terenów objętych miejscowymi planami nastąpił w gminach Brudzew i Malanów. W 2012 roku na terenie całego powiatu planowane było utworzenie 10 planów miejscowych, o łącznej powierzchni 9 433 ha (Bank Danych Lokalnych GUS). Były one planowane w gminie Malanów (4 szt.), mieście Turek (2 szt.), Brudzew (1 szt.), Tuliszków (1 szt.), Turek (1 szt.) oraz Władysławów (1 szt.).

Tab. 37. Wskaźnik pokrycia gmin planami miejscowymi w roku 2012

Gmina	Udział terenów objętych mpzp sporządzonych na podstawie ustawy z 1994 r. w powierzchni ogółem [%]	Udział terenów objętych sporządzonych na podstawie ustawy z 2003r. mpzp w powierzchni ogółem [%]	Udział terenów objętych wszystkimi mpzp w powierzchni ogółem [%]
Brudzew*	3,03	13,42	16,45
Dobra	0,0	0,0	0,0
Kawęczyn	0,02	0,17*	0,19
Malanów	0,0	0,61	0,61
Przykona	100,0	0,0	100,0
Tuliszków	100,0	0,0	100,0
m. Turek*	31,48	48,36	79,84
Turek	4,37	0,01	4,38
Władysławów	99,99	0,0	99,99
Powiat turecki	39,23	2,54	41,77

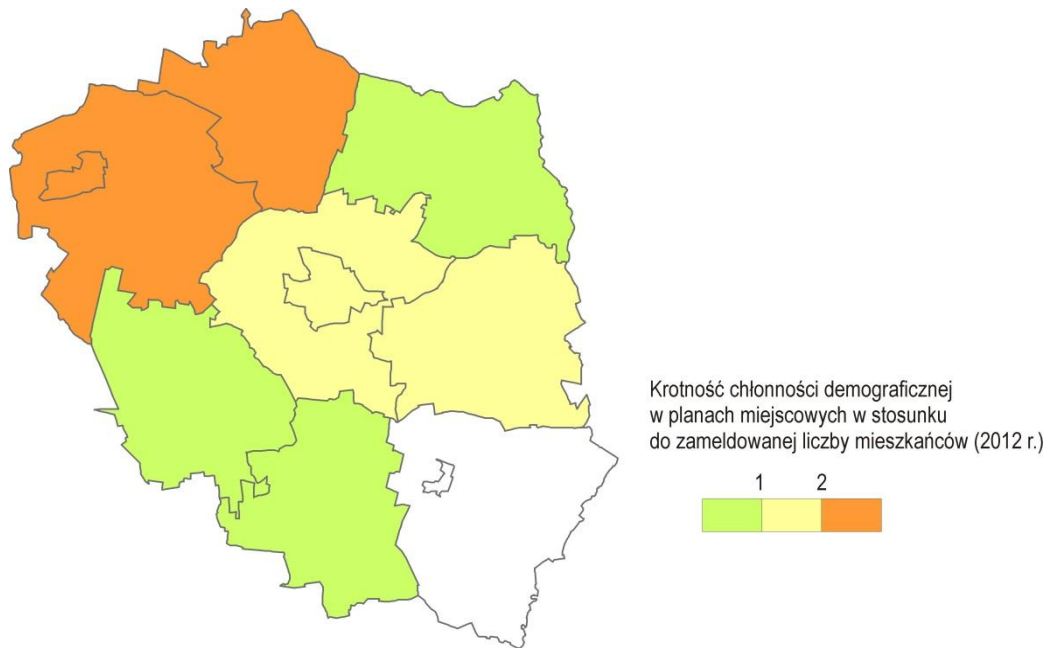
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz informacji z gmin(*).

Liczba planów miejscowych nie świadczy o jakości prowadzonej polityki przestrzennej. Z badań IGiZP PAN⁴⁴ wynika, iż na terenie kraju planowanie przestrzenne nie spełnia swojej roli, ponieważ skutecznie nie reguluje procesów osadniczych, urbanizacyjnych oraz inwestycyjnych. Z analizy wynika, iż w mpzp pod zabudowę mieszkaniową przeznaczają się zbyt wiele terenów. Często przekracza to potrzeby i możliwości ekonomiczne gmin. Na potrzeby badań został obliczony wskaźnik chłonności demograficznej obszarów mieszkalnych. Za chłonność demograficzną rozumie się liczbę mieszkańców, których można osiedlić na danym terenie, przy uwzględnieniu wskaźnika gęstości zabudowy. Dla zabudowy wielorodzinnej przyjmuje się wskaźnik chłonności demograficznej na poziomie 200 mieszkańców na 1 ha, natomiast dla zabudowy jednorodzinnej 40. Autorzy badania założyli, iż zabudowa mieszkaniowa netto zajmuje 60% powierzchni terenu, średnia wielkość użytkowa mieszkania na 1 mieszkańca wynosi 30m². Pozostałe 40% powierzchni obszaru przeznaczone są pod usługi, zielenią miejską i komunikację.

Z badań Instytutu wynika, iż gmina Tuliszków, Władysławów, Przykona, Turek oraz miasto Turek posiadają w planach miejscowych więcej terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, niż wynosi aktualna liczba mieszkańców (IGiZP PAN 2013) (ryc. 96). Należy przez to rozumieć, iż tereny przeznaczone pod funkcję mieszkaniową nie zostaną nigdy w pełni wykorzystane, ponieważ przewidziane są one na o wiele większą liczbę mieszkańców od tej aktualnej.

Wadliwe planowanie, w tym przeznaczenie zbyt wielu terenów pod zabudowę mieszkaniową może spowodować straty gospodarcze gminy spowodowane ponoszonymi kosztami wykupu gruntów pod drogi, a także kosztami budowy infrastruktury technicznej na terenach, które nie zostaną nigdy zabudowane. Może to również skutkować ograniczeniem napływu inwestorów, którzy nie mają gdzie lokalizować swoich inwestycji, przy niewykorzystanych zasobach wolnych terenów. W związku z tym w gminach powiatu tureckiego warto, poprzez zmiany miejscowych planów oraz studiów, ograniczyć przeznaczenie terenów pod zabudowę na korzyść terenów inwestycyjnych. Spowoduje to ograniczenie chaosu przestrzennego, marnowania przestrzeni oraz kapitału.

⁴⁴ Kowalewski A., Mordasewicz J., Osiatyński J., Regulski J., Stępień J., Śleszyński P., 2013, Raport o ekonomicznych stratach i społecznych kosztach niekontrolowanej urbanizacji w Polsce, IGiZP PAN.

Ryc. 96. Krotność chłonności demograficznej według zapisów w planach miejscowych w stosunku do zameldowanej liczby mieszkańców w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie IGiZP PAN 2013.

Analizie poddano ocenę stanu planistycznego gmin na terenie powiatu tureckiego na podstawie studiów. Z dokumentów wynika, iż we wszystkich gminach dominuje rolnicze oraz rolno-leśne przeznaczenie gruntów. Tereny zurbanizowane (mieszkaniowe i przemysłowe) zajmują stosunkowo małe obszary. Wszystkie gminy określiły kierunki swojego rozwoju. Wiele gmin wskazywało na rozwój rolnictwa, w tym również na wielofunkcyjny rozwój wsi, a także rozwój turystyczno-rekreacyjny związany z walorami środowiska naturalnego. Gminami, które chcą rozwijać funkcję gospodarczą i przemysłową to gminy Brudzew, Kawęczyn, Tuliszków, Turek, miasto Turek oraz gmina Władysławów. Funkcja mieszkaniowa rozwijana będzie w gminie Dobra, Kawęczyn, Przykona, Turek, mieście Turek oraz w gminie Władysławów. Pozostałymi kierunkami, o mniejszym znaczeniu dla gmin, to rozwój usług, infrastruktury technicznej i ochrony środowiska (tab. 38). Uwagę zwraca także przeznaczenie gruntów w studiach, gdyż w na terenie o dużych tradycjach przemysłowych i o znacznej liczbie osób zatrudnionych w tym sektorze, zapisy studium w dalszym ciągu preferują rolniczy kierunek rozwoju gmin wraz z uzupełniającą ją funkcją mieszkaniową.

Tab. 38. Ocena stanu planistycznego gmin powiatu tureckiego

Gmina	Postęp prac planistycznych*	Dominujące przeznaczenie gruntów w studiach	Kierunki rozwoju gmin zawarte w studiach
Brudzew	bardzo duży	<ul style="list-style-type: none"> – rolniczo-leśne – przemysłowe– eksploatacja surowców naturalnych 	<p>Perspektywiczny rozwój gminy wyznacza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – funkcja przemysłowa, związana z eksploatacją węgla, – rolnictwo ukierunkowane na produkcję roślinną i hodowlę bydła – turystyka i rekreacja adresowane do wąskiego grona osób, preferujących ciszę i bliski kontakt z przyrodą
Dobra	żaden	rolnicze	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój miasta Dobra, jako podstawowego ośrodka mieszkaniowego i usługowego w gminie, a także miejscowości położonych w sąsiedztwie Dobrej (Długa Wieś, Linne, Chrapczew) tworzących z miastem pasmo rozwojowe gminy; – wielofunkcyjny rozwój wsi, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania funkcji związanych z turystyką i rekreacją; – jak najlepsze wykorzystanie użytków rolnych (na których prowadzona jest działalność rolnicza) z możliwością ograniczenia rozwoju przestrzennego zainwestowania i przekształceń w zabudowie mieszkaniowej; – zalesienie terenów o najsłabszych gruntach, a także rozbudowa systemu zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, przywodnych i przydrożnych w celu jego optymalizacji przestrzennej.
Kawęczyn	żaden	rolnicze	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona walorów środowiska przyrodniczego, – ochrona walorów środowiska kulturowego, – zwiększenie atrakcyjności i walorów wypoczynkowych i rekreacyjnych gminy, – rozwój bazy i zaplecza dla sportu, turystyki, wypoczynku i rekreacji, – rozwój budownictwa mieszkaniowego, – rozwój usług społecznych, zarówno podstawowych jak i ponadpodstawowych, – tworzenie warunków dla rozwoju szeroko rozumianej działalności gospodarczej, – wspieranie rozwoju proekologicznych źródeł energii, – tworzenie preferencji dla racjonalnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, – efektywne wykorzystanie istniejącej sieci dróg i infrastruktury
Malanów	bardzo duży	rolnicze	Brak uzyskanych dokumentów od gminy dotyczących kierunków
Przykona	duży	rolnicze	<ul style="list-style-type: none"> – racjonalny rozwój funkcji mieszkaniowej, – rozwój i aktywizacja funkcji turystycznych, krajoznawczych, z wykorzystaniem obszarów cennych przyrodniczo, z zachowaniem wymogów ochrony środowiska przyrodniczego, – różnorodna, lecz ograniczona w uciążliwości działalność gospodarcza, w oddzieleniu od zabudowy mieszkaniowej, – rozwój i aktywizacja usług, – rozwój i dostosowanie do potrzeb infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, – rozwój i modernizacja rolnictwa na terenach wiejskich
Tuliszków	średni	rolnicze	<ul style="list-style-type: none"> – Istniejący potencjał gospodarczy gminy w postaci zasobów przestrzennych, związanych z produkcją rolniczą, w naturalny sposób predestynuje do rozwoju funkcji rolniczej. <p>Ponad to rozwój gminy obejmuje również:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowę brakującej infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska i zapewnienia warunków dla działalności gospodarczej , – wspieranie działalności gospodarczej i przeciwdziałanie bezrobociu.
m. Turek	duży	<ul style="list-style-type: none"> – rolnicze – mieszkaniowe – przemysłowe 	<p>Za podstawowe funkcje na okres perspektywiczny uznaje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowana działalność gospodarcza, – administracja i usługi,

			<ul style="list-style-type: none"> - mieszkalnictwo, - turystyka i wypoczynek.
Turek	średni	<ul style="list-style-type: none"> - rolno-leśne 	<p>Za podstawowe funkcje na okres perspektywiczny uznaje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rolnictwo - zróżnicowana działalność gospodarcza, - mieszkalnictwo, - rekreacja i wypoczynek.
Władysławów	średni	<ul style="list-style-type: none"> - rolnicze - leśne - poeksploatacyjne 	<p>Realizacja celów rozwoju gminy wiąże się w znacznym stopniu z przekształceniem jakościowym i ilościowym zagospodarowania przestrzennego oraz jego funkcjonowaniem jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miejsca zamieszkania, - rozwoju przemysłu, - wytwórczości - usług, w tym związanych z turystyką i wypoczynkiem, - ośrodka obsługi ludności o znaczeniu ponadlokalnym

*Postęp prac planistycznych oceniono na podstawie dynamiki zmian powierzchni gmin objętych planami miejscowymi w latach 2009-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz udostępnionych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

1.2. Struktura własnościowa gruntów

W powiecie tureckim większość gruntów jest własnością osób fizycznych, czyli podmiotów prywatnych. Są to przede wszystkim działki mieszkaniowe jednorodzinne i gospodarstwa rolne. Na części działek prowadzona jest również działalność gospodarcza. Drugim co do wielkości właścicielem gruntów jest Skarb Państwa. Niewątpliwie ma na to wpływ duża powierzchnia kompleksów leśnych, które zarządzane są przez Lasy Państwowe. Skarb Państwa posiada również, ważne z punktu widzenia funkcjonowania państwa, tereny zajęte pod wody płynące oraz drogi krajowe. Właścicielami gruntów są również osoby prywatne, które posiadają część areałów. Są to głównie spółki prowadzące działalność usługową i produkcyjną, a także przemysłową związaną z wydobyciem surowców naturalnych – szczególnie są to kopalnie węgla brunatnego. Grunty należą także do samorządów gmin, powiatu oraz województwa. Samorzady gminne w swoich zasobach posiadają głównie zasoby komunalne (mieszkaniowe i inne) oraz wszystkie drogi publiczne gminne. Zaś w przypadku samorządu powiatowego i wojewódzkiego są to drogi publiczne: powiatowe i wojewódzkie. Niewielka część gruntów należy również to kościołów.

1.3. Zagospodarowanie przestrzenne

a) użytkowanie ziemi

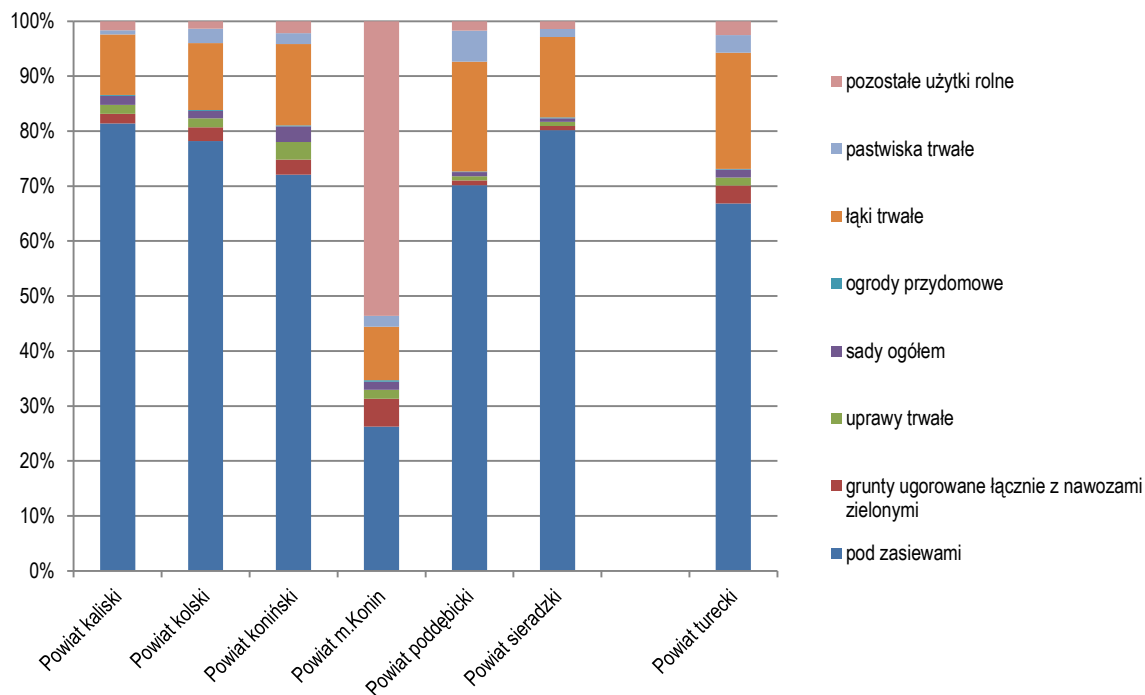
Powierzchnia powiatu tureckiego stanowi 3,11% powierzchni całego województwa wielkopolskiego (stan na 2012 rok). Analizie poddano rodzaje gruntów – rolne, leśne oraz pozostałe, w skład których wchodzi tereny zurbanizowane, wody powierzchniowe, itp. Na terenie powiatu tureckiego dominują grunty rolne (64,54%) oraz grunty leśne (25,13%). W stosunku do powiatów sąsiadujących analizowany obszar posiada najwięcej gruntów leśnych, natomiast najmniej rolnych (tab. 39).

Tab. 39. Rodzaj użytkowania gruntów w powierzchni ogółem

Powiat	Rodzaje gruntów		
	grunty rolne [%]	grunty leśne [%]	pozostałe [%]
kaliski	72,62	20,68	6,70
kolski	77,43	11,87	10,70
koniński	68,12	16,34	15,54
miasto Konin	97,96	1,23	0,81
poddębicki	70,80	16,61	12,59
sieradzki	69,20	19,94	10,87
turecki	64,54	25,13	10,33

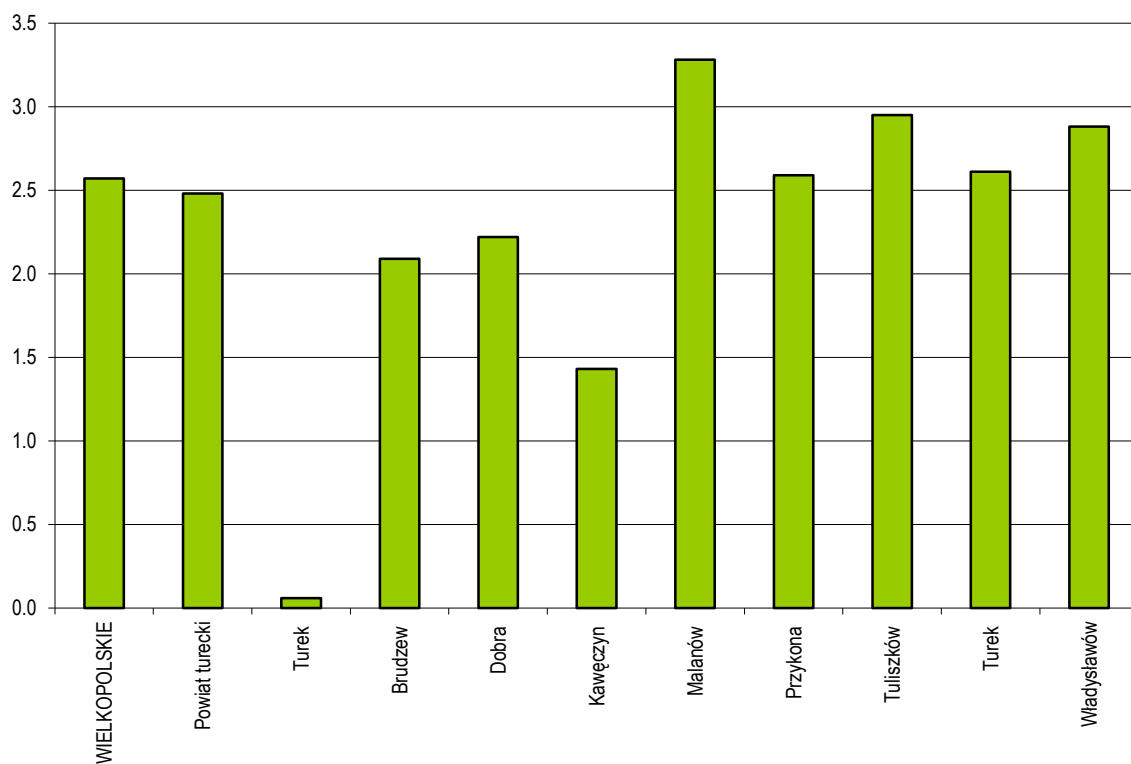
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę, fakt że we wszystkich sąsiednich powiatach dominują grunty rolne należy zwrócić uwagę na przewagę użytków rolnych przeznaczonych pod zasiew. Wyjątek stanowi miasto Konin, gdzie przeważają pozostałe użytki rolne. Kolejną formą użytkowania są łąki trwałe, których najwięcej jest w powiecie tureckim (ryc. 97).

Ryc. 97. Rodzaj użytków rolnych powiatu tureckiego na tle sąsiednich powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 98. Wskaźnik lesistości w gminach powiatu tureckiego w roku 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

b) struktura funkcjonalno-przestrzenna

Główną formą zagospodarowania terenu we wszystkich gminach powiatu są tereny rolne, wraz z dużą ilością użytków rolnych. Przekłada się to również na pełnioną przez gminy funkcję rolniczą, która dominuje we wszystkich tych jednostkach. Według danych ze Spisu Rolnego w roku 2010 największy udział użytków rolnych w powierzchni ogółem znajdował się w gminie Kawęczyn (69,5%), Turek (57,5%), Brudzew (55,5%). Natomiast najmniejszy w mieście Turek (42,1%), gminie Tuliszków (46,8%) i Przykona (47,6%). Kolejną formą zagospodarowania terenu, która przeważa w strukturze użytkowania to lasy i grunty leśne. W 2013 roku, według danych z BDL GUS, najwyższy wskaźnik lesistości występował w gminie Malanów (32,8%), na obszarze wiejskim gminy Tuliszków (30,5%) oraz gminie Władysławów (28,8%). Zaś najmniejszy udział lasów w powierzchni ogółem znajdował się na terenach miejskich – mieście Dobra (0,0%), Turek (0,6%) oraz Tuliszków (9,4%; ryc. 98).

Przeważającym typem użytkowania ziemi gmin powiatu tureckiego są tereny rolnicze. Należy zaznaczyć, iż w gminach dominuje rolnictwo indywidualne, skupiające się na produkcji roślinnej oraz hodowli zwierząt. Poza tym gminy pełnią funkcję mieszkaniową, administracyjną, usługową, handlową, przemysłową oraz edukacyjną.

Funkcja mieszkaniowa gmin, a co za tym idzie zabudowa, zlokalizowana jest wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Na terenie powiatu dominuje zabudowa jednorodzinna zagrodowa. W mieście Turek obszary mieszkaniowe znajdują się w centrum, bloki natomiast na obrzeżach strefy centrum. Tereny miejskie (Turek, Tuliszków, Dobra) charakteryzują się większym rozproszeniem w przeciwieństwie do terenów wiejskich, gdzie dominuje układ wsi typu ulicówka i wielodrożnica.

O funkcji administracyjnej gmin świadczy obecność urzędów gminnych, które mieszczą się w centrum miejscowości. Funkcję administracyjną o znaczeniu ponadlokalnym pełni miasto Turek, w którym znajduje się urząd miasta, starostwo powiatowe, ZUS, Powiatowy Urząd Pracy i Urząd Skarbowy. Wszystkie te jednostki zlokalizowane są w centrum lub na jego obrzeżach. Wyjątek stanowi Urząd Skarbowy, który mieści się przy drodze krajowej nr 72 oraz Powiatowy Urząd Pracy zlokalizowany na obrzeżach miasta.

Funkcja usługowa i handlowa skupia się przede wszystkim w miastach. Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, a terenie powiatu w 2012 roku znajdował się 1 hipermarket zlokalizowany w mieście Turek, 10 supermarketów, w tym 9 na terenie miasta Turek oraz jeden w miejscowości Władysławów jaki i 2 domy handlowe (po jednym w mieście Turek i Tuliszków). Sklepy wielkopowierzchniowe zlokalizowane są w centrum miast oraz przy drogach krajowych. Wyjątek stanowi sklep Tesco, który mieści się na obrzeżach miasta Turek oraz supermarket Polo Market w Tuliszkowie – oba sklepy znajdują się przy drodze krajowej nr 72. Małe sklepy, zakłady usługowe mieszczą się w centrach miejscowości gminnych, przy ulicach odchodzących od głównego placu, rynku. Centrum handlowe Karuzela oraz Galeria Staromiejska w Turku znajdują się w centrum miasta. Sieć sklepów uzupełniana jest przez targi, których w 2012 na terenie całego powiatu było 10. Znajdują się one w miastach: Turek (2), Dobra (1), Tuliszków (2), a także gminie Brudzew (2), Malanów (1), Turek (1) oraz Władysławów (1). Wszystkie gminy powiatu pełnią funkcje edukacyjną szczebla podstawowego oraz gimnazjalnego, natomiast w mieście Turek oraz gminie Turek. Dokładny opis i rozkład placówek edukacyjnych znajduje się w komponencie II, rozdział 4.

Układ przestrzenny gmin powiatu tureckiego kształtowany jest również przez funkcję przemysłową związaną głównie z eksploatacją metodą odkrywkową węgla brunatnego oraz kruszyw naturalnych (piasków, żwirów). Górnictwo jest wiodącą funkcją gospodarczą większości analizowanych gmin. Kopalnie w istotny sposób przekształcają teren i zmieniają jego funkcję. Na terenie miasta Turek tereny przemysłowe są zagospodarowane między innymi przez elektrownię, która jest zlokalizowana we wschodniej części miasta i wywiera istotny wpływ na przestrzeń miasta. Tereny przemysłowe znajdują się również części wschodniej miasta oraz na obrzeżach strefy mieszkaniowej. Ten rodzaj zagospodarowania terenu występuje także w gminie Brudzew, Przykona, na obrzeżach miasta Dobra, w gminie Tuliszków (głównie w mieście Tuliszków), w gminie Turek przy granicy z miastem (w jej strefie podmiejskiej), gminie Władysławów. Tereny przemysłowe mieszczą się przy głównych szlakach komunikacyjnych.

Pomimo wysokiego współczynnika lesistości oraz występowania obszarów chronionych, gminy nie posiadają dobrze rozwiniętej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej. W południowej części gminy Dobra znajduje się zbiornik Jeziorsko, natomiast we wschodniej części gminy obszary dolnej Warty, które posiadają funkcję rekreacyjną. W gminie Turek w tym celu została wyznaczona strefa krajobrazowa. Liczne walory przyrodniczo-krajobrazowe jak i kulturowe gminy Władysławów sprawiają, iż jest ona atrakcyjnym miejscem uprawiania turystyki i rekreacji. Na terenach gmin znajdują się również tereny zielone, pełniące funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Należą do nich parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, zieleń uliczna oraz zieleń osiedlowa. W roku 2012 na terenie powiatu znajdowało się 9 parków spacerowo-wypoczynkowych o łącznej powierzchni 171,7 ha. Największy obszar pełniący tę funkcję był w gminie Przykona (135 ha). Zieleńce zajmowały 20,2 ha powierzchni powiatu, najwięcej w mieście Turek, Tuliszków oraz gminie Przykona. Zieleń uliczna obejmowała głównie obszary miejskie – Turek, Dobra, Tuliszków oraz obszar wiejski gminy Tuliszków. Łączna ich powierzchnia w całym powiecie wynosiła 21,4 ha. Tereny zieleni osiedlowej znajdowały się jedynie w gminie Tuliszków (miasto i obszar wiejski) oraz mieście Turek (tab. 40).

Tab. 40. Tereny zielone w powiecie tureckim w roku 2012

gmina	parki spacerowo-wypoczynkowe		zieleńce		zieleń uliczna	tereny zieleni osiedlowej
	obiekty [szt.]	powierzchnia [ha]	obiekty [szt.]	powierzchnia [ha]	powierzchnia [ha]	powierzchnia [ha]
Brudzew*	2	2,3	2	0,2	0,0	0,0
Dobra - miasto	2	5,0	0	0,0	1,0	0,0
Dobra - obszar wiejski	0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Kawęczyn	0	0,0	1	1,0	0,0	0,0
Malanów	1	5,7	0	0,0	0,0	0,0
Przykona	1	135,0	8	4,9	0,1	0,0
Tuliszków - miasto	1	2,2	7	5,0	2,5	3,0
Tuliszków - obszar wiejski	1	5,0	25	2,1	6,0	0,5
Turek - miasto	1	11,0	19	5,6	11,6	9,3
Turek	0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Władysławów	1	5,8	2	1,6	0,2	0,0
Powiat turecki	10	172,0	64	20,4	21,4	12,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS oraz informacji z gmin (*).

Powiat turecki, ze względu na jego dominującą funkcję rolniczą, należy ją rozwijać w kierunku produkcji roślinnej oraz łąkarstwa połączonego z hodowlą bydła mlecznego i produkcją pasz. Natomiast w mieście Turek i jego okolicy powinno się zwiększyć znaczenie funkcji przemysłowej poprzez rozwój stref inwestycyjnych, które należy lokalizować wzdłuż szlaków komunikacyjnych prowadzących do autostrady A2. Funkcję wypoczynkowo-rekreacyjną można rozwijać na terenach

znajdujących się przy zbiorniku Jeziorsko oraz obszarach chronionych, a także na zrehabilitowanych obszarach poeksploatacyjnych węgla brunatnego i kruszyw naturalnych po odpowiednim ich zagospodarowaniu oraz wyposażeniu we właściwą infrastrukturę.

1.4. Obiekty i obszary wymagające rewitalizacji

Obszary, które zostały zdegradowane utraciły ład przestrzenny, bądź pełnione funkcję, należy teraz zrehabilitować lub zrehabilitować. Za rewitalizację rozumie się skoordynowany proces, prowadzony wspólnie przez władzę samorządową, społeczność lokalną i innych uczestników, będący elementem polityki rozwoju i mający na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej i zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, poprawę środowiska zamieszkania oraz ochronę dziedzictwa narodowego z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju (Ziobrowski 2010)⁴⁵. Natomiast rekultywacja to przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom (przede wszystkim leśnym i rolniczym) zdewastowanym i zdegradowanym przez działalność człowieka.

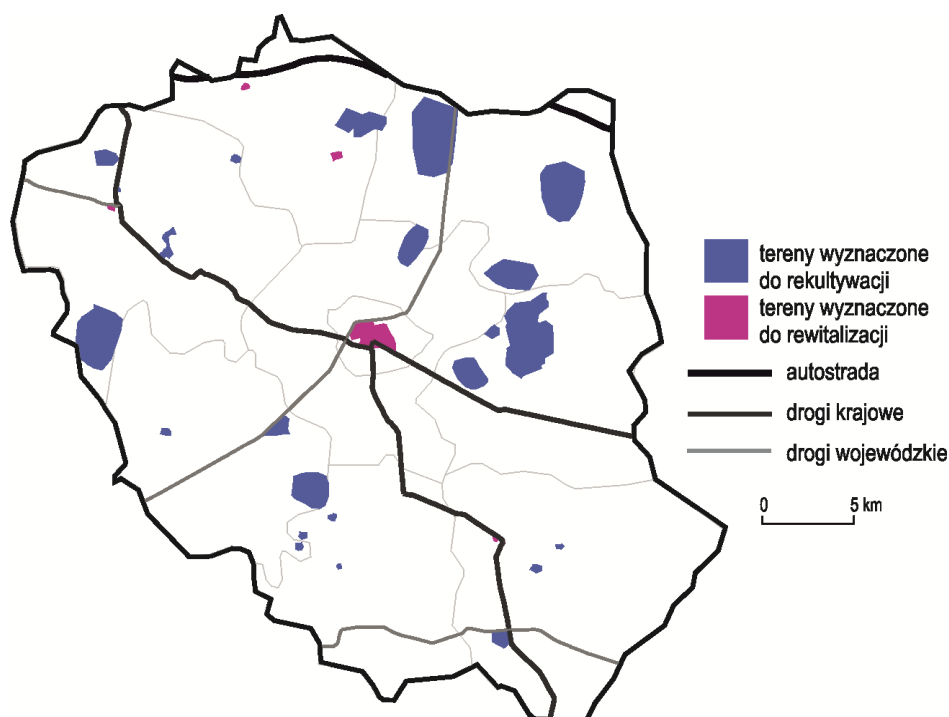
Terenami wskazanymi do rewitalizacji jest centrum miasta Turek, które pełni funkcje: mieszkaniową, usługową, handlową i gospodarczą. W ramach podjętych działań planuje się zwiększenie znaczenia funkcji handlowej, gospodarczej, a także funkcji turystycznej. Działania te mają być realizowane poprzez poprawę stanu infrastruktury drogowej, remont budynków zabytkowych, kamienic, użyteczności publicznej, rewitalizację płyty rynku oraz zniszczonych obiektów i nadanie im nowej funkcji usługowo-handlowej, rewaloryzację terenów zieleni, budowę nowych placów zabaw, a także podniesienie atrakcyjności obszaru jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, przez co zmniejszone zostanie bezrobocie. Na terenie gminy Władysławów rewitalizacja w miejscowości Władysławów oraz Wyszyna powinna dotyczyć przywrócenia ład przestrzennego w obszarach o wysokich walorach kulturowych poprzez wyeksponowanie wartości zabytkowych i krajobrazowych terenów. Natomiast w gminie Kawęczyn wskazuje się tereny parków podworskich, polegającej na pielęgnacji istniejącej struktury roślinnej, w miarę potrzeb wymianę i uzupełnianie drzewostanów. W gminie Dobra proponuje się rewitalizację centrum miejscowości Dobra. Celem rewitalizacji miejscowości gminnych powinien być rozwój: społeczny (aktywizacja społeczeństwa zagrożonej procesami marginalizacji), turystyczny (rozwój funkcji turystycznej miasta, wykorzystanie potencjału kulturowo-historycznego), gospodarczy (uporządkowanie funkcji handlowo-usługowych)⁴⁶ (ryc. 99).

Teren powiatu tureckiego bogaty jest w obszary górnicze, kopalnie podrywkowe węgla brunatnego oraz surowców naturalnych. Powoduje to znaczną ingerencję w przestrzeń oraz ład przestrzenny analizowanego obszaru. Tereny eksploatacji powierzchniowej oraz poeksploatacyjne i powinny być rekultywowane pod kierunkiem rolnym, leśnym, rolno-leśnym oraz wodnym. Działania te pomogą w przywróceniu aktywności przyrodniczej terenu, a także rozwoju funkcji sportowych, rekreacyjnych i turystycznych wykorzystujących walory przyrodnicze. Rekultywacja może przyczynić się do rozwoju gospodarczego (rekultywacja rolnicza oraz leśna), wprowadzić na tereny obiekty predykcyjne, składy, magazyny i usługi. Działania rekultywacyjne powinny objąć obszary gminy Brudzew (tereny powierzchniowej eksploatacji węgla brunatnego „Koźmin” i „Adamów”), Dobra (szczególnie te po

⁴⁵Ziobrowski Z. (red.), 2010, *Rewitalizacja miast polskich*, t. 9., *Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*, IRM, Kraków.

⁴⁶ Opracowano na podstawie Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gmin powiatu tureckiego oraz Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Turek na lata 2011-2020.

nielegalnej eksploatacji kruszywa naturalnego), Przykona oraz Władysławów. Na terenie gminy Kawęczyn proponuje się rekultywację w kierunku leśnym terenów zamkniętego składowiska odpadów⁴² (ryc. 99).

Ryc. 99. Obszary proponowane do rewitalizacji i rekultywacji

Źródło: opracowanie własne.

2. Stan i funkcjonowanie środowiska

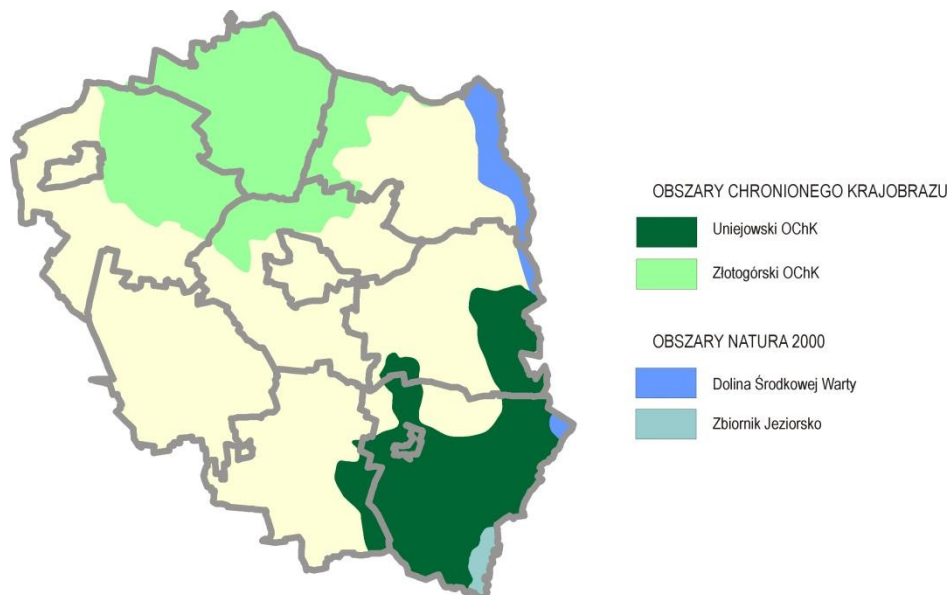
Stan i funkcjonowanie środowiska naturalnego bez wątpienia zależy od działalności człowieka. Ochronie wartości przyrodniczych służą różnego rodzaju formy i obszary chronione. W roku 2012 na terenie powiatu tureckiego obszary prawnie chronione łącznie zajmowały 32 124,0 ha powierzchni całego powiatu, stanowiąc w ten sposób 34,4% jego powierzchni. Największy udział terenów chronionych znajdował się w gminie Władysławów oraz Dobra. Brakiem form ochrony przyrody cechowała się gmina Malanów oraz miasto Turek (tab. 41).

Tab. 41. Obszary prawnie chronione na terenie powiatu tureckiego (stan na 2012 r.)

Gmina	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha]	Udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem [%]
Brudzew	2 252,0	20,0
Dobra	8 695,1	66,0
Kawęczyn	1 039,1	10,3
Malanów	0,0	0,0
Przykona	2 215,8	20,0
Tuliszków	6 550,0	43,8
Turek (miasto)	0,0	0,0
Turek	2 298,0	21,0
Władysławów	9 074,0	100,0
Powiat turecki	32 124,0	34,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na obszarze powiatu tureckiego, a także w jego najbliższym sąsiedztwie nie występują parki narodowe ani krajobrazowe. Natomiast na terenie powiatu znajdują się dwa obszary chronionego krajobrazu – Złotogórski oraz Uniejowski. Złotogórski Obszar Chronionego Krajobrazem swoim zasięgiem obejmuje gminę Brudzew, Turek, Tuliszków oraz Władysławów. Natomiast Uniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu gminę Dobra, Kawęczyn oraz Przykona (ryc. 100). Obszary chronionego krajobrazu mają na celu ochronę terenów ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, ale są także wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych (Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220). Na terenie powiatu znajdują również dwa obszary Natura 2000 – obszary ptasie: Dolina Środkowej Warty w gminie Brudzew, Dobra i Przykona oraz Zbiornik Jeziorsko w gminie Dobra (ryc. 100). Celem programu Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy.

Ryc. 100. Formy ochrony przyrody w powiecie tureckim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Obszary chronionego krajobrazu oraz Natura 2000 uzupełniane są przez pomniki przyrody znajdujące się na terenie powiatu. Za pomnik przyrody rozumie się prawnie chroniony twór przyrody, szczególnie cenny ze względów naukowych, zabytkowych, kulturowych i innych. Najwięcej, bo aż 22 pomniki przyrody (dęby szypułkowe, klon srebrzysty, głązy narzutowe) znajdowały się w gminie Tuliszków, natomiast najmniej w gminie Brudzew oraz Przykona (po jednym; tab. 42).

Wszystkie formy ochrony przyrody znajdujące się w powiecie tureckim ze względu na pełnioną funkcję turystyczną oraz wypoczynkową, a także wartości krajobrazowe uważa się za bardzo cenne, szczególnie dla mieszkańców całego powiatu oraz turystów. Należy je rozwijać i promować w celach ożywienia ruchu turystycznego. Na szczególną uwagę powinno zasługiwać otoczenie zbiornika Jeziorsko, ponieważ posiada on wielki potencjał turystyczny, rekreacyjny oraz wypoczynkowy. Konkurencją dla powiatu tureckiego pod względem obszarów chronionych wykorzystywanych w celach rekreacyjno-wypoczynkowych może być lepsze zagospodarowanie zbiornika Jeziorsko

na terenie powiatu poddębickiego oraz sieradzkiego w województwie łódzkim, który jest jednocześnie rezerwatem przyrody Jeziorsko.

Tab. 42. Pomniki przyrody

Gmina	Liczba	Rodzaj*
Brudzew	1*	platan klonolistny
Dobra	3*	dąb szypułkowy, aleja kasztanowcowa, bluszcz pospolity
Kawęczyn	5	aleja grabowo-lipowa, dąb szypułkowy, gład narzutowy, wiąz polny, bluszcz pospolity
Malanów	2	dąb szypułkowy, sosna zwyczajna
Przykona	1*	wawrzynek wilcze tyko
Tulisków	22*	dęby szypułkowe, klon srebrzysty, głązy narzutowe
Turek (miasto)	2*	gład narzutowy (granit czerwony, średnioziarnisty), lipa drobnolistna
Turek	5*	sasanka łąkowa, podkolan biały, gład narzutowy, lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata
Władysławów	2	dąb szypułkowy, brzoza pospolita
Powiat turecki	43	

* - dane pochodzące ze SUIKZP gmin oraz gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie SUIKZP gmin, informacji z gmin oraz BDL GUS (stan na 2012 r.).

Na uwagę zasługują również okoliczne obszary chronionego krajobrazu: m.in. Nadwarciański (powiat sieradzki i poddębicki, woj. łódzkie), Dolina rzeki Swędrni w okolicach Kalisza, Dolina Rzeki Proсны (powiat kaliski), Goplańsko-Kujawski (powiat koniński, miasto Konin i kolski), Pyzdrowski i Powidzko-Bieniszewski (powiat koniński i miasto Konin), a także zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Lipickie Błota”, którego część objęta jest Naturą 2000 (powiat sieradzki) oraz „Uroczysko Zieleń” w powiecie poddębickim.

O stanie środowiska przyrodniczego oraz świadomości mieszkańców w kwestii jego ochrony dużo mówią dzikie wysypiska śmieci. Z danych Banku Danych Lokalnych GUS wynika, iż na terenie całego powiatu w roku 2012 nie było dzikich wysypisk śmieci (stan na 31 XII). Warto dodać, że władze lokalne likwidują tego rodzaju wysypiska. Jednak dzikie wysypiska śmieci w roku 2012 były problemem jedynie w dwóch gminach – Tulisków oraz Władysławów. Władze lokalne w analizowanym roku zlikwidowały 3 wysypiska (w tym 1 w mieście Tulisków oraz 2 na terenie wiejskim gminy). Łączny tonaż śmieci wyniósł 4,2 t (1,9 t – Tulisków miasto, 1,5 t – Tulisków obszar wiejski oraz 0,8 t – gmina Władysławów). W latach 2008–2012 na terenie całego powiatu zlikwidowano w sumie 38 dzikich wysypisk śmieci o łącznej masie 486,8 t – najwięcej było w gminie Tulisków w roku 2009 i 2010 (tab. 43).

Tab. 43. Dzikie wysypiska śmieci w powiecie tureckim w latach 2008–2012

Gmina	Zlikwidowane dzikie wysypiska śmieci [szt.]	Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk [t]
	2008–2012	2008–2012
Brudzew	0	0
Dobra - miasto	0	0
Dobra - obszar wiejski	0	0
Kawęczyn	0	0
Malanów	0	0
Przykona	0	0
Tulisków - miasto	9	333,9
Tulisków - obszar wiejski	9	141,5
Turek - miasto	0	0
Turek	2	1,0
Władysławów	18	10,4
Powiat turecki	38	486,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Należy zaznaczyć, iż z biegiem lat liczba oraz wielkość dzikich wysypisk zmniejsza się. Może to być wynik rosnącej świadomości mieszkańców odnośnie ochrony środowiska, czy też nowych przepisów dotyczących gospodarki odpadami. Bez wątplenia władze gmin powinny prowadzić politykę prośrodowiskową i na każdym szczeblu edukacji uczyć najmłodsze pokolenia jak dbać o środowisko naturalne, zarówno w skali lokalnej jak i regionalnej i globalnej.

3. Kultura i turystyka

3.1. Walory kulturowe i turystyczne

Turystyka stanowi istotną sferę działalności gospodarczej. Rozwój turystyki jest ściśle powiązany z rozwojem społeczno-gospodarczym, ponieważ wpływa na generowanie nowych miejsc pracy, przez co podnosi jakość życia lokalnej ludności, a także stanowi o konkurencyjności regionów oraz przyczynia się do ożywienia gospodarczego obszarów peryferyjnych. Turystyka przyczynia się także do propagowania najcenniejszych zasobów środowiskowych i kulturowych. Odpowiednie podejście oraz zwracanie uwagi na najcenniejsze atuty pozwalają zachować tradycyjne wartości przy uwzględnianiu zasad zrównoważonego rozwoju.

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie powiatu tureckiego znajduje się 108 obiektów i zespołów zabytkowych⁴⁷, z czego niemal połowa zlokalizowana jest na terenie gminy miejskiej Turek. Ponadto znaczna liczba zabytków nieruchomości zlokalizowana jest w gminie Władysławów (13) i Brudzew (11). Natomiast najmniej takich obiektów można spotkać w gminie Przykona (2) i gminie wiejskiej Turek (3). Wśród zabytków przeważają obiekty sakralne – kościoły, a także zespoły dworskie. W Turku na 52 obiektów zabytkowych, aż 43 stanowią budynki z połowy XIX wieku. Szczegółowy wykaz zabytków nieruchomości znajduje się w załączniku 6.

Gminy powiatu tureckiego, w znacznej mierze, swoją promocję opierają na zlokalizowanych w nich zabytkowych obiektach. Warto dodać, iż Starostwo Powiatowe w Turku wydaje publikacje w ramach sakralno-zabytkowej wędrowki po powiecie tureckim. Kolejne zeszyty prezentują najciekawsze obiekty sakralne powiatu. Życie kulturalne w powiecie jest bogate. Powiat wspiera organizację wielu imprez o zasięgu ogólnopolskim i nawet międzynarodowym. W samym Turku organizowany jest Dzień Sera, na który zjeżdżają się producenci sera z wielu zakątków Polski, Ogólnopolski Festiwal Szachowy, Turkowskie Prezentacje Teatrów Ulicznych TURKOSTRADA. Ponadto Turek jest miejscem największego w Wielkopolsce Festiwalu Sztuki i Kultury Ulicznej SCABB, w ramach którego organizowane są warsztaty beatboxowe, teatralne, dj-sko-producenckie, taneczne i dziennikarskie. Poza tym organizowany jest festyn promujący lokalną twórczość artystyczną Sztuka na Ulicy, Przegląd Studenckich Etiud Filmowych KLAPS i Turkowskie Elitarne Spotkania Kabaretów Oklaskiwanych TESKO i „Czwarta Ściana” – Ogólnopolskie Spotkania Teatralne Młodych. Na jeziorze Jeziorsko w Kościankach organizowany jest Puchar Polski w formule windsurfing. Natomiast w gminie Kawęczyn organizowane są zawody w skokach przez przeszkody i mistrzostwa w powożeniu zaprzęgami konnymi. Ta widowiskowa dyscyplina sportowa przyciąga wielu miłośników jeździectwa.

W regionie ogromną rolę w turystyce odgrywają wyznaczone piesze i rowerowe ścieżki dydaktyczne. Istnieje tutaj szeroki wachlarz interesujących ścieżek pieszych i rowerowych. W załączniku 7 zebrano

⁴⁷ Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek stanowi nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

podstawowe informacje dotyczące wyznaczonych szlaków turystycznych przebiegających przez teren powiatu tureckiego.

Rowerowy szlak dydaktyczny „Panorama” przebiega przez najatrakcyjniejsze krajobrazowo, przyrodniczo i kulturowo tereny powiatu, obejmując w ten sposób wszystkie gminy. Punkty startowe zostały wyznaczone we wschodniej, południowej i zachodniej części Turku, natomiast dodatkowe zostały zlokalizowane w Russocicach, Tuliszkowie, Grzymiszewie, Dobrej i Brudzewie. Łącznie „Panorama” składa się z sześciu etapów. Wyznaczone trasy łączą się lub przecinają z innymi szlakami pieszymi i rowerowymi wyznaczonymi na tym terenie, co sprzyja urozmaiceniu wypraw. Na trasie „Panoramy” można zaobserwować zachodzące naturalnie, jak i związane z ingerencją człowieka przemiany, które dokonują się w środowisku przyrodniczym. Na trasie wyznaczono sześć punktów widokowych, lecz można też napotkać na nieoznakowane punkty widokowe w postaci wzniesień lub otwartych przestrzeni. Wyznaczone punkty dydaktyczne z tablicami informacyjnymi dodatkowo umożliwiają poznanie historii, przyrody i geografii. Warto także zaznaczyć, iż szlak „Panorama” przebiega przez obszary chronionego krajobrazu (Złotogórski, Uniejowski) i przebiega w sąsiedztwie obszaru NATURA 2000 – Dolina środkowej Warty.

Dzięki ścieżkom pieszo-rowerowym „Zdrojki” można poznać specyfikę pracy leśnika i różnorodne problemy przyrodnicze. Ścieżki zostały wytyczone w Złotogórskim obszarze chronionego krajobrazu. Na trasach zostało zlokalizowanych 13 punktów dydaktycznych. Piękno miejscowego krajobrazu można podziwiać z sześciu punktów widokowych. Łącznie wyznaczono siedem tras.

Ścieżki rowerowe „Bogdałów” przebiegają przez najbardziej interesujące przyrodniczo i krajobrazowo tereny powiatu. Na wyznaczonych trasach można znaleźć tereny przekształcone przez przemysł wydobywczy, ale także obszar chronionego krajobrazu, którym objęty jest skraj Wysoczyzny Tureckiej – Pagórki Złotogórskie oraz obszar NATURA 2000 – Dolina Środkowej Warty od Uniejowa do Nowego Miasta nad Wartą. Na trasach wyznaczono 13 punktów dydaktycznych. Ze względu na ekspansję odkrywki „Adamów” przebieg trzeciej trasy został zmieniony.

Ścieżki edukacyjne „Zieleń” zostały wyznaczone wśród lasów, łąk i wód Uroczyska Zieleń. Położone w pradolinie Warty na najniższym poziomie tarasowym uroczysko porastają lasy łęgowe. Charakterystyczna dla tych lasów jest znaczna wilgotność i gęsty podszyt, przez co są trudne do przebycia. Z tego powodu konieczne jest spacerowanie po wyznaczonych ścieżkach, kładkach i drogach. Walory przyrodnicze tego terenu wpłynęły na fakt włączenia do ustanowionych form ochrony przyrody – Uniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu NATURA 2000 – Dolina Środkowej Warty. Wędrówki ścieżkami dają możliwość obserwacji zmieniających się krajobrazów, różnych ekosystemów oraz licznych gatunków fauny i flory.

Przez uroczysko Cisew, znajdujące się na południowo-zachodnich obrzeżach miasta Turek biegną dwie trasy piesze. Te sosnowe i sosnowo – dębowe lasy porastające wysoczyznę morenową stanowią ciekawą propozycję dla miłośników przyrody.

W gminie Kawęczyn wytyczone zostały cztery szlaki piesze i rowerowe, dzięki którym można podziwiać najciekawsze obszary gminy. Ponadto w gminie rozwija się turystyka konna. W tym celu wytyczono System szlaków konnych „Kawęczyńska Przygoda w Siodle”, składających się z sześciu tras długo- i średniodystansowych, trzech tras krótkodystansowych dla osób zaczynających swoją przygodę w siodle oraz dwa odcinki łącznikowe.

Ponadto w fazie projektowej są Gminne Ścieżki Dydaktyczne Malanów, Turkowski Szlak Konny i Szlaki Konne w gminie Turek. Pierwszy z nich ma składać się z trzech tras dydaktycznych ścieżek pieszo-rowerowych. Kolejne to projektowane szlaki konne, dzięki oznakowanym trasom i stanicom będą sprzyjać uprawianiu tej formy turystyki.

W tym miejscu warto również wspomnieć o atrakcyjnej, nowatorskiej formie samodzielnego zwiedzania miasta Turek, zorganizowanej przez pracowników Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera. *Questing* stanowi rodzaj gry polegającej na odkrywaniu dziedzictwa i tworzeniu nieoznakowanych szlaków, którymi można wędrować kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach. W czasie wyprawy rozwiązuje się liczne zagadki. Ostatni punkt trasy stanowi miejsce z ukrytym skarbem w postaci pieczęci. Wyprawa przedstawia historię, kulturę oraz walory turystyczne Turku, a ponadto umożliwia poznanie ciekawostek związanych z miastem. W ten sposób oprócz promocji regionu za pomocą nowej formy turystyki, aktywizuje się społeczność lokalną do działania.

Inną atrakcją regionu jest zbiornik Jeziorsko. Budowę tego drugiego co do wielkości zbiornika zaporowego w Polsce rozpoczęto w 1975 roku. Jego budowa zakończyła się w 1992 roku. Zapora czołowa zbiornika wykorzystywana jest przy wytwarzaniu energii w elektrowni wodnej o mocy 4,89 MW. Dzięki istnieniu tego akwenu w granicach powiatu tureckiego istnieją możliwości rozwoju rekreacji. Poza tym, że zbiornik Jeziorsko dostarcza możliwości plażowania, istnieją również warunki do uprawiania licznych sportów wodnych, zwłaszcza żeglarstwa, czy surfing. Co więcej, każdego roku organizowane są zawody kajakowe i motorowodne. Obrzeża zbiornika zabudowywane są domkami letniskowymi i polami namiotowymi. Jeziorsko przyciąga wielu turystów, zwłaszcza w czasie weekendów. Ponadto, obok funkcji źródła wody przeciwpożarowej i poprawiającej lokalny mikroklimat, w celach rekreacyjnych wykorzystywany jest sztuczny zbiornik Przykona, który powstał na skutek rekultywacji wyrobisk Kopalni Węgla Brunatnego „Adamów”. Wzdłuż południowego i wschodniego brzegu znajdują się piaszczyste plaże, kąpieliska, pomosty, stanowiska wędkarskie, boiska do siatkówki i koszykówki. W sezonie letnim czynne są wypożyczalnie sprzętu sportowego i stacja harcerska. Akwen posiada dobre warunki do uprawiania windsurfingu. Zlokalizowane w sąsiedztwie kompleksy leśne o zróżnicowanych ekosystemach wykorzystywane są jako tereny spacerowe. W bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika w miejscowościach Dąbrowa i Zimotki wydzielono działki pod budownictwo letniskowe. Ponadto projektuje się główny ciąg pieszy – trasę do terenów rekreacyjnych, oraz wydzielono działki dla lokalizacji obiektów infrastruktury i obsługi rekreacji.

Przez obszar powiatu tureckiego przepływa rzeka Warta, z którą wiąże się rozwinięta turystyka kajakowa. Atrakcyjność tej aktywności podnosi malownicze otoczenie lasów wzdłuż brzegów rzeki. Podczas spływu można obserwować stada kaczek, łąbodzi, czapli siwych, a nawet oznaki żerowania bobrów. W okresie wyższych stanów wody niewielkie progi w okolicy Księżych Młynów można poczuć się jak podczas spływu górskiego.

Atrakcją w regionie jest działająca od 2003 we wsi Młodzianów (gmina Kawęczyn) stadnina koni huculskich „Skarbiec”. Ze względu na zagrożenie wyginięciem, hodowla tej rasy została objęta ochroną prawną międzynarodowej organizacji zajmującej się zachowaniem rezerw genetycznych zwierząt. Stadnina „Skarbiec” prowadzi hodowlę w rzadkim systemie tabunowym (bezzastajennym), w którym konie przebywają cały rok na pastwiskach. Przyjazne usposobienie, spokój i równowaga koni sprzyjają organizowaniu przejażdżek dla dzieci, hipoterapii, nauce jazdy, a dodatkowo konie te sprawdzają się w zaprzęgach. Również w gminie Kawęczyn, we wsi Myszkowice, znajduje się druga

stadnina koni, która zajmuje się powożeniem i jazdą wierzchem. Stadnina oferuje głównie przejazdy podczas imprez okolicznościowych. Natomiast w Żdżarach w 2012 roku otwarto stadninę koni, gdzie trenuje się konie sportowe w dyscyplinie skoków przez przeszkody. Warto podkreślić, iż stadnina nawiązała współpracę z jednym z najlepszych zawodników Krzysztofem Ludwiczakiem, a przy ośrodku funkcjonuje Klub Jeździecki HEAA.

Jednostki obszaru badań prowadzą słabą promocję za pomocą swoich stron internetowych. Jak wynika z analizy kierunków promocji poszczególnych gmin powiatu tureckiego, najważniejszym elementem w działalności turystycznej zajmują, tuż obok zabytków, aktywne formy spędzania wolnego czasu. W nielicznych przypadkach wspomina się o dziedzictwie kulturowym regionu. Informacje takie znajdują się wyłącznie na stronach gminy Turek (tradycje tkackie) i Dobra (tradycje związane ze świętami kościelnymi, zwłaszcza Wielkanocą). Ponadto jedynie miasto Turek i gmina Brudzew prowadzą współpracę międzynarodową z miastami z zagranicy.

Wśród najważniejszych zagadnień kulturalnych związanych z powiatem turecki wiąże się nazwisko ucznia Jana Matejki, Józefa Mehoffera, któremu proboszcz parafii w Turku zlecił wykonanie polichromii w Kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa, co więcej w kościele znajdują się witraże i obrazy olejne sztalugowe autorstwa tego krakowskiego artysty. Przy Placu Henryka Sienkiewicza w Turku znajduje się „Ławeczka Mehoffera” będąca pierwszym w Polsce monumentem upamiętniającym artystę. Józefa Mehoffera mianowano honorowym obywatelem miasta Turek.

W Muzeum Miasta Turku znajduje się stała wystawa „Turkowskie Dzieło Józefa Mehoffera”. W pięciu salach („czerwone sale”) znajdują się szkice i kartony (projekty) do polichromii i witraży, które znajdują się w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wśród stałych ekspozycji muzeum znajduje się również wystawa archeologiczna prezentująca cmentarzysko łużyckie i zwierzęta czwartorzędu. Pierwsza ekspozycja przedstawia efekty wykopalisk muzeów tureckiego i konińskiego we wsi Gąsin: ceramika, cmentarzysko, popielnice, bogaty zbiór naczyń, elementy zdobnicze z brązu. Ekspozycje drugiej wystawy zostały pozyskane dzięki pracy przy Kopani Węgla Brunatnego „Adamów”. W tym miejscu można podziwiać kości zwierząt czwartorzędowych, w tym dobrze zachowane kości mamuta, czaszka nosorożca włochatego i żubra kopalnego. Ekspozycja czwartorzędu stale się powiększa. Z Turkiem związani są tkacze z Saksonii, zachodniej Wielkopolski, Czech, Austrii i Węgier, którzy osiedlili się tutaj w XIX wieku. Wyposażenie tkackich izb można podziwiać na stałej wystawie Muzeum Miasta Turku. Wystawa etnograficzna prezentuje rzemieślnicze tradycje miasta, zwłaszcza związane ze wspomnianymi wcześniej tkaczami. Poza cennymi dokumentami potwierdzającymi rzemieślnicze tradycje Turku zobaczyć można stare maszyny i narzędzia tkackie. Wystawa obejmuje wyposażenie warsztatów trzech zanikających zawodów szewca, czapnika i krawca. Ponadto podczas zwiedzania wystawy można zobaczyć strój kobiety z regionu turkowskiego. Muzeum Miasta Turku prowadzi również ofertę dydaktyczną, która obejmuje lekcje muzealne, wycieczki oraz zajęcia edukacyjno-artystyczne prowadzone na terenie muzeum i w plenerze.

W powiecie tureckim rozwija się również agroturystyka, czyli wypoczynek w wiejskich warunkach. Ta forma turystyki może obejmować zakwaterowanie, posiłki, wędkarstwo, jazdę konną, prace gospodarskie. Gospodarstwa agroturystyczne znajdują się w gminach Dobra, Kawęczyn, Przykona i Tuliszków. Wykaz atrakcji turystycznych regionu zestawiono w załączniku 8.

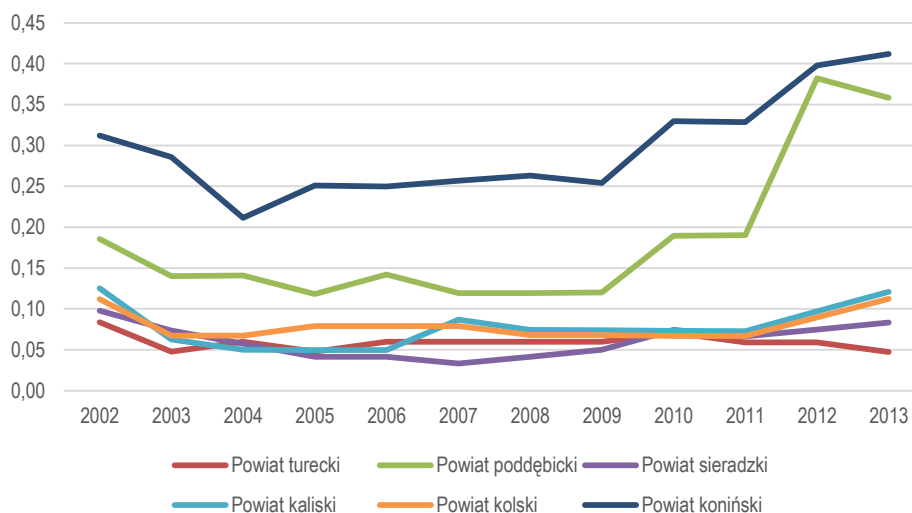
Punkt Informacji Turystycznej w Turku rozpoczął działalność w 2012 roku, a siedziba znajduje się w przebudowanym gmachu Muzeum Miasta Turku im. J. Mehoffera. Punkt Informacji Turystycznej udziela kompleksowych informacji o Turku i okolicach, imprezach kulturalnych, cyklicznych, sportowych odbywających się w Turku i okolicach jak i konkursach, wystawach organizowanych przez muzeum. Ponadto w Punkcie prowadzona jest sprzedaż wydawnictw związanych z regionem, monet z wizerunkiem Józefa Mehoffera oraz map i przewodników turystycznych. Od 2000 roku działa Tureckie Towarzystwo Turystyczne, którego celem jest propagowanie turystyki kwalifikowanej i promocja regionu. Towarzystwo organizuje biegi na orientację, rajdy piesze i rowerowe, spływy kajakowe, konkursy i wystawy fotograficzne. Poza tym w ramach Tureckiego Towarzystwa Turystycznego funkcjonuje sekcja żeglarska. W większości członkowie należą również do Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK). Ponadto od 2003 roku formalnie funkcjonuje Stowarzyszenie „Przystań” , które za cel główny obrało sobie rozwój kultury alternatywnej i partnerstwa między środowiskami na terenie całej Polski, ze szczególnym uwzględnieniem powiatu tureckiego. Działania Stowarzyszenia odzwierciedlają potrzeby lokalnej społeczności. Wśród stałych działań realizowanych przez stowarzyszenie każdego roku jest wspomniany wcześniej Festival SCABB, szkoła wokalna Moderato (nauka śpiewu dla przedszkolaków), Powiatowy konkurs piosenki Eurowizja dla dzieci i młodzieży, Ogólnopolski Konkurs Poetycki, Obchody Urodzin Kubusia Puchatka, Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka. Ponadto rozwój rekreacji i turystyki jest jednym z dwóch, obok poprawy warunków i jakości życia, zasadniczych celów działającego od 2008 roku stowarzyszenia „Turkowska Unia Rozwoju T.U.R.”. Na terenie powiatu tureckiego działalność stowarzyszenia obejmuje gminy: Brudzew, Kawęczyn, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów. W ramach głównych celów przewiduje się realizację przedsięwzięć w zakresie sportu, rekreacji, turystyki, kultury, edukacji i integracji społeczności. Cele stowarzyszenia realizowane są poprzez finansowanie projektów zgodnych z Lokalną Strategią Rozwoju, organizowanie i finansowanie przedsięwzięć informacyjnych lub szkoleniowych, imprez kulturalnych, służących promocji regionu i jego tożsamości kulturowej, działalności promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej (broszury, foldery, plakaty), współpracę i wymianę doświadczeń na poziomie krajowym i międzynarodowym, doradztwo w zakresie projektów rozwojowych i innych działań służących realizacji celów Stowarzyszenia.

W najbliższym sąsiedztwie powiatu tureckiego (powiat koniński) znajduje się także Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Polski w Licheniu Starym, będące ośrodkiem kultu maryjnego o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym. Każdego roku miejsce to odwiedza około miliona pielgrzymów. Natomiast sporą konkurencją dla powiatu tureckiego stanowi pobliskie uzdrowisko termalne w Polsce w Uniejowie (powiat poddębicki). W kompleksie tym organizowany jest Wielki Turniej Rycerski i Jarmark Średniowieczny. Inną atrakcją, która może stanowić poważną konkurencję dla regionu Turku, jest przebiegająca na północ od obszaru analizy, przez powiat koniński, Wielka Pętla Wielkopolski (pętla wielkopolsko-lubusko-kujawska), będąca szlakiem żeglugi śródlądowej.

3.2. Infrastruktura turystyczna

Na infrastrukturę turystyczną składa się ogół obiektów oraz urzędzeń turystycznych, służących turystom dla zaspokojenia potrzeb związanych z bierną lub aktywną turystyką. Infrastrukturę stanowią: baza noclegowa, baza gastronomiczna, szlaki turystyczne itp. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie tureckim w latach 2002–2013 na 1000 mieszkańców spadała

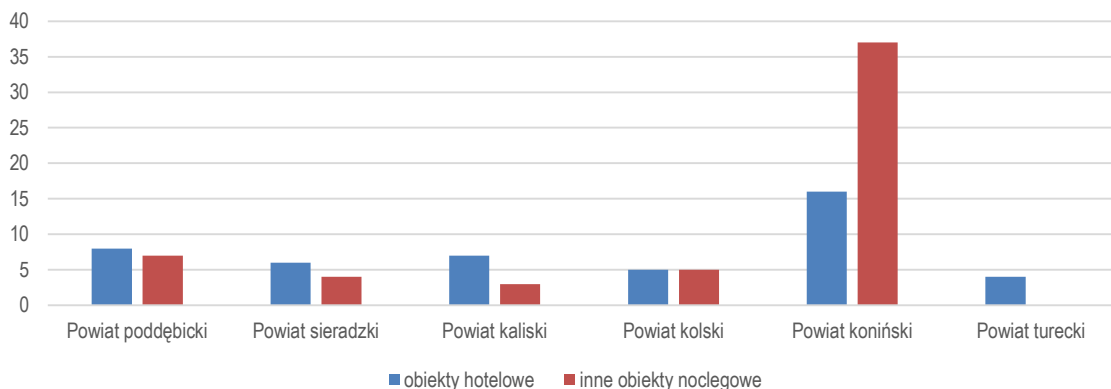
(ryc. 101). Generalnie obszar analizy, jak i powiaty sąsiednie charakteryzują się niewielkim wyposażeniem w bazę noclegową. We wszystkich jednostkach wartość powyższego wskaźnika nie przekroczyła 0,4. Na tym tle stosunkowo korzystniej prezentuje się powiat koniński (0,41) i poddębicki (0,36). Ostatni z wymienionych powiatów w okresie 2002–2013 zanotował największy wzrost turystycznych obiektów noclegowych na 1000 mieszkańców. Należy również podkreślić, iż powiat turecki posiada najmniej liczną bazę noclegową.

Ryc. 101. Turystyczne obiekty noclegowe na 1 tys. mieszkańców w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w latach 2002–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W powiecie tureckim występują jedynie obiekty hotelowe, natomiast nie wyróżniono żadnego obiektu sklasyfikowanego jako inne obiekty noclegowe, definiowane przez GUS, jako kempingi, pola biwakowe, zespoły domków turystycznych i tzw. pozostałe obiekty noclegowe (ryc. 102, tab. 44). Powiat turecki posiada najmniejszą liczbę turystycznych obiektów noclegowych. Na tym tle zdecydowanie największym konkurentem jest powiat koniński, z najlepiej rozwiniętą bazą noclegową. W powiecie tym zdecydowanie przeważają inne obiekty noclegowe. Natomiast w pozostałych jednostkach, poza powiatem kolskim, gdzie panuje równowaga pomiędzy jedną a drugą kategorią obiektów, zauważalny jest fakt dominacji liczebnej obiektów noclegowych nad pozostałymi. Powiat koniński charakteryzuje się największym zróżnicowaniem turystycznych obiektów noclegowych.

Ryc. 102. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Tab. 44. Rodzaje turystycznych obiektów noclegowych w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w 2013 r.

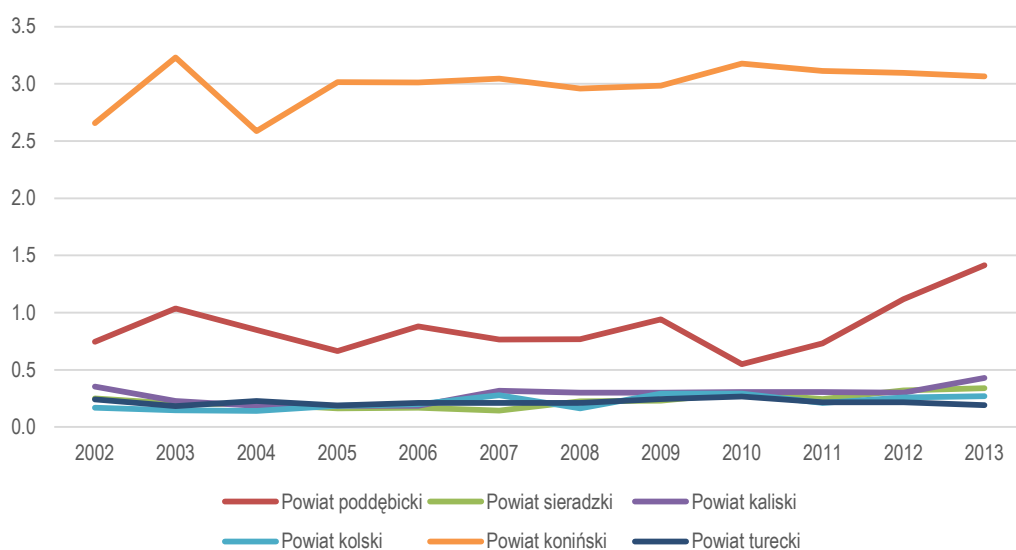
Jednostka	obiekty hotelowe	inne obiekty noclegowe - razem	inne obiekty zbiorowego zakwaterowania - kempingi i pola biwakowe	inne obiekty zbiorowego zakwaterowania - zespoły domków turystycznych	inne obiekty noclegowe - pozostałe
Powiat poddębicki	8	7	1	1	5
Powiat sieradzki	6	4	0	1	3
Powiat kaliski	7	3	0	0	3
Powiat kolski	5	5	0	0	5
Powiat koniński	16	37	4	4	29
Powiat turecki	4	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

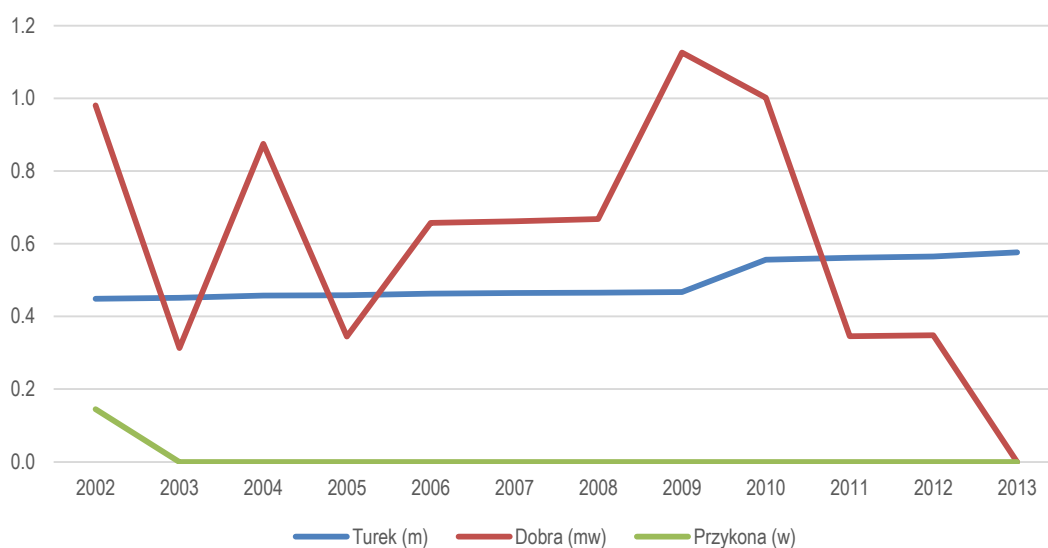
W ostatnim dziesięcioleciu zauważa się także spadek miejsc noclegowych w powiecie tureckim: z 2,4 do 1,9 na 1000 mieszkańców (ryc. 103). Jest to tendencja odwrotna do tej panującej w sąsiednich powiatach, gdzie zauważalny jest wzrost takich miejsc. Największy taki wzrost notuje powiat poddębicki. Również w tym przypadku powiat koniński deklasuje swoich sąsiadów. O ile w samym Turku w latach 2002–2013 miał miejsce niewielki wzrost miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (z 4,5 do 5,8), to likwidacja miejsc noclegowych w gminach Dobra i Przykona zdecydowały o niekorzystnych trendach dotyczących całego powiatu (ryc. 104). Warto jednak podkreślić, iż w 2002 roku gmina Dobra dominowała pod względem miejsc noclegowych nad gminą miejską Turek (odpowiednio 9,8 i 4,5), jednak już w następnym roku posiadała ich mniej (odpowiednio 3,1 i 4,5). W krótkim czasie nastąpił znaczny spadek liczby miejsc noclegowych. W 2013 roku według danych GUS w powiecie tureckim było 162 miejsca noclegowe. Jest to wartość najniższa w porównaniu do sąsiednich jednostek. W następnej kolejności znalazły się pod tym względem powiat kolski (240), kaliski (355), sieradzki (408). Powiat poddębicki miejsc noclegowych posiada aż niemal czterokrotnie więcej (592), natomiast koniński 24-krotnie więcej (3945).

Z punktu widzenia efektywności turystyki istotny jest stopień wykorzystania istniejącej infrastruktury noclegowej, czyli wskaźnik obrazujący liczbę noclegów udzielonych turystom w stosunku do liczby miejsc noclegowych. Pod tym względem powiat turecki prezentuje się najślabiej na tle swoich

sąsiadów (ryc. 105). Według danych GUS Jedynie w Turku znajduje się baza noclegowa. Jej wykorzystanie plasuje się na poziomie 20,3%. Noclegowej również w przypadku pozostałych powiatów nie można mówić o dobrym wykorzystaniu bazy, potencjalnych konkurentów w walce o turystę. Względnie korzystnie wypadają dwa powiaty województwa łódzkiego, czyli sieradzki (25,2%) i poddębicki (22,4%). Pozostałe powiaty charakteryzują się wykorzystaniem bazy noclegowej na poziomie 13–14%. Według danych urzędów gmin do bazy noclegowej zalicza się również zajazdy i motele zlokalizowane w gminie Dobra, Przykona, Kawęczyn, Małanów i gminie wiejskiej Turek. Od 2013 roku ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy „Rafa” w Kościankach (gmina Dobra) posiada 100 miejsc noclegowych. Warto dodać, iż ośrodek stale się rozbudowuje i w najbliższym czasie planuje się zwiększenie liczby miejsc noclegowych do 300.

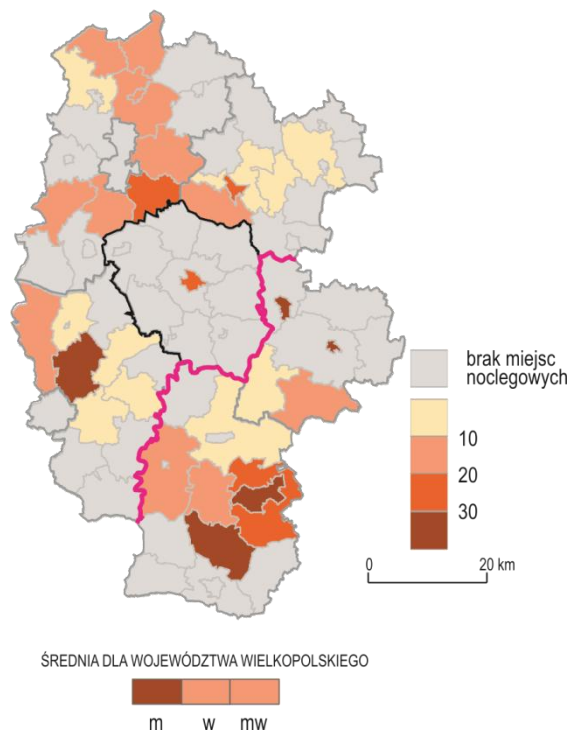

Ryc. 103. Miejsca noclegowe na 1 tys. mieszkańców w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w latach 2002–2013
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

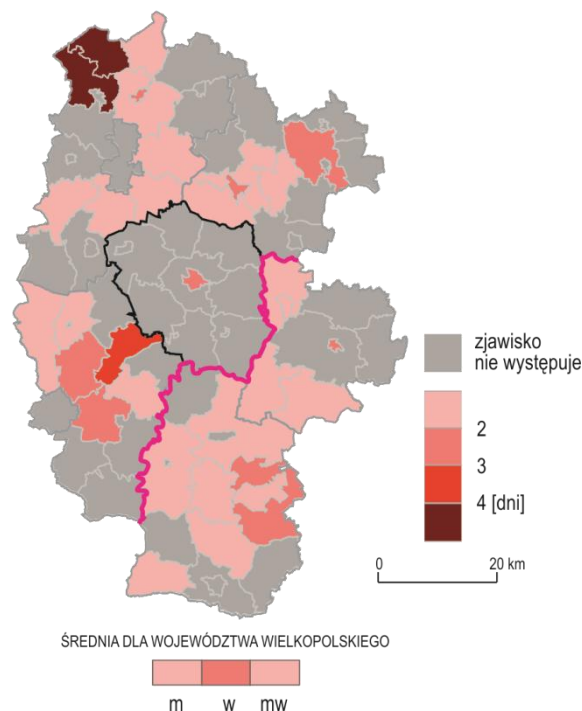
Ryc. 104. Miejsca noclegowe na 1 tys. mieszkańców w gminach powiatu tureckiego w latach 2002–2013
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejna rycina 106 przedstawia średnią długość pobytu turystów w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 roku. W Turku długość pobytu turystów średnio trwa 2,9 dnia, co jest wartością względnie korzystną na tle pozostałych gmin z sąsiednich powiatów. Większość gmin charakteryzuje się pobytami jednodniowymi. Pod tym względem pozostałe powiaty mają niższe wartości wskaźnika i znajdują się na poziomie 1,4–1,8.

Ryc. 105. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w gminach powiatu tureckiego i gminach powiatów sąsiednich w 2013 r.

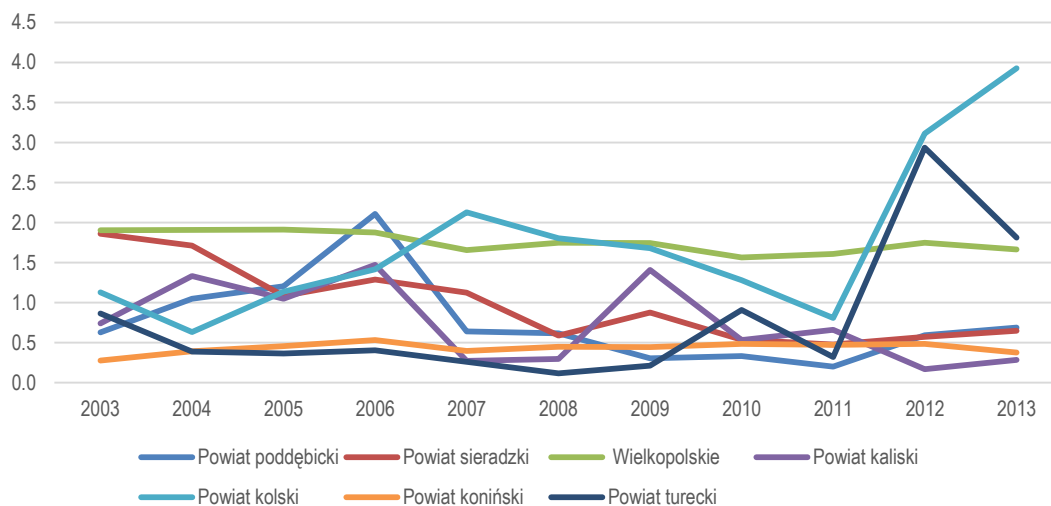
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Ryc. 106. Średnia długość pobytu turystów w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród ogółu turystów odwiedzających powiat turecki zdecydowanie dominują turyści krajowi, niewiele ponad 80% (ryc. 107). Do roku 2011 zagranicznych odsetek turystów odwiedzających powiat turecki był niewielki, na poziomie ok. 3–4%. Największy wzrost liczby turystów zagranicznych nastąpił w ciągu ostatnich dwóch lat 2011–2012 (odpowiednio 29,4% i 18,1%). Na tle pozostałych powiatów powiat turecki prezentuje się korzystnie. Warto także podkreślić, iż wartość ta przewyższa wartość średnią dla województwa wielkopolskiego, dla którego w 2013 roku udział turystów zagranicznych wynosił 16,7%. Ze wszystkich sąsiadów powiatu tureckiego, jedynie powiat kolski został odwiedzony przez większą liczbę turystów z zagranicy.

Ryc. 107. Udział turystów zagranicznych w udzielonych noclegach w analizowanych jednostkach w latach 2003–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W tabeli 45 zestawiono informacje dotyczące turystów zagranicznych korzystających z noclegów na terenie powiatu tureckiego w 2013 roku według ich kraju pochodzenia. Zdecydowanie najwięcej odwiedzających pochodzi z Węgier (84%). Prawdopodobnie znaczną część stanowią pracownicy węgierskiej firmy, która budowała odcinek gazociągu na terenie powiatu tureckiego. Na drugim miejscu znajdują się turyści ze Słowacji z udziałem 7,5%. Na kolejnych miejscach są Niemcy (3%) i Ukraińcy (1,6%). Pozostałe kraje mają marginalne znaczenie w udziale turystów zagranicznych odwiedzających powiat turecki. Nie zauważono, aby występowała w tym przypadku korelacja z krajami, w których zlokalizowane są miasta partnerskie Turku.

Powiat turecki nie należy do jednostek, dla których turystyka jest wiodącą dziedziną rozwoju. Istniejąca infrastruktura jest ważna jedynie na skalę lokalną. W związku z tym rozwój funkcji turystycznej może nastąpić na drodze przemyślnych, spójnych działań. Zasadnicze może się okazać tworzenie i formalizacja działania sieci kooperacyjnych, czyli sieciowanie usług turystycznych, której podstawą będzie wspólna oferta programowa, czy wspólna dystrybucja, z regionami sąsiednimi. Niewątpliwie powiat turecki charakteryzuje się walorami, które mogłyby przyczynić się do rozwoju turystyki (turystyka przemysłowa, łącząca najważniejsze obiekty przemysłowe obszaru – elektrownie).

Tab. 45. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w powiecie tureckim w 2013 r.

Kraj pochodzenia	noclegi udzielone ogółem	%
ogółem	2180	100,0
Białoruś	13	0,60
Czechy	14	0,64
Francja	8	0,37
Irlandia	5	0,23
Kanada	2	0,09
Litwa	8	0,37
Niderlandy	6	0,28
Niemcy	67	3,07
Norwegia	3	0,14
Rosja	5	0,23
Słowacja	163	7,48
Szwecja	1	0,05
Ukraina	35	1,61
Węgry	1831	83,99
Wielka Brytania	1	0,05
Włochy	3	0,14
pozostałe kraje	15	0,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

VI. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Poniższy rozdział zawiera zbiór wniosków i rekomendacji, które są wynikiem przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu tureckiego, dotyczącej analizy demograficznej, społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej oraz przestrzennej i turystycznej. Zaproponowane rekomendacje powinny przyczynić się do wzmocnienia potencjału całego powiatu i powinny stanowić podstawę formułowanych celów i działań na etapie przygotowywania Strategii.

W ramach diagnozy przeprowadzono badania wśród mieszkańców wszystkich gmin powiatu tureckiego, którzy określili dominujący kierunek rozwoju obszaru tureckiego. Respondenci mieli do wyboru pięć możliwości: 1) rozwój gospodarczy, 2) rozwój turystyki, 3) rozwój społeczny, 4) rozwój infrastruktury oraz 5) rozwój oparty na współpracy z innymi regionami (ryc. 108).

Ryc. 108. Priorytety rozwojowe powiatu tureckiego w opinii mieszkańców (n=600)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Najbardziej znaczącym kierunkiem rozwoju, jaki został wskazany przez mieszkańców powiatu tureckiego, odnosi się do rozwoju gospodarczego. Aż 56% respondentów uważa, iż napływ nowych inwestycji, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, a co za tym idzie tworzenie nowych miejsc, poprawi sytuację regionu i zniweluje istniejące problemy i bariery rozwojowe. Następnie mieszkańcy stwierdzili, że współpraca z innymi gminami oraz regionami zwiększy możliwości i perspektywy rozwoju powiatu tureckiego, dlatego też wskazywali kierunek, który będzie oparty na współpracy z innymi gminami obszaru funkcjonalnego, a także z innymi miastami w regionie (Kalisz, Konin, Koło, Poznań; 15% respondentów). W opinii mieszkańców na terenie powiatu powinno inwestować się w infrastrukturę drogową, system transportu publicznego oraz infrastrukturę komunalną. Niewielka część mieszkańców (8,3%) odczuwa potrzebę rozwoju społecznego, poprzez poprawę poziomu i jakości życia ludności, a także poprawy ich bezpieczeństwa. Najmniej mieszkańców widzi potencjał powiatu tureckiego w rozwoju turystyki. Jedynie 8,2% respondentów twierdzi, że dbałość o lokalne atrakcje oraz rozwój infrastruktury turystycznej dla przyjezdnych poprawi kondycję regionu.

1. Rynek pracy

Wnioski

Stopa bezrobocia w powiecie tureckim utrzymuje się na poziomie wyższym niż dla całego województwa wielkopolskiego. W strukturze bezrobotnych przeważają kobiety, co więcej wysoki jest udział osób młodych (poniżej 35. roku życia), bez wykształcenia średniego oraz długotrwale bezrobotnych. Niemal 60% zarejestrowanych bezrobotnych stanowią kobiety. Niemal co piąty bezrobotny nieposiada doświadczenia, a co czwarty – kwalifikacji. Zarówno współczynnik aktywności ekonomicznej, jak i wskaźnik zatrudnienia w powiecie tureckim są niższe niż w całym województwie. Miasta charakteryzują się wyższym wskaźnikiem bezrobocia i niższym zatrudnienia. Wśród osób w wieku produkcyjnym coraz większy odsetek stanowią mieszkańcy powyżej 45 roku życia, a postępujące starzenie się społeczeństwa przyczyniać się będzie do systematycznego zmniejszania się potencjalnych zasobów pracy. Ponadto, gminy położonego peryferyjnie względem stolicy województwa powiatu tureckiego osiągają jedne z najniższych wartości wskaźnika przedsiębiorczości w województwie, które są niższe od średniej dla całej Wielkopolski.

Rekomendacje

- a. Ograniczenie bezrobocia, w tym szczególnie wśród kobiet i osób młodych;
- b. Wsparcie współpracy przedsiębiorców z placówkami szkolnictwa ponadpodstawowego;
- c. Dostosowanie struktury zatrudnienia do malejących zasobów siły roboczej i ograniczenie zjawiska dezaktualizacji kwalifikacji;
- d. Aktywizacja zawodowa mieszkańców, szczególnie w kluczowych dla powiatu branżach gospodarki;
- e. Rozwój mikro, małej i średniej przedsiębiorczości oraz usług, jako zaplecza dla dużych przedsiębiorstw produkcyjnych.

2. Rozwój demograficzny

Wnioski

W strukturze wieku mieszkańców powiatu tureckiego wzrasta udział ludności w wieku poprodukcyjnym, kosztem spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. Według prognoz GUS trend ten utrzyma się co najmniej do 2035 roku. Innym niekorzystnym zjawiskiem jest odpływ ludności, w tym migracje zagraniczne, które wpływają nie tylko na liczbę ludności, ale i na strukturę wieku oraz jakość zasobów rynku pracy. Co piąty mieszkaniec powiatu tureckiego deklaruje, że w ciągu ostatnich pięciu lat on lub członek jego gospodarstwa domowego przebywał za granicą w celach zarobkowych, a wśród wskazywanych powodów wyjazdu z kraju dominowały czynniki wypychające związane z sytuacją na lokalnym rynku pracy. Szczególnie wysokie ujemne saldo migracji dotyczy grup wieku 25–29 lat oraz 30–34 lata. Ubytek liczby mieszkańców w tych grupach wieku skutkuje osłabieniem zasobów rynku pracy oraz może mieć negatywne konsekwencje dla liczby urodzeń (zmniejsza się liczba osób w wieku rozrodczym). Wśród negatywnych konsekwencji migracji wymienia się tzw. drenaż mózgow, czyli odpływ ludności wykształconej.

Rekomendacje

- a. Dostosowanie zasobów obszaru funkcjonalnego do spodziewanego wzrostu liczby osób starszych w strukturze populacji;
- b. Ograniczenie odpływu ludzi młodych.

3. Rozwój społeczny

Wnioski

Poziom ubóstwa mierzony odsetkiem korzystających z pomocy społecznej w powiecie tureckim znajduje się na stosunkowo niskim poziomie zarówno w skali kraju, województwa jak i subregionalnej – jedynie w mieście Turek notuje się stosunkowo wysoki odsetek. Niemniej jednak, nastąpił wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, czego główną przyczyną są świadczenia udzielone z powodu bezrobocia. Niespełna 1/5 wydatków gmin pochłaniają wydatki związane z pomocą społeczną. W latach 2008–2013 gminy coraz większe kwoty przeznaczały na pomoc udzielaną najbardziej potrzebującym. Wśród negatywnych zjawisk, jakie powiązane są z problemem ubóstwa, jest niski poziom wykształcenia. W związku z tym ubóstwu należy efektywnie przeciwdziałać poprzez np. wyrównywanie szans. Zwalczanie ubóstwa powinno polegać na inwestycjach w sferę edukacji, co stwarza możliwości uczestniczenia w nowoczesnym rynku pracy, wspieraniu godzenia życia rodzinnego i zawodowego. Dlatego istotne jest wsparcie działań władz, mających na celu zwiększenie szans mieszkańców zagrożonych ubóstwem na wyjście z tej sytuacji.

Mniej zaawansowane kompetencje cyfrowe, a tym samym większe ryzyko wykluczenia cyfrowego dotyczy głównie kobiet, osób powyżej 55 roku życia, a także z wykształceniem podstawowym i niższym oraz zawodowym. Wraz z wiekiem wzrasta odsetek osób niekorzystających z komputera lub Internetu. Największe zagrożenie wykluczeniem cyfrowym dotyczy bowiem osób, które jednocześnie znajdują się w grupach o najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy (kobiety, osoby powyżej 50 roku życia).

Rekomendacje

- a. Ograniczenie ubóstwa w mieście Turek;
- b. Dążenie do poprawy poziomu wykształcenia mieszkańców, z naciskiem na wykształcenie zawodowe i techniczne;
- c. Poprawa umiejętności cyfrowych mieszkańców.

4. Edukacja

Wnioski

Skutkiem niektórych procesów demograficznych jest np. konieczność zamykania szkół podstawowych, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach. W związku z tym uczniowie muszą dojeżdżać do szkół znacznie oddalonych od ich miejsca zamieszkania. Z tego powodu gminy zobowiązane są do ponoszenia większych kosztów dojazdu uczniów do szkół. Wydatki powiatu tureckiego w tym zakresie są wyższe niż średnie wydatki dla całego województwa wielkopolskiego. Szkolnictwo ponadgimnazjalne w powiecie tureckim charakteryzuje się małym zróżnicowaniem jeśli chodzi o ofertę dydaktyczną. Ponadto uczniowie mają ograniczony dostęp do szkolnictwa

ponadgimnazjalnego, gdyż szkoły szczebla średniego znajdują się tylko w dwóch miejscowościach: Turku oraz Kaczkach Średnich.

Najważniejszym problemem edukacji w regionie jest wciąż niedopasowanie kształcenia zawodowego i technicznego do potrzeb lokalnego rynku pracy w zakresie jakości i zakresu wiedzy i umiejętności zdobywanych przez uczniów. Uwagę na ten problem zwracają przedsiębiorcy funkcjonujący w powiecie tureckim. Zauważa się również niski stopień specjalizacji. Pozytywnym kierunkiem, który należy podtrzymywać jest współpraca szkół z lokalnymi przedsiębiorcami. Zespół Szkół Technicznych w Turku współpracuje z lokalnymi przedsiębiorstwami, które stanowią potencjalnych pracodawców dla absolwentów. W ofercie edukacyjnej szkoły znajdują się kierunki kształcenia zamawiane przez firmy powiatu tureckiego. Należy pamiętać o uatrakcyjnieniu oferty edukacyjnej, która powinna być stale dostosowywana do zmieniającego się regionalnego rynku pracy, postępu technologicznego oraz do potrzeb branż kluczowych gospodarki regionu.

Rekomendacje

- a. Dopasowanie systemu edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- b. Promowanie i rozwój zawodowej i technicznej oferty szkół ponadgimnazjalnych.

KOMPONENT GOSPODARCZY

1. Gospodarka lokalna

Wnioski

Do największych problemów rozwojowych powiatu tureckiego w sferze gospodarczej należy niska przedsiębiorczość lokalna w odniesieniu do ościennych powiatów i całego województwa wielkopolskiego. Dominacja branży paliwowo-energetycznej w strukturze gospodarczej regionu, przy wyczerpujących się zasobach węgla brunatnego stanowi obecnie zagrożenie dla ponadlokalnego rynku pracy. Jednocześnie w regionie rozwinęły się funkcje, na których można budować swój potencjał gospodarczy – przede wszystkim branża tekstylna, przemysł meblarski i transport. Dodatkowo wciąż umacnia się przetwórstwo spożywcze. Innowacyjny rozwój tych branż jest alternatywą dla powoli wyczerpujących się zasobów węgla brunatnego. Są to branże przyszłościowe, w oparciu, o które może być budowana specjalizacja regionu. Dodatkowym problemem powiatu tureckiego jest niedobór usług w strukturze branżowej.

Rekomendacje

- a. Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw
- b. Wsparcie rozwoju usług będących zapleczem dla działalności przemysłowej
- c. Budowa specjalizacji lokalnej w oparciu o istniejące przedsiębiorstwa i nowe branże
- d. Dywersyfikacja działalności gospodarczej w oparciu o nowe technologie i innowacje z uwzględnieniem i dalszym wspieraniem produkcji i przemysłu – sektorów kluczowych w generowaniu najsilniejszych efektów mnożnikowych

2. Lokalne firmy i kapitał

Wnioski

Na terenie powiatu tureckiego funkcjonuje niewielka liczba firm z kapitałem zagranicznym. Pomimo wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej napływ potencjalnych przedsiębiorców nie jest adekwatny do potencjału jaki posiada powiat turecki. Lokalni przedsiębiorcy planują rozwój działalności na terenie powiatu jednak borykają się z licznymi barierami zarówno finansowymi jak i prawno-administracyjnymi. Wskazują na niedobór instytucji wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa. Brak informacji o funduszach unijnych czy też innych formach wsparcia obniża ich konkurencyjność, a tym samym zmniejsza szanse rozwojowe regionu.

Rekomendacje

- a. Zwiększenie aktywności samorządów lokalnych w działaniach na rzecz pozyskiwania inwestorów zagranicznych (partycypowanie i składanie ofert inwestycyjnych bezpośrednio w zarządach korporacji planujących rozbudowę lub relokację);
- b. Wspieranie współpracy lokalnych przedsiębiorstw – między sobą a także z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą w regionie poznańskim czy łódzkim w celu tworzenia więzi biznesowych (np. w branży tekstylnej);
- c. Stwarzanie możliwości i koordynowanie współpracy lokalnych przedsiębiorców z jednostkami B+R w regionie i w kraju, oraz IOB;
- d. inicjowanie i wspieranie współpracy uczelni wyższych i szkół ponadgimnazjalnych z lokalnymi przedsiębiorcami;
- e. Budowanie relacji partnerskich na linii władza – przedsiębiorca – urząd – inicjowanie cyklicznych spotkań, tworzenie gminnych systemów wsparcia przedsiębiorcy (wsparcie merytoryczno-doradcze)
- f. obniżenie stawek podatków od nieruchomości (w tym TIP) w celu wzmacniania konkurencyjności obszaru na tle innych gmin i powiatów;
- g. Stworzenie jednolitej platformy informacji dla inwestora (informacja o ulgach, terenach inwestycyjnych, przepisach prawnych, środkach unijnych itp.).

3. Działania promocyjne

Wnioski

Powiat turecki charakteryzuje się stosunkowo dużymi zasobami potencjalnych terenów inwestycyjnych. Ich największym mankamentem jest brak zinwentaryzowanych gruntów i przygotowanych ofert inwestycyjnych. Potencjalne nieruchomości są słabo lub w ogóle nieuzbrojone, a ich promocja jest bardzo znikoma. Dodatkowo system zachęt inwestycyjnych w gminach powiatu tureckiego jest bardzo zróżnicowany, a dostęp do informacji o nich mocno ograniczony. Lokalni przedsiębiorcy podkreślają, że stawki podatków są bardzo wysokie, a zachęty inwestycyjne ukierunkowane jedynie na nowych inwestorów.

Rekomendacje

- a. Eksponowanie proinwestycyjnej treści gminnych stron internetowych i dopasowanie ich funkcjonalności do oczekiwań lokalnych przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów;

- b. Kompleksowa inwentaryzacja potencjalnych terenów inwestycyjnych (pod kątem przydatności pod różne formy aktywności gospodarczej);
- c. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych (wykup, opracowanie MPZP, likwidacja barier prawnych i fizycznych, uzbrojenie);
- h. Opracowanie systemu konkurencyjnych ulg i zachęt inwestycyjnych (konkurencyjnych cen gruntów) oraz formy ich promocji; zdywersyfikowanie finansowych zachęt inwestycyjnych dla lokalnych i nowych inwestorów;
- d. Opracowanie ofert terenów inwestycyjnych i realizacja kompleksowej strategii ich promocji (jednolite elektroniczne foldery ofert, w różnych wersjach językowych – zintegrowany system promocji powiatu i poszczególnych gmin);
- e. Wzmocnienie i rozszerzenie zasięgu działań promujących instytucję Tureckiego Inkubatora Przedsiębiorczości.

KOMPONENT INFRASTRUKTURALNY

1. Dostępność komunikacyjna

Wnioski

Gęstość dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej prezentuje się korzystnie na tle zarówno województwa, jak i Polski. Jednak wewnątrz powiatu zauważa się znaczne zróżnicowanie w poszczególnych gminach. W niektórych gminach ciągle znajduje się ok. 1/5 dróg powiatowych o nawierzchni gruntowej.

Powiat boryka się ze złym stanem technicznym dróg i nieprzystosowaniem ich do wzrastającego natężenia ruchu i ciężkiego ruchu samochodowego. Przez zły stan dróg i liczne „wąskie gardła” obniżona zostaje atrakcyjność inwestycyjna obszarów. Jest poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu. Niewystarczająca i słaba jakość infrastruktury drogowej wpływa na ograniczenia w dostępności komunikacyjnej i osłabia konkurencyjność regionu. Powyższe czynniki wpływają na wydłużenie czasu podróży i obniżenie bezpieczeństwa i komfortu jazdy. Ograniczenia dostępności drogowej dotyczą ruchu całego obszaru funkcjonalnego w zakresie dojazdów do węzłów autostrady A2, jak i ruchu wewnętrznego w powiecie. Rozwój gospodarczy powinien uwzględniać poprawę dostępności terenów inwestycyjnych do węzłów autostrady A2. Powiat turecki charakteryzuje się lepszym połączeniem z Łodzią niż ze stolicą Wielkopolski – Poznaniem.

Rekomendacje

- a. Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu tureckiego, szczególnie w zakresie dojazdu do węzłów autostrady A2;
- b. Poprawa skomunikowania miasta Turek z gminami obszaru funkcjonalnego;
- c. Poprawa skomunikowania terenów inwestycyjnych z drogami wyższego rzędu.

2. Rozwój infrastruktury technicznej

Wnioski

Powiat turecki posiada słabo rozwiniętą sieć kanalizacyjną – w roku 2012 korzystających z tego rodzaju infrastruktury było 46,8% ogólnej liczby mieszkańców. Wiele do życzenia pozostawia także infrastruktura gazowa, gdyż na 100 km² przypada jedynie 4,2 km sieci gazowej i tylko 5,2% ogólnej liczby mieszkańców korzysta z niej, głównie z miasta Turek. Na rozwój infrastruktury technicznej niewątpliwie mają wpływ programy finansowane ze środków unijnych. Należy zaznaczyć, że w powiecie tureckim mało zostało wykorzystanych funduszy europejskich na rozwój infrastruktury technicznej, w tym kanalizacyjnej i gazowej, które nie są dobrze rozwinięte.

Tereny inwestycyjne zlokalizowane w powiecie tureckim posiadają ograniczony dostęp do infrastruktury technicznej. Nie wszystkie działki są w pełni uzbrojone, dotyczy to szczególnie terenów w gminie Władysławów. Duża część terenów ma możliwość podłączenia do sieci, dotyczy to przede wszystkim wody, kanalizacji i prądu. Problem jest z gazem, którego brak jest na większości terenach.

Rekomendacje

- a. Wzrost poziomu skanalizowania miejscowości i liczby mieszkańców posiadających dostęp do sieci gazowej;
- b. Dalsze kompleksowe uzbrajanie terenów inwestycyjnych;
- c. Zwiększenie dostępu mieszkańców i firm do sieci gazowej.

3. Mieszkalnictwo

Wnioski

W ostatnich latach na terenie powiatu tureckiego widoczny jest wzrost budownictwa mieszkaniowego, szczególnie na terenach wiejskich. Pomimo rozwoju budownictwa na obszarach wiejskich dalej widoczne są duże dysproporcje pomiędzy miastem a wsią w wyposażeniu zasobów mieszkaniowych w instalacje techniczno-sanitarne. Z badań wynika, że najwięcej mieszkań wyposażonych w łazienkę znajduje się w miastach oraz gminach wiejskich, na których najwięcej jest oddawanych do użytkowania nowych domów.

Gminy dysponują małą zasobnością mieszkań komunalnych, które przeznaczone są dla mieszkańców najuboższych. W ciągu ostatnich lat budynki te oraz lokale są stopniowo modernizowane. Najwięcej prac modernizacyjno-remontowych dotyczyło głównie wymiany stolarki budowlanej oraz remontu dachów.

Rekomendacje

- a. Poprawa warunków mieszkaniowych w zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia sanitarno-techniczne;
- b. Budowa i modernizacja budynków oraz mieszkań komunalnych dla najuboższych.

4. Energetyka

Wnioski

Krajowy system sieci przesyłowych na terenie powiatu tureckiego tworzą linie wysokiego napięcia o mocy 220 kV i 110 kV oraz główne punkty zasilania, które znajdują się w gminie Brudzew, Władysławów oraz mieście Turek. Projektowany jest główny punkt zasilania w gminie Dobra. W mieście Turek znajduje się elektrownia Adamów, wchodząca w skład Zespołu Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin SA (ZE PAK). System wysokiego napięcia uzupełniany jest przez linie napowietrzne niskiego napięcia, które zaspokajają potrzeby mieszkańców. W przeciągu ostatnich lat zwiększyło się zużycie energii elektrycznej. W celach oszczędnościowych powinno się zwiększyć energochłonność domów poprzez ich termomodernizację.

Rekomendacje

- a. Wykorzystanie lokalnych zasobów energii dla wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej powiatu;
- b. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, komunalnej.

KOMPONENT PRZESTRZENNY

1. Planowanie przestrzenne

Wnioski

Wszystkie gminy powiatu tureckiego posiadają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W roku 2012 41,8% powierzchni powiatu było pokryte łącznie 63 planami miejscowymi. Gmina Dobra, Kawęczyn, Malanów oraz Turek posiadają niski procent pokrycia terenów planami miejscowymi. Może skutkować to chaosem przestrzennym, rozproszeniem zabudowy, a co za tym idzie wysokim kosztem budowy potrzebnej infrastruktury drogowej oraz technicznej. Kolejnym negatywnym następstwem braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego może być zastój gospodarczy, powstałym w wyniku małego przeznaczenia obszarów pod inwestycje. Główną formą zagospodarowania terenu we wszystkich gminach powiatu są tereny rolne, następnie lasy i grunty leśne. Funkcja mieszkaniowa gmin zlokalizowana jest wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Układ przestrzenny gmin powiatu tureckiego kształtowany jest również przez funkcję przemysłową związaną głównie z eksploatacją metodą odkrywkową zasobów naturalnych – węgla brunatnego oraz kruszyw naturalnych (piasków, żwirów), w mieście Turek również przez elektrownię. Gminy nie posiadają dobrze rozwiniętej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej, pomimo wysokiego współczynnika lesistości oraz występowania obszarów chronionych. Teren powiatu tureckiego bogaty jest w obszary górnicze, kopalnie podrywkowe węgla brunatnego oraz surowców naturalnych. Powoduje to znaczną ingerencję w przestrzeń oraz ład przestrzenny całego obszaru.

Rekomendacje

- a. Zwiększenie racjonalności i tempa prac planistycznych.

- b. Dopasowanie kierunków rozwoju gmin do ich funkcji z preferencją tych o znaczeniu dla całego obszaru funkcjonalnego.
- c. Rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych.

2. Zagospodarowanie przestrzenne

Wnioski

O stanie środowiska przyrodniczego oraz świadomości mieszkańców w kwestii jego ochrony świadczą dzikie wysypiska śmieci. Z danych dostępnych w BDL GUS wynika, iż na terenie całego powiatu w roku 2012 nie było dzikich wysypisk śmieci (stan na 31 XII). Zaznaczyć jednak trzeba, że władze lokalne przeciwdziałają tego rodzaju zanieczyszczeniom środowiska poprzez ich likwidację. Główną formą zagospodarowania terenu we wszystkich gminach powiatu są tereny rolne, wraz z dużą ilością użytków rolnych, w obrębie których dominuje przeznaczenie pod zasiew. Przekłada się to również na pełnione przez gminy funkcję rolniczą, która dominuje we wszystkich gminach.

Rekomendacje

- a. Poprawa stanu środowiska naturalnego;
- b. Rozwój funkcji rolniczej w jednym określonym kierunku, np. produkcji roślinnej oraz łąkarstwa połączonego z hodowlą bydła mlecznego i produkcją pasz.

3. Turystyka i rekreacja

Wnioski

Powiat turecki posiada bardzo słabo rozwiniętą bazę noclegową. Jedynie w Turku znajdują się obiekty noclegowe. Na tle sąsiednich powiatów obszar objęty strategią nie prezentuje się korzystnie. Generalnie powiat turecki nie należy do obszarów o rozwiniętej funkcji turystycznej. W celu zwiększenia poprawy sytuacji turystyki w regionie konieczna jest rozbudowa infrastruktury turystycznej, zwłaszcza bazy noclegowej, zwłaszcza poza Turkiem. Gminy w okrojonym zakresie prowadzą promocję za pośrednictwem strony internetowej. Informacje zawarte na stronach są zdawkowe, a w niektórych przypadkach nie można mówić o jakiegokolwiek działalności promocyjnej, dlatego konieczne jest poszerzenie informacji dotyczących turystyki, kultury itp. Gminy powiatu tureckiego swoją promocję w znacznej mierze opierają na zlokalizowanych na ich terenach zabytkach. Ponadto ogromną rolę w rozwoju turystyki odgrywają piesze i rowerowe ścieżki dydaktyczne, które przebiegają przez interesujące krajobrazowo, przyrodniczo i kulturowo tereny powiatu. W nielicznych przypadkach gminy promują się poprzez kulturę regionu.

Rozwój funkcji turystycznej może nastąpić na drodze przemyślanych, spójnych działań. Zasadnicze może się okazać tworzenie i formalizacja działania sieci kooperacyjnych, czyli sieciowanie usług turystycznych, której podstawą będzie wspólna oferta programowa, czy wspólna dystrybucja, z regionami sąsiednimi. Rekomenduje się wzmocnienie funkcji turystycznej i połączonej z nią funkcji edukacyjnej na tych obszarach, polegającej na udostępnianiu konkretnych obszarów/miejsc/elementów przyrodniczych i kulturowych przez łączenie ich w sieci tematyczne.

Funkcja edukacyjna polega na przekazywaniu mieszkańcom, w tym dzieciom i młodzieży, informacji z zakresu środowiska przyrodniczego oraz konieczności jego ochrony przez różnego rodzaju zajęcia,

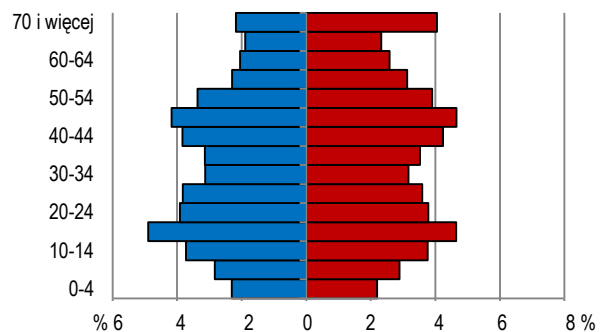
tablice, foldery, ulotki i inne formy promocji. Jednocześnie w ten sposób kształtowana jest w mieszkańcach świadomość ekologiczna. Niewątpliwie powiat turecki charakteryzuje się walorami i atrakcjami, które mogłyby przyczynić się do rozwoju turystyki (turystyka przemysłowa, łącząca najważniejsze obiekty przemysłowe obszaru – elektrownie).

Rekomendacje

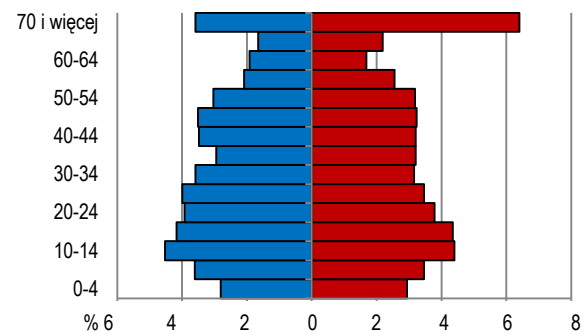
- a. Włączenie oferty turystycznej powiatu tureckiego do ponadlokalnej sieci usług turystycznych wraz z rozwojem bazy noclegowej;
- b. Poprawa promocji gmin poprzez strony internetowe.

ZAŁĄCZNIKI

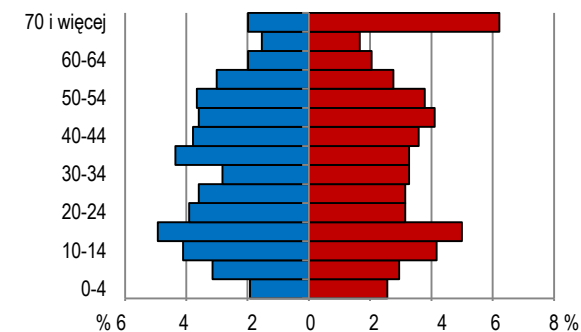
Załącznik 1. Struktura wieku i płci ludności powiatu tureckiego oraz gmin powiatu tureckiego w latach 2002 oraz 2013 (kolor czerwony oznacza odsetek kobiet, niebieski – odsetek mężczyzn)

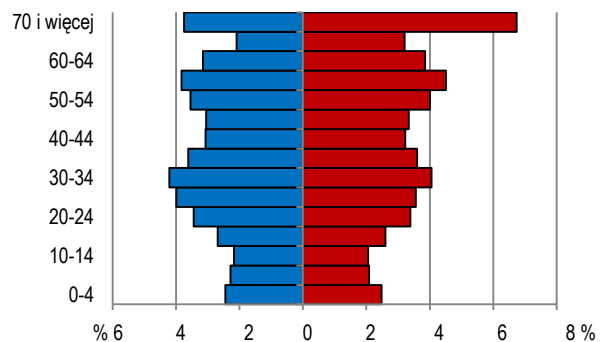
Turek – miasto (2002)

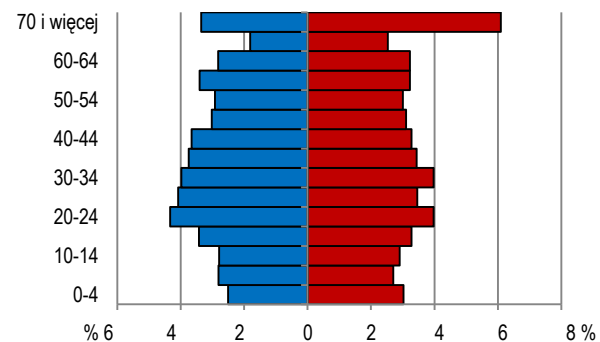
Brudzew (2002)

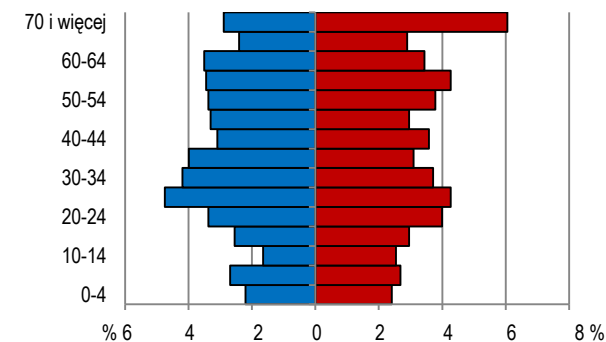
Dobra – miasto (2002)

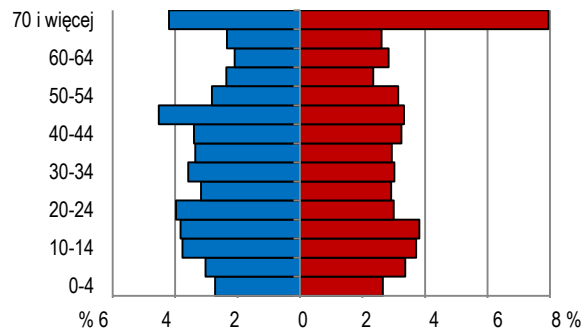
Turek – miasto (2013)

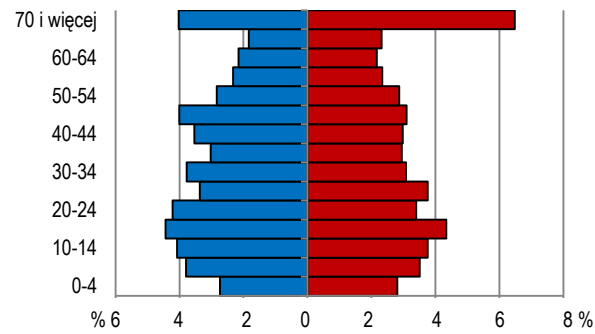
Brudzew (2013)

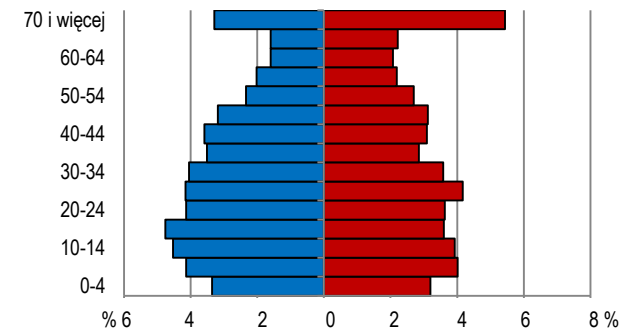
Dobra – miasto (2013)

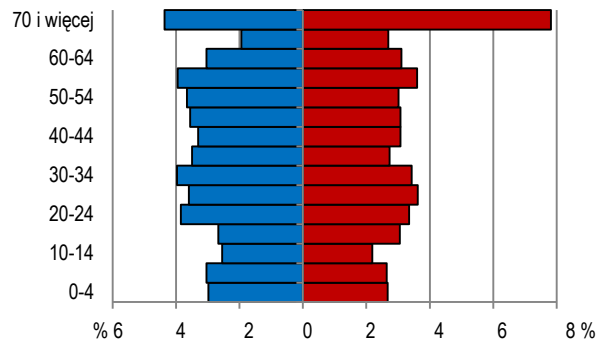
Dobra – obszar wiejski (2002)

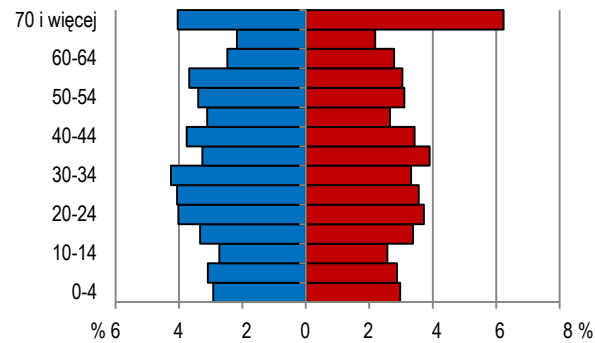
Kawęczyn (2002)

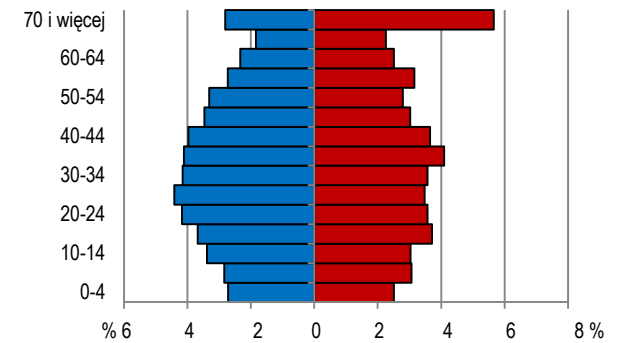
Malanów (2002)

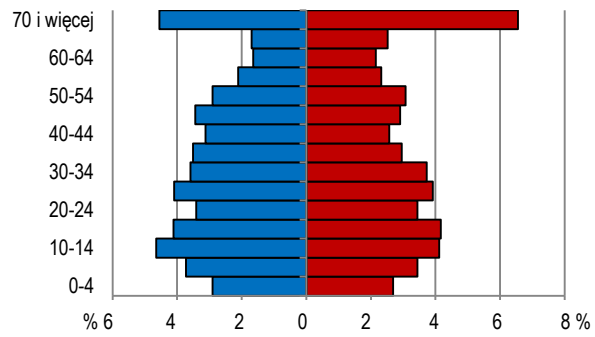
Dobra – obszar wiejski (2013)

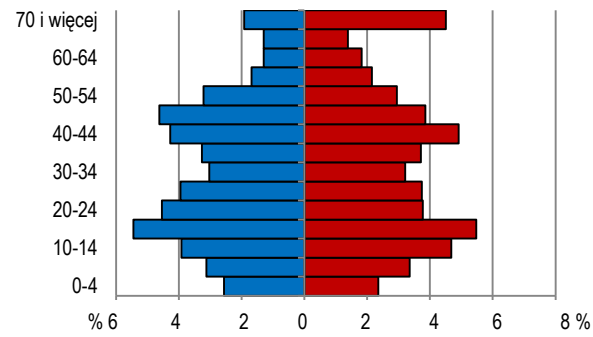
Kawęczyn (2013)

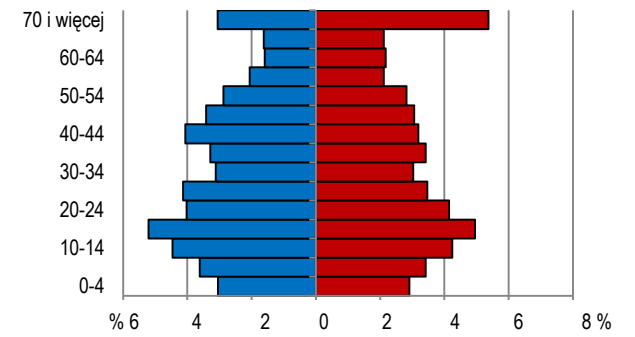
Malanów (2013)

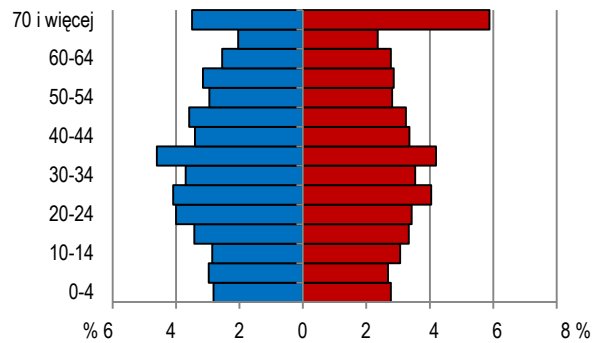
Przykona (2002)

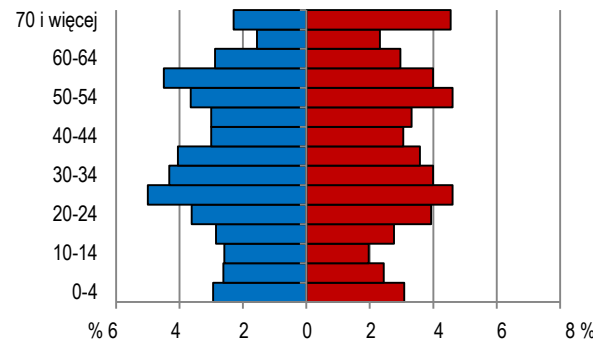
Tuliszków – miasto (2002)

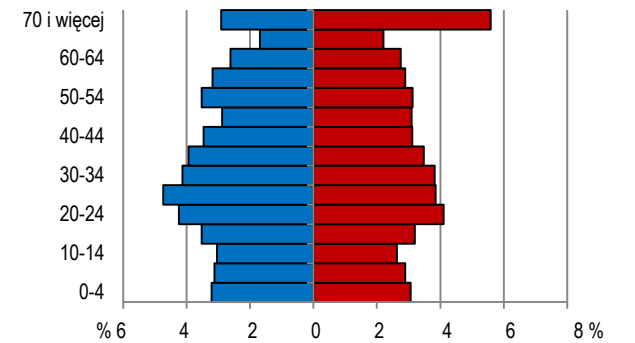
Tuliszków – obszar wiejski (2002)

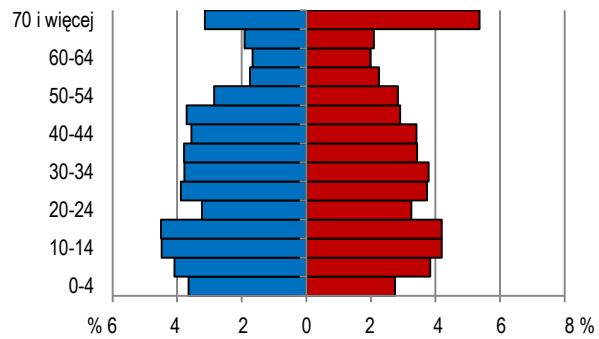
Przykona (2013)

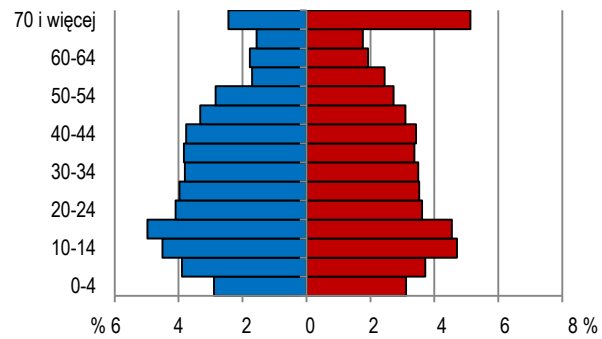
Tuliszków – miasto (2013)

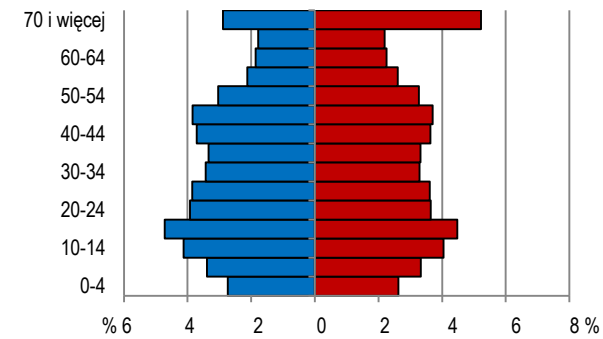
Tuliszków – obszar wiejski (2013)

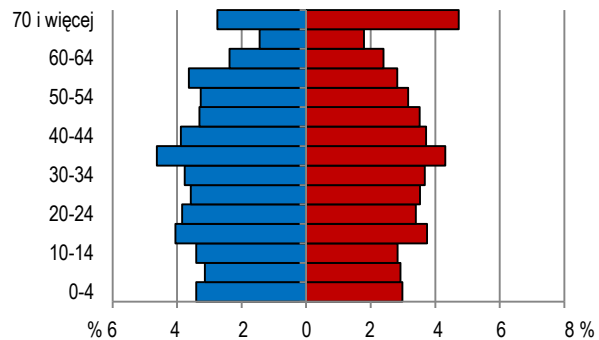
Turek (2002)

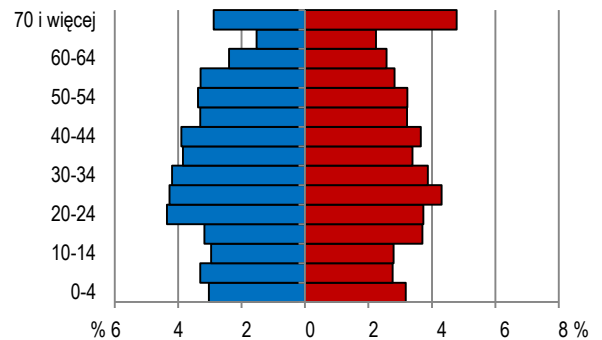
Władysławów (2002)

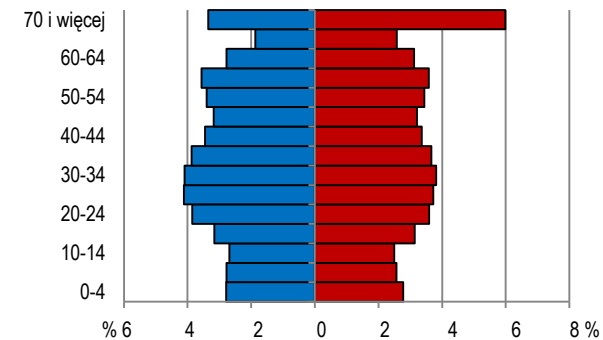
Powiat turecki (2002)

Turek (2013)

Władysławów (2013)

Powiat turecki (2013)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Załącznik 2. Przestrzenne zróżnicowanie migracji wewnętrznych w powiecie tureckim w latach 2003–2013

	2003				2004				2005				2006				2007				2008			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Turek – miasto	205	366	31,2	-161	206	382	39,3	-176	243	384	32,9	-141	216	427	26,9	-211	223	449	28,7	-226	193	395	33,2	-202
Brudzew	47	63	57,4	-16	60	76	36,7	-16	38	60	63,2	-22	49	71	44,9	-22	68	81	48,5	-13	29	47	31,0	-18
Dobra – miasto	27	59	48,1	-32	24	37	50,0	-13	19	30	36,8	-11	12	34	50,0	-22	27	26	48,1	1	15	28	33,3	-13
Dobra – obszar wiejski	99	47	60,6	52	66	54	56,1	12	71	65	67,6	6	77	61	66,2	16	63	57	46,0	6	58	56	56,9	2
Kawęczyn	62	50	24,2	12	37	48	35,1	-11	49	69	36,7	-20	69	69	42,0	0	36	86	30,6	-50	54	62	68,5	-8
Malanów	46	71	43,5	-25	43	66	39,5	-23	44	46	47,7	-2	57	63	49,1	-6	49	67	34,7	-18	70	36	44,3	34
Przykona	71	68	60,6	3	59	39	67,8	20	56	44	48,2	12	70	46	62,9	24	76	52	50,0	24	55	46	70,9	9
Tuliszków – miasto	43	32	32,6	11	32	50	21,9	-18	39	32	38,5	7	25	44	60,0	-19	39	49	20,5	-10	33	58	51,5	-25
Tuliszków – obszar wiejski	61	80	47,5	-19	90	85	43,3	5	73	66	50,7	7	72	96	58,3	-24	78	93	57,7	-15	64	70	53,1	-6
Turek	174	80	55,7	94	213	53	75,1	160	187	68	73,8	119	217	70	74,2	147	246	101	72,0	145	224	50	70,5	174
Władysławów	80	85	37,5	-5	89	93	38,2	-4	61	57	36,1	4	116	64	38,8	52	79	65	38,0	14	71	62	46,5	9
	2009				2010				2011				2012				2013				2003–2013			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Turek – miasto	169	383	27,2	-214	208	397	29,8	-189	186	436	36,6	-250	201	398	31,3	-197	175	228	35,4	-53	2225	4245	32,0	-2020
Brudzew	36	84	38,9	-48	43	72	46,5	-29	59	56	47,5	3	46	65	32,6	-19	38	52	26,3	-14	513	727	43,7	-214
Dobra – miasto	16	32	56,3	-16	22	21	59,1	1	17	18	70,6	-1	15	27	20,0	-12	10	32	60,0	-22	204	344	48,5	-140
Dobra – obszar wiejski	53	50	58,5	3	65	55	64,6	10	45	44	68,9	1	53	53	67,9	0	29	68	72,4	-39	679	610	61,7	69
Kawęczyn	39	55	38,5	-16	37	51	29,7	-14	44	42	40,9	2	52	53	38,5	-1	55	39	21,8	16	534	624	37,3	-90
Malanów	45	45	28,9	0	46	59	50,0	-13	52	46	65,4	6	51	65	45,1	-14	73	59	46,6	14	576	623	45,3	-47
Przykona	75	39	52,0	36	86	44	53,5	42	47	26	51,1	21	62	27	58,1	35	55	23	60,0	32	712	454	57,4	258
Tuliszków – miasto	25	44	52,0	-19	32	41	18,8	-9	31	40	45,2	-9	17	43	29,4	-26	34	55	38,2	-21	350	488	36,3	-138
Tuliszków – obszar wiejski	71	74	52,1	-3	69	69	39,1	0	78	64	61,5	14	59	64	57,6	-5	83	63	42,2	20	798	824	51,0	-26
Turek	198	60	78,3	138	166	112	65,1	54	230	75	81,3	155	200	97	76,0	103	244	-27	75,4	271	2299	739	72,9	1560
Władysławów	80	74	45,0	6	73	56	56,2	17	60	46	50,0	14	53	59	50,9	-6	79	57	48,1	22	841	718	43,5	123

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Załącznik 3. Zestawienie szkół i placówek oświatowych na terenie powiatu tureckiego w 2013 roku.

Miejscowość	Nazwa szkoły	Adres	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Boleszczyn	Szkoła Podstawowa w Boleszczynie	Boleszczyn 67, 62-731 Przykona	54	5
Brudzew	Przedszkole Gminne w Brudzewie	Kolska 14a, 62-720 Brudzew	76	3
	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkolno-Gimnazjalnym w Brudzewie	Powstańców Wielkopolskich 35, 62-720 Brudzew	234	13
	Gimnazjum w Zespole Szkolno-Gimnazjalnym w Brudzewie	Powstańców Wielkopolskich 35, 62-720 Brudzew	223	10
Chlebów	Szkoła Podstawowa im. J. Mehoffera	Chlebów 15, 62-700 Turek	130	9
Chrząblice	Szkoła Filialna w Chrząblicach	Chrząblice 28, 62-720 Brudzew	32	4
Chylin	Szkoła Podstawowa w Chylinie	Chylin 87a, 62-710 Władysławów	68	7
Cisew	Szkoła Podstawowa w Cisewie	Cisew 55, 62-700 Turek	101	8
Dobra	Przedszkole Samorządowe w Dobrej	Kościuszki 1, 62-730 Dobra	194	9
	Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Dobrej	Długa Wieś 28, 62-730 Dobra	255	12
	Gimnazjum w Dobrej	Długa Wieś 28, 62-730 Dobra	149	7
Dziadowice	Szkoła Podstawowa w Dziadowicach	Dziadowice 22, 62-709 Małanów	93	7
Galew	Szkoła Podstawowa w Galewie z Filią w Chrząblicach	Galew 7, 62-720 Brudzew	142	8
Grzymiszew	Przedszkole w Grzymiszewie	Nowa 2, 62-740 Tuliszków	86	4
	Szkoła Podstawowa w Grzymiszewie	Nowa 2, 62-740 Tuliszków	191	10
	Gimnazjum w Grzymiszewie	Nowa 2, 62-740 Tuliszków	142	7
Kaczki Średnie	Szkoła Podstawowa w Kaczkach Średnich	Kaczki Średnie 63, 62-700 Turek	83	8
	Liceum ogólnokształcące przy ZSR CK w Kaczkach Średnich	Kaczki Średnie 62, 62-700 Turek	98	4
	Technikum przy ZSR CK w Kaczkach Średnich	Kaczki Średnie 62, 62-700 Turek	507	19
Kawęczyn	Szkoła Podstawowa im. M. Skłodowskiej-Curie w Kawęczynie	Kawęczyn 49a, 62-704 Kawęczyn	118	8
	Gimnazjum im. M. Skłodowskiej-Curie w Kawęczynie	Kawęczyn 49a, 62-704 Kawęczyn	107	6
Kiszewy	Punkt Przedszkolny w Kiszewach	Kiszewy 25, 62-740 Tuliszków	16	1
	Szkoła Filialna Szkoły Podstawowej Zespołu Szkół w Tuliszkowie - Szkoła Filialna w Kiszewach	Kiszewy 25, 62-740 Tuliszków	13	1
Kotwasice	Szkoła Podstawowa w Kotwasicach	Kotwasice 15, 62-709 Małanów	44	7
Kowale Pańskie	Przedszkole Gminne w Kowalach Pańskich	Kowale Pańskie 58b, 62-704 Kawęczyn	62	3
Kowale Pańskie-Kolonia	Szkoła Podstawowa w Kowalach Pańskich	Kowale Pańskie-Kolonia 34, 62-704 Kawęczyn	105	6
	Gimnazjum w Kowalach Pańskich	Kowale Pańskie-Kolonia 34, 62-704 Kawęczyn	52	3
Koźmin	Szkoła Podstawowa w Koźminie z filią w Krwonach	Koźmin 2, 62-720 Brudzew	118	8
Kuny	Szkoła Podstawowa w Kunach	Kuny 137, 62-710 Władysławów	91	7

Malanów	Gminne Przedszkole w Malanowie	Słoneczna 3, 62-709 Malanów	180	8
	Szkoła Podstawowa w Malanowie	Szkolna 14, 62-709 Malanów	262	12
	Gimnazjum w Malanowie	Parkowa 29, 62-709 Malanów	271	12
Małoszyna	Szkoła Filialna w Małoszynie	Małoszyna 46, 62-710 Władysławów	26	2
Milaczew	Szkoła Podstawowa w Milaczevie	Milaczew34, 62-709 Malanów	117	7
Natalia	Szkoła Podstawowa w Natalii	Natalia 22, 62-710 Władysławów	69	7
Ogorzelczyn	Punkt Przedszkolny w Ogorzelczynie	62-740 Tuliszków	16	1
	Szkoła Podstawowa w Ogorzelczynie	Ogorzelczyn 3, 62-740 Tuliszków	57	4
Piekary	Szkoła Filialna im. S. Żeromskiego w Piekarach	Piekary 49, 62-730 Dobra	78	6
Przykona	Przedszkole w Przykonie	Szkolna 4, 62-731 Przykona	123	6
	Szkoła Podstawowa w Przykonie	Szkolna 6, 62-731 Przykona	241	13
	Gimnazjum w Przykonie	Szkolna 4a, 62-731 Przykona	196	9
Sarbice	Szkoła Podstawowa w Sarbicach	Sarbice 4, 62-731 Przykona	51	5
Skarżyn	Szkoła Podstawowa w Skarżynie	Skarżyn 23, 62-704 Kawęczyn	97	8
Słodków	Przedszkole w Słodkowie	Słodków 21, 62-700 Turek	124	5
	Szkoła Podstawowa w Słodkowie	Słodków 21, 62-700 Turek	201	12
	Gimnazjum w Słodkowie	Słodków 21b, 62-700 Turek	278	13
Smaszew	Punkt przedszkolny w Smaszewie	Smaszew 33, 62-740 Tuliszków	19	1
Tarnowa	Punkt przedszkolny w Tarnowej	Tarnowa 62-740 Tuliszków	13	1
	Szkoła Filialna w Tarnowej	Tarnowa 57, 62-740 Tuliszków	27	2
Tokary Pierwsze	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tokarach Pierwszych	Tokary Pierwsze 43a, 62-704 Kawęczyn	131	8
Tuliszków	Przedszkole im. Kubusia Puchatka w Tuliszkowie	Buczka 3, 62-740 Tuliszków	117	6
	Szkoła Podstawowa w Tuliszkowie	Nortowska 1, 62-740 Tuliszków	432	19
	Gimnazjum w Tuliszkowie	Nortowska 1, 62-740 Tuliszków	195	10
Turek	Przedszkole Samorządowe nr 3	Kączkowskiego 11, 62-700 Turek	151	7
	Przedszkole Samorządowe nr 4 Tęczowe	Stawickiego 7, 62-700 Turek	127	6
	Przedszkole Samorządowe nr 5 z oddziałami integracyjnymi	Gen. Smorawińskiego 2, 62-700 Turek	165	7
	Przedszkole Samorządowe nr 6 z oddziałami integracyjnymi	Kączkowskiego 1a, 62-700 Turek	120	5
	Przedszkole Samorządowe nr 7	Os. Wyzwolenia 1a, 62-700 Turek	184	8
	Przedszkole Samorządowe nr 8 z oddziałami integracyjnymi	Browarna 5, 62-700 Turek	120	5
	Niepubliczne Przedszkole "Domowe Przedszkole"	Księdza .Józefa Florczaka 1, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Niepubliczne Przedszkole Magiczna Chatka	Wyzwolenia 34, 62-700 Turek	b.d.	b.d.

	Niepubliczne Przedszkole Mały Odkrywca	Browarna 11a, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Niepubliczne Przedszkole Smerfiki	Dębowa 18, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Szkoła Podstawowa nr 1 w Turku	3 Maja 29, 62-700 Turek	508	25
	Szkoła Podstawowa nr 4 w Turku	Sportowa 9, 62-700 Turek	330	18
	Szkoła Podstawowa nr 5	Osiedle Wyzwolenia 7a, 62-700 Turek	624	28
	Szkoła Podstawowa Specjalna	Piłsudskiego 5, 62-700 Turek	29	4
	Gimnazjum nr 1 im. Lotnictwa Polskiego	Broniewskiego 5, 62-700 Turek	465	19
	Gimnazjum nr 2 im. Mikołaja Kopernika	Parkowa 3, 62-700 Turek	325	14
	Gimnazjum dla Dorosłych ZDZ CK w Koninie z siedzibą w Turku	Szeroka 2, 62-700 Turek	37	2
	Gimnazjum Specjalne	Piłsudskiego 5, 62-700 Turek	32	4
	I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki	Kościuszki 4, 62-700 Turek	1 039	36
	II Liceum Ogólnokształcące przy ZST	Milewskiego 3b, 62-700 Turek	89	3
	Liceum Ogólnokształcące CS WIEDZA	Parkowa 3, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Liceum Ogólnokształcące ZDZ CK w Koninie z siedzibą w Turku	Kościuszki 6, 62-700 Turek	40	3
	Liceum Ogólnokształcące Uzupełniające CS WIEDZA	Parkowa 3, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Technikum przy ZST	Milewskiego 3b, 62-700 Turek	1 054	39
	Technikum Uzupełniające przy ZST	Milewskiego 3b, 62-700 Turek	45	2
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa przy ZST	Milewskiego 3b, 62-700 Turek	442	18
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna	Piłsudskiego 5, 62-700 Turek	18	3
	Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	Piłsudskiego 5, 62-700 Turek	31	5
	Szkoła Policealna CS WIEDZA	Parkowa 3, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
	Szkoła Policealna ZDZ CK w Koninie z siedzibą w Turku	Kościuszki 6, 62-700 Turek	11	1
	Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia	Kościuszki 6, 62-700 Turek	169	0
	Niepubliczna Szkoła Muzyczna II st. Henryka Kranca	Sportowa 9, 62-700 Turek	b.d.	b.d.
Turkowice	Szkoła Podstawowa w Turkowicach	Jaśminowa 3, 62-700 Turek	90	8
Władysławów	Przedszkole Gminne we Władysławowie	Kaliska 17a, 62-710 Władysławów	174	7
	Szkoła Podstawowa we Władysławowie	Kaliska 19, 62-710 Władysławów	273	14
	Gimnazjum im. ks. Jana Twardowskiego we Władysławowie	Jagiellońska 1b, 62-710 Władysławów	230	12
Wyszyna	Szkoła Podstawowa w Wyszynie	Turkowska 1, 62-710 Władysławów	186	9
	Gimnazjum Społeczne w Wyszynie	Turkowska 1, 62-710 Władysławów	b.d.	b.d.
Żuki	Szkoła Podstawowa im M. Skłodowskiej - Curie	Żuki 92, 62-700 Turek	105	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.cie.men.gov.pl i stron internetowych szkół (dostęp 25.06.2014 r.)

Załącznik 4. Baza terenów inwestycyjnych w powiecie tureckim

Gmina	Lokalizacja	TEREN: U (użytkowany); I (istniejący - niezagospodarowa- ny); P (planowany)	Powierzchnia	Forma własności	Kształt	Deniwelacje	MPZP - przeznaczenie	Preferowana działalność/ przeznaczenie	Uzbrojenie	przeszkody	Zachęty/ SSE
Brudzew	b.d	b.d.	10 nieruchomości o łącznej powierzchni 105 ha (235 ha w mpzp)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Przemysł, usługi, logistyka	b.d	b.d	b.d
	Skęczniew (455/39)	P – zab. (1)	0,99 ha	Gmina Dobra	prostokąt	małe	brak	usługi, magazyny itp.	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	drzewa	brak
	Linne (11/2,12/2, 13/5, 9)	P	1,19 ha	Gmina Dobra	prostokąt	duże	brak	przemysł, usługi, magazyny, handel itp.	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	osuwisko	brak
	Skęczniew (438/41)	P	7 ha	Skarb Państwa	nieregularny	duże	brak	Infrastruktura dla turystyki i rekreacji, usługi	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	drzewa, zbiorniki wodne, obiekty Natura 2000	brak
	Skęczniew (438/9)	U – zab. (1)	0,75 ha	Skarb Państwa	prostokąt	małe	brak	Parkingi, usługi dla turystyki	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	drzewa, obiekty cenne przyrodniczo	brak
	Długa Wieś (497/3)	U	8,34 ha	Gmina Dobra	Trapez regularny	małe	brak	przemysł, usługi, magazyny itp.	1) prąd - tak, 2) woda - tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	brak	brak
	Dobra, ul. Kilińskiego i Łąkowa (89/7, 89/8)	U	38,14 ha	Wspólnota mieszkaniowa	nieregularny	małe	brak	przemysł, usługi, magazyny itp.	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	brak	brak
	Dobra, ul. Łąkowa 4 (89/6)	U – zab. (2 oczyszcz.)	3,7 ha	Gmina Dobra	regularny	małe	brak	przemysł, usługi, magazyny itp.	1) prąd - tak, 2) woda - tak 3) kanalizacja - tak, 4) gaz - nie	brak	brak
Linne 668/1, 569/1	P	4,2 ha	Prywatna	prostokąt	małe	brak	teren pod elektrownie fotowoltaiczne	1) prąd - tak, 2) woda - tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	drzewa	brak	

	Dobra (638/1)	P	1,2 ha (0,2 ha - zabudowane)	Prywatna	trapez	duże	brak	teren pod elektrownie fotowoltaiczne	1) prąd - tak, 2) woda - tak 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	brak	brak
	Długa Wieś (504, 499, 478, 501, 502, 503, 506, 507, 508, 509)	P	8,59 ha	Prywatna	prostokąt	małe	brak	przemysł, usługi, magazyny itp.,	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	Każda działka należy do odrębnego właściciela prywatnego	brak
	Długa Wieś, Żaronice, Chrapczew	P	17 ha	Prywatna	prostokąt	małe	brak	elektrownie/ siłownie wiatrowe	1) prąd - z możliwością podłączenia, 2) woda - z możliwością podłączenia, 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia, 4) gaz - nie	Każda działka należy do odrębnego właściciela prywatnego	brak
Kawęczyn	Kawęczyn Centrum, Kawęczyn przy drodze powiatowej nr 4491P z Kowali Pańskich do Głuchowa, Marianów Kolonia	I	4,5ha	Prywatna	b.d	małe	U-usługi; MN/U – tereny z. mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej nieuciążliwej; KD – tereny dróg publicznych	usługi	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia 3) kanalizacja z możliwością podłączenia 4) gaz -nie	b.d	brak
	Kawęczyn-Wschód	P	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	brak
Malanów	bd	b.d	4,7 ha	b.d	b.d	b.d	b.d	przemysł	b.d	b.d	b.d
	teren przeznaczony pod Aktywizację Gospodarczą o wielkości około 50 ha				b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
Przykona	Ziomki, Dąbrowa – nad zbiornikiem wodnym	I	7,15 ha (5 działek ewidencyjnych)	Gmina Przykona		małe	Teren zabudowy letniskowej; usługi z obsługą rekreacji oraz obiektów infrastruktury technicznej	Centra sportowe i rekreacyjne, Turystyka	1) prąd - tak 2) woda - tak 3) kanalizacja - tak 4) gaz - tak	Kolektor z rur żelbetonowych, koryto rzeki,	
	Nad zbiornikiem wodnym Przykona	P	30 ha	Gmina Przykona		małe	Teren zabudowy letniskowej; usługi z obsługą rekreacji oraz obiektów infrastruktury technicznej	Centra sportowe i rekreacyjne, Turystyka	nieuzbrojona	brak	brak

	TAG; ul. Przemysłowa, Olszówka	U/I	8 ha 11 ha	Gmina Przykona	regularny	male	tereny zabudowy związane z działalnością gospodarczą i usług o charakterze nieuciążliwym, bądź o uciążliwości zamykającej się w granicach własnej lokalizacji. Jako przeznaczenie uzupełniające dopuszcza się lokalizację budynku mieszkalnego dla inwestora.	Tereny pod działalność gospodarczą	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz - nie	brak	ŁSSE
Tuliszków	TAG 1 Tuliszków, przy drodze krajowej nr 72, 7 km od węzła autostrady A2 w Żdżarach	P/U	12,86 ha (planowany wykup części gruntów)	Gmina Tuliszków, Prywatny i dzierżawa	Prostokąt, regularny	male	Pod zabudowę związaną z działalnością gospodarczą nieuciążliwą, dozwolona jest lokalizacja budynków mieszkalnych jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego	Pod zabudowę związaną z działalnością gospodarczą nieuciążliwą, dozwolona jest lokalizacja budynków mieszkalnych jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz - z możliwością podłączenia	brak	brak
	TAG 2 Tuliszków, w odległości 3 km od drogi krajowej nr 72, 1 km od drogi wojewódzkiej nr 443 oraz 10 km od węzła autostrady A2 w Żdżarach.	I	23,21 ha niezabudowany	Prywatny	Prostokąt, regularny	male	pod zabudowę związaną z działalnością gospodarczą uciążliwą, przemysł, urządzenia produkcji budowlanej, centra technologiczne, składy, magazyny, hurtownie, dozwolona jest lokalizacja zapleczy administracyjno-technicznych lub socjalnych, szkół przykładowych, zieleni, oraz urządzeń infrastruktury technicznej	Teren przeznaczony pod zabudowę związaną z działalnością gospodarczą uciążliwą.	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz - z możliwością podłączenia	brak	brak

	TAG 3 Grzymiszew przy drodze powiatowej, w odległości 0,5 km od drogi krajowej nr 72	I	44,67 ha	30 ha własność gminy 14 ha - Prywatny	Kwadrat, regularny	małe	Pod zabudowę związaną z działalnością gospodarczą nieuciążliwą, dozwolona jest lokalizacja budynków mieszkalnych jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego	b.d	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz – z możliwością podłączenia	brak	brak
	TAG 4 Gadowskie Holendry	I	3,26 ha	Prywatne	Kwadrat regularny	małe		b.d	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz – z możliwością podłączenia	brak	brak
	TAG 5 Wróblina	I	4,07 ha	Prywatne	regularny	małe		b.d	1) prąd - z możliwością podłączenia 2) woda - z możliwością podłączenia, bez ograniczeń 3) kanalizacja - z możliwością podłączenia 4) gaz – z możliwością podłączenia	brak	brak
Turek M	TSI	I	4,42 ha z możliwością powiększenia o 3 ha	Gmina Turek		do 1 m	zabudowa przemysłowa, składowa i magazynowa	b.d	1) prąd – tak z możliwością podłączenia 2) woda - tak 3) kanalizacja - tak 4) gaz -nie	brak	ŁSSE
	TSI	I	16,9 ha z możliwością powiększenia o 6 ha	Gmina Turek		do 1 m	zabudowa przemysłowa, składowa, magazynowa, usługowa	b.d	1) prąd – tak 2) woda - tak 3) kanalizacja - tak 4) gaz -tak	gazociąg wysokiego ciśnienia	ŁSSE
Władysławów	tereny, położone w obrębach: Kuny, Leonia, Natalia,	b.d.	ok. 150 ha.	Prywatny	b.d	b.d	tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług.	b.d	nieuzbrojone	b.d	b.d

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urzędy Gmin.

Załącznik 5. Połączenia miejscowości powiatu tureckiego z Turkiem

Gmina	Miejscowość	Liczba połączeń
Brudzew	Bierzmo	0
	Bogdałów	0
	Bogdałów-Kolonia	0
	Bratuszyn	0
	Brudzew	4
	Brudzyń	2
	Chrząblice	3
	Cichów	3
	Dąbrowa	0
	Galew	2
	Głowy	1
	Izabelin	0
	Janiszew	1
	Janów	4
	Kolnica	0
	Koźmin	3
	Kozubów	0
	Krwony	0
	Kuźnica Janiszewska	0
	Kwiatków	1
	Marulew	0
	Olimpia	0
Podłużyce	0	
Smolina	0	
Tarnowa	0	
Dobra	Dobra	1
	Chrapczew	0
	Czajków	0
	Czyste	0
	Dąbrowa	2
	Dąbrowica	0
	Długa Wieś	0
	Januszówka	0
	Józefów	0
	Kościanki	0
	Linne	2
	Łęg Piekarski	0
	Mikulice	0
	Miłkowice	2
	Młyny Piekarskie	0
	Moczydła	0
	Ostrówek	0
	Piekary	0
	Potworów	2
	Rzechta	0
	Rzysko	2
	Rzysko BG	0
	Skęczniew	0
	Stawki	0
	Stefanów	0
	Strachocice	2
	Strachocice-Kolonia	0
	Szymany	0
	Ugory	0
	Wola Piekarska	0
Zagaj	0	
Zborów	0	
Żeronice	0	
Żeronice-Kolonia	0	
Kawęczyn	Będziechów	0
	Chocim	0
	Ciemień	0

	Dzierżbotki	0
	Dziwiątko	0
	Głuchów	0
	Kawęczyn	2
	Kowale Pańskie	2
	Kowale Pańskie-Kolonia	0
	Leśnictwo	0
	Marcinów	0
	Marcjanów	0
	Marianów	2
	Marianów-Kolonia	0
	Milejów	0
	Młodzianów	0
	Nowy Czachulec	0
	Nowy Świat	0
	Okręglica	0
	Siedliska	0
	Skarżyn	0
	Stanisława	0
	Tokary Pierwsze	0
	Wojciechów	0
	Żdźary	0
Malanów	Bibianna	0
	Brody	0
	Celestyny	1
	Dziadowice	0
	Dziadowice-Folwark	0
	Feliksów	1
	Grąbków	1
	Kotwasice	0
	Malanów	4
	Miłaczew	0
	Miłaczewek	0
	Miłaczewskie Młyny	0
	Poroże	0
	Rachowa	0
	Skarżyn-Kolonia	0
	Czachulec Stary	0
	Targówka	0
Zygmuntówek	0	
Żdżenice	1	
Przykona	Aleksandrów	0
	Bądków Drugi	0
	Bądków Pierwszy	0
	Boleszczyn	0
	Dąbrowa	0
	Ewinów	12
	Gąsin	0
	Józefina	0
	Kaczki Plastikowe	0
	Laski	11
	Młyniska	0
	Olszówka	11
	Paulinów	0
	Posoka	0
	Przykona	12
	Psary	0
	Radyczyny	0
	Rogów	11
	Sarbice	0
	Smulsko	11
Trzysze	0	
Wichertów	11	
Zimotki	0	

	Żeroniczki	0
Tuliszków	Tuliszków	18
	Dryja	0
	Gadowskie Holendry	0
	Grabowiec	0
	Grzymiszew	13
	Kiszewy	12
	Krępa	0
	Nowy Świat	0
	Ogorzelczyn	0
	Piętno	0
	Ruda	0
	Sarbicko	0
	Smaszew	0
	Tarnowa	0
	Wielopole	12
	Wróblina	0
Zadworna	12	
Turek	Albertów	12
	Budy Słodkowskie	0
	Chlebów	0
	Cisew	1
	Dzierżązna	1
	Grabieniec	2
	Kaczki Średnie	2
	Kalinowa	0
	Korytków	0
	Kowale Księżę	0
	Obrębizna	0
	Obrzębin	12
	Pęcherzew	0
	Słodków	13
	Słodków-Kolonia	13
	Szadów Księży	0
	Szadów Pański	2
	Turkowice	2
	Warenka	0
	Wietchinin	0
Wrząca	0	
Żuki	11	
Władysławów	Beznazwa	0
	Chylin	5
	Głogowa	5
	Jabłonna	0
	Kamionka	0
	Kuny	6
	Leonia	0
	Małoszyna	5
	Mariantów	0
	Międzylesie	5
	Miilinów	0
	Natalia	0
	Piorunów	5
	Polichno	5
	Przyborów	0
	Russocice	0
	Skarbki	0
	Stawki	0
	Stefania	0
	Tarnowski Młyn	5
Władysławów	5	
Wyszyna	5	

Źródło: opracowanie własne na podstawie e-podróżnik.pl [31.07.2014 rok]

Załącznik 6. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (stan na 30.06.2014 r.)

Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres	Nr rejestru
Brudzew (w)	Brudzew	kościół par. p.w. św. Mikołaja	1435, 1730	69 z 25.09.1930
		plebania przy kościele par. p.w. św. Mikołaja	pocz. XIX w.	47/429 z 21.12.1953
		kościół pw. Świętego Ducha, ob. Kaplica	1680	46/428 z 21.12.1953
		fortyfikacje ziemne	XVII	245 z 17.09.1968
		zespół dworski, ul. Goleszczyzna	dwór (1900, 1945), park II poł. XIX w., spichrz XIX w.	290/32 z 30.04.1984, 291/33 z 30.04.1984
	Brudzyń	zespół pałacowy	pałac (1869, 1905, 1938), park poł. XIX w.	292/34 z 30.04.1984
	Galew	kościół par. p.w. Przemienienia Pańskiego i św. Walentego	1845, 1927-30	293/35 z 30.04.1984
	Janiszew	kościół par. p.w. św. Jadwigi		10/253, l. rej. 73 z 25.09.1930
	Kolnica	park dworski	II poł. XIX w.	628/Wlkp/A z 30.04.1984
		wozownia	1912	594/Wlkp/A z 15.01.2008
Smolina	zespół dworski (dwór, lodownia, park)	poł. XIX	295/37 z 30.04.1984	
Dobra (mw)	Dobra	kościół par. p.w. Narodzenia NMP	1808, 1906-1912	302/44 z 14.05.1984
		zespół dworski	II poł. XIX w.	303/45 z 14.05.1984, 304/46 z 14.05.1984
	Mikulice	dwór	poł. XIX w.	52/436 z 23.12.1953
	Miłkowice	kościół par. p.w. św. Mikołaja, plebania	1880-1882	305/47 z 14.05.1984
	Skęczniew	kościół par. p.w. Świętej Trójcy	1825	kl.IV-73/86/53 z 22.12.1953
	Kawęczyn (w)	Chocim	zespół dworski (dwór, park)	pocz. XX w.
Dzierżbotki		wiatrak koźlak	1868	378/120 z 10.12.1984
Kawęczyn		zespół dworski	poł. XIX w., XX w.	314/56 z 14.05.1984, 315/57 z 14.05.1984
Kowale Pańskie		kościół par. p.w. MB Szkaplerznej	1841-1851	kl.IV-75/99/53 z 23.12.1953
		plebania	I poł. XIX w.	779 z 29.11.1969
Marcjanów		wiatrak koźlak	XIX w.	367/109 z 10.12.1984
Tokary		kościół par. p.w. św. Andrzeja Ap	1858-1862, 1864-1869	312/54 z 14.05.1984
Żdźary	zespół dworski (dwór, park)	I poł. XIX w.	409/151 z 27.09.1988	
Malanów (w)	Malanów	kościół par. p.w. śś. Stanisława i Mikołaja	1870-1874	409 z 23.12.1953
		dzwonnica	1716	410 z 23.12.1953
		zajazd (nr 46)	poł. XIX w.	364/106 z 10.12.1984
	Milaczewek	wiatrak koźlak	1793	365/107 z 10.12.1984
Żdżenice	wiatrak koźlak	XVIII/XIX	366/108 z 10.12.1984	
Przykona (w)	Boleszczyn	kościół par. p.w. śś. Ap. Piotra i Pawła	1818-1821, 1899	334/76 z 21.05.1984
	Psary	kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP	1911-1912	226/1600 z 11.09.1974
Tuliszków (mw)	Grzymiszew	cmentarz rzymsko-katolicki	I poł. XIX w.	525/266 z 30.12.1995
		zespół dworski	oficyna dla rządcy II poł. XIX w., oficyna dla ogrodnika II poł. XIX w., gorzelnia II poł. XIX w., dom XIX/XX w., budynek gospodarczy XIX/XX w., ogrodzenie XIX/XX w., park 1840, 1910	350/92 z 21.05.1984
	Piętno	park dworski	I poł. XIX w.	349/91 z 21.05.1984
	Smaszew	zespół dworski	I poł. XIX w.	326 z 21.10.1968, 351/93 z 21.05.1984

	Tulizzków	kościół par. p.w. św. Wita	1450, 1780, 1874-1877, 1884-1886	782 z 29.11.1969
		plebania	1816	431 z 23.12.1953
		cmentarz rzymsko-katolicki	I poł. XIX w.	524/265 z 30.12.1995
	Tulizzków Zadworna	zespół dworski (dwór, spichrz, park)	I poł. XIX w.	489 z 24.06.1954, 490 z 24.06.1954, 352/94 z 21.05.1984
Turek (w)	Słodków	dwór	I poł. XIX w.	325 z 21.10.1968
	Szadów Pański	karczma, wozownia	II ćw. XIX	411 z 21.01.1954
		układ urbanistyczny		383/125 z 10.06.1985
		kościół par. p.w. Najświętszego Serca Jezusa	1904-1913	1154 z 6.06.1970
		kościół ewangelicki	1849	783 z 29.11.1969
		plebania przy kościele ewangelickim	I poł. XIX w.	826 z 11.02.1970
		cmentarz ewangelicko-augsburski	1850	475/216 z 20.07.199
		cmentarz żydowski	po 1832	464/205 z 11.09.1991
		cmentarz choleryczny	XIX	20/Włkp/A z 10.02.2000
		cmentarz katolicki „Na Lipce”	1821	bd.
		cmentarz katolicki „Na Kobylarce”	1893	bd.
		dom, ul. Kaliska 26	1825-1840	1117 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 34	1825-1840	1118 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 38	1825-1840	1119 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 38	1825-1840	1625 z 18.09.1974
		dom, ul. Kaliska 40	1825-1840	1120 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 41	1825-1840	1151 z 19.05.1970
		dom, ul. Kaliska 43	1825-1840	1121 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 44	1825-1840	1626 z 19.09.1974
		dom, ul. Kaliska 45	1825-1840	1122 z 18.05.1974
		dom, ul. Kaliska 46	1825-1840	1123 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 48	1825-1840	1124 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 49	1825-1840	1627 z 19.09.1974
		dom, ul. Kaliska 51	1825-1840	1125 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 53	1825-1840	1126 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 59	1825-1840	1127 z 18.05.1970
		dom, ul. Kaliska 61	1825-1840	1628 z 19.09.1974
		zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	II poł. XIX w.	461/202 z 20.08.1991
		dom, ul. Żeromskiego 5	1825-1840	1623 z 18.09.1974
		dom, ul. Żeromskiego 9	1825-1840	1622 z 18.09.1974
		dom, ul. Żeromskiego 10	1825-1840	1128 z 18.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 12	1825-1840	1129 z 18.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 13	1825-1840	1130 z 18.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 14	1825-1840	1131 z 18.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 16	1825-1840	1132 z 18.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 18	1825-1840	1133 z 18.05.1970
Turek (m)	Turek			

		dom, ul. Żeromskiego 19	1825-1840	1134 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 20	1825-1840	1621 z 18.09.1974
		dom, ul. Żeromskiego 22	1825-1840	1135 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 23	1825-1840	1136 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 24	1825-1840	1137 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 25	1825-1840	1138 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 27	1825-1840	1624 z 18.09.1974
		dom, ul. Żeromskiego 28	1825-1840	1139 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 30	1825-1840	1140 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 31	1825-1840	1141 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 33	1825-1840	1142 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 35	1825-1840	1143 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 36	1825-1840	1144 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 38	1825-1840	1145 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 39	1825-1840	1146 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 40	1825-1840	1147 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 42	1825-1840	1148 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 44	1825-1840	1149 z 19.05.1970
		dom, ul. Żeromskiego 46	1825-1840	1150 z 19.05.1970
	Turek - Korytków	pałac dworski	poł. XIX w.	468/209 z 7.02.1992
Władysławów (w)	Chylin	zespół dworski	dwór 1912, spichrz poł. XIX w., Park XIX-XX w.	464/206 z 7.12.1991, 73/91/53 z 23.12.1953
	Felicjanów	cmentarz ewangelicki	XVIII	A-500/241 z 7.04.1994
	Russocice	kościół par. p.w. św. Michała Archanioła	XV	kl.IV-73/95/53 z 23.12.1953
		plebania	1836, 1856	1601 z 11.09.1974
		cmentarz rzym.-par.	XVIII/XIX	A-501/242 z 7.04.1994
		cmentarz żydowski	pocz. XIX	A-499/240 z 31.03.1994
	Władysławów	układ urbanistyczny	1727	420/162 z 31.07.1989
		kościół ewangelicki	I poł. XIX w.	361/103 z 10.08.1984
		dom, ul. Kaliska 10	pocz. XIX w.	407/149 z 3.06.1988
	Wyszyna	kościół drewn. p.w. Narodzenia MB	XVIII w.	kl.IV-73/82/53 z 21.12.1953
		dzwonnica	1782	kl.IV-73/87/53 z 22.12.1953
plebania		XIX/XX	394/136 z 29.12.1986	
pozostałości zespołu zamkowego (ruiny zamku, fosy i obwarowania)		pocz. XVI w.	kl.IV-73/9/54 z 21.01.1953	

Źródło: www.nid.pl (dostęp 7.07.2014 rok)

Załącznik 7. Piesze i rowerowe ścieżki dydaktyczne powiatu tureckiego

Trasa	Kolor	Długość (km)	Przebieg
Dydaktyczne Szlaki Piesze i Rowerowe „Bogdałów”			
Trasa I przez hałdę Bogdanów	niebieski	13,5	Parking Bogdałów – hałda- Chlebów – osadnik Kalinowa – Parking Bogdałów
Trasa II Pagórki sztuczne i naturalne	czerwony	43	Parking Bogdałów – hałda- Chlebów – Kalinowa – Galew – Chrząblice – Polichno – Russocice – Smolina – Brudzyń – Brudzew – Parking Bogdałów
Trasa III z Bogdałowa do Warty	zielony	27	Parking Bogdałów w Krwony – Sacaty – las Sacaty – Koźmin – Kuźnica Koźmińska pod watem Warty – Kozubów – Posoka – Las Sacaty – Bogdałów Kolonia – Parking Bogdałów
Trasa IV Pętla Brudzewska	żółty	9,4	Brudzew – Las Brudzew – Tamowa - Brudzew
Dydaktyczny Szlak Rowerowy „Panorama”			
Etap 1. – „Przez uroczysko Grzymiszew”	niebieski	31,3	Turek – Obrzębin – Grabieniec – Dębina – Babiak – Grzymiszew – Ruda – Głogowa – Felicjanów – Władysławów – Russocice
Etap 2. – „Dworski – rezydencje istniejące i utracone”	niebieski	17	Turek – Obrzębin – Słodków Kolonia – Słodków – Wrząca – Piętno – Gozdów – Imielków – Grzymiszew
Etap 3. – „U podnóża Wzgórz Małanowskich”	niebieski	20,3	Turek – Obrzębin – Słodków Kolonia – Słodków – Wrząca – Deszno – Żdzenice – Cisew – Turkowice – Turek
Etap 4. – „Doliną rzeki Kiełbaski”	niebieski	24,2	Turek – Korytków – Chlebów – Laski – Rogów – Kaczki Plastowe – Kaczki Średnie – Marianów-Kolonia – Kowale Księżę – Turkowice – Turek
Etap 5. – „Doliną rzeki Teleszyny”	niebieski	38,4	Turek – Korytków – Chlebów – Laski – Gajówka – Psary – Przykona – Bądków Pierwszy – Stefanów – Żeronice – Ugory – Długa Wieś – Dobra – Czajków – Potworów – Mikulice – Stefanów – Gašin – Kaczki Plastowe – Rogów – Laski – Chlebów – Korytków – Turek
Etap 6. – „Szlak jezior powiatu tureckiego”	niebieski	29,8	Turek – Korytków – Chlebów – Laski – Gajówka – Psary – Przykona – Zmiotki – Dąbrowa – Słomów Kościelny – Młyniska – Paulinów – Posoka – Kuźnica Janiszewska – Koźmin – Głowy – Janiszew – Brudzew
Piesze i Rowerowe Ścieżki Dydaktyczne „Zdrojki”			
Trasa 1 rowerowa	czarny	23,5	las Zdrojki - wsie: Obrębizna, Józefów, Huta Józefów, Izabelin, Międzylesie, Małoszynę, Dąbrowę i Grabieniec oraz wzgórze zwane Szadowskimi Górami i Karpatami
Trasa 2 rowerowa	brązowy	14,5	Wieś Obrębizna – pomnik żołnierzy AK – studnia położona wysoko na zboczu – Szadowskie Góry
Trasa 3 rowerowo-piesza	czerwony	11	Wokół lasy Zdrojki – pomnik żołnierzy AK
Trasa 4 rowerowo-piesza	zielony	4,6	Przez teren leśny, granica polno-leśna – Kukułowa Góra
Trasa 5 piesza	żółty	3,6	Parking leśny nr 1 przy szosie do Władysławowa – Góra Grebera – wzniesienie Konstantów
Trasa 6 piesza	żółty	2,6	Parking leśny nr 2 przy drodze do Obrębizny – Kukułowa Góra
Trasa 7 piesza	żółty	3,5	Parking leśny nr 3 przy szosie do Władysławowa koło Małoszyny – pomnik żołnierzy AK – las Zdrojki – wieś Obrębizna
Ścieżki edukacyjne „Zieleń”			
Uroczysko „Zieleń”		3,3	Parking przed zamkiem – las łęgowy – łąka śródleśna – starorzecze Warty (Niwki) -
Ścieżki piesze „Uroczysko Cisew”			
Trasa 1	żółty	4,2	Wejście do lasu od strony wsi Turkowice – przez tereny leśne
Trasa 2	zielony	6,4	Od wsi Cisew – przez tereny leśne – wysoka wydma Łysa Góra – oczko wodne „Bagno”
Szlaki piesze			
Żychlin – Wyszyna - Turek	niebieski	32,9	Żychlin – Teresina – Stawki – Wyszyna – Tarnowski Młyn – Głogowa – Małoszyna – Grabieniec - Turek
Szlaki rowerowe			
Trasa I – Klucz Kowalski	zielony	27,1	Kowale Pańskie-Kolonia - Kowale Pańskie - Stefanów - Mikulice - Potworów - Marcinów - Ciemień - Kawęczyn - Dzierzbotki - Młodzianów - Nowy Czachulec - Młodzianów - Leśnictwo - Kowale Pańskie-Kolonia
Trasa II – Pętla Kawęczynska	żółty	26,5	Kawęczyn - Marcinów - Potworów - Czajków - Marianów (Siewieruski) - Wojciechów - Milejów - Tokary Drugie - Żdżary - Marcjanów - Nowy Świat - Dzierzbotki - Kawęczyn
Trasa III – Szlak Bocianich	czerwony	25,0	Tokary Pierwsze - Okręglica - Chocim - Głuchów - Wilczków -

Gniazd			Rzysko BG - Gluchów - Milejów - Marianów (Siewieruski) - Wojciechów - Milejów - Tokary Pierwsze
Trasa IV – Z Wału Malanowskiego nad Lipickie Mokradła	niebieski	34,7	Skarżyn - Skarżyn-Kolonia - Stanisława - Będziechów - Chrusty - Strzałków - Małgów - Będziechów - Żdżary - Żdżary (Myszkowice) - Karolina - Lipicze Wieś - Chocim - Okręglica - Żdżary (Gozdów) - Marcjanów - Skarżyn
System Szlaków Konnych „Kawęczyńska Przygoda w Siodle”			
Szlak jeździecki „z boćkiem na ogonie”	pomarańczowy	43,4	Młodzianów - Dziewiątka - Dzierbotki - Ciemień - Marcinów - Potworów - Czajków - Marianów - Milejów - Gluchów - Okręglica - Żdżary - Tokary II - Milejów - Tokary II - Żdżary - Marcjanów - Nowy Świat - Młodzianów
Szlak jeździecki „trasa nie w ciemień bita”	pomarańczowy	19,0	Młodzianów - Leśnictwo - Kowale Pańskie-Kolonia - Kowale Pańskie - Ciemień - Dzierbotki - Dziewiątka – Młodzianów
Szlak jeździecki „co ma koń do wiatraka”	pomarańczowy	12,5	Młodzianów - Nowy Świat - Marcjanów - Młodzianów
Szlak jeździecki „przez lasy pamiętające getto Czachulec”	pomarańczowy	8,2	Młodzianów - Nowy Czachulec - Młodzianów
Szlak jeździecki „szlak Wadery”	zielony	6,7	Młodzianów - Dzierbotki - Młodzianów
Szlak jeździecki „do ptasiej republiki nad Teleszynę”	pomarańczowy	9,8	Milejów - Marianów - Czajków - Marianów - Milejów
Szlak jeździecki „szlak Greta i Telimena”	zielony	4,2	Milejów
Szlak jeździecki „szlakiem ozów, wiatraka i kapliczek”	pomarańczowy	11,3	Żdżary - Marcjanów - Nowy Świat - Młodzianów
Szlak Jeździecki „szlak Ratafi”	zielony	13,4	Żdżary - Marcjanów - Żdżary
Szlaki konne			
„Szlak Wozowni i czterech kul”	czarny	21	Bogdałów, Galew, Kolnica, Brudzew, Janiszew, Koźmin, Krwony, Bogdałów

Źródło: www.turprzewodnik.pl, www.powiat.turek.pl (dostęp 7.07.2014 rok)

Załącznik 8. Atrakcje turystyczne powiatu tureckiego

Gmina	Główny kierunek promocji		Imprezy regionalne	Współpraca
	profil promocyjny	element promowany		
Turek (m)	Questing	samodzielne zwiedzanie miasta - poznanie historii, kultury oraz walorów turystycznych Turku	Dzień Sera, Ogólnopolski Festiwal Szachowy, TURKOSTRADA – Turkowskie Prezentacje Teatrów Ulicznych, Festiwal Sztuki i Kultury Ulicznej SCABB, Sztuka na Ulicy - festyn promujący lokalną twórczość artystyczną, KLAPS – Przegląd Studenckich Etiud Filmowych, Turkowskie Elitarne Spotkania Kabaretów Okłaskiwanych TESKO, „Czwarta Ściana” – Ogólnopolskie Spotkania Teatralne Młodych, Biegi Niepodległości	Dunajowice (Ukraina), Rovinari (Rumunia), Türkler (Turcja), Uniejów (Polska), Wiesmoor (Niemcy)
	kultura	tradycje tkackie - stała ekspozycja muzealna "Tradycyjne tkactwo i włókiennictwo w Turku i okolicy", J. Mehoffer		
	zabytki	Kościół Parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Domy tkaczy przy ul. S. Żeromskiego, Ratusz, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Zabudowa staromiejska, Szkoła Podstawowa nr 1, Cmentarz katolicki „Na Lipce”, Cmentarz katolicki „Na Kobylarce”, Cmentarz ewangelicko-augsburski		
Burdzew (w)	zabytki	Kościół pw. Św. Mikołaja w Brudzewie, Kaplica Pogrzebowa pw. Ducha świętego w Brudzewie, Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Galewie, Kościół pw. Św. Jadwigi w Janiszewie, fragmenty ziemne dawnych fortyfikacji w Brudzewie, Wozownia w Kolnicy, Pomnik Powstanców Styczniowych w Sacalach	Plener im Zdzisława Staszaka, Spływ kajakowy Kozubów, Lekcje Śpiewania 3 MAJ	Pawłówka (Ukraina)
	znaleziska archeologiczne	dębowy las sprzed 12 tysięcy lat w Koźminie i odkrycie archeologiczne wielokulturowego stanowiska osadniczego Kultury Przeworskiej w miejscowości Kwiatków		
Dobra (mw)	aktywny wypoczynek	Zbiornik Jeziorско - żeglarstwo (windsurfing), wędkarstwo, grzybiarstwo, myślistwo	Puchar Polski w formule windsurfing w Kościankach	
	zabytki	pozostałości najwcześniejszego osadnictwa na terenie gminy w Piekarach, Łęgu Piekarskim, Dąbrowicy (cmentarzyska ciałopalne, otoczone fosami wzniesienia ze średniowiecznymi dworami obronnymi, wyspa w dobrskim parku miejskim, dwór Skórzewskich, budynki folwarczne, młyn motorowy, willa Cerbstów, XIX wieczne kamienice i parterowe domki, układ urbanistyczny starej części miasta, willa letniskowa w miejscowości Linne, domy i zabudowania wzniesione w XVIII i XIX wieku przez osadników niemieckich we wsiach Czyste, Młyny Piekarskie, Józefów Kaczka, dwór w Mikulicach, neogotycki kościół parafialny pw. świętego Mikołaja w Miłkowicach, wiatrak koźlak w Piekarach, kościół parafialny p.w. św. Trójcy w Skęczniewie,		
	turystyka piesza i rowerowa	ścieżki piesze i rowerowe umożliwiające podziwianie ciekawych krajobrazów, zabytków przyrody oraz zabytkowych obiektów		

	agroturystyka	Gospodarstwa agroturystyczne		
	kultura	tradycje związane ze świętami kościelnymi, zwłaszcza Wielkanocą		
	przyroda	cenne walory przyrodniczo-krajobrazowo-kulturowe, teren urozmaicoy lasem, łąkami, gruntami rolnymi i wodą, zbiornik Jeziorsko, sosna zwyczajna w miejscowości Linne - pomnik przyrody		
Kawęczyn (w)	zabytki	zespół dworski Chocim, zespoły dworsko-parkowe w Kawęczynie i Gozdów-Żdżary, zespół kościoła parafialnegopw. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich, wiatrak koźlak w Marcjanowie, kościół parafialny pw. Św. Andrzeja w Tokarach i inne	Zawody w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi i Zawody w Skokach przez Przeszkody	-
	turystyka piesza, rowerowa, konna	Pieszce i rowerowe szlaki dydaktyczne, System szlaków konnych „Kawęczyńska Przygoda w Siodle”, Stadnina koni w Żdżarach		
	agroturystyka	Gospodarstwo agroturystyczne		
Malanów (w)	zabytki	kościół parafialny pw. świętych Stanisława i Mikołaja, dzwonnica drewniana, zajazd z połowy XIX wieku, wiatrak koźlak w Malanowie, wiatrak koźlak w Żdżenicach	-	-
	przyroda	pomniki przyrody - sosna pospolita we wsi Celestyny, dąb "Bartek" we wsi Kotwasice		
	turystyka piesza i rowerowa	ścieżki piesze i rowerowe z punktami dydaktycznymi i widokowymi,		
Przykona (w)	zabytki	Dworek w Żeroniczkach, Kościół w Psarach pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, Kościół parafialny pw. Piotra i Pawła w Boleszczynie, Grodzisko wczesno-średniowieczne, pierścieniowate "Smulska Górka", Trzysze - gródek stożkowy średniowieczny	-	-
	aktywny wypoczynek	zbiornik Przykona - windsurfing		
	agroturystyka	Gospodarstwo agroturystyczne		
Tuliszków (mw)	agroturystyka	Gospodarstwo agroturystyczne	-	-
Turek (w)	zabytki	Zespół Dworsko-Parkowy w Słodkowie	-	-
Władysławów (w)	historia	schrony i umocnienia polowe z 1939 r.	-	-
	zabytki	były kościół ewangelicko-augsburski, XVIII wieczna zabudowa rynku, kościół parafialny w Russocicach pw. św. Michała Archanioła, kościół parafialny i ruiny XVI wiecznego zamku w Wyszyńie		
	przyroda	pomniki przyrody - dęby w Chylinie		

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron www gmin powiatu tureckiego.

BIBLIOGRAFIA

- Analiza rynku pracy w powiecie tureckim w 2007 roku*, 2008, Powiatowy Urząd Pracy w Turku.
- Batorski D., 2013, *Polacy wobec technologii cyfrowych – uwarunkowania dostępności i sposobów korzystania. Diagnoza społeczna 2013 Warunki i jakość życia Polaków – Raport* [Special issue], *Contemporary Economics*, 7, 317–341 DOI: 10.5709/ce.1897–9254.114.
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2013 r.*
- Bąkowski A., Mażewska M., 2012, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, Raport 2012.
- Domański B., Gwosdz K., 2005, *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej*, IGIiP UJ, Kraków.
- Godlewska-Majkowska H. i in., 2013, *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013 – Województwo wielkopolskie*, Warszawa.
- Guzik R., Gwosdz K., Działek J. (red.), 2012, *Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Kraków.
- Jones T. i in., 2014, *The contribution of new migrant entrepreneurs in the UK*, Centre for Entrepreneurs, Londyn.
- Informacja o kierunkach i rozmiarach emigracji z Polski w latach 2004-2010*, 2011, GUS, Warszawa.
- Kotowska I.E., Sztanderska U., 2007, *Zmiany demograficzne a zmiany na rynku pracy w Polsce*, [w:] *Aktywność zawodowa i edukacyjna a obowiązki rodzinne w Polsce w świetle badań empirycznych*, I.E. Kotowska, U. Sztanderska, I. Wóycicka (red.), Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa, s. 13-46.
- Kowalewski A., Mordasewicz J., Osiatyński J., Regulski J., Stępień J., Śleszyński P., 2013, *Raport o ekonomicznych stratach i społecznych kosztach niekontrolowanej urbanizacji w Polsce*, IGIiP PAN, Warszawa.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2005, *The Measurement of Scientific and Technological Activities. Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*, OSLO MANUAL .
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego*, 2010, Uchwała nr XLVI/690/10, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań.
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013*, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013.
- Prospekt emisyjny ZE PAK*, 2012 r.
- Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie tureckim w I półroczu 2013*, Powiatowy Urząd Pracy w Turku.
- Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor – Polska 2012*, 2013, PARP, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Warszawa.
- Ratajczak W., 2011, *Województwo Wielkopolskie. Raport regionalny*, Poznań (www.polskazachodnia2020.pl).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Sektor B+R w Polsce, www.paiz.gov.pl.

Stawasz D., 2004, *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 203.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobra, 2010, Uchwała Nr XXII/179/09 Rady Miejskiej w Dobrej, Dobra.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kawęczyn, 2013, Uchwała Nr XXXV/188/2013 Rady Gminy Kawęczyn, Kawęczyn.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Malanów, 2010, Uchwała nr XXXIX/257/2010 Rady Gminy Malanów, Malanów.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tuliszków, 2010, Uchwała Nr XLI/293/2010 Rady Miejskiej, Tuliszków.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przykona, 2014, Uchwała Nr 0007.124.2012 Rady Gminy Przykona, Przykona.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Turek, 2008, Uchwała Nr XIX/121/08 Rady Gminy Turek.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Władysławów, 2009, uchwały Nr 205/09 Rady Gminy Władysławów, Władysławów.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, Dz. U. 1991 Nr 95 poz. 425 z późn. zm.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. 1998 Nr 162 poz. 1118 z późn. zm.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.

Ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DZ. U. 2003 Nr 203 poz. 1966.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717 z późn. zm.

Van de Kaa D. J., 1987, *Europe's Second Demographic Transition*, Population Bulletin, t. 42, nr 1, Population Reference Bureau, Inc, Waszyngton.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013, Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, 2008, Departament Pracy i warunków życia, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Ziobrowski Z. (red.), 2010, *Rewitalizacja miast polskich*, t. 9., Założenia polityki rewitalizacji w Polsce, IRM, Kraków.

Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brudzew, 2007, Uchwała Nr 63/X/07 Rady Gminy Brudzew, Brudzew.

Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Turek, 2008, Uchwała Nr XIX/205/08 Rady Miejskiej Turku, Turek.

Zwolnienia grupowe w Wielkopolsce w 2013 roku, 2014, Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu.

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie administracyjne powiatu tureckiego.....	7
Ryc. 2. Podział administracyjny powiatu tureckiego (gminy oraz miejscowości statystyczne).....	10
Ryc. 3. Udział mieszkańców poszczególnych gmin powiatu tureckiego w 2013 r.	10
Ryc. 4. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu tureckiego oraz w sąsiednich powiatach w 2013 r. .	11
Ryc. 5. Położenie komunikacyjne powiatu tureckiego	12
Ryc. 6. Struktura rynku pracy powiatu tureckiego na tle sąsiednich jednostek w 2012 r.	13
Ryc. 7. Dynamika liczby pracujących w sektorach gospodarki w powiecie tureckim w latach 2003–2012 (2003=100%)	14
Ryc. 8. Struktura zatrudnienia wg sekcji PKD 2007 w powiecie tureckim w latach 2005 oraz 2012	14
Ryc. 9. Udział mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku (A) oraz zmiana odsetka ludności w wieku produkcyjnym w latach 2002–2013 (B)	16
Ryc. 10. Struktura ludności powiatu tureckiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2000–2013 oraz prognoza do 2035 r.....	17
Ryc. 11. Odsetek (2009 rok) oraz zmiana (2002–2009) udziału ludności w wieku produkcyjnym w miejscowościach powiatu tureckiego.....	18
Ryc. 12. Struktura zawodowa mieszkańców powiatu tureckiego powyżej 15 roku życia w latach 2002 i 2011	19
Ryc. 13. Struktura zawodowa mieszkańców miast i wsi powiatu tureckiego powyżej 15 roku życia w latach 2002 i 2011	20
Ryc. 14. Przedsiębiorczość w województwie wielkopolskim według gmin w 2013 r.....	22
Ryc. 15. Przedsiębiorczość w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.	23
Ryc. 16. Wskaźnik przedsiębiorczości w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r.	24
Ryc. 17. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według płci w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)	26
Ryc. 18. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według wieku w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)	26
Ryc. 19. Poziom znajomości obsługi programów komputerowych według wykształcenia w powiecie tureckim w 2014 r. (n=594)	27
Ryc. 20. Udział osób niekorzystających z Internetu w grupach wieku i płci w powiecie tureckim w 2014 r. (n=600)	27
Ryc. 21. Częstotliwość wykorzystywania Internetu w wybranych dziedzinach życia wśród mieszkańców powiatu tureckiego w 2014 r. (n=600).....	28
Ryc. 22. Stopa bezrobocia w powiecie tureckim oraz województwie wielkopolskim w latach 2004–2013.....	29
Ryc. 23. Stopa bezrobocia w powiecie tureckim na tle powiatów sąsiednich, województwa oraz Polski w 2013 r.....	29
Ryc. 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2013 r. (A) oraz zmiana wartości wskaźnika w latach 2003–2013 (B) w gminach powiatu tureckiego i sąsiednich jednostek	30
Ryc. 25. Struktura płci osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminach powiatu tureckiego w 2013 r.	31
Ryc. 26. Profil ludności bezrobotnej w gminach powiatu tureckiego w 2013 r.: A. struktura wieku, B. staż pracy.....	32
Ryc. 27. Liczba zgłaszanych ofert pracy, liczba bezrobotnych oraz płynność bezrobocia w powiecie tureckim w latach 2003–2013.....	33

Ryc. 28. Dynamika liczby osób zatrudnionych, bezrobotnych oraz wpływów z podatków od osób fizycznych w powiecie tureckim w latach 2005–2012 (indeks łańcuchowy)	34
Ryc. 29. Sytuacja na lokalnym rynku pracy w opinii mieszkańców powiatu tureckiego (n=600) w 2014 r.	35
Ryc. 30. Zmiana liczby ludności w latach 2002–2013 (2002=100%)	36
Ryc. 31. Zmiana liczby ludności w powiecie tureckim w latach 2000–2010 (2000=100%) oraz prognoza do 2035 r.	36
Ryc. 32. Zmiany wzorca płodności w powiecie tureckim – lata 2003, 2008 oraz 2013.....	37
Ryc. 33. Stopa urodzeń oraz stopa zgonów w powiecie tureckim w latach 2003-2013	38
Ryc. 34. Udział ruchu naturalnego i migracji w kształtowaniu przyrostu rzeczywistego w powiecie tureckim	40
Ryc. 35. Saldo migracji wewnętrznych, międzynarodowych oraz ogółem w powiecie tureckim w latach 2002–2013.....	41
Ryc. 36. Średni współczynnik salda migracji na pobyt stały w latach 2011–2013	42
Ryc. 37. Napływ i odpływ ludności z powiatu tureckiego w latach 2002–2013 według kierunków (województw).....	44
Ryc. 38. Główne kierunki emigracji mieszkańców powiatu tureckiego w latach 2009–2014 (udział wskazań).....	45
Ryc. 39. Współczynnik salda migracji (na 1000 mieszkańców) według wieku w powiecie tureckim w 2013 r.	47
Ryc. 40. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r. ...	47
Ryc. 41. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w miejscowościach powiatu tureckiego w 2009 r. ...	48
Ryc. 42. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w powiecie tureckim w latach 2003-2012	50
Ryc. 43. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2004-2013 (ogółem oraz według płci).....	50
Ryc. 44. Udział wybranych grup bezrobotnych w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie tureckim	51
Ryc. 45. Grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w opinii mieszkańców powiatu tureckiego.....	51
Ryc. 46. Udział osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w 2012 r. 53	53
Ryc. 47. Udział wydatków na pomoc społeczną wśród ogółu wydatków gmin w latach 2008-2013 ...	56
Ryc. 48. Wydatki gmin na pomoc społeczną ogółem na 1000 mieszkańców w latach 2008-2013.....	56
Ryc. 49. Udział uczniów szkół podstawowych w stosunku do liczby ludności w wieku 7-12 lat w obszarze badań w 2012r.....	58
Ryc. 50. Udział uczniów szkół gimnazjalnych w stosunku do liczby ludności w wieku 13-15 lat w obszarze badań w 2012 r.	58
Ryc. 51. Liczba dzieci w wieku 3-6 lat przypadająca na jedno miejsce w przedszkolach w obszarze badań w 2012 r.....	59
Ryc. 52. Wydatki na dojazdy uczniów do szkół w gminach w obszarze badań w 2012 r. (średnio na 1 ucznia)	60
Ryc. 53. Nadwyżka siły roboczej w I półroczu 2013 r.	66
Ryc. 54. Deficyt siły roboczej w I półroczu 2013 r.	66
Ryc. 55. Zawody nadwyżkowe w powiecie tureckim w I półroczu 2013 r.	67
Ryc. 56. Zawody deficytowe w powiecie tureckim w I półroczu 2013 r.....	68
Ryc. 57. Struktura własnościowa przedsiębiorstw badanych powiatów 2013 r.	74
Ryc. 58. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych z rejestru REGON w powiecie tureckim i sąsiednich w latach 2009, 2011 oraz 2013 r.	75

Ryc. 59. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych z rejestru REGON według sektorów gospodarki w powiecie tureckim w latach 2009–2013 r.	76
Ryc. 60. Przedsiębiorczość przemysłowa w województwie wielkopolskim według gmin w 2013 r.	77
Ryc. 61. Przedsiębiorczość przemysłowa w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.	78
Ryc. 62. Przedsiębiorczość usługowa w powiecie tureckim i powiatach ościennych według gmin w 2003 i 2013 r.	78
Ryc. 63. Struktura firm w powiecie tureckim (po prawej) i powiatach sąsiednich (po lewej) na tle województwa wielkopolskiego według sekcji PKD 2007 w 2013 r.	79
Ryc. 64. Kluczowe branże w powiecie tureckim.	82
Ryc. 65. Zatrudnienie według sektorów gospodarki w powiatach województwa wielkopolskiego, względem struktury zatrudnienia ogółem w województwie (iloraz lokalizacji)	84
Ryc. 66. Liczba firm według sektorów gospodarki w gminach powiatu tureckiego i powiatach ościennych względem struktury ilościowej firm w województwie wielkopolskim ogółem (iloraz lokalizacji)	85
Ryc. 67. Konkurencyjność powiatów (im mniejszą wartość przyjmuje wskaźnik tym wyżej klasyfikuje powiat ze względu na poziom konkurencyjności)	86
Ryc. 68. Powierzchnia terenów inwestycyjnych w gminach województwa wielkopolskiego według danych PAIIZ	87
Ryc. 69. Rozmieszczenie podstref SSE w województwie wielkopolskim.	88
Ryc. 70. Tereny inwestycyjne w powiecie tureckim (szczegółowa charakterystyka w załączniku 6) ...	89
Ryc. 71. Kierunki rozwoju stref inwestycyjnych powiatu tureckiego w opinii mieszkańców.	91
Ryc. 72. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa wielkopolskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji.	92
Ryc. 73. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin województwa wielkopolskiego	92
Ryc. 74. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w 2012 r.	94
Ryc. 75. Kapitał zagraniczny w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.	102
Ryc. 76. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.	103
Ryc. 77. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.	105
Ryc. 78. Turecka Strefa Inwestycyjna	113
Ryc. 79. Położenie komunikacyjne powiatu tureckiego	126
Ryc. 80. Czas dojazdu samochodem do Turku w powiecie Tureckim w 2014 roku	129
Ryc. 81. Czas dojazdu samochodem do Poznania w powiecie Tureckim w 2014 roku	130
Ryc. 82. Czas dojazdu samochodem do Łodzi w powiecie Tureckim w 2014 roku	131
Ryc. 83. Formy przemieszczania się respondentów do pracy lub szkoły w gminach powiatu tureckiego	131
Ryc. 84. Częstotliwość podróżowania do Turku, stolic powiatów sąsiednich i dużych miast w regionie w 2014 r. (w %)	132
Ryc. 85. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w latach 2002-2013 w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego	138
Ryc. 86. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2008-2013 w powiecie tureckim	138
Ryc. 87. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w powiecie tureckim w roku 2002 i 2012 (% ogółu mieszkań)	139

Ryc. 88. Udział mieszkań wyposażonych w łazienkę wśród mieszkań ogółem w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego w roku 2012.....	140
Ryc. 89. Liczba osób przypadająca na izbę w obszarze badań oraz w gminach miejskich (m), wiejskich (w) i miejsko-wiejskich (mw) województwa wielkopolskiego w 2012 r.....	141
Ryc. 90. System sieci przesyłowych linii energetycznych wysokiego napięcia na terenie powiatu tureckiego.....	143
Ryc. 91. Liczba odbiorców energii elektrycznej w powiecie tureckim w latach 2002-2012.....	143
Ryc. 92. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w powiecie tureckim w latach 2002-2012.	143
Ryc. 93. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca w powiecie tureckim oraz województwie wielkopolskim w latach 2002-2012	144
Ryc. 94. Udział ludności korzystających z kanalizacji wśród ludności ogółem w roku 2012	146
Ryc. 95. Orientacyjny przebieg oraz planowane węzły WSS na terenie powiatu tureckiego	151
Ryc. 96. Krotność chłonności demograficznej według zapisów w planach miejscowych w stosunku do zameldowanej liczby mieszkańców w 2012 r.....	154
Ryc. 97. Rodzaj użytków rolnych powiatu tureckiego na tle sąsiednich powiatów	158
Ryc. 98. Wskaźnik lesistości w gminach powiatu tureckiego w roku 2013	158
Ryc. 99. Obszary proponowane do rewitalizacji i rewitalizacji	162
Ryc. 100. Formy ochrony przyrody w powiecie tureckim	163
Ryc. 101. Turystyczne obiekty noclegowe na 1 tys. mieszkańców w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w latach 2002-2013	170
Ryc. 102. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w 2013 r.	171
Ryc. 103. Miejsca noclegowe na 1 tys. mieszkańców w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w latach 2002-2013.....	172
Ryc. 104. Miejsca noclegowe na 1 tys. mieszkańców w gminach powiatu tureckiego w latach 2002-2013.....	172
Ryc. 105. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w gminach powiatu tureckiego i gminach powiatów sąsiednich w 2013 r.....	173
Ryc. 106. Średnia długość pobytu turystów w turystycznych obiektach noclegowych w 2013 r.	174
Ryc. 107. Udział turystów zagranicznych w udzielonych noclegach w analizowanych jednostkach w latach 2003-2013.....	174
Ryc. 108. Priorytety rozwojowe powiatu tureckiego w opinii mieszkańców (n=600)	176

SPIS TABEL

Tab. 1. Powierzchnia, liczba ludności, gęstość zaludnienia i liczba miejscowości podstawowych jednostek powiatu tureckiego (gminy i miejscowości)	9
Tab. 2. Średnia wielkość miejscowości gmin powiatu tureckiego	9
Tab. 3. Odległości drogowe w linii prostej i czas przejazdu samochodem z Turku do większych miast	12
Tab. 4. Liczba pracujących w sektorach gospodarki oraz ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.....	14
Tab. 5. Udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym i niemobilnym w gminach powiatu tureckiego.....	18
Tab. 6. Wykorzystanie Internetu w różnych dziedzinach życia wśród mieszkańców powiatu tureckiego w 2014 roku (odsetek wskazań, n=600)	28
Tab. 7. Zmiana liczby ludności w powiecie tureckim w latach 2000–2010 (2000=100%) oraz prognoza do 2035 r.	39
Tab. 8. Współczynniki obciążenia demograficznego w powiecie tureckim oraz jego gminach w latach 2003 oraz 2013.....	41
Tab. 9. Kierunki rejestrowanych migracji zagranicznych na pobyt stały w latach 2003–2013	44
Tab. 10. Liczba i procentowy udział rodzin objętych pomocą społeczną według głównych przyczyn w gminach powiatu tureckiego w 2014 r.	55
Tab. 11. Zmiany liczby szkół w gminach w obszarze badań w latach 1999-2012	61
Tab. 12. Dostępność przestrzenna poszczególnych typów szkół w powiecie tureckim.....	62
Tab. 13. Wykaz profili zawodów w szkołach gmin analizowanego obszaru	62
Tab. 14. Wykaz złóż węgla brunatnego w powiecie tureckim (w tys. t.)	71
Tab. 15. Struktura wielkościowa przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim i wybranych powiatach i gminach.....	73
Tab. 16. Przedsiębiorczość w gminach powiatu tureckiego w 2003 i 2013 r.	79
Tab. 17. Kluczowe przedsiębiorstwa w powiecie tureckim.....	81
Tab. 18. Wybrane cechy potencjału inwestycyjnego województwa wielkopolskiego na tle Polski w 2012 r.	93
Tab. 19. Charakterystyka wybranych regionalnych i lokalnych instytucji otoczenia biznesu	96
Tab. 20. Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 w wybranych powiatach województwa wielkopolskiego	99
Tab. 21. Wybrane projekty realizowane w ramach programu Innowacyjna Gospodarka w latach 2007-2013.....	100
Tab. 22. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w województwie wielkopolskim i łódzkim według powiatów w 2013 r.	104
Tab. 23. Zestawienie stawek podatku od nieruchomości w gminach powiatu tureckiego	109
Tab. 24. Charakterystyka gminnych portali internetowych w powiecie tureckim w 2014 r.	118
Tab. 25. Szczegółowa analiza dostępności informacji o ofertach inwestycyjnych powiatu tureckiego	120
Tab. 26. Analiza strategii rozwoju gmin powiatu tureckiego pod względem rozwoju gospodarczego	123
Tab. 27. Gęstość i rodzaj nawierzchni dróg powiatowych w powiecie tureckim w 2013 r.	127
Tab. 28. Wskaźniki łącznej długości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km ² i 10 tys. mieszkańców w 2012 r.	128
Tab. 29. Dostępność terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w gminach powiatu tureckiego do najbliższych węzłów autostrady A2.....	133

Tab. 30. Połączenia gmin powiatu tureckiego z Turkiem w 2014 r.	136
Tab. 31. Połączenia komunikacyjne Turku ze stolicami powiatów sąsiednich oraz z Poznaniem i Łodzią	136
Tab. 32. Budynki komunalne z lokalami mieszkalnymi* i mieszkania socjalne na terenie powiatu tureckiego według gmin w roku 2012	137
Tab. 33. Remonty mieszkań komunalnych w powiecie tureckim według gmin w latach 2003-2011.	142
Tab. 34. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej oraz długość czynnej sieci rozdzielczej na 100 km ² w powiecie tureckim w latach 2002-2012.....	145
Tab. 35. Długość czynnej sieci rozdzielczej kanalizacyjnej na 100 km ² oraz ilość ścieków odprowadzonych w powiecie tureckim w latach 2002-2012.....	147
Tab. 36. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych na terenie powiatu tureckiego	148
Tab. 37. Wskaźnik pokrycia gmin planami miejscowymi w roku 2012	153
Tab. 38. Ocena stanu planistycznego gmin powiatu tureckiego.....	155
Tab. 39. Rodzaj użytkowania gruntów w powierzchni ogółem	157
Tab. 40. Tereny zielone w powiecie tureckim w roku 2012	160
Tab. 41. Obszary prawnie chronione na terenie powiatu tureckiego (stan na 2012 r.)	162
Tab. 42. Pomniki przyrody.....	164
Tab. 43. Dzikie wysypiska śmieci w powiecie tureckim w latach 2008-2012.....	164
Tab. 44. Rodzaje turystycznych obiektów noclegowych w powiecie tureckim i powiatach sąsiednich w 2013 r.....	171
Tab. 45. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w powiecie tureckim w 2013 r.....	175

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1. Struktura wieku i płci ludności powiatu tureckiego oraz gmin powiatu tureckiego w latach 2002 oraz 2013 (kolor czerwony oznacza odsetek kobiet, niebieski – odsetek mężczyzn)	186
Załącznik 2. Przestrzenne zróżnicowanie migracji wewnętrznych w powiecie tureckim w latach 2003–2013.....	190
Załącznik 3. Zestawienie szkół i placówek oświatowych na terenie powiatu tureckiego w 2013 roku.	191
Załącznik 4. Baza terenów inwestycyjnych w powiecie tureckim	194
Załącznik 5. Połączenia miejscowości powiatu tureckiego z Turkiem.....	198
Załącznik 6. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (stan na 30.06.2014 r.)	201
Załącznik 7. Pieszne i rowerowe ścieżki dydaktyczne powiatu tureckiego	204
Załącznik 8. Atrakcje turystyczne powiatu tureckiego	206